



## Stichtelijke uren

<https://hdl.handle.net/1874/235667>

0411

mm 12672

*W. van der*

# STICHTELIJKE UREN

DOOR

NICOLAAS BEETS.

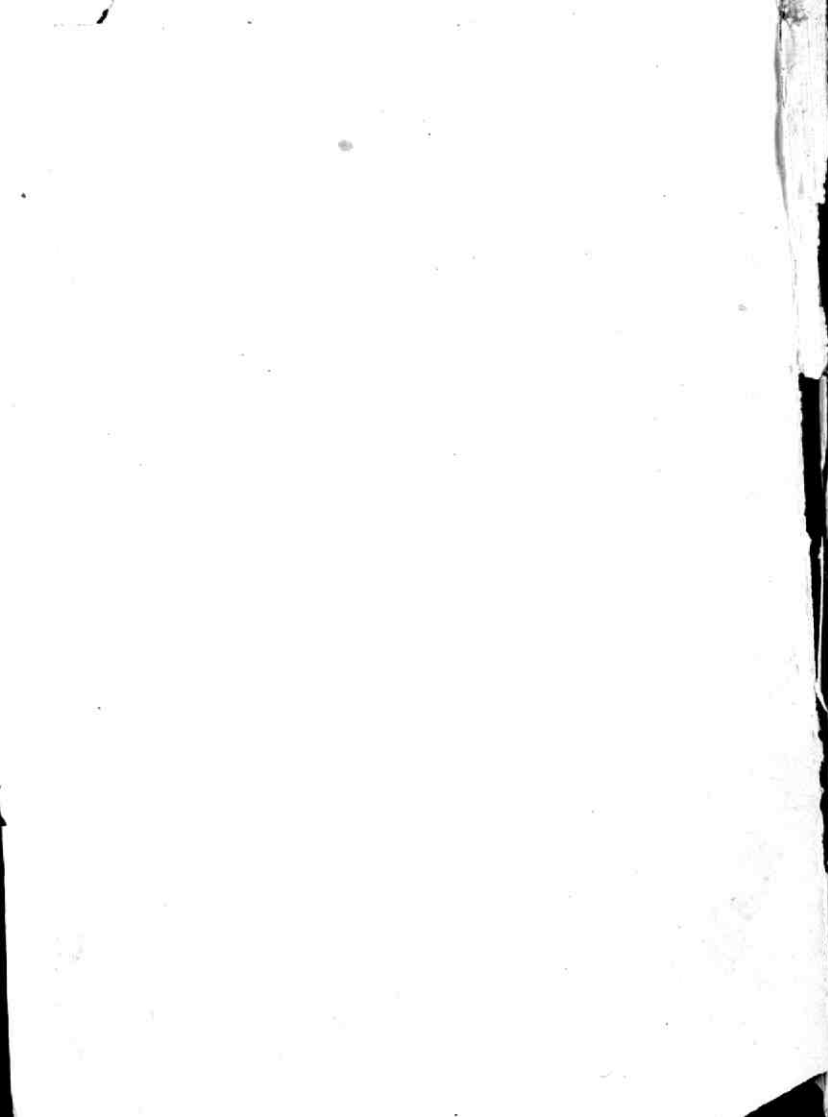
---

ZEVENDE DEEL.

---

AMSTERDAM,  
HÖVEKER & ZON.

---



STICHTELIJKE UREN.

GUNNING

8

K

11

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT



2197 4740

GUNNING *W. H. 11*

# STICHTELIJKE UREN

DOOR

v. •

NICOLAAS BEETS.

---

ZEVENDE DEEL.

---

Eén dag in uwe voorhoven is beter dan  
duizend elders. Psalm LXXXIV : 11a.

— Zoo daar eenige goede (rede) is tot  
nuttige stichtinge, opdat zij genade geve dien,  
die ze hooren. Ef. IV : 29b.

---

AMSTERDAM,  
HÖVEKER & ZOON.

1876.

**BIBLIOTHEEK DER  
RIJKSUNIVERSITEIT  
UTRECHT.**



## I N H O U D.

---

	Blz.
I. Nieuwjaarsmorgen (Ps. IV : 7) . . . . .	I
II. Koning Herodes en het godsbestuur (Matth. II : 13—23) . . . . .	11
III. Des christens voorrecht en heilige roeping (Rom. XIV : 7, 8) . . . . .	28
IV. Wat Johannes verkondigt (1 Joh. I : 1—3). . . . .	41
V. Jezus gedoopt (Matth. III : 13—17) . . . . .	46
VI. Verdraagzaamheid (Rom. X : 1, 2, 3) . . . . .	58
VII. Vrees niet, gij klein kuddeken (Luk. XII : 32). . . . .	74
VIII. Beschouwing van Jezus lijden (Joh. XVII. : 1). . . . .	84
IX. God is getrouw (1 Cor. I : 9a) . . . . .	98
X. De wapenrusting Gods (Ef. VI : 10—18a). . . . .	111
XI. Bescheidenheid (Job XXXIX : 37b) . . . . .	120
XII. Eigenwillige godsdienst (Luk. XI : 37—44). . . . .	122
XIII. Paaschmorgen (Joh. XI : 40) . . . . .	133
XIV. De verrezene en Thomas (Joh. XX : 24—29). . . . .	144
XV. Kinderen — Broeders . . . . .	158
XVI. De derde openbaring (Joh. XXI : 1—14) . . . . .	160
XVII. Waar ik henega weet gij, en den weg weet gij (Joh. XIV : 4) . . . . .	172
XVIII. Psalm CIV. . . . .	184
XIX. Mosterzand en zuurdeesem (Luk. XIII : 18—21). . . . .	190
XX. Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft (Filipp. IV : 13) . . . . .	205
XXI. Manlijke zachtmoedigheid (Num. XII : 3) . . . . .	214
XXII. Die hij liefheeft kastijdt hij . . . . .	225
XXIII. Koop de waarheid en verkoop ze niet (Spr. XXIII : 26a) . . . . .	228



	Blz.
XXIV. Eene belofte voor die Jezus liefhebben (Joh. XIV : 23) . . . . .	238
XXV. Plicht der blijmoedigheid (1 Thess. V : 16).	248
XXVI. Zonde en Booze (1 Joh. III : 7—10).	259
XXVII. Ambten en bedieningen (Ef. IV : 11) .	265
XXVIII. Zelfverhooging en nederigheid (Luk XIV : 7—11) . . . . .	266
XXIX. Het rechte feestmaal (Luk. XIV : 12, 13, 14)	278
XXX. Zelfreiniging (1 Joh. III : 3).	289
XXXI. Droefheid en droefheid (2 Cor. VII : 10).	300
XXXII. Met vreezen en beven (Filipp. II : 12c, 13).	311
XXXIII. Deelneming (Rom. XII : 15) . . . . .	312
XXXIV. Genoegzaamheid der Heilige Schrift (Luk. XVI : 27—30) . . . . .	325
XXXV. Hinken optweegedachten (1 Kon. XVIII : 21)	337
XXXVI. Rijk in God . . . . .	346
XXXVII. Onmisbare liefde (1 Cor. XVI : 22) . .	350
XXXVIII. Lijden om Jezus naam (Hand V : 41) .	362
XXXIX. Jezus de Goede Herder (Joh. X) . . . .	373
XL. Het Woord vleesch geworden (Luk. II : 1—7, Joh. I : 1—14) . . . . .	382
XLI. De verzoening met God (2 Cor. V : 19a).	392
XLII. Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders? (Luk. II : 41—51) . . . . .	401
XLIII. Blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt (2 Tim. III : 14, 15a) . . . . .	412
XLIV. Abram geroepen (Gen. XII : 1—8) . . .	420
XLV. De verborgen dingen zijn voor den Heere onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen, tot in eeuwig- heid, om te doen alle de woorden dezer wet (Deut. XXIX : 29) . . . . .	434
XLVI. De apostolische zegen (2 Cor. XIII : 13).	446

STICHTELIJKE UREN.



## I.

### NIEUWJAARSMORGEN.

Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Verhef  
gij over ons het licht uws aanschijns, o Heere! Ps. IV: 7.

Verhef gij over ons het licht uws aanschijns, o Heere! Zoo luidt de bede van David; eene verzuchting van zijne ziele tot haren God. Wanneer geslaakt? Wie zal dit met zekerheid bepalen? De psalm, waarin zij voorkomt, vangt aldus aan: Als ik roep, verhoor mij, o God mijner gerechtigheid! In benauwdheid hebt gij mij ruimte gemaakt; wees mij genadig en hoor mijn gebed! Dit verplaatst ons in bange dagen; in dagen waarin, na tijdelijke uitkomst, nieuwe gevaren dreigen. Het naast denken wij aan den benarden tijd van omzwerfing, als de van God verkoren koning overal het aangezicht van den afgunstigen Saul moest ontvlieden. Hoe was toen zijne ziele geduriglijk in zijne hand! Hoe wandelde hij van gevaar tot gevaar! Aan hoeveel verraad en laster stond hij toen bloot van de zijde dergenen, die de gunst des grimmigen konings zochten! Zijn deze wellicht de mannen, welke de zanger in het derde vers toeroept: Hoe lang zal mijne eer mij tot schande zijn? Hoe lang zult gij de ijdelheid beminnen, de leugen zoeken? Hoe dit zij, door het vrijmoedig gebed tot den God, die hem recht zal doen, door kalme verzekerdheid van Gods gunst, gevoelt hij zich sterk en gelukkig tegenover zijne wederpartijders en vermaant hen tot inkeer en tot een beteren

weg. Weet toch, roept hij uit: Weet toch, dat de Heer zich een gunstgenoot heeft afgezonderd; de Heer zal hooren als ik tot hem roep. Gevoelt ge u ontroerd, zoo zondigt niet! Spreekt in ulieder hart op uw leger en zwijgt stil. Offert offeranden der gerechtigheid en vertrouwt op den Heer. Zekerlijk, dit doet hij zelf, die er hier anderen toe vermaant. Velen, dus vervolgt hij; en heeft hij met deze velen wellicht in de eerste plaats moedelooze medestanders op het oog? Velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien? Wat hem betreft, hij zegt, hij vraagt niet, maar roept uit: Verhef gij over ons het licht uws aanschijns, o Heere! — Het licht van des Heeren aanschijn, de ondervinding, de overtuiging van Gods gunst en welgevallen: dat is hem het goede, en dit goede is hem genoeg. Het maakt hem gelukkig en rijk, meer dan de vele goede dingen waarin de velen het goede zien of waarvan zij het goede verwachten; het geeft vreugde in zijn hart; het doet hem zijn hoofd rustig nederleggen ook in den bangsten tijd. Het doet hem zeggen tot zijnen God: „Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koorn en hun most vermenigvuldigd werden. Ik zal in vrede tegelijk nederliggen en slapen; want gij, o Heer, zult mij doen veilig wonen!

Verhef gij over ons het licht uws aanschijns, o Heere! Wat dunkt u, mijne lezers! zou deze verzuchting van David niet voor een iegelijk onzer de beste nieuwjaarsbede zijn? Ja, voor een iegelijk onzer, onder welke omstandigheden, voortteekenen of verwachtingen hij den nieuwen tijdkring ook intrede? Voorzeker; want

waar deze bede het hart vervult, daar wordt aan vele dwaze verwachtingen, nuttelooze bekommelingen, zondige klachten een einde gemaakt; waar deze bede verhoord wordt, daar smaakt men een vreugde boven alle vreugde, daar blijft men kalm en gerust bij elken nood, daar gevoelt men zich kracht en moed tot de groote taak des levens.

Wie zal ons het goede doen zien? Bij de velen, die dit zeggen; let wel, de psalmist zegt zeggen en niet vragen, want de velen vragen het eigenlijk niet; bij de velen, die daar zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? en daarbij niet aan het éene hoogste goede, dat van boven is, maar aan het vele goede, dat de wereld voor hen zoude kunnen opleveren, denken, kan dit zeggen nog op zeer onderscheidene wijze plaats hebben. Het kan gezegd worden in een geest van moedeloosheid; het kan gezegd worden in een geest van zwaarmoedigheid; het kan ook gezegd worden in een geest van overmoed.

In een geest van moedeloosheid wordt het gezegd door den mensch, die het geluk op aarde gezocht, maar tot hertoe niet gevonden heeft; die op allerlei wijze, behalve op de beste wijze, getracht heeft gelukkig te zijn, maar nooit is geslaagd; die het goede beurtelings van het goed der wereld en van de menschen verwacht heeft, maar door beiden is teleurgesteld; die wel bij oogenblikken gesmaakt heeft genieting der zinnen, streeling van hoogmoed, maar tot nog toe geen vreugde in het hart. Door den onvoldanen, ontevreden menschen, altijd zoekende, nimmer vindende, alles beproevende, niets behoudende, en sedert lang gekomen tot het besluit van den Prediker: „Alles is ijdelheid en vermoeienis des geestes.” De ongelukkige! De

verwachtingen van zijn jeugd hebben hem voor het werkelijke leven bedorven; de ondervindingen van dat werkelijke leven hebben zijn hart verbitterd; het leven heeft hem bedrogen; de menschen zijn hem tegengevallen; hun vriendschap hield geen woord; hunne trouw faalde; zelfs de huwelijksliefde was niet wat hij zich had voorgesteld. Wie of wat zal hem nog het goede doen zien? Een andere kring? Een nieuw jaar? — Een nieuw jaar? En wat zou het kunnen wezen dan een uitgaaf, een in de hoofdzak onveranderde herdruk der oude jaren? Met een zucht ziet hij zijn eersten dag aanbreken, en met een pijnlijken glimlach neemt hij de gelukwenschen aan van „de dwazen, die zich aanstellen en bejveren alsof zij, zij hem het goede konden doen zien!”

Wie zal ons het goede doen zien? Het kan gezegd worden in een geest van zwaarmoedigheid. Dit geschiedt door het hart, dat niet opgehouden heeft te hopen, maar toch minder hoopt dan vreest. Aldus mag het, met grooten nadruk op het wordeken *o n s*, op menigen nieuwjaarsmorgen wel de eerste gedachte geweest zijn in menige armoedige woning: „Wie zal *o n s* het goede doen zien? *Ons*, armen menschen; nooit zonder zorg; dikwijls zonder brood; bij weinigen bekend; bij niemand in tel! Mocht maar dit jaar wat beter zijn dan het vorige! Doch dit hebben wij ook op den voorleden nieuwjaarsdag gewenscht, en tevergeefs. Het eene jaar volgt op het andere, maar wij blijven arm!...” En niet alleen onder het armelijke dak, en niet alleen daar waar, al is het dak ook minder armelijk, toch de broodzorg een dagelijksche kwelling is, maar overal waar geleden wordt, in het lichaam, naar de ziel, in eigen persoon of door het leed van anderen, waar een doorn in het vleesch wordt omgedragen, verborgen hart-

zeer knaagt, of diepe wonden zijn toegebracht, zonder dat de balsem van den besten troost genoegzaam gekend of metterdaad aangewend wordt, mag het waarlijk geen verwondering baren indien de nieuwe tijdkring veel meer met een bezwaarden geest dan met een hoopvol hart wordt ingetreden, en het zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? meer heeft van een klacht dan van een vraag. Kan dan dit nieuwe jaar, dat God geeft, onmogelijk verandering brengen? Zonneschijn na regen, vreugd na smart, vergoeding voor gemis, verademing, uitkomst? o Ja, het kan.... Maar men vleit zich niet.... Toch! Maar neen.

Hart vol levenslust! anders is het met u. De levenslust geeft u ook levensmoed; dit verheugt ons; maar ook overmoed; dit bedroeft ons, om uwentwil. Deze laatste zou er niet bijkomen indien gij nog iets beters hadt dan levenslust; indien die onbedriegelijke zielskracht uw deel was, welke de levenslust loutert en niet alleen levens- maar ook stervensmoed bijzet. Maar nu leeft gij bij de schoone begoochelingen uwer verbeelding en zegt nauwelijks: Wie zal ons het goede doen zien? want gij ziet het. Gij ziet het in de aanstaande vervulling van dezen wensch, in de verwachte bevrediging van gindsche begeerte! Wie weet wat gij niet al verwacht van het jaar, dat gij heden zijt ingetreden en — mogelijk niet ten einde brengt. Wie weet wat al berekeningen gij gemaakt, wat al plannen gij beraamd, wat al luchtkasteelen gij gebouwd, wat al teleurstellingen gij u in dit alles bereid hebt voor dien kring van drie honderd vijf en zestig dagen, waarvan God alleen weet wat zij over u brengen zullen!

Ach, mijne lezers! Ook zonder ons beeld te zien in de onderscheidene printen, die ik u heb voor oogen gesteld, hebben wij allen onze moedelooze, onze zwaarmoedige en



onze overmoedige oogenblikken; en naarmate onze tegenwoordige lotsbedeeling medebrengt kan er voor ons op den nieuwjaarsmorgen meer aanleiding zijn voor de eene dan voor de andere soort van gedachten. Wel ons, indien daarbij de grond en de bodem des harten godvruchtig is; indien wij een goed kennen, hetwelk ons van alle kwaad vertroost, boven alle leed verheft, en nooit of nergens zal verlegen laten; een goed, dat waarlijk goed, dat het ware goed, dat altijd goed is, en een God, die het geven wil en ons gegeven heeft. Al bloedt dan ook ons hart van wonden, die ons het vorige jaar, die ons vorige jaren geslagen hebben; al brengen wij het leed en de zorgen van het oude jaar in het nieuwe jaar over: wij wanhopen niet, wij bezwijken niet, wij willen niet klagen of murmureeren. Al is de toekomst in ondoordringbaar duister gehuld; al weten wij dat elk der drie honderd vijf en zestig dagen van het jaar, dat wij intraden, onze zoetste aardsche vreugd in smart verkeeren en ons van onze dierbaarste aardsche bezittingen berooven kan, wij zullen noch vragen noch vreezen; maar elke vrees, elke vraag, elke klacht, elke zucht, elk moedeloos of zwaarmoedig: Wie zal ons het goede doen zien? stuiten, smoren en beantwoorden met de bede tot onzen God: Verhef gij over ons het licht uws aanschijns, o Heere! wetende dat het ons bij de verhooring dier bede onder alles en altijd wèl zal zijn, en bevindende dat reeds het opzenden van die bede aan het hart een rust geeft, waarvan het genot eindeloos zoeter is dan het toegeven aan de schoonste droomen, de vurigste verwachtingen van aardsch geluk immermeer schenken kan.

De verheffing van het licht van des Heeren

aanschijn over ons geeft ons in het hart eene vreugde boven alle levensvreugd.

Er is levensvreugd, ook behalve deze hoogste; God heeft meer dan éenen zegen. Ook het goede der aarde is niet te verachten. Wel hem, die ook in de vermenigvuldiging van koren en most, die ook in het tevreden eten van zijn dagelijksch brood, die ook in hetgeen hij van menschen goeds en liefelijks ondervinden mag, die ook in de stille genoegens van het huiselijk leven, die ook in edele genoegens der wijsheid en der wetenschap de goedheid Gods mag smaken, die ook in hetgeen hij in deze dingen mag genieten, het goede erkent en opmerkt, dat hem van vele zorgen, vele moeilijkheden, vele bitterheden van zijn lot eensdeels vertroost. Maar wie zal dit meer en beter, wie met een dankbaarder hart dan hij, die in alle deze gaven de gunst des gevers ziet en den gever boven de gave liefheeft? Of moet door dit alles niet dubbel gelukkig zijn de man, die ook gelukkig zijn zou, al had hij, temidden van een zee van rampen, geen anderen troost dan deze overtuiging zijns harten: „Mijn God ziet met welgevallen op mij neder. Ik wandel in het licht van zijn gunst?” In de blijdschap, welke deze overtuiging schenkt, roept een David, ook op den dag der benauwdheid, uit: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn; en hij verlangt niet te ruilen met een koning Saul, noch met een rijken Nabal, noch met iemand in Israel. Wat is ook het bezit van vergankelijk goed, wat is het genot der zinnen bij vreugde des harten? En welke vreugde zou het hart van een doordringender, reiner, volkomener genot kunnen vervullen dan die waarbij het zich in het welgevallen en de liefde van zijnen God verblijden mag?

Verhef over ons het licht uws aanschijns, o Heere! De verhooring dezer bede schenkt kalme gerustheid in allen levensnood.

Een belasterde, een vervolgte David heeft deze bede opgezonden; hij weet dat ze verhoord is; hij draagt het besef in zich om een gunstgenoot des Heeren te zijn; hij gevoelt met nieuwe kracht de tinteling der vreugde, waarmede dit besef geheel zijn hart vervult. Nu zegt hij ook: Ik zal in vrede tezamen nederliggen en slapen, d. i. ik leg mij neer in vrede en slaap straks in; want gij, o Heere! gij alleen zult mij doen zeker wonen!....

Gewis, een hart met zijn God in vrede heeft vrede; een mensch op zijn God gerust, kan geheel gerust zijn. Hoe rustig legt hij zich te slapen, ook na een dag vol zorg en benauwdheid; ook op de hardste hoofdpeluw; ook temidden van jammer en gevaar; of zingt met een Paulus en Silas zijnen psalm in den nacht! Met zijn God is hij altijd en overal veilig. Hij weet het: „Zijn oog is op mij!” Die in de schuilplaats des Allerhoogsten gezeten is, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Hij zal tot den Heere zeggen: Mijn toevlucht, en mijn burcht! mijn God op wien ik vertrouw! God zal hem redden van den strik des vogelvangers, van de zeer verderfelijke pestilentie. God zal hem dekken met zijne vlerken, en onder zijne vleugelen zal hij betrouwen! Zijne trouw is eene rondas en beukelaar. Hij zal niet vreezen voor den schrik des nachts; voor den pijn, die desdaags vliegt; voor de pest, die in de donkerheid wandelt; voor het verderf, dat op den middag verwoest. Aan zijne zijde

zullen er duizend vallen, en tienduizend aan zijne rechterhand; tot hem zal het niet genaken.... En indien het tot hem genaakt, indien het hem niet gespaard kan worden, het kwaad zal geen kwaad meer zijn, maar goed, hem medewerkende ten goede, en mede een blijk van de gunst van dien God, van wiens gunst overtuigd te zijn gelijk de vreugd, zoo ook de troost en de kracht zijns levens uitmaakt.

Verhef over ons het licht uws aanschijns, o Heere! De verhooring van deze bede schenkt kracht aan de ziel; kracht, die bemoedigt en sterkt tot vervulling van de taak des levens.

De taak des levens is eene dubbele taak. Het is eene taak voor de aarde en eene taak voor den hemel. De aardsche taak is verscheiden, niet voor allen even zwaar en veelvoudig, maar gewichtig voor een iegelijk onzer. Vele zijn de plichten van den huisvader, vele van den burger; veel brengt het ambt, veel het beroep, veel de dagelijksche omgang met onze naasten mede. Veel eischt voor den man het bedrijvige, het openbare leven; veel van de vrouw de kring des huisgezins, die haar wereld is. Ook bij de strengste plichtvervulling staat menigeen aan bittere miskenning en aan een onrechtvaardig oordeel der menschen bloot. Maar schoon het pijnlijk zij, het ontmoedigt niet, waar men hooger opziet; en wat deert het, indien men zich in het welgevallen, indien men zich in de goedkeuring Gods met stillen ootmoed verblijden mag?

De taak voor den hemel is één en voor allen dezelfde. Zij is groot en van een onmetelijk gewicht. Het behoud der ziele moet worden „uitgewerkt met vreezen en beven;” de „heiligmaking en de vrede met allen nagejaagd, zonder welke niemand God zien zal;” elke zonde moet be-

streden, elke deugd beoefend, naar volmaaktheid gestreefd, en op dezen weg nimmer gerust of verpoosd worden. Er moet worden „gezaaid in den geest, opdat uit den geest, eeuwig leven gemaaid worde;” en in „goeddoen noch vertraagd noch verslapt!”

Dit is de weg om het goede te zien; dit, de weg om tot de overtuiging, tot de ondervinding, tot de volle verzekerdheid van des Heeren gunst en welgevallen te komen. Maar dit is ook de taak, tot welke moeilijke betrachtting men door de overtuiging, de ondervinding, de volle verzekerdheid van des Heeren gunst en welbehagen van dag tot dag aangemoedigd en gesterkt wordt. Gewis, hij is des Heeren gunstgenoot, die met diepen ootmoed voor hem, bij hem de behoudenis zijner ziele zoekt, en die gevonden hebbende zijne ziele stelt tot eene „levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande,” ware offerande der gerechtigheid, die met een toenemend vertrouwen op hem mag gepaard gaan. De Heere heeft een welgevallen aangedegenen, die hem vreezen, die op zijne goedertierenheid hopen. — Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid dengenen, die zijn verbonden zijne getuigenis bewaren.—Tendage als zij roepen vertroost hij hen; hij versterkt hen met kracht in hunne ziel. Als zij wandelen in het midden der benaauwdheid, maakt hij hen levend; zijne hand strekt hij uit tegen den toorn hunner vijanden en zijne rechterhand behoudt hen. De Heer zal het voor hen voleinden. Zijn goedertierenheid is voor hen in eeuwigheid. Hij laat niet varen de werken zijner handen.—Welgelukzalig is de mensch, wiens sterkte in hem is, in welker hart

de gebaande wegen zijn. Als zij door het dal van Baka gaan, stellen zij hem tot een fontein; ook zal de regen hen gansch rijkelijk overdekken. Zij gaan van kracht tot kracht; een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion <sup>1)</sup>.

## II.

### KONING HERODES EN HET GODSBESTUUR.

Toen zij [de wijzen] nu vertrokken waren, ziet, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op; neem tot u het kindeken en zijne moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar totdat ik het u zeggen zal; want Herodes zal het kindeken zoeken, om hetzelfde te dooden.

Hij dan opgestaan zijnde nam het kindeken en zijne moeder tot zich in den nacht, en vertrok naar Egypte, en was aldaar tot den dood van Herodes; opdat vervuld zoude worden 't gene van den Heere gesproken is door den profeet, zeggende: Uit Egypte heb ik mijnen Zoon geroepen.

Als Herodes zag dat hij van de wijzen bedrogen was, toen werd hij zeer toornig, en [eenigen] afgezonden hebbende heeft hij omgebracht alle de kinderen, die binnen Bethlehem en in alle deszelfs landpalen [waren], van twee jaren [oud] en daaronder naar den tijd, dien hij van de wijzen naarstig onderzocht had.

Toen is vervuld geworden 't gene gesproken is door den profeet Jeremia, zeggende: Eene stemme is in Rama gehoord, geklag, geween en veel gekerm; Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat ze niet zijn!

Toen Herodes nu gestorven was, ziet, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, in Egypte, zeggende: Sta op, neem het kindeken en zijne moeder tot u, en trek in 't land Israels; want zij zijn gestorven, die de ziele des kindekens zochten.

Hij dan, opgestaan zijnde, heeft tot zich genomen het kindeken en zijne moeder en is gekomen in 't land Israels.

Maar als hij hoorde dat Archelaus in Judea koning was in

1) Ps. CXLVII. XXV. CXXXVIII. LXXXIV.

de plaatse zijns vaders Herodes, vreesde hij daarhenen te gaan, maar door goddelijke openbaring vermaand in den droom, is hij vertrokken naar de deelen van Galilea; en [daar] gekomen zijnde, nam hij zijne woonplaatse in de stad Nazaret opdat vervuld zoude worden, wat door de profeten gezegd is, dat hij Nazarener zal geheeten worden.

Matth. II : 13—23.

Welk een verschil tusschen de dingen, die bij hem voorafgaan, en die, welke ons de evangelist hier voor oogen stelt!

Dáar geloovige heidenen, ware wijzen, in aanbidding nedergebogen voor de kribbe van den Heiland der wereld; hier een koning over Israel met list en met geweld tegen hem woedende en, om hem te treffen, zijne handen bezodelende met het onschuldigt bloed. Dáar de gezegende onder de vrouwen, zoo rijk en gelukkig door de eere, welke haren wonderbaren zuigeling naar hare blijdste verwachting wedervaart; hier diezelfde moeder het vervolgte kind in een vreemd land verbergende, waar zij „eene sprake hoort, die zij niet verstaat.” Doch hier zoowel als daar schittert de godsregeering met een zelfde kalme majesteit uit, en verkwikkend is het hare wijze en groote gangen tegenover de listen en lagen der menschelijke boosheid gade te slaan.

Koning Herodes is ontroerd en gansch Jeruzalem met hem. De oorzaak van zijne ontroering is geen andere dan dat, in deze laatsten zijner levensdagen, wijzen uit het Oosten te Jeruzalem aangekomen zijn met de vraag op de lippen, die ook tot zijne koninklijke ooren doordringt: Waar is de geboren koning der Joden? Wat is het, dat hem terstond doet besluiten dit kind indien het bestaat te smoren in zijne wieg en de hoop zijner regeering bij den wortel af te snijden? Wat anders

dan dat koning Herodes zelfs niet voor een oogenblik het denkbeeld verdragen kan dat er ooit of ooit over 't Joodsche land een andere koning zijn zoude dan hij zelf, en allerminst dat die schoone titel, koning der Joden, nog bij zijn leven zou worden uitgesproken met betrekking tot eenig kind in Israel geboren, al zou dat kind ook wezen de van God gegevene vervulling van de sedert eeuwen gekoesterde verwachtingen; al zou dat kind ook wezen die Messias, die Gezalfde bij uitnemendheid, van wiens gewisse komst en regeering Israels heilige boeken vervuld zijn. En voorzeker, de koningskroon, die hij voor zoovele laagheden gekocht en (waar hij ze in gevaar achtte) door zulke bloedige daden op zijn hoofd bevestigd heeft, mag den ouden zondaar, die zonder haar niets is dan een der verachtelijkste menschen door Gods lankmoedigheid op deze aarde geduld, wel waardig zijn dat hij haar op den rand des grafs met beide handen vasthoude, dat hij voor haar ijvere, en niet toelate dat eene hemelster met hare stralen, een gewijde boekrol met zijne orakelen, en wijzen uit het Oosten door het geloof hunner harten op een andere kroon zouden wijzen, die deze zijne kroon zoude kunnen doen wankelen of vergeten?....

Maar gelooft hij dan aan deze dingen? Gelooft koning Herodes de profeten? Wij weten dat hij ze niet gelooft. Wij weten dat deze Idumeër, schoon hij den tempel des Heeren te Jeruzalem vergroot en verfraaid heeft, schoon staatszucht hem gebiedt niet alleen de wet van Mozes te onderhouden, maar ook eerbied en deelneming te huichelen in der Joden heiligste verwachtingen voor de toekomst, in zijn hart een Heiden is en, door ongeloof, een vreemdeling van de verbonden der belofte, geene hope hebbende en zonder God inde wereld!....



En het is alleen dit ongeloof, dat zijn boozen raadslag tegen hem, die genoemd wordt de geboren koning der Joden, mogelijk maakt. Indien er in koning Herodes geweest ware; ik zeg niet een sprank van dat belangstellend geloof, hetwelk heidensche wijzen den wenk des hemels had doen opvolgen, de reis naar Jeruzalem doen aannemen en, ondanks de onverschilligheid, die hen daar bejegende, tot de kribbe van den Aanbiddenswaardigen had doen doordringen; maar indien er slechts iets in hem geweest ware van die koude overtuiging der waarachtigheid van Israels heilige boeken, waarmede de overpriesters en schriftgeleerden des volks, die hij tot zich had geroepen, de rolle van den profeet Micha hadden aangehaald, zijne eerste gedachte had onmogelijk eene gedachte van moord en doodslag kunnen zijn. Of zou hij ook dan niet een oogenblik gevreesd hebben tegen God te strijden? Maar indien koning Herodes dan niet gelooft; niet in eenen Messias, door een waarchtig God sinds eeuwen toegezegd en door een volk als dat, waarover hij den scepter voert, met recht verwacht; niet aan een leidsman bij uitnemendheid, die van wege dezen God zijn volk Israel zal weiden en tegen wien het vergeefs zoude zijn te ijveren en te strijden, daar immers die God, die hem zond, hem ook zou weten te handhaven: waarom is koning Herodes dan toch ontroerd, op eene enkele vraag door een paar vreemdelingen te Jeruzalem gedaan? Waarom wapent hij zijne handen tegen een kind, tegen een zuigeling, welks eenige misdaad is, dat hij de belangstelling dezer weinige vreemdelingen heeft opgewekt, en bij hetwelk hij, de ongeloovige, geene reden heeft om eenige macht of kracht ter verwezenlijking hunner verwachtingen te onderstellen?

Waarom? Omdat het het lot, de straf, de vloek des ongeloofs is te vreezen en, terwijl het zich (zoo het meent) boven het ontzag, dat Gods woord en waarheid inboezemt, verheft en met zijne bedreigingen lacht, voor spooksels en schimmen bang te zijn. Hij vreest, deze Herodes, hij sidert. Zijne ontroering is op zijn ongeloovig standpunt onredelijk, maar onoverwinnelijk. Vergeet ook niet, dat deze koning Herodes een kwaad geweten heeft, waarvan het ongelooft niemand verlossen kan. De vorst, wiens troon in bloed en tranen staat, voelt, schoon niemand dien aanraakt, menigmaal zijnen zetel als onder zich wegglijden... Ja, er dreigt hem kwaad, er dreigt hem vernedering. De sterre in 't oosten? Dwaasheid. Micha's boekrol? Bijgeloof. Maar toch is het alsof hemel en aarde hem geheimzinnige wenken geven! Toch is het alsof hij de bezoedelde kroon op zijn grijzen schedel voelt waggelen! Toch is het alsof de stem eens onzichtbaren (wie mag het zijn? de vermoorde Aristobulus? de vermoorde Marianne? de vermoorde Hyrkanus? of een der vier eigene zonen, op zijn wenk ter dood gebracht?) toch is het of de stemme eens onzichtbaren in zijne ooren het lied van Maria weerklinken doet: Hij heeft een krachtig werk gedaan door zijnen arm; hij heeft verstoord de hoogmoedigen in de gedachten hunner harten. Hij heeft machtigen van de tronen afgetrokken, en nederigen heeft hij verhoogd!... Vrees baart toorn! Herodes zoekt uitkomst bij zijnen dolk.

Ja, bij zijnen dolk, en niet bij zijn zwaard. Om zijn doel te bereiken, moet hij het verbergen. En dit heeft hij op de kronkelingen eener eierzuchtige staatkunde wél genoeg geleerd. „Reist henen,” zoo heet het tot de wijzen van het Oosten, onschuldige bewerkers van zijne vrees

en haat: „Reist henen en onderzoekt naarstig naar dat kindeken; en als gij het zult gevonden hebben, boodschapt het mij, opdat ik ook kome, en datzelve aanbidde. Uit den mond van Herodes, gewoon met de tijdige aanbidding van elke opgaande zon zijn voordeel te doen, kon dit woord, ook zelfs indien zij hem kenden, den wijzen uit het Oosten geen verwondering baren.

Maar deze vinden wel het kindeken met Maria zijne moeder, maar komen niet weder en boodschappen hem niets. Want door goddelijke openbaring vermaand zijn de in dendroom, dat zij niet zouden wederkeeren tot Herodes, vertrekken zij door eenen anderen weg weder naar hun land. Wel hebben zij den koning gehoord en zijn wensch verstaan, maar hem niets beloofd; en terecht oordeelen zij „dat het niet recht is voor God, den koning meer te hooren dan God.”

Deze teleurstelling prikkelt de verborgene woede van Herodes uitermate. Hij wordt zeer toornig. Hij acht zich door de wijzen bedrogen, verongelijkt, mishandeld; en wat zijn redelooze haat beraamd heeft, zal nu op veel ijselijker wijze als een daad van getergde wraakzucht plaats hebben. Niets luidt zoo schendig, dat doldriftige staatszucht, beleedigde hoogmoed, teleurgestelde boosaardigheid er niet toe zouden kunnen besluiten. „De geboren koning der Joden, zoo hij waarlijk geboren is, moet sterven! dit staat vast; en zoo de list mislukt is om hem zonder opspraak onder de overige te Bethlehem geborene kinderen te ontdekken, zoo mogen zij dan allen met hem vergaan! Herodes niet, maar de wijzen hebben het alzoo gewild! Voor hunne rekening zij

het onschuldige bloed, dat op deze wijze moet vergoten worden...." Neen Herodes! voor hunne rekening niet, maar voor de uwe! Voor de uwe ook, alsof hij gepleegd ware, de mislukte moord van dien Messias, die ook u gepredikt is!

Mijne lezers! nog, nog leeft de Messias. Maar ook, schoon in eenen anderen zin, nog leeft Herodes. Hij leeft voort in dien lichtzinnigen wereldgeest, die, waar hij van den Christus Gods hoort gewagen, bij zichzelf gevoelt dat zijn verbeurde troon begint te wankelen, zijn bezoedelde kroon vallen zal. Hij leeft voort in dat hoogmoedig ongeloof, hetwelk lacht maar vrees, en uit vreeze haat en toornt en woedt. Hij leeft voort in die naar alle zijden zich openbarende vijandschap tegen den van God gegeven Heiland en Koning, welke in anderer liefde en aanbidding een gereede aanleiding vindt tot zijne verkleining en tot hare boosaardigste aanslagen. Nog menigwerf pogen dezen de vrienden des Heeren te gebruiken om de zaak des Heeren te verraden. Nog weten zij, om hunne oogmerken te bereiken, zich geveinsdelijk te onderwerpen en een erbied voor te doen, waarvan zij verre zijn; en ook zij nemen, waar hunne listen verijdeld worden, menigmaal de toevlucht tot geweld.

Doch laat ons, terwijl wij ons dit herinneren, geenszins verzuimen tot onszelf in te keeren, af te dalen in de kleine maar afschuwelijke wereld van het zondige hart. Zit daar de wereldliefde nog ten troon: Christus mag geen koning zijn. Pronken eigenwaarde, eigengerechtigheid, deugd en verdiensten daar nog met den gouden haarband: Christus mag geen priester zijn. Voert daar een hoogmoedig verstand, dat niet besluiten kan zich voor Gods Woord te buigen, den ijzeren schepter nog: Christus mag zelfs geen

profeet zijn van God gezonden. Is daar een veront-  
rust, een beschuldigend geweten, maar dat men niet toe-  
laat den weg te banen tot ootmoed en berouw, dat derhalve  
voor elke aanraking met God en goddelijke dingen bevreesd  
is: Christus mag niet zijn. En waar het alzoo geschapen  
staat, daar mogen ook de wijzen, die in hem gelooven niet  
wijs, de Schriften, die van hem getuigen, niet goddelijk hee-  
ten; daar ligt en leeft, erkend of ontveinsd, op den bodem  
des harten de schuldige wensch, van dezen Christus en van  
zijn gezag te worden ontslagen; daar wordt hem, in de  
duistere wereld der booze gedachten, bestendig de oorlog  
verklaard, en het ontbreekt niet aan wapenen der arglis-  
tigheid noch aan wapenen des gewelds om hem naar kroon  
en aanzijn te staan.... o Gelukkig, waar het zoo geheel  
anders is; waar op een wenk, een woord, een lichtstraal  
Gods in de duistere ziel gevallen, de echte wijze de ware  
behoefte zijns harten erkend heeft en, naar den drang van  
deze, heeft leeren en willen vragen: „Waar is de geboren  
koning mijns harten? Ik heb zijne ster gezien.”

Tot hertoe hielden wij ons bezig met Herodes en zijne  
boosheid. Slaan wij thans het oog op het a a n b i d d e l i j k  
godsbestuur, zooals zich dat, blijkens de mededeelin-  
gen van den Evangelist, verheerlijkt in de verrijdeling van  
snoode raadslagen, die het zonder twijfel tot bevordering  
van gezegende bedoelingen dienen doet.

Herodes' snoode aanslag wordt verijdeld. Zijn listig  
veinzen baat hem niet. Heimelijk; want hij wil geen  
achterdocht wekken bij die overpriesters en schrift-  
geleerden des volks, die hij naar de geboorteplaats  
van den Messias gevraagd heeft, en die in de rolle van  
Micha gelooven; heimelijk heeft hij de wijzen tot

zich geroepen, en nadrukkelijk bij hen vernomen naar den tijd, waarin de sterre verschenen is. Met voor-gewende belangstelling heeft hij gezegd: Reist henen en onderzoek naarstelijk naar dat kindeken, en als gij het zult gevonden hebben boodschaft het mij, opdat ook ik kome en datzelve aanbidde. Maar God heeft de lippen der wijzen gesloten, dat zij hem gehoord, maar niets geantwoord en veel minder iets beloofd hebben; en terwijl hij zich toejuicht over den valschen rol, dien hij zoo voortreffelijk gespeeld heeft; terwijl hij, met een hart kloppende van boosaardig verlangen naar het oogenblik, waarin hun argeloos vertrouwen hem zijn slachtoffer zal aanwijzen, de dagen en de uren telt, zijn de godvruchtige aanbidders uit de heidenen reeds lang op de terugreize naar hun vaderland, en wandelen door eenen anderen weg aan de hand van den zelfden God, die hen door een ster heeft laten leiden naar Bethlehem, en door eenen droom terughoudt dat zij niet wederkeeren tot Herodes. De hoop van Herodes is als een droom vergaan.

Maar zijn toorn verdubbelt; en zijne boosheid ook heeft meer dan één middel. Zij is, voorwaar, zij is zoo spoedig niet ten einde raad. Weet zij niet reeds dat het gehate wicht (zoo het geboren is en geboren kon worden) te Bethlehem geboren is? Heeft zij niet naarstelijk onderzocht naar den tijd, waarin de sterre den wijzen verschenen is? Het kind (zoo waarlijk de geboorte van een kind door deze ster is aangewezen) kan niet ouder dan twee jaren zijn. En is hij niet koning? Is hij die Herodes niet, die nimmer teruggebeefd heeft voor een gruwel, als hij dienen kon om zijne heerschappij te bevestigen? En heeft hij er niet onder zijne dienaren in genoegzamen ge-

tale, die geleerd hebben niet te huiveren voor welk bevel hij ook geeft, maar die het naar zijnen wil en in zijnen geest weten te volbrengen?... Waarom zou hij niet eenigen afzenden, die alle, alle de kinderen binnen Bethlehem en zijne landpalen, alle de kinderen van twee jaren oud en daaronder, den een na den ander zouden ombrengen? „Ha! koning der Joden! zoo gij dan waarlijk geboren zijt, zoo sterft gij onbekend een roemloozen dood onder den onbekenden hoop, en uit is het met uw Messiasschap, uit met uw Leidsman zijn over dat volk van Israel, hetwelk, in spijt van zijne Heilige Schriften, vooreerst nog geen anderen leidsman hebben zal dan Herodes en zijne zonen na hem!”

Aldus rekest de koning, en de sluipmoordenaars maken zich op tot hunne afgrijselijke taak. Maar nog eer zij die aanvaarden heeft God, die in zijnen hoogen hemel hoort wat Herodes in zijn binnenste slaapkamer spreekt, reeds eenen engel uitgezonden om den godvruchtigen Jozef in den droom te verschijnen... Een engel! Weerhoud hem, zoo gij kunt; keer hem, o koning! Weer hem af! Versper hem den weg naar Bethlehem! Want nog vóór uwe dienaren zijn aangekomen, gaat hij uw geheim verraden, uw raadslag verijdelen!... Het is te laat; daar treedt reeds de engel het u onbekende huis binnen, waar het kindeken is; daar heet het reeds met hemelschen ernst tot zijn aardschen beschermer: Sta op en neem tot u het kindeken en zijne moeder, en vlied naar Egypte, en wees aldaar totdat ik het u zeggen zal. Want Herodes zal het kindeken zoeken, om het zelve te doden. En als uwe huurlingen terugkeeren, de handen rood van onschuldig bloed, en gij, gekroonde booswicht! uzelfen toejuicht over den tijdigen, over den gewissen Messiasmoord (zoo

er immers een Messias geboren is), over den schoonen trek, dien gij overpriesters en wetgeleerden en een bijgeloovig volk, dat nog altijd zijn Messias verwacht (en zal blijven verwachten!), in 't heimelijk gespeeld hebt... daar drukt, aan den oever van dien Nijl, waarop eenmaal een Mozes dreef, maar bewaard bleef; daar drukt, aan den oever van den Nijl, die vrouw, die de belofte heeft dat God de Heer haar kind den troon zijns vaders Davids geven, dat HIJ over het huis Jakobs in eeuwigheid koning wèzen zal, dien zuigeling even veillg, even gelukkig aan haar geloovig hart, als toen de Wijzen van het Oosten nedervallende hem aanbaden, en hunne schatten opengedaan hebbende hem die kostelikheden offerden, waarvan de waarde thans misschien overvloedig strekken mag voor hare dagelijksche nooddruft in het vreemde land! Kent gij, o koning Herodes, de Psalmen? Hier is er een, welken Jozef, de Zoon Davids en vader van den grooten Davidszoon, in Egypte wel mag aanheffen: Waarom woeden de heidenen en bedenken de volken ijdelheid? De koningen der aarde stellen zich op, en de vorsten beraadslagen tezamen tegen den Heere en tegen zijnen Gezalfde: „Laat ons hunne banden verscheuren en hunne touwen van ons werpen!“ Die in den hemel woont zal lachen, de Heere zal ze bespotten. Dan zal hij spreken in zijnen toorn, en in zijne grimmigheid zal hij ze verschrikken: „Ik toch hebbe mijnen koning gezalfd over Sion, den berg mijner heiligheid!“

Weet ook dit, koning Herodes! uwe dagen zijn geteld; en al wat uwe boosheid vermag, het is, op den rand des grafs, de som uwer misdaden nog met éene vermeerderen



die in de oogen Gods misdadiger is dan alle de anderen.

Zoo gaat het! Waar tegen Christus, tegen zijn rijk, tegen zijn woord, tegen zijne gemeente gewoed of beraadslaagd wordt, is niemand te beklagen en niemand in gevaar dan zij, die het doen. Zij beraadslagen een raad, doch hij zal vernietigd worden; zij spreken een woord, doch het zal niet bestaan; want God is met ons. Een vaste burcht is onze God! En die met ons zijn, zijn meer dan die met hen zijn!

Doch laat ons nu ook opmerken, hoe onder het aanbiddelijk godsbestuur de raadslagen van Herodes niet alleen verijdeid worden, maar ook dienstbaar mogen geweest zijn aan de wijze bedoelingen Gods.

Niet alles is hier even helder.

Als van dag tot dag; want aldus stel ik mij <sup>1)</sup> voor, dat de gruwel zich te Bethlehem en in zijnen omtrek zal hebben toegedragen; eene groote bevolking was daar niet, en het getal der kinderen van twee jaren oud en daaronder kan niet veel meer dan twaalf of vijftien bedragen hebben; als van dag tot dag de kleine kinderen, in de afwezigheid hunner ouders, omkwamen, bij toenemend vermoeden dat zij door eene heimelijke hand werden omgebracht; als heden een zuigeling in zijne wieg gesmoord, morgen een eenjarig wichtje in zijn bloed zwemmende, gevonden werd, overmorgen uit een ander gezin een tweejarig knaapje nergens kon worden opgespoord; als van lieverlede alle jonge huisgezinnen in rouw gedompeld werden, overall handenwringende moeders en diepbedroefde vaders werden ontmoet; als dat woord van den profeet Jeremia in de harten opkwam: Eene stem is in Rama gehoord,

1) Met J. P. Lange. Zie zijn *Leben Jesu*.

geklag, geweest en veel gekerm; Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet vertroost worden omdat ze niet meer zijn, -- had hij, die dezen jammer toeliet, schoon hij dien zoowel als den beraamden Messiasmoord had kunnen verhinderen, ook daarmede gewisselijk zijne wijze en heilige bedoelingen. En deze zullen zoowel het door deze dagelijksche ellende in angst en akeligheid gedompelde Bethlehem in het algemeen, als de op zoo hartverscheurende wijze van hunne kinderen beroofde vaders en moeders gegolden hebben. Doch wie zal deze bedoelingen naspeuren? Wie durft er naar gissen? Gewis had de algemeene ramp ook eene algemeene strekking. Was zij eene kastijding voor de weinige deelneming, die wij in dit Bethlehem betoond zagen voor een kind, van hetwelk de herders, in de eerste plaats aldáár, zoo groote dingen hadden getuigd? De heilige schrijver geeft ons geen enkelen wenk om juist deze gissing op den voorgrond te stellen. Dit is zeker, dat de Heer kastijdt dien hij liefheeft. Dit is zeker, dat de liefderijke God zijne menschenkinderen niet uit willekeur en niet van harte bedroeft, maar tot hun nut... Wie verwacht niet dat hier aan menig diepgewond ouderhart een ernstige wenk, een dierbare zegen tegelijk met de pijnlijke wonde is toegebracht? En zeker heeft hij hen niet ongetroost gelaten, die om den wil van zijn heilig kind Jezus scheiden moesten van hun bloed! En deze kinderen, deze zuigelingen zelve, deze aandoenlijke eerstelingen der martelaarschap — o, wie ook te Bethleem meenen mocht dat zijn God hem onrecht deed of wreed-aardig met hem handelde, gewisselijk hadden zij zich niet te beklagen dat een geweldige maar korte dood hen vroeg wegnam van eene aarde, waarop zonde en ellende heer-schen, om hen voor alle leed te bergen in het Vaderhuis

en aan het Vaderhart. Weenende Rachel! beweene hen niet. Herodes offert deze in zijn oog nietsbeduidende wichten op aan zijnen toorn en aan zijnen haat; maar de Almachtige offert niemand op aan de bereiking van zijne oogmerken. Ook deze kinderen niet; zelfs niet aan de bewaring van zijn heilig kind Jezus! Zijn heilig kind Jezus zendt hij naar Egypte; uwe kinderen neemt hij tot zich in het paradijs.

Maar vestigen wij thans onzen blik op hen, die in deze geschiedenis de kleine geloovige gemeente van den Christus Gods vertegenwoordigen; en zien wij, hoe de boosheid van een Herodes aan het leven huns geloofs wordt dienstbaar gemaakt, en zulks door het eensdeels te louteren, anderdeels te versterken.

Welk een verandering van tooneel, welk een afwisseling van gewaarwordingen voor dezen Jozef en voor deze Maria! Hemel en aarde hebben zich vereenigd tot vereering van het wonderkind dat hun, armen Davidskinderen, geboren is. Nu laatstelijk hebben wijze en aanzienlijke mannen uit het verre Oosten aan zijne kleine voeten nedergeknield en hem gehuldigd en aangebeden als den geboren Koning der Joden, op wien de einden der aarde wachten. Ook koning Herodes, dit boodschapten zij, ook koning Herodes zal komen en voor zijne voeten aanbidden. Is dit niet de vervulling der profetie: De koningen van Tharsus en de eilanden zullen geschenken aanbrengeu; de koningen van Scheba en Seba zullen vereeringen toevoeren; ja, alle koningen zullen zich voor hem nederbuigen; alle heidenen zullen hem dienen? Voorzeker, het woord des engels bewaarheidt zich: „Deze zal groot zijn!” Hij is het van stonden aan. „God de Heer zal hem den troon zijns vaders Davids geven:” reeds wordt die troon voor hem weder opgericht. Zalig

is zij, die geloofd heeft, want de dingen, die haar van den Heere gezegd zijn, zullen volbracht worden. En onder zulke droomen slaapt Maria, slaapt Jozef in. Maar nu! Ziet, een engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op en neem tot u dat kindeken en zijne moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar totdat ik het u zeggen zal. Want Herodes zal het kindeken zoeken, om hetzelfde te dooden.

Er is geen tijd te verliezen. De waarschuwing is goddelijk, is uitdrukkelijk. Vaarwel Bethlehem Efrata! vaarwel stad Davids, waar zoo groote dingen beleefd zijn en nog grootere werden verwacht! Vaartwel landpalen Israels! Wij gaan, wij vluchten, wij verbergen ons in Egypte, in het land van Cham, het vreeselijke land, met zoo zwart een kool in de rolle van Israels geschiedenis geteckend!

Deze schok moet ontzettend, maar zou hij niet noodig en heilzaam geweest zijn? O, zij moesten het nadrukkelijk weten, zij moesten het tijdig ondervinden, dat de geboren Koning der Joden niet in de wereld gekomen was om aangebeden, om uitgeroepen, om gekroond, maar om Nazarenus geheeten te worden, om in den smaad hunner armoede en geringheid te deelen, en hen te wikkelen in den haat en de vervolging, die hij bij eene godevijandige wereld opwekte. Geen plaats in de herberge! De veelbeduidende wenk, die daarmede voor de aardsche lotsbestemming van den Messias gegeven was, kwam met zevendubbelen nadruk terug, nu het ook heette: „Geen plaats in Bethlehem Efrata! geen plaats in het land Israels!” En om op den duisteren weg door de woestijn nochtans te gelooven dat de dingen, die hun van God gezegd waren, zouden volbracht worden, daarvoor was

een geloof noodig als waardoor een aartsvader, het dal der schaduwen des doods binnengetreden in Egypte, sterrende gemeld had van den uitgang der kinderen Israëls, en bevel gegeven van zijn gebeente!

Doch wordt het geloof van Jozef en Maria, door dezen schielijken ommekeer, en in dezen duisteren en moeielijken weg; want veel heeft de reis naar Egypte in, voor een paar arme lieden, met een zuigeling beladen en zonder eenige menschelijke bescherming; wordt het geloof van Jozef en Maria, door deze ongedachte ervaring, van verkeerde en toch zoo natuurlijke verwachtingen gereinigd en als in den smeltkroes der beproeving gelouterd, het wordt ook op eigenaardige, op krachtige wijze versterkt. Of reizen zij dezen hunnen bangen en eenzamen weg niet aan de gevoelbare hand van dien God, die zijnen engel gezonden heeft om den boozen raadslag eens konings te vrijdelen? Mogen zij zich niet als van oogenblik tot oogenblik onder de bescherming gevoelen van dien engel des Heeren, die zich legert rondom degenen, die hem vreezen, en hen uitrukt? O gewis, ook in het land van Cham zijn zij gezeten in de schuilplaats des Heeren, mogen zij vernachten in de schaduw des Almachtigen! Ook in Egypte is hij niet tevergeefs hun toevlucht en hun burcht, den God op welken zij vertrouwen. Hij heeft hen gered van den strik des vogelvangens. Nu zal hij hen dekken met zijne vlerken. Nu zullen zij niet vreezen voor den schrik des nachts, noch voor den pijl, die des daags vliegt! Hij heeft hun een engel gezonden om den dierbaren zuigeling voor den dolk van Herodes te beveiligen; hij zal zijne engelen van hem bevelen, dat zij hem bewaren op al zijne wegen!

En zoo is het geschied. Geen kwaad genaakte hen, geen ding ontbrak hen. Op zijnen tijd (o weldra!) riep God ook dezen zijnen Zoon, gelijk eenmaal zijn zoon Israel uit Egypte terug. Want de dood des „gewelddrijvenden goddeloozen” is in den hemel bekend geworden en wordt in Egypte bekendgemaakt door eenen engel, die Gods gunstgenoot ook daar weet te vinden, zeggende tot hem in zijnen droom: Sta op, neem het kindeken en zijne moeder tot u, en trek in het land Israels; want zij zijn gestorven, die de ziele des kindkens zochten.

Dezelfde hand, die hen uitgeleid heeft naar Egypte, leidt hen het land Israels weder binnen; maar ook, dezelfde hand, die hen had opgebracht naar de stad Davids, waar de dagen moesten vervuld worden dat Maria baren zoude (hadden niet de Schriften verkondigd dat de Christus te Bethlehem zou worden geboren?) voert hen weder af naar Nazaret, opdat vervuld zoude worden, hetgeen door de profeten gezegd is, dat hij Nazarenius zou worden genoemd.

Rijk in „het Heilige, dat uit haar geboren is,” rijk in ondervinding, rijk in een gelouterd geloof, keert Maria daar met haren Jozef tot hare nederheid terug; bij al het andere ook de vlucht naar Egypte en wat deze haar geleerd heeft bewarende en overleggende in haar hart.

Waar is nu de boosheid van Herodes? waar zijne sluwheid? waar zijne macht? waar de glans van die kroon, van welke hij zoo naijverig was, en om welke te behouden geen misdaad hem te afschuwelijk voorkwam? Eene walgelijke ziekte heeft aan dat alles een einde gemaakt, een duister graf heeft het verzvolgen. Zijne dagen waren geteld, het koninkrijk is van hem genomen, zijn rijk verdeeld, hij in

de weegschaal Gods gewogen, en!.... de menschelijkheid schroomt te vragen: „Waar is de gestorven koning der Joden?” Almachtig heeft de koning der koningen zijn snoodsten raadslag verijdeld; onwetend heeft hij den raad van den koning der koningen gediend.

En dit is het wat alle machtigen, alle goddeloozen der aarde met de uiterste inspanning hunner krachten slechts doen kunnen. Gods kinderen weten het, en het is hun goed het zich in voorbeelden te zien voor oogen gesteld, nog beter, het zelf aan hunne harten te ondervinden: de vervolging schaadt niet, maar zij baat. Het is der geloovige gemeente goed, met haren Heiland naar Egypte te gaan. Zij leert er wat zij te Bethlehem Efrata niet leeren kon. In elk Egypte wordt zij bewaard, uit elk Egypte wordt zij teruggeroepen. In het hemelsch Kanaän zal zij, zelve gekroond, de heerlijkheid haars konings zien.

### III.

#### DES CHRISTENS VOORRECHT EN HEILIGE ROEPING.

Want niemand van ons leeft zichzelf, en niemand sterft zichzelf. Want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere; hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren.

Rom. XIV : 7, 8.

Aldus heeft leeren spreken de „besnedene ten achtsteñ dage, uit het geslachte van Israel, van den stam van Benjamin, een Hebreër uit de Hebreën, naar de wet een Farizeër, naar den ijver een vervolger der gemeente, naar de rechtvaardigheid, die uit de wet is, zijnde onberispelijk”; die Saulus, die „waarlijk gemeend had tegen den naam van Jezus van Nazaret vele wederpartijdige dingen te moeten doen, welke hij ook gedaan heeft te Jeruzalem en in

buitenlandsche steden," totdat hij op dezen zijnen weg gestuit en ontwapend is geworden door dat woord van ontfermende liefde: „Saul, Saul! wat vervolgt gij mij? Het is hard de verzenen tegen de prikkels te slaan."

Toen; „een licht boven den glans der zon, op den weg naar Damaskus;" toen heeft Christus over zijn ziel gelicht. In natuurlijke blindheid heeft hij zijne geestelijke verblindung leeren inzien en beweenen. Maar ook van deze vielen hem de schellen van de oogen, en wedergeboren uit water en geest, is hij opgetreden als een „dienaar en getuige, beide der dingen, die hij gezien had en nog zien zoude." De ijdele inbeelding eener gerechtigheid op wetvervulling gegrond was bezweken voor het diep en innig besef van zonde voor God, en alle roem uitgesloten door de erkenning eener genade, die „den goddelooze rechtvaardigt." De wijsheid opgezameld aan de voeten van Gamaliël had plaats gemaakt voor de eenige wetenschap: „Christus en dien gekruist." Hij leeft, maar niet meer hij, Christus leeft in dezen Paulus. Den naam van Christus draagt hij „voor heidenen en koningen en kinderen Israels." Om den naam van Christus verdraagt hij alles; gevangenis, geeselslagen, steeniging, honger, dorst, koude, naaktheid, land- en zeegevaar, haat van vijanden en valsche broeders. Zijn zaak en gemeente draagt hij, met dagelijksche gebeden, dagelijksche inspanningen, dagelijksche moeiten en zorgen op het liefhebbend harte. Om Jezus wil „aller dienaar," om Jezus wil „allen alles" te zijn is de leus en de keus van zijn leven.

Thans vertoeft hij ten tweeden male te Korinthe, en schrijft aldaar dien onschatbaren brief aan de vooralsnog voor hem onbereikbare christenen te Rome; brief, dien de christenen der geheele wereld als het volledigst onderwijs in den ge-



heelen raad Gods hoogschatten en waardeeren. Hij besluit dien met een grooten rijkdom van vermaningen en opwekkingen de beoefening des christendoms betreffende; en het is temidden van deze dat wij die krachtige verklaring aantreffen: Niemand van ons leeft zichzelf en niemand sterft zichzelf; want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren.

Het hoofdstuk, waarin deze verklaring voorkomt, inziende, bemerken wij, dat zij niet volstrekt door den gang der redeneering gevorderd werd, maar veeleer als een uitstorting des harten, waartoe deze aanleiding gaf, moet beschouwd worden. De apostel heeft de christenen te Rome een wenk gegeven hoe te handelen met zoodanige broederen, die door gemoedelijke maar kortzichtige nauwgezetheid zwak waren in de toepassing van het geloove; die zich nog niet volkomen boven het oudtestamentisch standpunt wisten te verheffen, maar nog altijd meenden zich voor het gebruik van door de mozaïsche wet verbodene spijzen te moeten wachten en de door haar ingestelde feestdagen te moeten waarnemen. Hij heeft tegenover zulke zwakheid tot toegevendheid vermaand; ja zelfs eerbied voor haar gevorderd. Kwam zij niet uit innige overtuiging voort? Was het ook haar niet te doen om den Heer door gehoorzaamheid welgevallig te zijn en te verheerlijken? Een iegelijk (dit was de slotson, v. 5), een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd! d. i. een iegelijk volge de inspraak van zijn eigen hart! Zoo de een, om daardoor zijnen Heiland temeer te verheerlijken, van de evangelische vrijheid een dankbaar gebruik maakt, en de ander, uit hetzelfde beginsel, de oude inzettingen nog on-

derhouden blijft, dat doel zal door beiden evenzeer worden bereikt, omdat beider handelingen evenzeer uit den geloove, d. i. uit oprechte overtuiging des harten, voortkomen.

Die den dag waarneemt, neemt hem waar den Heere, (d. i. om des Heeren wil) die den dag niet waarneemt, neemt hem niet waar, den Heere, d. i., indien hij het laat, het is niet anders dan om des Heeren wil. Die daar eet (met vrijmoedigheid van alles gebruikt), die eet alzoo den Heere, want hij dankt (voor de verleende vrijheid zijnen) God; en die niet eet, die zich onthoudt, die onthoudt zich evenzeer om des Heeren wil en met een oog op hem, en ook hij dankt God, dat hij in deze kleine zelfverloochening zijn Heiland mag dienen. En het is deze toepassing van het christelijk levensbeginsel op de gevallen in geschil, welke den apostel op eenmaal brengt tot eene uitboezeming, waarin hij in het algemeen den waren aard van het christelijk leven, zoo wat het eigenaardig voorrecht als wat de eigenaardige roeping des christens betreft, uit eigen ervaring met korte woorden op de kennelijkste wijze schetst en voorhoudt.

Niemand van ons, zoo roept hij uit, leeft zichzelf, en niemand sterft zichzelf; want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren. En hij voegt er bij: Want daartoe is Christus gestorven en opgestaan en weder levend geworden, opdat hij beide over dooden en levenden heerschen zoude.

Na deze uitstorting neemt de apostel, van het algemeene tot het bijzondere terugkerende, den losgelaten draad zijner bepaalde onderwijzing weder op. De toon, waarop hij

voortgaat, gevoelt zich echter nog van de warmte, waarmede hij heeft gesproken. Maar gij, zoo heet het nu met een edele verontwaardiging, maar gij, wat oordeelt gij uwen broeder, of ook gij, wat veracht gij uwen broeder: want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden. Want daar is geschreven: Ik leve, zegt de Heer; voor mij zal alle knie buigen, en alle tong zal God belijden. Zoo dan... maar wij moeten nu niet verder gaan. De overweging van dit gansche gedeelte van den Brief aan de Romeinen en de behartiging der daarin uitgedeelde lessen van liefde en rechtvaardigheid is ook voor onze tijden van groot gewicht. Doch wij blijven bij het thans door ons daaruit gelicht woord, waarin wij het zalig voorrecht en de heilige roeping van den christen, zooals de apostel Paulus die begrijpt, ons zien voor oogen gesteld.

Zie hier des christens voorrecht: Hetzij dan dat hij leeft, hetzij dat hij sterft, hij is des Heeren. Met andere woorden: In leven en sterven is de christen het bijzonder eigendom van zijnen Heiland.

Zijn bijzonder eigendom. Niet maar op den voet, waarop „alle dingen zijnen voeten onderworpen zijn”; maar als hem toebehoorende, uit kracht van eene zedelijke, uit kracht van eene zeer innige betrekking.

Wilt gij weten, waarin volgens den apostel deze zedelijke, deze innige betrekking gegrond, hoe de christen zijns Heilands bijzonder eigendom geworden is? Hij zal het u zeggen met de woorden, die onmiddellijk volgen: Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan, en weder levend geworden, opdat hij beiden over dooden en levenden heerschen zoude.

Elders noemt hij de gemeente der christenen eene gemeente, welke zich de Heer gekocht heeft, en wel door zijn eigen bloed. Het is op grond van des Heilands sterven en herleven voor hem, dat de christen zich in leven en sterven als zijns Heilands bijzonder eigendom beschouwen mag. Hierin ligt voor hem de hoogste eer, de volkomen troost, de ware vrijheid.

Kan er een grooter eer zijn dan zich een voorwerp te weten der liefde van hem, die de hoogste eer waardig is? een voorwerp der innigste belangstelling van dengene, die in de hoogste heerlijkheid boven alle schepselen verheven, door alle de engelen Gods wordt aanbeden? „Niet slechts,” dit mag zich de oprechte christen zeggen, „niet slechts neemt hij, bij de hunne, ook mijne aanbeding aan; maar hij verwacht de mijne op grond eener betrekking, die hij op deze heilige en verhevene geesten niet kan gevoelen. Voor mij is die eengeborene Gods, dien zij in goddelijke en menselijke heerlijkheid op den hemel troon aanschouwen, voor mij is hij mensch geworden; wat hij in de dagen zijner vernedering, in deze zijne menscheid, geleden en volbracht heeft, het is al voor mij geschied. Ik mag mij niet slechts een leerling van den besten Meester, een onderdaan van den hoogsten Koning noemen; ik ben een gekochte door zijn bloed; voor mij heeft hij het over gehad; voor mij heeft hij het geplengd; om mij te verlossen van het verderf, om mij deel te geven in zijne heerlijkheid, om zich voor het aangezicht van een verbaasd heelal eeuwiglijk over mij te verheugen! — Laat vrij de beklagenswaardige kinderen dezer wereld naar voorbijgaande onderscheidingen jagen en zich verheffen op de grootschheden des levens, welke in het sterven allen, allen worden weggenomen: ik ben des Heeren! Dit is mijne

eer, dit is mij eers genoeg; dit is een eer, die niemand mij betwisten, niemand mij ontrooven kan. Als de hand des doods over mij komt en al het andere wegvaagt, zal deze mijne eer tehelderder blinken en mij nastralen tot in het graf!"

Maar wat zijn hoogste eer is, is tegelijkertijd des christens grootste troost.

„Welke is," dus vraagt in de eerste plaats het uitnemend leerboek der Hervormde kerk, onschatbaar gedenkstuk uit een der meest levendste tijdperken der christelijke kerk overgebleven: „Welke is uw eenige troost, beide in 't leven en sterven?" En het antwoord, den oprechten belijder van Christus op deze vraag in den mond gelegd, is niet anders dan een ontwikkeling van het woord van Paulus, een voorstelling van het daarin vervatte voorrecht in den ganschen rijkdom zijner troostrijke gevolgtrekkingen. Dit is des christens eenige troost, beide in 't leven en in 't sterven, „dat hij met lijf en ziele, beiden in 't leven en in 't sterven, niet zijn, maar zijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen is; die met zijn dierbaar bloed voor alle zijne zonden volkomenlijk betaald, en hem uit alle geweld des duivels verlost heeft, en alzoo bewaart dat zonder den wil zijns hemelschen Vaders geen haar van zijn hoofd vallen kan, ja ook dat hem alle ding tot zijne zaligheid dienen moet. Waarom hij hem ook door zijnen Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en van harte gewillig en bereid maakt voortaan voor hem te leven."

Zoo is het. De overtuiging van des Heilands eigendom, zijn duur gekocht eigendom te zijn is, temidden van alle overgeblevene zwakheid en dagelijksche struikeling, de verzekering met zich om te dragen van voor eeuwig van de straf, de schuld, de heerschappij der zonde verlost te wezen; hij heeft gekocht om te verlossen, hij heeft verlost om te

behouden. Temidden van alle de rampen en droefenissen van dit wisselvallige leven aan den rand des grafs, is het beide de gewisheid der eeuwige gelukzaligheid en de troostrijke ondervinding der getrouwste, der teederste, der zegenrijkste liefde, die het onder alles en door alles voor hare kweekelingen goedmaakt. Hij, die zich het eigendom van Christus gevoelt, zal eens het volmaakt geluk kennen, en kent nu reeds geen ongeluk meer. Men is de zijne om gelukkig te zijn, om ook door ongeluk gelukkiger te worden. De overtuiging van de zijne te zijn, het is, temidden van de bange, de onophoudelijke bestrijding van zonde, wereld en booze, van den hoogsten bijstand, de beste kracht, en de schoonste overwinning zeker te wezen. Wie zal hem de zijnen ontrukken? Hoe zou zijn eigendom aan zijne hand ontvallen? De smeltkroes moet het louteren, maar kan het niet verslinden. Men is de zijne om veilig te zijn.

En voorwaar! de driedubbele troost van deze redding, dit geluk, deze veiligheid wordt van des christens zijde niet te duur betaald. Zekerlijk, men is het eigendom van den Heiland om hem te gehoorzamen, hem te volgen, hem te dienen. Maar hoe gaarne dient men zijnen redder, zijn weldoener, zijn beschermer!... Het denkbeeld van dienst vervalt, waar het hart door dankbare liefde wordt gedrongen en elke betooning van gehoorzaamheid eene bevestiging, eene vermeerdering is van het geluk, dat men smaakt, het geluk der heiligste liefde. Neen, de gemeente, die de Heer zich gekocht heeft door zijn bloed, is zijn slavin niet, maar zijn bruid. Zijn bruid, wier keuze, wier lust, wier eer het is haren bruidegom welbehagelijk te zijn, haren bruidegom te volgen, en niet om te zien; haren bruidegom te gehoorzamen, en alle dingen te doen zonder murmureeren

of tegenspreken. Zich het eigendom van Christus te weten, is te genieten „de vrijheid der kinderen Gods.” De staf des drijvers is verbroken; alle slaafsche banden zijn afgeschud; elke vernedering in eigen oogen heeft opgehouden. De zonde is niet meer een macht, is niet meer een wet in de leden; de wereld geen keizer, wiens vriendschap te verliezen boven alles vreeselijk moet worden geacht; de dood niet langer een koning der verschrikking! Onder welke macht zult gij ooit of ooit kunnen hopen de ziel te brengen van den man, aan wiens geluk gij niets kunt toebrengen, en dien gij op geenerlei wijze ongelukkig maken kunt, omdat hij behoort tot die gelukkigen, die daar verklaren: Hetzij dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren. Is dit niet waarlijk vrij te zijn?

Maar deze gelukkigen zeggen in denzelfden adem: Niemand van ons leeft zichzelf en niemand sterft zichzelf; want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere; hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Even sterk als hun zalig voorrecht gevoelen zij hunne heilige roeping. Nauwelijks zal men in de apostolische schriften eene plaats vinden, waarin het kennelijke en eigenaardige van des christens roeping, zooals die door alle oprechte belijders moet gevoeld worden, op duidelijker wijze wordt uitgedrukt. Niemand van ons leeft zichzelf, en niemand sterft zichzelf. Het leven van den christen is geen leven naar eigen willekeur, eigen neiging, eigen inzicht; geen leven waarbij men zoo lichtzinnig, zoo goddeloos of zoo wereldsch is als men meent zichzelf te kunnen veroorloven; of zoo ernstig, zoo godsdienstig, zoo christelijk als men oordeelt zich te kunnen getroosten; zijn eigen meester, zijn eigen rech-

ter; voortlevende alsof men van de besteding van zijn levenskracht en van de gaven en goederen, die men in dit leven ontvangen heeft, aan niemand dan aan zichzelf rekenschap schuldig ware; alle de dagen en in alle de dingen des levens zichzelf zoekende, zichzelf behagende, zichzelf te goed doende op grover of verfijnder wijs, Zichzelf leeft de wereldling, die slechts denkt om het leven naar zijne inzichten te genieten: hetzij dan dat hij dit genot zijns levens bij bloot zinnelijke of bij meer verstandelijke, ja zelfs zedelijke genoegens zoekt, hetzij dan dat hij in zijn hart zegge: „Daar is geen God,” en de gedachte aan dood en eeuwigheid verbanne; hetzij hij een God, die hem de middelen tot dit genieten verschaft, eenigszins in eere houde, zich met de gedachte aan den dood tot dubbele genietingen prikkele, en over de eeuwigheid beschikke als kon deze hem niet anders dan nieuwe bronnen openen van een genot naar zijnen smaak. Zichzelf leeft ook die vriend van deugd en godsdienst, die ook in deze niemand dan zichzelf liefheeft; voor wien lof, loon, en liefde der menschen, voor wien eene hoogmoedige zelfvoldoening het hoogste en het beste is, dat hij in en door alles zoekt. Ja, ook die belijder van Christus, die in hetgeen deze zijne belijdenis medebrenge slechts zoo verre gaat als geschieden kan, zonder dat het hem rukt uit den levenskring, die hem welgevallig is, of stoort in de levenswijze, die met zijne neigingen overeenkomt, leeft nog altijd zichzelf. En die alzo zichzelf leven, willen ook zichzelf sterven; niet op 's Heeren tijd, maar op hunnen eigenen tijd; als zij hun doel en toppunt bereikt zullen hebben; als des levens smarten hun te veel, des levens genoegens hun te weinig zullen geworden zijn, het leven zelf hun ondragelijk worden zal.



Niemand van ons leeft zichzelf, en niemand sterft zichzelf. Want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Het leven en sterven van den christen is niet maar een leven zooveel mogelijk naar de heilige geboden van het evangelie; niet maar een sterven in de hoop op de eeuwige zaligheid, waarvan het evangelie spreekt; maar het is een leven en sterven, met liefde voor Christus in het hart, zijn heilig beeld voor oogen, zijne verheerlijking als het hoogste doel. Met de liefde voor Christus in het hart, en door deze niets zoozeer vreezende als hem door onzen levensweg of levenswijze te mishagen; door deze niets zoozeer zoekende dan hem overal en in alles welgevallig te zijn; niet verlangende te leven, niet verlangende in wereldschen zin gelukkig te leven, zoo het leven niet gerekt, zoo het levensgeluk niet gered kan worden dan ten koste der gehoorzaamheid aan hetgeen de liefde voor hem voorschrijft en in 't hart geeft: niet verlangende te sterven vóór men zijnen raad heeft uitgediend, en in deze aardsche bedelingen zooveel voor hem gedaan en geleden heeft als waartoe hij tijd en gelegenheid verleenen wilde.

Met zijn heilig beeld voor oogen, en daardoor tot zachtmoedigheid, tot goedheid, tot ontferming, vergevensgezindheid en elke soort van liefde, en niet minder tot ootmoed, lijdzaamheid, rechtvaardigheid, trouwe werkzaamheid en heiligen ijver vermaand en aangevuurd, in het leven hem verheerlijkende door de navolging van alle deze deugden, en in leven en sterven door blijkbaar vertrouwen op zijn woord en getrouwheid aan zijn naam en zaak... Ja gewis! zoo heeft Paulus het christelijk leven begrepen, van dien oogenblik af dat hij door de liefde van Christus

op den weg naar Damaskus staande gehouden en ter aarde geworpen, dat „Heere! wat wilt gij dat ik doen zal?“ uitriep, hetwelk de spreuke zijns levens geworden is. Zoo heeft hij het geleid totdat hij, „als een drankoffer geofferd“ den naam des Heeren, ook in zijn stervend lichaam grootmaken mocht naar zijn wensch. Maar zoo begrijpt hij het ook in ieder oprecht belijder van des Heilands naam, en schrijft aan de broederen te Rome: Niemand van ons leeft zichzelf, en niemand sterft zichzelf. Want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Immers moeten zij dat in leven en sterven als hunne roeping erkennen, die het als hun voorrecht mogen beschouwen in leven en sterven des Heeren te zijn. Zijn duur gekocht eigendom, en als zoodanig gedrongen en gebracht tot geheele overgave des harten en des levens aan hem: Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan en weder levend geworden opdat hij beide over dooden en levenden heerschen zoude. Aan de broederen te Corinthe had hij geschreven: De liefde van Christus dringt ons, als die dit oordeelen, dat indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En hij is voor allengestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is.

Maar indien wij den apostel des Heeren aldus hooren spreken en rondom ons, ach! op onszelfen zien, dan voorzeker vervullen ons weemoedige gedachten.

Is niet het christendom, hetwelk in deze dagen meest algemeen is, een geheel ander dan dat waarvan Paulus het groot geluk en de groote kracht in zichzelf ervaren had,

en waarop hij bij de geroepene heiligen te Rome rekende? Een veel minder troostrijk dan dat, waarbij men zich het duur gekocht eigendom zijns Heilands weet? Een veel onvermogender dan dat, waardoor men zich door deze wetenschap gedrongen gevoelt zich te stellen ter beschikking van hem, die zijn leven gegeven heeft voor het onze?

Maar waarom is dit zoo: Is Christus veranderd? zijn zijne beloften ingetrokken? is zijne liefde uitgeput? Wordt hij niet meer gepredikt als de éene, die voor allen gestorven is? Is het geloof niet meer een kracht der liefde? Is het zooveel zeldzamer geworden? En waarom? Omdat in onze dagen de behoefte aan verlossing minder kan worden gevoeld? Omdat de heerschappij der zonde nu minder vernederend, het leed des levens nu minder drukkend, de vrees des doods nu minder pijnlijk is dan voorheen? Voorzeker neen! dit alles is als van ouds. Maar wat vermag het tegen zooveel zondelust en wereldliefde en hoogmoed als tot het leven voor zichzelf en vermanen en de liefde des Heeren verre houden van harten, die zich wel door haar zouden willen laten troosten maar niet dringen, wel alleszins zaligen maar geenszins heiligen; en die, vermits deze dingen onafscheidelijk zijn, zich met woorden en klanken, een uiterlijken schijn, en een vroom zelfbedrog voor de uiterste wanhoop en een openbare verloochening behoeden? Medesterveling, bij wien dit het geval mocht zijn: ken uzelfen! Oordeel uzelfen; opdat Christus u niet oordeele, maar nog behoude! . . . .

En gij, mijn broeder! die uzelfen geoordeeld hebt en u door hem behouden, die u zijn eigendom weet: „Wees niet hooggevoelende, maar vrees!” Zoudt gij u niet hebben te verootmoedigen over menige ontrouw, en over menig blijk van wantrouwen? Ach, het is met het leven voor den

Heer nog wel bij niemand tot volmaaktheid gekomen. Verre is het nog van de volmaaktheid.... Gisteren nog ver-  
raste u de verzoeking uzelfen te leven, en heden  
zoudt gij geheel bereid zijn den Heere te sterven?  
Nu hooren wij u klagen alsof het eigendom des Heeren  
ongelukkig, dan zien wij u vreezen alsof het eigendom des  
Heeren ongerust konde zijn.... Belijd uwe zonde; betreur  
uw ongeloof; waak en bid. Uw Heiland vergeeft en  
verhoort.

---

 IV.

## WAT JOHANNES VERKONDIGT.

(1 Joh. I : 1—3.)

HETGEEN VAN DEN BEGINNE WAS, hetgeen wij ge-  
hoord, hetgeen wij gezien hebben met onze  
oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben en onze  
handen getast hebben van het WOORD DES LEVENS ;

want HET LEVEN is geopenbaard, en wij hebben  
het gezien, en wij getuigen en verkondigen  
ulieden dat EEUWIGE LEVEN, hetwelk bij den Vader  
was, en ons is geopenbaard;

hetgeen wij dan gezien en gehoord hebben,  
dat verkondigen wij u.

In dezen aanvang van den Algemeenen Zendbrief herken-  
nen wij den schrijver van het vierde Evangelie; het vierde  
Evangelie doet ons de meening dezer woorden verstaan.

Immers daar gelijk hier, zien wij aan hem, dien Johan-  
nes verkondigt, zien wij aan Jezus Christus den eenge-  
borene, die in den schoot des Vaders is, dien veel-  
beteekenenden naam toegekend van HET WOORD (het  
Woord, dat in den beginne was, dat bij God,

dat God was), een naam, die ons dezen eengeborene des Vaders als den persoonlijken Openbaarder van Gods verborgen wezen schijnt te willen voorstellen.

Volgens den evangelist heeft de schepping aller dingen niet plaats gehad dan dóór <sup>1)</sup> hem, aan wien hij dezen naam geeft; en was in dezen HET LEVEN, dat HET LICHT DER MENSCHEN is.

HET WOORD, dit leeren wij uit het eerste hoofdstuk van zijn evangelie, dat in den beginne was, dat bij God, dat God was, dóór hetwelk alle dingen gemaakt zijn, in hetwelk het LEVEN was, en dat als zoodanig het LICHT der menschen was, is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond; heeft de aangenomene menschnatuur tot woonstede, tot hutte, tot tente <sup>2)</sup> gehad; dit vleeschgeworden WOORD is de eengeborene Zoon des Vaders, optredende als Zoon des menschen in den mensch Jezus Christus, in wien het oog des geloofs de heerlijkheid van den eengeboren Zoon des Vaders, als ware het aan de door zijne menschheid heenbrekende stralen van godheid, leerde erkennen, en eindelijk geheel aanschouwde.

Bij vergelijking van den inhoud van het vierde en der overige evangeliën valt het een ieder in 't oog dat gewisselijk geen dergenen, die getuige geweest zijn van „Jezus in- en uitgaan, beginnende van den doop van Johannes tot den dag toe, in welken hij van zijne apostelen opgenomen is," meer oogen gehad heeft om de stralen dezer inwonende godsheerlijkheid op te vangen dan Johannes, de zoon van Zebedeüs; en gewisselijk is het in de aanbedding dezer

1) Door, in den zin van het Hoogd. durch, het Engelsche through.

2) Dit is de kracht van het oorspronkelijke. Vergelijk „het voorhangsel, d. i. zijn vleesch" Hebr. X : 20.

heerlijkheid dat hij de pen heeft opgenomen om, door de toekaatsing van hare stralen, anderen, allen tot die aanbidding te stemmen. Het evangelie van Johannes is geschreven opdat hij, die het leest, zoude gelooven dat Jezus is de Christus, DE ZONE GODS, en door dit geloof het leven zoude hebben in zijn naam. Dit betuigt de schrijver zelf zijn heilig oogmerk te zijn geweest; en indien hij alzoo zijne lezers tot het geloof in Jezus als den Christus, DEN ZONE GODS, wenscht op te leiden, het is natuurlijk dat hij verlangt dien Jezus door hen beleden te zien als den Zone Gods in dien zin, waarin hij bij den aanvang van zijn evangelie aan hem getuigenis heeft gegeven als aan HET WOORD, DAT IN DEN BEGINNE WAS, dat bij God, dat God was, door hetwelk alle dingen gemaakt zijn, in hetwelk het LEVEN WAS, dat LEVEN, hetwelk was het LICHT der menschen,

Jezus van Nazaret, van wien de dooper getuigd had als van den eerderen en meerderen dan hij, wien hij niet waardig was den schoenriem te ontbinden; Jezus, die tot hem gezegd had: „Kom en zie!“ tot wien hij ook gekomen was, wiens stem en woorden zijne ooren gehoord, wiens persoon en werken zijne oogen gezien hadden, op wien hij al den tijd dat hij met hem geweest was uitvorschend en nadenkend het oog zijner ziele gericht had; Jezus, in wien hij „dien gevonden had van wien Mozes en de profeten geschreven hadden;“ Jezus, de Christus, de Zoon des levenden Gods, die in woorden en werken, die in het midden van de diepste vernedering, die door zijn opstanding uit de dooden, de stralen zijner verborgene godsheerlijkheid voor hem had doen uitschitteren, die zich trapsgewijze en eindelijk volkomen aan hem geopenbaard had als de eengeborene des Vaders, met den Vader één,

in wien hij den Vader gezien, in wien hij zijn Heer en zijn God aangebeden heeft, en dien hij nu kent als het WOORD, dat in den beginne was, dat bij GOD, dat GOD WAS, het WOORD DES LEVENS, het LEVEN zelf, het EEUWIG LEVEN, hetwelk bij den Vader was en door hetwelk leven van den Vader uitgaat: ziedaar het voorwerp van het getuigenis van Johannes den evangelist en apostel, beide in zijn Evangelie en in zijn Brief.

En hij, die derhalve in dezen Jezus niet gelooft als in HETGEEN VAN DEN BEGINNE WAS, het WOORD DES LEVENS, het EEUWIGE LEVEN, door zijne openbaring in het vleesch, hoorbaar, zichtbaar, aanschouwbaar, tastbaar geworden voor zijn getuigen; die in hem niet gelooft als in dengene, wien de apostel later met zoovele woorden den WAARACHTIGEN GOD en het EEUWIG LEVEN noemt, die maakt den apostel Johannes of tot een leugenaar of tot een dweper; en dezen hoon kan hij hem geenszins vergoeden door hem hoog te verheffen als den apostel der liefde, want schoon hij ook dit is, in de eerste plaats heeft deze zoon van Zebedeüs de apostel willen zijn van het VLEESCHGEWORDEN WOORD, van de heerlijkheid des EENGEBORENEN ZOONS DES VADERS, zooals zich die te aanschouwen gaf in den Zoon des menschen.

En hij, die de verkondiging van Johannes gehoord heeft; die zich door Johannes, in hetgeen diens ooren gehoord, diens oogen gezien hebben, in hetgeen hij aanschouwd en zijne handen getast hebben van het hem in den Zoon des menschen geopenbaarde WOORD DES LEVENS, dat WOORD DES LEVENS heeft zien aantoonen; die op grond van het getuigenis van Johannes van de eeuwige godsnaatur zijns Heilands overtuigd is, behoeft zich juist niet zoozeer verlegen te maken, wanneer men hem het verwijt toevoegt

dat hij „gelooft op gezag.” Want welk gezag kan hem dwingen te twijfelen aan de deugdelijkheid van het besluit, uit al wat hij gehoord, gezien, aanschouwd en getast heeft, opgemaakt door den discipel, tot wien deze Heiland gezegd heeft: kom en zie! en die hem gezien heeft aan den bruidstusdich te Kana en aan het graf van Lazarus, die met hem geweest is op den berg zijner verheerlijking, die gestaan heeft onder zijn kruis, die zijn graf ledig, die hem verreezen gevonden heeft, die hem van den Olijfberg heeft nageoogd, waar een wolk hem wegnam van zijne oogen, en die door hem met openbaringen zijner toekomst is verwaardigd geworden?

Er kan geen redelijke twijfel zijn of de verhevene verkondiging van Johannes is op zijn innigste overtuiging gegrond, en deze innige overtuiging berust op hetgeen hij gehoord en gezien, aanschouwd en beleefd heeft. Van de waarachtige godsnatuur van zijnen meester blijkt hij zoo stellig overtuigd als van zijne waarachtige menschheid, van beiden zoo zeker als van de liefde, met welke hij door hem ontvangen en overladen is en die zijn hart van eene wederliefde kloppen doet, die het nieuwe leven zijner ziele is geworden. Waar de verkondiging van Johannes een zelfde liefde voor hetzelfde voorwerp heeft opgewekt, kan zij daar anders dan het hart van een zelfde aanbidding vervullen?

---



## V.

## JESUS GEDOOPT.

Toen kwam Jezus van Galiléa naar de Jordaan tot Johannes, om van hem gedoopt te worden.

Doch Johannes weigerde hem zeer, zeggende: Mij is noodig van u gedoopt te worden, en komt gij tot mij?

Maar Jezus antwoordende zeide tot hem: Laat nu af; want aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen. Toen liet hij van hem af.

En Jezus, gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water; en ziet, de hemelen werden hem geopend, en hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk een duive, en op hem komen.

En ziet, eene stem uit de hemelen, zeggende: Deze is mijn Zoon, mijn geliefde, in denwelken Ik mijn welbehagen heb!

Math. III : 13—17.

Dit is een allerbelangrijkst oogenblik in het leven van Jezus Christus, een dier oogenblikken waarin zich tezamen zijne zeer diepe zelfvernedering en zijne hoogwaardige heerlijkheid openbaren; zinrijke inleiding tot zijn openlijk optreden. Hier verneemt gij het doel zijner komst, den regel van zijn gedrag; hier geeft God uit den hemel hem getuigenis als den Zoon, den Zoon des welbehagens. Jezus zich aan den doop van Johannes onderwerpende; Jezus met den Heiligen Geest gezalfd en voor den Zoon des welbehagens uitgeroepen: ziedaar den Middelaar „die ons betaamt,” den Middelaar, die het wezen wil, die het wezen kan. Wie denkt, daar hij hem het hoofd ziet nederbuigen en onderdompelen in de wateren der Jordaan; wie denkt niet aan dien „anderen doop, waarmede hij moet gedoopt worden?” Wien komt niet voor den geest de heerlijkheid, tot welke hij door lijden moet ingaan, als hij het hoofd weder opheft uit den stroom en, bij het nederdalen des

Heiligen Geestes, de godstem uit den hemel hem begroet?

Toen kwam, meldt ons Mattheus, toen kwam Jezus van Galiléa naar de Jordaan tot Johannes, om van hem gedoopt te worden. Tot nog toe had de Heiland in verborgene stilte te Nazaret geleefd, zijnde, als Lukas schrijft, zijnde alzoo men meende de zone Jozefs <sup>1)</sup>. Zelfs Johannes de dooper kende hem niet, althans niet met volle zekerheid, voor den gene, die hij waarlijk was. Ten tijde dat deze aan de Jordaan gansch Israel tot den doop der bekeering opriep, om met een gereinigd hart de nabijzijnde komst van het koninkrijk der hemelen tegemoet te gaan, begon hij, die in dat rijk als koning moest optreden, omtrent dertig jaren oud te wezen.... En hij treedt op... Maar op welke wijze? Neen, dit is geen optreden; en waar schuilt hier het koninklijke? Als een doopkind van Johannes den dooper; als een, die met zijn onrein volk ook voor zichzelf de wassing begeert, waarmede de ban, die op allen rust, wordt opgeheven. Voorwaar! dit is een komen in gelijkheid des zondigen vleesches, en dat niemand verstaat dan die ook het doel zijner komst verstaat en de taak zijns levens doorziet.

Ook Johannes, ofschoon Jezus nog niet kennende voor dengene voor wien hij hem sedert gekend heeft, kende hem genoeg om zich over dit komen te verbazen. Hij is opgestaan in het midden zijns volks als een profeet, zich zijner goddelijke roeping tot doopen en prediken wel bewust; hij is een man van strenge zeden en geoefend in onthouding; in het oog der menschen meer dan onberis-

1) Luk. III : 23. Zie ook Joh. I.

pelijk; maar op het gezicht van dezen Jezus, van wien hij nimmer, nimmer eenige zonde vernomen heeft, en die het merk van onschuld en heiligheid op het effen voorhoofd draagt, vliegen hem zijne eigene zonden in het aangezicht en gevoelt hij geheel zijn verdorvenheid. Neen! dit smeteloos hoofd zal hij niet doopen, zal hij niet aanraken! Hij weigert het nadrukkelijk, hij weigert het volstrekt. En alsof een inwendige stem hem op eenmaal zeide dat deze, deze het is, die met den Heiligen Geest doopen zal <sup>1)</sup> roept hij uit: Mij is noodig van u gedoopt te worden, en komt gij tot mij?

Komt gij tot mij? Dit is het gevoel waarmede zijne moeder, toen zij hem onder haar hart droeg, op het gezicht van de gezegende onder de vrouwen, met eene ontroering, die zich aan hare vrucht mededeelde, uitgeroepen heeft: Van waar komt mij dit, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt? In dit woord van den dooper heeft de evangelist, die het boekt, de uitdrukking gezien der gewaarwording, die zijn eigen hart tegelijk van vreugde en vreeze had doen trillen, als deze zelfde Heiland ook tot hem gekomen was, daar hij in het tolhuis zat. Komt gij tot mij? Zondaar tot wien Christus komt, om door u geloofd, om door u bemind te worden, om u te bidden dat gij u door hem met God laat verzoenen.... o weiger, weiger hem niet, maar laat dit woord ook bij u de uitdrukking van de nederigste verwondering, van het diepst besef van onwaardigheid zijn, en levenslang blijven!...

Maar Jezus antwoordende zeide tot hem: Laat nu af; want aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen.

---

1) Joh. I : 33.

Laat nu af! laat het voor ditmaal zoo zijn. Met dit vriendelijk woord, waardoor het gevoel en verlangen des doopers niet veroordeeld of afgekeurd wordt, dringt de Heiland nochtans op het vervullen van zijne eigene begeerte aan. Hij ontkent niet dat Johannes noodig heeft van hem gedoopt te worden; maar hij is nu gekomen om zelf gedoopt te worden door Johannes, en dit omdat het hem (de Heiland zegt: ons) aldus betaamt alle gerechtigheid te vervullen. Hij weet wat hij doet, wat hij doen moet; wat hem voegt, al schijnt het ook onvoegzaam in de oogen van een profeet des Heeren, ja van den grootsten van allen, die van vrouwen geboren zijn. De tijd komt dat een apostel zal uitroepen: Heer! wees u genadig, dat zal u geenszins geschieden; maar het is menschelijk gedacht en gesproken. De gedachten Gods zijn anders dan de onze, en nergens komt dit treffender aan 't licht dan in de vernedering van zijn eengeboren Zoon, dan in den weg en de wijze, waarop door hem des zondaars gerechtigheid bewerkt wordt. Dat ook wij dan aflaten ongeloovig, kleingeloovig, redeneerende, twijfelende, of met te groote verbazing ons te verzetten tegen hetgeen in Gods en Jezus oogen te onzer behoudenis betaamde, opdat wij deelen mogen in de vrucht der godsgedachten en niet door onze eigene overleggingen verloren gaan. Dankbaar geloof, eerbiedige bewondering, aanbeddende gehoorzaamheid: ziedaar wat ons, gelijk aan Johannes, betaamt.

Aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen. Die uit Jeruzalem, en geheel Judéa, en het geheele land rondom de Jordaan tot Johannes uitgingen en van hem in de Jordaan gedoopt

werden, beleden hunne zonden. <sup>1)</sup> Maar deze doopeling spreekt van het vervullen aller gerechtigheid. Hij heeft geene zonde te belijden, geene zonde is in hem. In volstreker zin dan Johannes vermoedt, is de doop voor hemzelve onnoodig en zonder beteekenis. Maar hij is noodig en heeft de hoogste beteekenis in verband met het werk, dat hij te volbrengen heeft voor een zondig menschedom. Indien de onzondige nochtans, in vrijwillige gemeenschap met een zondig volk, in de gelijkennis des zondigen vleesches, deze reiniging ondergaat, het behoort tot het vervullen eener gerechtigheid, welke dit zondig volk ten goede komt. Aldus betaamt ons ALLE gerechtigheid te vervullen.

ALLE gerechtigheid, veel zegt dit in den mond van een mensch, in den mond van een Israëliet. Het zal ons gerechtigheid zijn, dus had Mozes gesproken, als wij zullen waarnemen te doen alle deze geboden voor het aangezicht des Heeren onzes Gods, gelijk hij ons geboden heeft <sup>2)</sup>. Maar wie in Israel heeft dit gedaan? Omdat niemand het gedaan heeft, daarom heeft Israels God gewild dat al het volk zoude komen tot den doop van Johannes, den doop der bekeering. Het is de laatste eisch des Ouden Verbonds, de laatste gerechtigheid, die het oplegt. En ook hij komt dien eisch vervullen, die in de volheid van Gods tijden geworden is uit eene Israëlietische vrouw, geworden is onder de wet <sup>3)</sup>. Heeft hij niet tot nog toe alle de geboden dier wet vervuld? Is hij niet, ofschoon hij de besnijdenis des harten geenszins behoeft, is hij niet besneden ten achtsten dage? Is hij niet, ofschoon zelf Verlosser, als

1) Zie Matth. III : 6.

2) Deut. VI : 25.

3) Gal. IV : 4.

de eerstgeborene zijner moeder, op den veertigsten dag zijns levens voor een paar tortelduiven gelost? Zoo zal hij ook, ofschoon zelf het Lam, dat de zonde der wereld wegneemt, naar Israëlietisch recht en plicht, zoen- en dankoffer gebracht hebben in den tempel. Zien wij hem niet de feesten zijns volks medevieren? „naar zijne gewoonte” de synagoge bezoeken, en zich zelfs aan gewoonten in Israel onderwerpen, die, ofschoon niet door God geboden, nochtans ter eere Gods in acht worden genomen? Zoo betaamt het hem dan, met alle andere, ook deze gerechtigheid te vervullen; ja, vooral ook deze, die van zoo groote beteekenis is, als de groote van God verordende plechtigheid, waarmede het Oude Testament besloten wordt en het Nieuwe ingeleid.

„Aldus betaamt het ons alle gerechtigheid te vervullen.” Doop hem, Johannes! dit is uwe roeping. De zijne is van u gedoopt te worden, daar hij de zonden zijns volks op zich genomen heeft om ze weg te nemen. Want dit heeft hij gedaan, dit doet hij, dit zal hij nog verder doen, dit is de taak zijns levens en zijner menscheid. Om dit te doen zal hij, die zich hier, in gelijkheid des zondigen vleesches, met een onrein volk laat doopen, het kruis verdragen, schande verachten, en den dood, die de bezoldiging der zonde is, voor allen smaken. Doop hem in deze Jordaan! De vrijwillige ondergang van den reine in het water der rivier is eene voorafbeelding van zijn vrijwillig gedoopt worden met dien vreeslijken doop <sup>1)</sup>, waarvan een zondige wereld tot haar behoudenis gewagen zal. Doop hem, en kondig voortaan den gedoopten, van wien gij noodig

1) Matth. XX : 22; Luk. XII : 50.

hadt gedoopt te worden, aan als het Lam Gods, dat, alle gerechtigheid vervullende, de zonde der wereld wegneemt.

Gij zult hem ook verkondigen als die na u kwam, en vóór u geworden is, als die uit den hemel is en boven allen is, machtig om met den Heiligen Geest te doopen en met vuur.

Toen liet, lezen wij, toen liet Johannes van hem af. Dezelfde nederigheid, die hem eerst had doen weigeren, deed hem nu gehoorzamen. Ware nederigheid eindigt altijd met dit te doen. Zoo vervult ook Johannes de gerechtigheid, die van hem wordt geëischt; zoo heeft hij deel aan de gerechtigheid, die de Heiland ook voor hem vervult. Het is niet dan de gehoorzaamheid des geloofs, die ook ons aan deze gerechtigheid deelgeeft.

Jezus wordt gedoopt. Slechts een oogenblik blijft zijn gezegend hoofd onder het water verborgen. Terstond heft hij het weder op. Gedoopt zijnde is hij (schrijft Mattheus) is hij terstond opgeklimmen uit het water. Lukas vermeldt ons dat hij bad; treffend bewijs hoe heilig en gewichtig dit oogenblik zijns levens door den Heiland gehouden werd. En ziet, de hemelen zijn hem geopend. Waartoe? Opdat de Zoon des menschen reeds nu zoude opvaren ter plaatse daar hij tevoren was? Johannes, die er getuige van was, mag het voor een oogenblik hebben verwacht, maar wij weten wat het vervullen van alle gerechtigheid nog voor hem moest inhebben eer de hemelen hem weder konden ontvangen. Neen, zoo zij nu zich openen, het is om zijne heerlijkheid in het licht te stellen, in het oogenblik zelf dat hij den weg zijner vernedering met deze daad van nederigheid aanvaardt; het is om een straal van goddelijke

bemoediging vooruit te werpen op het donker pad van smaad en lijden, dat op Golgotha aanloopt, dat eindigt in het kruis! Zoo de hemelen zich hem openen, het is als ten voorteeken van de heerlijkheid, die op het lijden volgen zal, als God hem, die zichzelf vernietigd heeft, uitermate zal verhoogen, en hem een naam geven, welke boven allen naam is en in welken alle knie zich buigen zal.

En hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk een duive en op hem komen. Ook Johannes zag dit, gelijk hij later getuigde. Hij heeft er bij verklaard dat het zichtbaar verschijnsel, onder hetwelk deze nederdaling des Heiligen Geestes plaats had, op Jezus bleef, meer of min langdurig vertoefde <sup>1)</sup>. Het zichtbaar verschijnsel, zeg ik. Het behoeft toch niet herinnerd te worden dat de Geest Gods zelf niet onder het bereik der zinnen valt; dat hij zelf, daar hij alomtegenwoordig is, niet dan in oneigenlijken zin gezegd kon worden neder te dalen. Maar wat hier tusschen den Geest Gods en den mensche Jezus plaatshad kon van een zinlijk en tegelijk zinrijk teeken vergezeld gaan, en moest dit, ook om den wil van Johannes den dooper. Wat had hier plaats? Een apostel heeft het genoemd: de zalving van Jezus van Nazaret met den Heiligen Geest en met kracht <sup>2)</sup>. Van dezen oogenblik af stelt een evangelist hem voor als vol des Heiligen Geestes <sup>3)</sup>. De oude godsspraak had voorspeld: Daar zal een rijken voortkomen uit den afgehouden tronk van Isaï, een scheut uit zijne wortelen zal vrucht dragen, en op hem zal de Geest des Heeren rusten, en wederom, den

---

1) Joh. I : 32.

2) Hand. X : 38.

3) Luk. IV : 1.



Messias zelven sprekende invoerende: De Geest des Heeren Heeren is op mij, omdat de Heer mij gezalfd heeft tot het brengen van een blijde boodschap den zachtmoedigen <sup>1)</sup>. Den dooper was, door hem, die hem gezonden had om met water te doopen, aangezegd: Op welken gij den Geest zult zien nederdalen en op hem blijven, deze is het, die met den Heiligen Geest doopt <sup>2)</sup>.

Vatten wij dit alles tezamen, dan zien wij dat de mensche Jezus, nu begonnen zijnde omtrent dertig jaren oud te wezen en tot de volle rijpheid zijner menschelijke ontwikkeling (zijner toeneming in wijsheid en genade) gekomen, in dit heilig oogenblik zijns levens, waarin hij zijne verhevene taak met een eerste openlijke daad van vrijwillige vernedering aanvangt, tot de vervulling dezer taak door toevloeiing van de gansche volheid der krachten en gaven des Heiligen Geestes toegerust en afgezonderd wordt; en dat dit plaats heeft onder zinlijke teekenen, om hem als den Messias der oude godsbeloften aan te wijzen, en als dengenen, die deze gaven en krachten niet slechts voor zichzelf ontvangt, maar om ze uit en mede te deelen aan de zijnen. Inderdaad, hier is de zalving van den Zoon des Menschen tot onzen grooten Profet, alleen instaat ons den weg onzer behoudenis volkomenlijk te openbaren, tot onzen eenigen Hoogepriester, die met éene offerande in eeuwigheid geheiligd heeft degenen, die door hem tot God gaan, en tot dien eeuwigen Koning, wiens stem een iegelijk onzer, die uit de waarheid is, hoort en gehoorzaamt; hier is zijne zalving met den Heiligen Geest, niet onder het teeken eener op

1) Jezza XI : 1, 2; LXI : 1.

2) Joh. I : 33.

zijn hoofd uitgestorte olie, maar onder dat van een heerlijk verschijnsel, uit den geopenden hemel nedergedaald, en waarvan de nederdaling bij het langzaam zich op hare wicken nederlaten eener duive vergeleken is. En deze zalving, gelijk zij is om onzentwille, zoo is zij ook de onze, voor zoover wij dezen Heiland door een oprecht geloove zijn ingeplant en, hem aanhangende, één geest met hem zijn! Maar wanneer zullen wij dit het krachtigst ondervinden? Gewisselijk in die stonden des levens, waarin het meest dat gevoelen in ons is, hetwelk ook in Christus Jezus was; in oogenblikken van diepen ootmoed, stil gebed, gewillige vernedering, gehoorzame vervulling van alle gerechtigheid. O, hoe wordt in zulke oogenblikken des christens inwendig leven door goddelijke krachten gesterkt! hoe welbehagelijk is hij in zulke oogenblikken in het oog van zijnen God en Vader in Christus! hoe na aan zijne toekomstige verheerlijking! Wat in deze opzichten aan de leden des lichaams geschiedt, zie hij aan het hoofd!

En ziet, schrijft de evangelist, en ziet, eene stemme uit de hemelen, zeggende: deze is mijn Zoon, mijn geliefde, in denwelken ik mijn welbehagen hebbe.

Deze is mijn Zoon: zoo klinkt voor de ooren van den Zoon des menschen, zoo wederklinkt in zijn hart de wonderstem uit den hemel, waarin God tot hem spreekt! Ook Johannes hoort het; en, heeft de nederdaling des Heiligen Geestes hem in dezen Jezus den Christus doen erkennen, thans aanbidt hij in dezen Christus den door God erkenden Zoon. Had ook Jehova niet in den profetischen psalm van den Messias getuigd: Gij zijt mijn Zoon; heden heb ik u gegeneerd <sup>1)</sup>? Maar hoe innig en

1) Ps. II.

eenig de betrekking is, die onder deze menschelijke benaming „zoon” door de godstem wordt aangeduid, dat weten wij, die dezen Zoon hebben hooren zeggen: Ik en de Vader zijn één.

Deze is mijn Zoon, mijn GELIEFDE, in denwelken ik mijn welbehagen heb. Wij weten het, o God! wij tot wie deze uwe stem komt en reikt van den oever der Jordaan. Hij is het voorwerp van uw eeuwig, het eenig voorwerp van uw volkomen welbehagen. Gij hebt den Zoon lief; gij hebt hem liefgehad vóór de grondlegging der wereld. Toen gij nog niets geschapen hadt om benevens hem lief te hebben, toen was hij, o God, die liefde zijt en van eeuwigheid liefde geweest zijt! reeds het voorwerp uwer liefde; en die wereld, die gij dóór hem geschapen hebt, werd het om zijnentwil; en dat menschdom, dat door zijne zonden uwe liefde verbeurd had, is het om zijnentwil wederom geworden! Alzoo lief heeft God de wereld gehad dat hij zijnen eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwig leven hebbe. „Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde! In menschen welbehagen!” In menschen, heilige God? Ja, om den wil van dien mensch, die mijn Zoon, mijn geliefde is, in welken ik mijn welbehagen heb.

Gewisselijk! die met Johannes was aan den oever der Jordaan; die door hem gedoopt werd om onzentwil; die met den Heiligen Geest gezalfd werd om onzentwil; die door dezen doop tot onzen Middelaar en — ten doode gewijd werd; die door deze zalving voor ons de bron des levenden waters geworden is; die op Golgotha gedoopt is met den bloedigen doop, welke ons van alle

zonden reinigt; die uit de dooden opgestaan en in de hemelen verhoogd, heeft uitgestort hetgeen zijne gemeente in alle eeuwen hoort en ziet; die ook tot ons gekomen is met de blijde boodschap, die hij den zachtmoedigen brengt; die, ook voor ons, alle gerechtigheid vervuld heeft; die ook in ons wil uitstorten den geest der aanneming tot kinderen, waardoor wij zijnen Vader ook als onzen Vader kunnen aanroepen, wil dit alles omdat hij ons ten broeder geworden is, en kan het omdat hij is de Zoon, de geliefde Zoon van God, in wien hij zijn welbehagen heeft. Die hem daarvoor heeft uitgeroepen, heeft hem ons gegeven, voor ons overgegeven, en hij heeft zich laten overgeven, gewillig, gehoorzaam, blijde om onzentwil. Dit was ons noodig. Maar wat betaamt ons nu? Tot hem te komen, om van hem gedoopt, om met zijn dierbaar bloed gereinigd te worden; tot hem te komen, om van hem gedoopt, met den Heiligen Geest gedoopt te worden; tot hem te komen, om met hem begraven te worden door den doop in zijnen dood, en met hem op te staan in een nieuw leven <sup>1)</sup>. Hij zal ons niet weigeren. Dat wij slechts niet van hem aflaten! Of mochten wij dit reeds ondervinden, is al zijne liefde ons reeds bekend, zijn wij reeds hare weldaden deelachtig; zoo blijft er niets over dan hem te verheerlijken door het vervullen aller gerechtigheid, en een zondig mensdom tot hem te noodigen door het voorbeeld van een volkomen geluk.

---

1) Rom. VI.

## VI.

## VERDRAAGZAAMHEID.

Broeders! de toegenegenheid mijns harten, en het gebed dat ik tot God voor Israel doe, is tot hunne zaligheid;

Want ik geef hun getuigenis, dat zij eenen ijver tot God hebben, maar niet met verstand;

Want alzoo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen; en hunne eigene gerechtigheid zoeken op te richten, zoo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

Rom. X : 1, 2, 3.

Verdraagzaamheid! Godsdienstige verdraagzaamheid? Veelbeteekenende naam, waarom zijt gij zoo dikwijls niet meer dan een bedriegelijke klank? Waarom is het juist op godsdienstig gebied zoo moeielijk elkander te verdragen? Waarom eischen wij van anderen verdraagzaamheid en blijven zelve in gebreke verdraagzaam te zijn? Wij willen verdraagzaam zijn, maar onze ijver vervoert ons, onze vooroordeelen zijn sterker dan wij, en wij bezwijken op de proef. Wij zijn verdraagzaam; maar wij zijn het slechts in zekere mate, ongelijkmatig, met aanzien des persoons, en niet altijd. Of wel onze verdraagzaamheid schijnt onbegrensd; maar het is geene verdraagzaamheid, het is niet dan onverschilligheid.

Hier is de verdraagzaamheid van Paulus. Laat ons zien of wij van deze iets kunnen leeren; of het der moeite waardig is aan haar een voorbeeld te nemen; of zij misschien nog iets meer en beters is dan door de lijdelijke benaming van verdraagzaamheid wordt aangeduid.

Dit zal blijken wanneer wij letten op de voorwerpen tot welke deze verdraagzaamheid zich uitstrekt; en op de wijze waarop zich deze verdraagzaamheid hier openbaart.

Broeders! de toegenegenheid mijns harten en het gebed, dat ik voor Israel doe, is tothunne zaligheid. Want ik geef hun getuigenis dat zij eenen ijver tot God hebben, maar niet met verstand. Want alzo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen en hunne eigene gerechtigheid zoeken op te richten, zoo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

Het voorwerp van des apostels godsdienstige verdraagzaamheid is hier Israel, zijn de Joden; de Joden van zijnen tijd, de Joden met wie hij dagelijks te doen en te strijden heeft. Zij steken op het punt van godsdienst, naar zijne volkomene en welgegronde overtuiging, in de ergste dwaling, die men zich kan voorstellen. Zij zoeken hunne eigene gerechtigheid op te richten. Zij meenen voor God rechtvaardig te zijn, indien zij trachten onberispelijk te leven naar de wet. Zij beelden zich in dit te doen; en verwachten daarop het eeuwige leven als eene rechtmatige belooning. Deze dwaling is niet slechts eene dwaling van het verstand; het is vooral eene dwaling des gemoeds. Zij komt uit de zonde, zij komt uit den hoogmoed des harten voort. Deze dwaling is hardnekkig. Zij houdt stand tegenover de duidelijke verkondiging eener betere gerechtigheid. Zij blijft ongevoelig voor de prediking van dat Evangelie, hetwelk den zondigen mensch zijne rechtvaardiging voor God aanbiedt, door het geloof in Christus. Neen, hiervan willen de eigengerechte Joden niet weten; hiervan niets inzien. Aan deze prediking, al wordt zij ook met wonderen en teekenen van den hemel ondersteund, onderwerpen zij zich niet. Integendeel zij verzetten zich met kracht. Het dwalend Israel van Paulus' dagen is niet verdraagzaam; het is vervolgziek. Het ijvert voor zijne

dwaling, tegen de waarheid, die Paulus predikt; het ijvert niet slechts met woorden, maar met geweld. De apostel, voorwaar! heeft het ondervonden. Wat heeft hij, daar hij uit Corinthe aan de Romeinen schrijft, wat heeft hij al niet te verdragen gehad van het dwalend, het door zijne dwaling verblind, het in zijne dwaling zich verhardend Jodendom? Wat al tegenstand, smaad, mishandeling en geeselslagen in hunne synagogen; steeniging door de hand eener heidensche bevolking, maar die door hen met steenen was gevuld!

Indien wij derhalve in deze woorden van den apostel een bewijs zien van zijne godsdienstige verdraagzaamheid voor andersdenkenden, wij moeten erkennen dat hij ons een voorbeeld geeft van deze deugd nog al verre uit te strekken.

Hier zijn andersdenkenden, die naar zijne volkomene overtuiging geheel verkeerd denken; en dat niet op een punt van ondergeschikt belang, maar over een hoofd- en grondartikel van den godsdienst. Hier zijn andersdenkenden, wier dwaling niet onschuldig, maar voor henzelfen en anderen hoogst schadelijk is. Hier zijn andersdenkenden, die van hunne zijde geen voorbeeld van verdraagzaamheid geven, maar integendeel hen, die van hen verschillen, op allerlei wijze kwellen, ja ten bloede toe vervolgen. En het is ten opzichte van zulke andersdenkenden dat de man, die meer dan iemand anders aan hunne vervolgingen ten doel staat, de deugd der verdraagzaamheid beoefent.

Ik kan niet anders zien of, indien wij dit voorbeeld willen navolgen, wij mogen noch de Joden, noch de Roomsche Katholieken, noch de leden van andere Protestantsche kerkgenootschappen dan het onze, en nog veel minder in ons eigen kerkgenootschap hen, die naar onze overtuiging met

hunne godsdienstbegrippen op een dwaalweg zijn, van onze verdraagzaamheid uitsluiten. Wij mogen dit geen dwalenden, hetzij hunne dwaling naar onze overtuiging de hoofzaak, hetzij ze bijzaken betreft, hetzij ze ons als een bloote dwaling des verstands of als iets ergers voorkomt; en evenmin dan, wanneer zij hunne dwaling met geweld en bitterheid tegen ons voorstaan, als dan, wanneer zij, ons met vrede latende, niet anders begeeren, dan op hunne beurt door ons met vrede gelaten te worden.

Maar is het wel waarlijk verdraagzaamheid, waar wij in deze woorden van Paulus een voorbeeld van meenen te zien? Indien het niet iets meer is, het is voorzeker niets minder.

Onverschilligheid is het niet; noch voor de waarheid, noch voor de dwalenden.

Onverschilligheid voor de waarheid! Hoe zouden wij ze een oogenblik kunnen onderstellen in den man, die voor de belijdenis niet slechts, maar voor de verkondiging van hetgeen hij wist waarheid te zijn, al zijn tijd, al zijn krachten, al zijn gaven, ja zijn bloed en leven heeft ten beste gehad; die zich van het voorstaan zijner overtuiging zoomin door valsche broeders als door openbare vijanden heeft laten afschrikken; en wien de waarheid zoo dierbaar was, dat hij, bij de minste beneveling van haar licht, zelfs niet schroomde mede-apostelen, zuilen der kerk, in het aanzicht te wederstaan.

En onverschilligheid voor de dwalenden... Voorwaar, het is een ander gevoel, hetwelk ons tegemoet treedt uit de verklaring: Broeders! de toegenegenheid mijns harten (mijn zielsverlangen) en het gebed, dat ik tot God voor Israel doe (opzend), is tot hunne za-



ligheid; gaat uit naar hunne behoudenis, naar niets minder dan deze.

Hier spreekt een bewogen gemoed, een hart vol ontferming en medelijden; datzelfde hart, dat in den aanvang van het vorige hoofdstuk van zijne groote droefheid, en gedurige (ziele-)smart gesproken heeft en hem zoude kunnen doen wenschen voor zijne broederen, die zijn maagschap zijn naar het vleesch, zelf van Christus verbannen te zijn. Paulus draagt de dwalenden in zijn hart; hij draagt ze op aan zijn God. Hij bidt voor hen, schoon ze hem vloeken en vervolgen; hij bidt voor hen met gedurige en vurige gebeden; hij bidt, niet dat ze mogen ophouden hem te vervolgen, maar dat zij mogen ophouden zichzelf ongelukkig te maken. Hij bidt om hunne bekeering, om hunne redding van het verderf, om hun eeuwig behoud. Hij zegt dat hij dat doet, en wij gelooven het, omdat hij ook geene enkele gelegenheid verzuimd heeft om, zooveel in hem was, aan hunne behoudenis te arbeiden. Dit is meer dan verdraagzaamheid, dit is liefde!

Verdraagzamen van den tegenwoordigen tijd! Is uwe verdraagzaamheid ook van dezen stempel? Of is zij koud? koud voor de waarheid; koud voor de dwalenden? Zijn uwe overtuigingen u niet dierbaar genoeg om ze met kracht en ijver voor te staan? Zijn de dwalenden u niet na of lief genoeg, om u veel om hunne dwaling te bekommeren? Hebt gij geen hart voor hen? Gevoelt gij aan hen geen banden? Zijn zij niet van uwe maagschap? Geen broederen naar het vleesch, geen land-, geen volks-, geen kerkgenooten, geen medebelijders van den naam van Christus? Ach, dit alles is den onverdraagzamen niet genoeg om hen van haat en bitterheid terug te houden; maar

vermag het ook niets op uw hart, om daarin op te wekken de bewegingen der ontferming, de verzuchtingen des gebeds? Bidt gij niet voor de dwalenden? ook niet wanneer hunne dwaling in uw oog groot en verderfelijk is? Doet gij niets voor hen? Indien niet: zoo heeft uwe verdraagzaamheid geene de minste waarde; zoo is zij niets anders dan een natuurlijk gevolg uwer traagheid, dan een duidelijk bewijs uwer liefdeloosheid; geen deugd, maar een ondeugd. Wacht u, dat gij u niet boven de onverdraagzamen verheft!

De verdraagzaamheid van den apostel is liefde, liefde van den echten stempel; liefde, wier hart met de dwalenden begaan, waar hunne dwaling verderfelijk is ten diepste begaan, en biddende voor hen werkzaam is; maar dit niet alleen; liefde, die ook ten hunnen opzichte rechtvaardig is, en ook daarom het ergste van hen verdraagt, omdat zij het beste van hen denkt.

„Broeders! de toegenegenheid mijns harten en het gebed, dat ik tot God voor Israel doe, is tot hunne zaligheid. Want ik geve hun getuigenis dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand.”

Hier zien wij dat de liefde voor de waarheid door Paulus beleden en gepredikt, geenszins zijn gevoel van recht en billijkheid benevelt, maar dat zijne verdraagzaamheid metterdaad in zijn rechtvaardigheid een steun heeft. Hier zien wij dat zijne christelijke verdraagzaamheid van dien aard en kracht is, dat zij zich geenszins door persoonlijke en treurige ondervindingen laat schokken of van 't spoor brengen. Hier worden wij op de gedachte gebracht, dat ootmoedige herinnering van eigen dwaling den apostel het verdragen en liefhebben der dwalenden des te gemakkelijker zal gemaakt hebben. Is het wezen zijner verdraagzaam-

heid liefde, het is eene liefde, die rechtvaardiglijk handelt, geen kwaad denkt, en van alle opgeblazenheid verre blijft.

De apostel predikt de gerechtigheid voor God, die uit het geloof in Christus is; de Joden daarentegen prediken de gerechtigheid voor God, die uit de wet is. Dit is eene groote, eene heillooze dwaling. Paulus verschoont of verbloemt haar niet. Zijn leven is aan hare bestrijding gewijd. Ook hier schetst hij deze dwaling, in de eerste plaats, als verblinding: zij kennen de rechtvaardigheid Gods niet; ten tweede, als hoogmoedig: zij zoeken hunne eigene gerechtigheid op te richten; ten derde, als ongeloof: zij zijn der gerechtigheid Gods niet onderworpen.

Toch geeft hij hun, die aan deze dwaling vasthouden, die voor deze dwaling ijveren, die door deze dwaling beziel, het evangelie Gods en zijne prediking tegenstaan, toch geeft hij dezen getuigenis, dat zij eenen ijver voor God hebben, ofschoon niet met verstand. Hij kan dit doen, en hij doet het. Het is een bewijs dat zijn juist inzicht en zijne rechtvaardigheid geenszins door eene verkeerde werking zijner ingenomenheid met de waarheid, die hij kent en belijdt, beneveld worden. Want zij verleidt hem niet dwaling met misdaad te verwarren. Zij maakt hem niet blind voor het goede, dat ook in den dwalenden aanwezig zijn kan, en dat dezen, zelfs daar waar hij zijn dwaling met de sterkste middelen doordrijft, nog kan bezielen.

Dwaling, ook de grootste dwaling; en reeds om de kleinste vallen wij dikwijls onze broederen zoo hard; dwaling omtrent de waarheid is op zich zelve geen misdaad, al kan zij misdadig maken. Het is eene onwetendheid, een verkeerd inzicht, eene verblinding, welke zonder twijfel in

verband staat met den toestand van zonde en verdorvenheid, waarin de mensch geraakt is, maar die eerst op zichzelf zonde wordt, wanneer zij moedwillig, met verkrachting van 't geweten plaats heeft; doch of dit het geval is kan alleen hij beoordeelen, die harten en nieren proeft! Het is onverstandig dwaling met misdaad te verwarren; onrechtvaardig dwalenden als misdadigen te beschouwen. Ziedaar wat wij te dikwijls vergeten; wat wij niet altijd met genoegzamen ernst bedenken, of zwaar genoeg laten wegen. Dan brengen wij al wat wij tegen de dwaling hebben op de dwalenden over. Dan bezwijken geduld en vertrouwen. Dan zwijgt zelfs de stem des bloeds. Dan geven wij toe aan booze, liefdelooze gedachten. Dan vestigen zich onoverwinnelijke vooroordeelen. Dan vallen er harde woorden, en worden smadelijke benamingen toegepast. Dan zetten wij aan den plicht der verdraagzaamheid willekeurige grenzen, en beginnen verdraagzamen als medeplichtigen van dwalenden te minachten. Paulus vergat het niet, maar bedacht het. Anderszins had hij van de Joden, die hunne eigene gerechtigheid zochten op te richten, niet kunnen schrijven: Ik geef hun getuigenis dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand.

Niet met verstand; niet een zoodanigen, die op een goed inzicht van hetgeen de eere Gods bevordert steunt; nochtans een ijver tot God!

Dwaling in de waarheid, ook de grootste dwaling is met goede trouw bestaanbaar. Zoolang het geweten niet verlicht is, kan men ook de schromelijkste, ook de verderfelijke dwaling aankleven en voorstaan, en ter goeder trouw zijn. De Joden, die hunne rechtvaardiging voor God bij hunne gebrekkige gehoorzaamheid aan de wet Gods zoch-

ten, kleefden eene dwaling aan, die hunnen menschelijken hoogmoed streefde. Voor het menschkundig oog was dit en niets anders de oorzaak waarom zij zoo hardvochtig aan deze dwaling vasthielden en voor haar streden. Maar was dit ook in hunne eigene oogen alzoo? Bepleit-ten en verdedigden zij willens en wetens de zaak van een godlasterlijken hoogmoed? Paulus mocht, hij wilde, hij kon het niet onderstellen. Neen, in hunne onwetendheid, in hunne verblinding, meenden zij waarlijk hunne dwaling waarheid te zijn, waarheid door God gepredikt, en beleden tot zijn eere. Voor hunne dwaling ijverende was het; dit vertrouwt de apostel; was het hun om de eere Gods te doen, en het is een behoefte van zijn liefderijk hart dit zijn vertrouwen uit te drukken en te betuigen!...

Deze rechtvaardigheid jegens de dwalenden; deze edelmoedigheid had ik bijna gezegd, maar er kan geene sprake zijn van edelmoedigheid, waar deze niets zou kunnen doen, dat niet reeds door rechtvaardigheid geëischt werd; deze rechtvaardigheid jegens de dwalenden is op godsdienstig gebied geene zeer algemeene eigenschap. Zij wordt bij velen, die nog altijd voor verdraagzaam gehouden willen worden, ten eenenmale gemist of niet dan willekeurig be-zezen en onthouden.

Van een zekere mate van dwaling, van zekere soorten van wanbegrippen gelooft men dat zij ter goeder trouw kunnen zijn, van eene grootere maat, van andere soorten niet. Aan den een schenkt men het vertrouwen dat hij, voor zijne dwaling ijverende, in gemoede meent voor de eere Gods te ijveren, aan den ander ontzegt men het. En al vertrouwt men hem ook, nochtans kan men geen eerbied hebben voor een ijver tot God, die, hoe welmeenend ook, de miskende waarheid bestrijdt.

Deze rechtvaardigheid jegens de dwalenden is nochtans eisch der liefde en eene schoone zaak. Meer dan iets anders maakt zij de taak der verdraagzaamheid gemakkelijk. Zij is voorwaar iets veel edelers dan dat hoogmoedig medelijden, hetwelk de dwalenden luide beklagt, maar in stilte veracht. Zij is een prikkel voor liefderijke ontferming en gebed.

Broeders! de toegenegenheid mijns harten en het gebed, dat ik voor Israel doe, is tot hunne zaligheid; WANT ik geve hun getuigenisse dat zij eenen ijver tot God hebben, maar niet met verstand. Let op dit WANT! Het getuigenis van goede trouw en welmeenenden godsdienstijver, hetwelk de apostel den bestrijder van het evangelie, dat hij predikt, schuldig is en betaalt, beweegt zijn hart voor hem tot een te dieper deernis en maakt hem vuriger in het gebed! Ook wij zouden vuriger voor de dwalenden bidden, indien wij ons niet toegaven in hen te verdenken; indien wij ons beijverden hun recht te laten wedervaren en ook zelfs dan, wanneer de schijn tegen hen was en het ons moeielijk viel, onszelven nog konden overreden liever het beste dan het slechtste van hen te gelooven.

Indien iemands liefde in dit opzicht op zware proeven gesteld is, voorwaar het is de liefde van Paulus. Zijne vurige ingenomenheid met het evangelie, dat hij predikte; zijne volkomene zekerheid van de goddelijke waarheid er van; zijne stille overtuiging dat het een medegetuige had in iedere conscientie; zijn diep inzicht in den noodwendigen samenhang van dwaling en verdorvenheid, dwaling en zondigen hoogmoed; en de dagelijksche ervaring van de jammerlijke gevolgen dier vermetele dwaling, die de

waarheid Gods bestreed — dit alles was wel geschikt hem hard jegens de dwalenden te maken. Maar hoeveel te meer de harde, de liefdelooze bejegening, die hijzelf van hen ondervond, en nu reeds zoovele jaren achtereen ondervonden had; de harde, de liefdelooze bejegening, waarvan hij de litteekenen droeg in zijn vleesch, die niet ophield zijne ziele met vele smarten te doorsteken, en die alle oogeblikken dreigde hem het laatste en ergste aan te doen? Had hij ook niet wel met zoodanige bestrijders uit het Jodendom te doen gehad, wier karakter en handelwijze het hem onmogelijk gemaakt hadden bij hen eenen ijver tot God te onderstellen? En had zich ook niet bij de besten vaak zooveel bitterheid en boosaardigheid en booze hartstocht in hunnen ijver tot God gemengd, dat het hem uiterst moeielijk vallen moest dit goede in zoo slecht gezelschap, ik zeg niet te blijven eeren, maar te erkennen en op te merken?... Voorzeker, maar de liefde van eenen Paulus laat zich door dit alles niet van het spoor leiden. Zij wordt niet onrechtvaardig jegens allen, omdat zij zich over velen heeft te beklagen; zij volgt het gegeven voorbeeld der onverdraagzaamheid niet; zij wordt niet verbit-terd; zij denkt geen kwaad; zij staat niet stil bij de onge-rechtigheid; zij verblijdt zich in het goede; zij bedekt wat bedekt, zij geloofd wat geloofd, zij hoopt wat gehoopt kan worden; zij verdraagt alle dingen. Van zijne bitterste, bloedigste, hardnekkigste vervolgers schrijft zij: Ik geve hun getuigenis, dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand. Nu kom! en schaam u, gij verdraagzaamheid der negentiende eeuw, die op zooveel mindere proeven bezwijkt! Verbergt uw aangezicht, gij verdraagzamen, indien uw verdraagzaamheid het in het midden der christelijke kerk en maatschappij niet verder

brengeu kan dan de metterdaad of in uwe oogen dwalenden te verdragen, mits zij u verdragen, te vertrouwen, mits zij u vertrouwen, te eeren en lief te hebben, op voorwaarde dat gij ook door hen geëerd en bemind wordt; maar die u van dit alles ontslagen acht bij de minste belediging, het geringste ongelijk, u om den wil van oertuigingen aangedaan, waarvan het nog de vraag zoude zijn, of gij ze in de ure der beproeving met een enkelen dropel van uw bloed zoudt willen bezegelen!

*Sancta simplicitas!* (Heilige eenvoudigheid!) sprak Johannes Hus als hij op den brandstapel stond om voor de goede belijdenis den marteldood te sterven, en eene oude vrouw ook een takkebos aanbracht om haar welgevallen te toonen aan zijne straf. Ook hij eerde als Paulus den ijver tot God, ofschoon zonder verstand. Is het slechts van een geloof, waarvoor men niet aarzelt zich als een drankoffer te laten offeren, of zijn lichaam over te geven om verbrand te worden, dat men deze liefde verwachten kan? Of wat ontbreekt er aan de waarlijk niet ten bloede toe vervolgde christenen onzer dagen, dat zij zoo spoedig gereed zijn het vonnis der dwalenden op te maken en den ijver, waarmede zij hunne dwalingen voorstaan, eerder aan allerlei booze oorzaken dan aan eene goede bron toeschrijven, als toch het eerst moet worden ondersteld en het laatst mag worden opgegeven?

Zou het ook ootmoed zijn?

Broeders! de toegenegenheid mijns harten en het gebed, dat ik voor Israel doe, is tot hunne zaligheid.

Want ik geve hun getuigenis, dat zij eenen ijver tot God hebben, maar niet met verstand.



Want alzoó zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen en hunne eigene gerechtigheid zoeken op te richten, zoo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

Zoo schreef Paulus, maar zoo kon hij wel niet schrijven zonder aan zijne eigene geschiedenis gedachtig te zijn.

Ach, hoe heugde hem nog de tijd, dat ook hij, een leeraar der wet, de rechtvaardigheid Gods niet kende; dat ook hij, farizeër en farizeërszoon, naar de bescheidenste secte der vaderlijke wet levende, zijne eigene gerechtigheid op te richten zocht; dat ook hij waarlijk meende tegen degenen, die van dien weg waren, dien hij nu predikte, dat hij tegen den naam van Jezus van Nazaret vele wederpartijdige dingen doen moest. Nog ziet hij met siddering zichzelf zooals hij tevoren was, een lasteraar van den Christus, een vervolger en smader zijner gemeente... en de ootmoedige herinnering maakt het hem zonder twijfel gemakkelijk jengens het zoo schromelijk dwalend en voor zijne dwaling zoo hardnekkig ijverend Jodendom rechtvaardig, medelijdend en grootmoedig te zijn.

Rechtvaardig. Zij dwalen gelijk ook hij gedwaald heeft: waarom ook niet als hij, ter goeder trouw? Zij zijn lasteraars van Christus, vervolgers en versmaders zijner gemeente: waarom ook niet als hij, in dit alles ijveraars voor God? O, toen hij nog die Saulus was, die dreiging en moord blies tegen de discipelen des Heeren, die hen vervolgde tot in de buitenlandsche steden, die buitenmate zeer tegen hen woedende, hen dwong te lasteren, en het goedkeurde wanneer zij werden omgebracht, hoe schromelijk zou

men hem miskend, hoe vreeselijk zou men hem gegriefd hebben, indien men een oogenblik had ondersteld dat iets, iets anders hem dreef dan eerbied voor de wet zijner vaders, dan ijver voor de eer van zijnen God! En zou hij nu ook; zelfs maar in zijne gedachten; zou hij nu om hartstochten, waarin hij zelf heeft toegegeven, en daden, waartoe hij zelf instaat geweest is, anderen verdenken van hetgeen waarvan hij in die dagen het vermoeden niet zoude hebben kunnen verdragen, en zijn hart vrijkent? Ach, hij weet bij ondervinding tot welke uitersten een ijver tot God, met de ware godskennis niet gepaard, vervoeren kan, zonder op te houden oprecht te zijn; hoe hardnekkig men aan de godonteerendste, aan de hoogmoedigste dwaling vast kan houden zonder goddeloos te zijn of hoogmoedig te willen wezen, en tegen hoeveel prikkelen men de verzenen langen tijd kan blijven slaan, zonder nog tot de overtuiging te geraken dat men God en zichzelf bestrijdt! Hoe kan hij dan een hard, hoe kan hij een onrechtvaardig oordeel oordeelen over broederen, over naasten, die geen ander hart in hunnen boezem hebben dan het zijne van nature was en zich betoond heeft? Neen! het pleit niet voor onze zelfkennis, het pleit niet voor ons geheugen, het pleit niet voor onzen ootmoed, indien wij dit kunnen!

Het ootmoedig gedenken aan de geschiedenis van zijn eigen hart maakte den apostel niet slechts de rechtvaardigheid, maar ook zekerlijk het medelijden jegens de dwalenden gemakkelijk.

De toegenegenheid zijns harten, en het gebed, dat hij voor Israel doet, is tot hunne zaligheid. Weet hij niet hoe ongelukkig de Israeliet is zonder verstand, zonder inzicht in den weg des heils, zonder kennis aan de rechtvaardigheid voor God, die uit het geloof van Christus

is? de Israëliet, die zijne eigene gerechtigheid zoekt op te richten en niet oprichten kan? Heeft hij zelf niet ondervonden hoe weinig vrede het hart geniet bij den Israëlietischen roem in het vleesch? hoe weinig rust ook het welmeenendst ijveren voor de eere Gods geven kan aan eene ziele, die nog altijd blijft gevoelen dat haar iets, dat haar het voornaamste ontbreekt? en hoe afmattend de worsteling is om de volmaaktheid te bereiken tegenover eene wet, door welke de kennis der zonde is, en bij de toenemende ervaring, dat als men het goede wil doen, het kwade ons bijligt? Ondervinding van eigen leed maakt medelijdend voor anderen, en waar het gevoel van medelijden zich meester maakt van het hart, daar wijkt alle gevoel van bitterheid, daar valt zachtmoedigheid licht, verdraagzaamheid gemakkelijk; daar kan de liefde niet lijdelijk blijven, maar wordt zij tot bidden en werken geroepen. Indien wij door het besef van ons tegenwoordig voorrecht, of door de herinnering van eigen vroeger gemis, toen ook wij dwaalden als zij; indien wij onze dwalende broederen, die door hunne dwaling het licht, den troost, de kracht en de blijdschap derven, waarin wij ons verheugen mogen, wat meer van harte wilden beklagen, wij zouden hun meer kunnen vergeven, hartelijker voor hen bidden, liefderijk tot hunne terechtbrenging het onze doen.

Wie heeft Paulus terechtgebracht? De Heere Jezus Christus zelf. Die Jezus, dien hij gelasterd, dien hij gesmaad, dien hij in zijne gemeente vervolgd heeft, en die dit alles van hem heeft verdragen; die hem medelijden toonde, als hij in zijnen ijver tot God zonder verstand, de verzenen tegen de prikkels sloeg; die hem barmhartigheid bewees, omdat hij, wat hij had misdaan in zijne onwetendheid gedaan had. Die Jezus Christus is nog dezelfde in geduld,

dezelfde in ontferming, dezelfde in barmhartigheid. Zowel als uit Saulus, kan hij zich uit elken, ook uit den hardnekkigsten farizeër, den onverstandigsten ijveraar in Israel, een ootmoedig discipel, een dankbaar belijder van de rechtvaardigheid Gods, die uit het geloove is, verwekken. Zou dan Paulus niet verdragen van wie hij dit hopen kan? niet aan dezen arbeiden, niet voor dezen bidden, en ook dit niet voor hen bidden: „Vergeeft het hun, want zij weten niet wat zij doen?”

O gewis! De ootmoed, die den belijder der waarheid herinnert hoeveel dwaling en verkeerdheid zijn God in hem verdragen heeft, en hoe het alleen de barmhartigheid Gods geweest is, die hem te zijner tijd heeft overgebracht van de duisternis tot het licht en van de macht des Satans tot God, leert de dwalenden verdragen, die God verdraagt, en neemt, op Gods barmhartigheid over hen hopende, aan die barmhartigheid intusschen een voorbeeld. Och, dat wij ootmoediger waren; wij, die er zoo groote oorzaak toe hebben, beide door onze vorige en door onze tegenwoordige dwalingen, en niet slechts door de dwalingen van het verstand, niet slechts door de dwalingen van het hart, maar immers, de een zoo-wel als de ander, door de dwalingen van het leven; dat wij ootmoediger waren, wij zouden ook verdraagzamer zijn! Onverdraagzaamheid is onbarmhartigheid, en hij kan niet onbarmhartig zijn, die ootmoedig gevoelt dat hem barmhartigheid is geschied.

---

## VII.

## VREES NIET, GIJ KLEIN KUDDEKEN.

Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven. Luk. XII : 32.

Dit is een woord tot de discipelen gesproken <sup>1)</sup>; het gaat de schare niet aan; immers niet dan voor zoover het geschikt is haar tot een heilige jaloerschheid te verwekken van het voorrecht, hetwelk daarin voor hare ooren wordt genoemd. Het is een woord van den goeden herder tot de schapen en lammeren zijner kudde. Slechts een kleine kudde maken zij uit, die twaalf, die zeventig waarvan hij zich omringd ziet, die enkelen meer, die zich van tijd tot tijd schoorvoetend en aarzelend of onverwachts en met een kloek besluit aan dezen kring hebben aangesloten; een zeer kleine kudde, vergeleken bij de groote menigte, die niet nadert op zijne stem, die zich afkeert van zijn herdersstaf. Maar hij heeft voor haar geen bezorgdheid en wil niet dat zij vreeze; zij staat onder goede bescherming en zal komen waar zij wezen moet.

Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven. De kleinen, die in Jezus gelooven, hebben eenen Vader, die in de hemelen is; een Vader in Zijnen Vader. Zij zijn koningskinderen. Een heerlijk erfdeel is hun in de toekomst weggelegd! Wat ook gebeure, dit zal hun niet ontgaan. Een goddelijke wil heeft verkozen, neen! een vaderlijk welbehagen heeft goedgevonden hun dit te geven, en het blijft bij dit besluit. Met de teederste liefde, de innigste vreugd, de volkomenste zekerheid zegt hun de

1) Zie vs. 22.

Zoon: Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven.

Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven.

Het is een troostwoord waaraan de gemeente van Christus een blijvende behoefte heeft. En zulks om hare geringheid tegenover de wereld; om de macht en het aantal harer vijanden; om de weerloosheid harer leden.

Om hare geringheid tegenover de wereld. Het was een klein kuddeken, temidden van de duizenden des volks <sup>1)</sup>, waarop Jezus zijne oogen dalen liet als hij het woord sprak, waarover wij thans nadenken en waarin hij de kiem en aanvang der gemeente zag, die hij zich vergaderen ging door zijn woord en geest uit alle volken en talen en natiën en geslachten. Achttien eeuwen zijn sedert voorbijgegaan. Zijn woord heeft niet gerust, zijn geest heeft hij niet ingehouden. Zijne discipelen zijn uitgegaan en hebben overal gepredikt, en hijzelf heeft medegewerkt en hun woord bevestigd door teekenen, die daarop volgden. De groote Pinksterdag heeft de kleine schare van honderdentwintig personen tot een duizendtal doen aangroeien. Als met het eind der eerste eeuw de laatste der apostelen het eerwaardig hoofd ter ruste legde, werd de naam van den Heiland der wereld reeds door vijfmaalhonderdduizend monden beleden. In Syrië, Klein-Azië, Egypte, in Thracië, Macedonië, Griekenland, Illyrië, van Babylonië tot Rome, werd temidden van een afgodisch heidendom die belijdenis gehoord. Twee

1) Zie vs. 1.

eeuwen later, als een keizerlijk hoofd het voorbeeld gegeven heeft zich voor den gekruiste te vernederen, begint men bij millioenen te rekenen, die eerst bij duizenden geteld werden. De tien-millioen der vierde eeuw zijn verdriedubbeld in de achtste, vertiendubbeld in de zestiende. Het geheele geslacht van Japhet, alle blanke menschen, zijn toegebracht. Thans tellen wij de negentiende eeuw. Christus heeft ze in alle werelddeelen, die zijn naam belijden. Driehonderd millioenen zijn in dien heiligen naam gedoopt. „Zoo is het dan wel eene groote kudde geworden, wat eenmaal een klein kuddeken was!” Gewisselijk! maar men vergete niet dat tegenover deze driehonderdmillioen belijders van den naam des Heeren negenhonderd millioenen overstaan, die zijnen naam tot heden niet gehoord of, dien gehoord hebbende, verworpen hebben; en zoo men zich van deze treurige waarheid vertroost met de belofte dat toch eenmaal de kennis des Heeren de aarde bedekken zal gelijk de wateren der zee haren bodem, dat de volheid der Heidenen eenmaal moet ingaan, Israel zijnen Messias erkennen, en alles worden zal éene kudde onder éenen Herder: men bedenke dat het eigenlijk niet deze gemeente is, voor welke de goede herder dit blijvend troostwoord gesproken heeft: Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen ulieden het koninkrijke te geven. Deze uitwendige, deze zichtbare, deze bij getalen, bij bevolkingen aangroeiende gemeente is niet klein; zij heeft geen bemoediging noodig, want zij vreest niet; zij behoeft niet zoo dringend den troost eener hemelsche toekomst, want zij heeft eene aardsche. Met deernis denken wij aan de duizenden, die onder hare duizenden in naam wel christenen zijn, maar niet metterdaad en in waarheid;

die tot Jezus: Heere! Heere! roepen, maar niet doen den wil zijns Vaders, die in de hemelen is... en sidderen op de gedachte hoe klein de gemeente van Christus is, hoeveel kleiner dan zij schijnt, hoeveel kleiner dan zij den naam heeft te wezen!

En dit is het juist wat den toestand der gemeente zoo hachlijk maakt, wat haar zooveel onrust zou moeten baren, indien hare gerustheid op het aantal steunen moest. Hoe groot zij is in schijn kan zij weten, maar hoe klein zij inderdaad is weet zij zelve niet. Onder de twaalf school een verrader; dit is een waarschuwing en een voorspelling geweest voor alle volgende tijden. Van hare openlijke vijanden heeft zij altijd minder te vreezen gehad dan van hare valsche vrienden; en deze zijn talrijker geworden, en worden overal talrijker, naarmate de openlijke vijanden ophouden haar te vervolgen.

Wie is een vijand van de gemeente des Heeren? van die ware gemeente, die hem in waarheid liefheeft en aankleeft en gehoorzaamt en volgt, hem ootmoedig maar moedig belijdt, en zich vormt naar zijn voorbeeld? Is het de Heiden, omdat hij zich aan zijne afgoden klemt! Is het de Jood, omdat hij van geen Nazarener hooren wil, die zijn Messias zou moeten heeten? Neen, maar het is de mensch, die aan zijnen hoogmoed, aan zijne zinnelijke begeerlijkheden vasthoudt, en wrevelig opkomt tegen den eisch van vernedering en heiligheid, hetzij deze mensch Kajafas heete of Nero, Judas Iscariot of Juliaan de Afvallige. De vijanden van de gemeente des Heeren zijn ongeloof en bijgeloof, zijn lichtzinnigheid en dweepzucht, zijn eigenwijsheid en eigengerechtigheid, zijn heerschzucht, hebzucht, zucht tot genot, en zoovele gedaanten als er zijn, waarin menschelijke hoogmoed en menschelijke zondelust



optreden om goddelijke heiligheid en goddelijke liefde te bestrijden. En deze vijanden zijn overal. Ook onder christelijken naam en leus, ook in den misbruikten naam van Christus, zoowel als in den naam van Mozes en der valsche goden, hebben deze vijanden op allerlei wijze en dikwijls in de vreeselijkste mate, tegen des Heilands ware discipelen gewoed, hen gesmaad en vervolgd om der gerechtigheid wil, liegende alle kwaad tegen hen gesproken om Jezus wil, ja hun bloed niet gespaard en, ook in het midden eener christelijke wereld, dat woord des Heeren tot zijne ware discipelen bevestigd: Ziet, ik zende u als schapen in het midden der wolven.

Als schapen in het midden der wolven. De Heer heeft deze schapen de voorzichtigheid der slangen aanbevolen, maar niet dan voor zooveel deze met de oprechtheid der duivennatuur is overeen te brengen. En wat hunne vijanden ook tegen hen bedenken, nimmer mogen zij de zachtmoedigheid en de lijdzaamheid verloothenen, die het kenmerk behoort te zijn van de belijders van hem, die zich als een lam ter slachtbank heeft laten leiden, en als een schaap, stemmeloos voor dien, die het scheert, zijnen mond niet heeft opgedaan.

De kleine kudde is eene weerlooze kudde; een kudde schapen! Met de wolven strijden kan zij niet. Al haar hoop moet op den Herder zijn. En bij de gedachte aan de menigvuldigheid harer gevaren, heeft zij geen anderen troost dan dit woord: Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven.

Ziedaar, wat naar menschelijke beschouwing, de toestand van des Heeren ware discipelen nog dubbel zorgelijk maakt.

De zondige wereld, die hen van alle zijden, die hen van zoo nabij omringt, is gewapend met alle wapenen van list en geweld; alle booze hartstochten staan onder haar bereik, en beurtelings kan zij zich van dit alles bedienen. Zij daarentegen kunnen slechts lijden en verdragen.

Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven. Dit is voor de gemeente van Christus, die hieraan een blijvende behoefte heeft, in allen nood en gevaar een troostwoord, waarmede zij zich moet vergenoegen, maar zij kan dit ook.

Zij moet er zich mede vergenoegen. Een andere grond van gerustheid dan in dit woord vervat is, is haar niet gegeven. Haar is niet beloofd dat zij hare vijanden overwinnen of bevredigen, dat zij in deze aardsche bedeeeling ooit zonder vijanden wezen zal. Zij blijft de „lelie onder de doornen;“ de aangevochtene en belaagde, de bespote en vervolgte, de aan lastering en mishandeling blootstaande tot den einde toe. Zij wordt tot hare bemoediging zoomin op eigene krachten als op verbetering van omstandigheden gewezen. Tot het kleine kuddeken is niet gezegd: „Vrees niet, want gij zijt groot genoeg, sterk genoeg, voorzichtig genoeg!“ en evenmin: „Vrees niet, want gij zult eerlang een groote kudde worden;“ maar dit woord is gesproken, dit alleen: Vrees niet, want het is uws Vaders welbehagen, u het koninkrijk te geven.

Maar in wat nood of strijd zou tot hare volkomene geruststelling dit woord ook niet voldoende zijn? Om het koninkrijk Gods, om de erve der heiligen in het licht, om het zalig en heerlijk eeuwig samenzijn met Christus, en niet om aardsche rust of tijdelijk genoeg is het toch te doen geweest, toen men zich tot hem gewend, bij hem

gevoegd, onder zijnen herdersstaf zich begeven heeft. En dit heil blijft weggelegd, dit heil zal bereikt, het zal te zijner tijd gegeven worden. Geen verdrukking, geen vervolging, geen benauwdheid, kan deze gewisse verwachting afsnijden; geen ontbering, geen smaadheid, geen laster hare vervulling onzeker maken. De vereende macht van wereld en booze vermag niets tegen het welbehagen Gods. Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen, u het koninkrijk te geven. O, van wat vroolijken moed heeft dit godswoord versaagde harten wederom doen kloppen, welke blijde lofzangen heeft het op bleeke lippen gelegd, in opperzalen te Jeruzalem, in catacomben te Rome, in de valleien van Piëmont, en op de moordschavotten van Alva, als de ziel zich gevoelde onder het welbehagen des Vaders en onder de hoede des Zoons, die van dit welbehagen de Middelaar is en voor dit welbehagen instaat! Hoeveel stillen in den lande hebben bij dit woord geleefd, als het ongeloof van den dag hun het evangelie betwistte, de uitroeiing der vroomheid gezworen had, en zich reeds de zegepraal op de goddelijke waarheid durfde toeschrijven! Tot Israel had Jehova gesproken: „Gij Israel, mijn knecht! gij Jakob, dien ik verkoren heb! zaad van Abraham, mijn vriend! Gij, wien ik gegrepen heb van de einden der aarde, en uit hare bijzondersten geroepen heb, en zeide tot u: Gij zijt mijn knecht, u heb ik uitverkoren, en heb u niet verworpen. Vrees niet, want ik ben met u; wees niet verbaasd, want ik ben uw God; ik sterk u; ook help ik u, ook ondersteun ik u met de rechterhand mijner gerechtigheid. Ziet, zij zullen beschaamd en te schande worden, allen die tegen u ontstoken zijn; zij zullen worden als niet, en de lieden, die met u twisten, zullen vergaan. Gij zult hen zoe-

ken, en gij zult hen niet vinden; de lieden, die met u kijken, zullen worden als niet, en de lieden, die met u oorlogen, als een nietig ding. Want ik, de Heere uw God, grijp uw rechterhand aan, die tot u zeg: Vrees niet, ik help u. Vrees niet, gij wormken Jakobs, gij volksken Israels! Ik help u, spreekt de Heer, en uw Verlosser is de Heilige Israels 1)!"

Dit is veel en met heerlijke woorden uitgedrukt. Maar alle deze betuigingen van liefde en gunst en hulp en bijstand en volkomene verlossing, liggen zij ook niet in dat éene, korte, zinrijke, liefdevolle en ontwijfelbare woord van den Goeden Herder tot de schapen, die zijne stem hooren en hem volgen: Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven?

Vast kan de gemeente van Christus in allen nood en dood op dit troostwoord gaan. Maar zij misbruike het niet, noch tot hoogmoed, noch tot zorgeloosheid.

Daar is een misbruik van dit woord tot hoogmoed. Als het kleine kuddeken zich niet slechts getroost, maar zich eenigermate schijnt te verheugen een klein kuddeken te zijn, en alzoo den aard te verloochenen eener liefde, welke vurig wenschen moet, dat allen behouden worden en die zich nimmermeer in de ongerechtigheid verblijden kan. En ook dit mag hoogmoedig misbruik heeten van hetgeen tot geruststelling van ootmoedigen gezegd is, indien aan het welbehagen des Vaders op die wijze gedacht, of in dier voege daarvan gesproken wordt, alsof men zich daarbij nog altijd iets goeds en verdienstelijks in zichzelf voorstelde, hetgeen dit welbeha-

1) Jezuia XLI : 8—14.

gen had uitgelokt of tot zich getrokken, en men van nature beter was dan de anderen. De gemeente Gods, de discipel van Jezus Christus hoede zich toch voor deze verzoekingen, en late bewoordingen en spreekwijzen varen, die, zachtst genomen, den schijn hebben van dit kwaad. Alle ondervindingen van genade zijn aan gevoelens van ootmoed verbonden, en geestelijke zegeningen wijken naarmate aan hoogmoed toegegeven wordt. Het woord tot het kleine kuddeken gesproken, sta in 't hart geschreven en worde in den naam des Heeren den broederen toegeroepen in den dag der vreeze. Die het aanwendt om zichzelf te verhoogen en anderen te vernederen, bedroeft den Goeden Herder, ongedachtig dat ook hij een verloren schaap, bedroeft zijnen Vader en vergeet al te zeer dat hij zelf een verloren zoon geweest is.

Maar tot hoogmoed niet alleen, ook, en dikwijls tegelijkertijd, ook tot zorgeloosheid kan het woord des Goeden Herders misbruikt worden. Dit geschiedt wanneer de gemeente van Christus, wanneer zijn voor het overige oprechte discipel, door op het woord dezer verklaring te steunen, ook maar eenigszins vertraagt in het gebed, eenigszins verflauwt in waakzaamheid; wanneer het voor een oogenblik, of te veel vergeten wordt, dat wereld en booze, bijgeloof en ongelooft daarom nog altijd gevaarlijke vijanden zijn, omdat het hart ook van den uitnemendsten discipel nooit geheel van zonde gereinigd is, en zij op hetgeen daarin van den ouden mensch is overgebleven nog altijd als op een gediensigen bondgenoot binnen de vesting rekenen kunnen. Dit geschiedt wanneer op het welbehagen des Vaders vaster gesteund dan voor de eere Gods bestendig zorg gedragen wordt, en de vermaningen van den Goeden Herder bij zijne vertroosting en achterstaan. Niet alzo, gij kleine kudde-

ken! waak en bid! De geest is gewillig, maar het vleesch is zwak. Slechts hij, die tegen den verrader in het binnenste op zijne hoede is, heeft voor geen vijand van buiten te vreezen. Het is uws Vaders welbehagen u het koninkrijk te geven: het zij uw heilige keuze en uw bestendig werk u tot den ingang in dat koninkrijk te heiligen; onder dat vreezen en beven, hetwelk zonder angst, maar uit diepen eerbied is voor de onverdiende liefde Gods.

Wie behoort tot het „kleine kuddeken?” Slechts hij, die ook zelf in eigen oogen klein is. Die man slechts kan op het welbehagen des Vaders in ootmoed rekenen, die zich zijn kind gevoelt door kinderlijke liefde, zijn kind betoont door kinderlijk vertrouwen en gehoorzaamheid. Hij behoort tot de schapen van den Goeden Herder, die niet slechts zijne stemme hoort en gaarne hoort, maar die hem ook volgt en aanhangt, en geenen vreemde.

Die kleine vreeze niet. Hij steune op het woord, steune op den staf, steune op de trouw van den Goeden Herder. Welke gevaren hem mogen omringen, wat wolf op hem moge loeren: hij vreeze niet! Ook late hij zich niet bevreesd maken door hen, die hem zouden willen overreden dat hij behoort te vreezen, overmits „het kuddeken klein moet blijven,” overmits er „maar weinigen zijn, die zalig worden!” Dat heeft hij niet ingegeven, die hem toegeroepen heeft: Kom! die hem nagegaan is op alle bergen, totdat hij hem gevonden, die hem op zijn schouder gelegd en bij de kudde gebracht heeft, verblijd zijnde; die zijn leven voor hem gesteld heeft; en ook dit hem toeroept: Mijne schapen hooren mijne stem, en Ik ken

ze, en zij volgen mij. Zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid; niemand zal ze rukken uit mijne hand.

### VIII.

#### BESCHOUWING VAN JEZUS' LIJDEN.

Vader! de ure is gekomen.

Joh. XVII : 1.

De ure is gekomen; aldus spreekt Jezus tot zijnen Vader in den hemel. Het is de aanvang van dat verheven gebed, hetwelk hij voor hem uitstort, gereed om met zijne discipelen de beke Kedrons over te trekken, waar die hof is, alwaar hij dikwijls met hen vergaderd is geweest.

De ure is gekomen. De ure, die de Vader bepaald, die hijzelf gewild heeft. De ontzaglijkste ure der wereld: zijne lijdensure.

De ure is gekomen. Ja waarlijk, zij is gekomen. Reeds is de trouwlooze uit het midden der getrouwen weggegaan, om in helschen overmoed haastelijk te doen wat hij doet. Reeds worden de zwaarden en stokken bijeengezocht, welke de boosaardigen tegen eenen vreedzame, het geweld tegen eenen biddende moeten wapenen.

De ure is gekomen. En welk een ure! Onze verbeelding huivert ze zich voor te stellen in al hare schrikkelijkheid... en hier is hij, die al hare smarten zevendubbel zal smaken, in zijne heilige ziel; hier is hij, die weet „al wat over hem komen zal.”

Het was misschien tegen den middernacht, als de Kedron door hem overgetrokken, de hof Gethsemané door hem binnengetreden werd. Hier begint het lijden zijner ziele. In deze duisternis, in deze eenzaamheid. Hier wordt die ziele bedroefd tot den dood toe; hier wordt het

bloedige zweet ter leden uitgeperst. Welk een beker heeft hij heden te drinken! de beker diens doods, die de bezolding der zonde, maar niet van zijne zonde is. Hoe zwaar weegt die beker hem op de hand! Hoe bitter is de eerste teuge, waarin hij zijnen ganschen inhoud smaakt! Hoe komt het gevoelig vleesch, hoe komt het heilig gemoed tegen dezen beker op... Vader! indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van mij voorbijgaan! Zoo bidt en smeekt hij, in zwaren strijd, maar in het bidden volhardende... En zij slapen tot wie hij gezegd heeft: Blijft hier en waakt met mij.

Doch wat tot hiertoe geleden is, is in stilte, heeft hij voor zichzelf geleden. Niets belette hem zijn hart uit te storten voor hem, die hem altijd hoort. Hoe geheel anders wordt het nu! Hij is nabij, die hem verraadt. De Zoon des menschen wordt overgeleverd in de handen der zondaren. En wie is het, die hem overlevert? Wiens valsche groet, wiens valsche kus moet zijn heilig aanschijn verdragen? Is het niet zijn huisgenoot? Is het niet de man, die zijn brood (ja de kostelijke zielespijze, die hij uitdeelde!) drie jaren lang gegeten heeft? Is het niet Judas, een van de twaalve, die het bloed zijns Meesters nu min kostelijk geacht heeft dan dertig zilveren penningen? Ook diens ure is het, en de macht der duisternis.

Jezus wordt gebonden, hij wordt weggevoerd, en hij laat zijne vijanden tot hiertoe (en niet slechts tot hiertoe!) geworden. Waar zijn zijne vrienden? Een oogenblik van hartstochtelijken moed, een onberaden zwaardslag hebben zij voor hem overgehad... Thans zijn zij gevloeden; zij allen. Wat hem alleenlijk omringt, is Joodsche haat en heidensche baldadigheid. Geen oogenblik van eenzaamheid meer.



Zijn weg is naar dien Kajafas, bij wien zijn vonnis alreeds is geteekend; die het heilzaam heeft verklaard, dat deze éene mensch werde opgeofferd; die zich wel vast beloofd heeft dit ook ten uitvoer te brengen, en daartoe geen enkele snoodheid sparen zal. Doch vóór hij voor het aangezicht van dezen Israeliet vol bedrogs, van dezen schandvlek der priesterschap verschijnen zal, wacht hem nog voor Annas eene overtollige vernedering. Deze verlustigt zich in zijne banden; deze ondervraagt hem tegen de wet; deze duldt dat de gebondene in zijne tegenwoordigheid, door een dienstknecht in het zachtmoedig aangezicht geslagen wordt.

De lampen, bij wier vreedzaam licht de feestvierende menigte te Jeruzalem het paaschlam gegeten heeft, zijn nog nauwelijks uitgebluscht, als Jezus voor Kajafas verschijnt. Ook deze heeft het paaschlam gegeten. Meer dan het paaschlam is hier! Maar de hoogepriester zijns volks scheldt hem godslasteraar, en verscheurt, in gemaakten afschuw, zijne kleederen. Wie zal zeggen wat de ziel van den Christus bij zulk eene vertooning geleden heeft? Hier zijn de wijzen, hier zijn de achtbaren, hier zijn de vromen van dat volk, waaraan hij sinds eeuwen is toegezegd, tot hetwelk hij als tot het zijne gekomen is, maar dat hem niet aanneemt. Hier is die hoogepriester, wiens hoogepriesterschap het zijne afschaduwde, als hij voor Gods aangezicht in het binnenste heiligdom met het bloed des zoenoffers verscheen; en hij is niet dan een werktuig van den satan om een geheel volk mede te sleepen tot de dubbele misdaad van zelfmoord en Messiasmoord. Met welk een ijverige boosaardigheid wordt dit kind des duivels door de zijnen gediend, en hoe lafhartig bezwijkt intusschen de liefde, welke ondernomen heeft haren Heiland te volgen

om het einde te zien! Tegelijkertijd lastert en spuwt de dienstknecht des hoogepriesters, en de discipel verloochent.

Inmiddels is de morgen aangebroken, en gaat Gods zon over boozen en goeden op. Beladen met een doodvonnis, uitgesproken onder het woeden aller hartstochten, en voor het oog zijns volks als een godslasteraar gebrandmerkt, wordt Jezus langs de straten van Jeruzalem naar het rechtshuis geleid. Want indien hij den dood des kruises niet sterven kan, sterft hij niet de duizend dooden, welke een dweepende afschuw hem heeft toegedacht. En ter zelfder ure (zijn verziend oog ziet het immers!) gaat naar zijne plaatse die mensch, over welken zijn ziel met zoo diepen weemoed gejammerd heeft, dat het hem beter ware niet geboren te zijn geweest; de zoon der verderfense, welken hij, de behouder, moest verliezen.

Wie is ooit behandeld als Jezus Christus, toen zijne ure gekomen was? Wie heeft ooit, waar hij zich keerde, gelijke mishandeling ondergaan? Wie zag zich ooit van zooveel menschelijke ondeugd in zoo verschillende gedaanten omringd, aangeschonden, opgeofferd! Bij den stadhouder vindt hij medelijden, maar geen recht, onschuldigverklaring zonder vrijspraak. Een overtollige gang naar Herodes, een overtollige verwerping tegenover Barabbas, een overtollige geeseling en de doornekroon: ziedaar, waarop hem de goedgehartige maar lafhartige stemming van den Romein te staan komt, die in deze ure zelfs den Romeinschen hoogmoed verloochent. En tegenover deze niet Romeinsche wankelmoedigheid stijgt en sterkt zich de Joodsche haat, en houdt niet op van beschuldigen, van verwerpen, van verfoeien. Alles schijnt dragelijker dan de loslating van dezen booswicht. **Kruis hem, kruis hem!**

ligt in den mond bestorven. En aan de bereiking van dit doel worden met hartstocht de dierbaarste verwachting der vaderen en elke droom van vrijheid ten offer gebracht.

Zie den mensch, die — dit alles ziet met een oog, met een hart als het zijne? Zie den Zoon des menschen, geplaatst tusschen Israel, dat hem verstoot, en het Heidendom, dat hem niet aanneemt. God helpt hem niet. Zie den mensch. Het bloed drupt langs zijn voorhoofd. Zijn rug is doorstriemd. Hoe uitgeput is zijn gelaat en houding! Voorwaar, hier is gedaante noch heerlijkheid. Hier niets begeerlijks; hier deonwaardigste onder de menschen; een man van smarten, verzocht in krankheid; door God — dit dringt eene misleide menigte zich op — door God geplaagd, geslagen en verdrukt.

En nog is het einde niet. Het afschuwelijk kruis moet getorst, Golgotha's hoogte moet bestegen worden. Hij bereikt die, met een hart bloedende over het oordeel, hetwelk eene schuldige natie bezig is zich over het hoofd te halen. Hier is hem de smartelijkste, de verachtelijkste, de langdurigste dood bereid. In het oog van den heiden geen grooter schande; in het oog van den Jood geen grooter vloek. Hier is zijne plaats tusschen twee booswichten. Noch zijn vleesch, noch zijn hart wordt gespaard. Temidden van de onuitsprekelijkste lichaamssmart, vervolgt hem nog hier het schimpen der aanzienlijken en de ruwe spot der geringen. Wat? de verwrongene lippen eens medegekruisigden openen zich om hem te honen. Hij niet alleen, maar de God, op wien hij betrouwd heeft, wordt gelasterd. Wie is zij, die daar uitgeweend en bleek aan den voet zijns kruises staat? Het is zijne moeder; het zwaard, het zwaard gaat door hare ziele. Duisternis omringt,

banden des doods omgeven hem; hij vindt benauwdheid en droefenis. Ach, tot welk eene hoogte stijgt het inwendig lijden! Het vindt geen uitdrukking meer dan in die onwaarschijnlijke en toch waarachtige klacht: Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten? Eerst als dit woord, hetwelk alle hemelen met ontzetting vervult, aan de aarde verkondigd heeft wat de Zone Gods in het vleesch van haar en om harentwil heeft geleden, spoedt zijne ure ten einde. Nog een oogenblik van onuitstaanbare versmaching, en zij is vervuld. Het is volbracht. De bittere beker, die tot den bodem toe moest worden gedronken, is geledigd. Al wat de boosheid der menschen bitterst kan aandoen, het lijden des lichaams verterendst, de dood afgrijslijkst hebben kan, is gesmaakt; al wat onschuld, onderwerping, heiligheid, liefde lijden kunnen, is geleden.

Onschuld, onderwerping, heiligheid, liefde. Gewis, in deze ontzettende lijdensure heeft zich Jezus de Nazarener, als den volmaakt onschuldige, volmaakt lijdzame, vlekkeloos heilige en liefderijke en in alle dezen als den Heiland der wereld geopenbaard.

Indien ooit eenig menschenkind onschuldig terecht stond en de straf onrechtvaardig onderging, deze Jezus nog meer! Van hem wist men niets dan dat hij het land was doorgegaan goedgeoede en de reinste en heiligste leer verkondigd had. Blinden worden ziende, kreupelen wandelen, melaatschen worden gereinigd, dooven hooren, dooden worden opgewekt, den armen wordt de blijde boodschap verkondigd: ziedaar de bewijzen, die hij opgaf dat hij zijne zending van God had. Door het gansche land bekend, in Galiléa niet

alleen, maar ook in Judéa, ja tot in het vijandig Samaria toe; overal nagegaan, bespied, en belaagd, kon hij nochtans tot zijne bespieders en belagers met een lachend wezen en een vrijen blik zeggen: Wie van u overtuigt mij van zonde? Om die reden had men zich ook wel gewacht hem te grijpen op den klaren dag, daar hij toch dagelijks leerde in den tempel; maar men kocht hem van een verraderlijken vriend voor dertig zilverstukken, en sleepte hem weg in het holle van den nacht, en vonniste hem met overhaasting, op valsche getuigenissen, die men betaald, op zelfbeschuldiging, waartoe men hem met eede bezworen had; en bracht zijn rechtsgeding over bij den heidenschen stadhouder, zoomin met den God als met de wet der Joden bekend. Daarom had men noodig de beschuldiging telkens te veranderen, naarmate men reden had te vreezen dat alles slechts diende om zijne onschuld te duidelijker te doen uitkomen. En ook aldus vindt die Romein geen schuld in hem, en betuigt het luide en herhaaldelijk, en wil rein zijn van zijn bloed, en wascht zijne handen, en geeft onder alle mogelijke teekenen te kennen dat hij niet dan gedwongen, niet dan zijns ondanks hem overgeeft aan de geëischte straf. Dat was, omdat hij hem gebleken was noch beroerder des volks te zijn, noch een, die verbood den keizer schatting te geven, noch een, die naar eene wederrechtelijke aardsche macht of grootheid stond. Maar wilt gij ook op dezen zelfden dag, in deze ontzettende ure, een onwraakbaar getuigenis vernemen dat hij evenmin godslasteraar als heiligschenners en overtreders van één van Gods heilige wetten is, zoo hoort dien rauwen kreet, door den verrader uitgegalmd, tusschen de twee vierscharen waarvoor zijn meester terechtstaat: Ik heb gezondigd, verradende

het onschuldig bloed! Deze heeft drie jaren lang dien Meester vergezeld, alom en van nabij; hij heeft zijn gemeenzaamsten omgang genoten; maar hij weet zich, in dezen schrikkelijken oogenblik, niets te herinneren dat zijn geweten ook maar eenigszins paaien kan; geen enkele overtreding, geen enkelen misslag. Niets dan hetgeen rechtvaardig is, heeft hij gezien. Niets dan hetgeen eerlijk, rein, welluidend en loffelijk is. Nergens schuld of zonde. En tot eigen straf en oordeel gilt hij uit, wat een Johannes, een Petrus, een Paulus, tot hunne en onze eeuwige vertroosting verkondigen: Hij heeft geen zonde gekend. Daar is geen bedrog in zijn mond geweest. Geen zonde was in hem.

En bij zulk een onschuld, welk een lijdzaamheid! Lijdzaamheid tegenover de gruwelijke menschen, die zijne onschuld geen enkele mishandeling sparen. Onderwerping aan God, voor wien hij toch ook onschuldig is, en die deze ure over hem komen laat.

Vader! de ure is gekomen. Dat weet, dat zegt hij, en ook weet hij wat het zegt. Nochtans begeeft hij zich ter plaatse waar het verraad zijne medestanders bescheiden heeft. En in de droefenis, den angst, de verbaasdheid zijner ziele, voor zijnen God op de knieën gevallen, is het besluit van elke bede: Niet mijn, maar uw wil geschiede. Ziedaar Judas, die hem verraadt; ziedaar de bende met stokken en zwaarden gewapend. Hij laat zich niet zoeken, maar treedt haar tegemoet. Een oogopslag zijner heilige onschuld slaat hen met vreeze; doch hij maakt geen gebruik van die vreeze, en reikt hun de handen toe, dat zij ze binden, en hem wegleden. De liefde trekt voor hem het zwaard, maar zijn woord klinkt het in de scheede.

Den drinkbeker, dien hem de Vader gegeven heeft, zou hij dien niet drinken? De wang, die de kus van Judas geduld heeft, ontvangt den vuistslag van een laaghartigen knecht. Ook dit verdraagt de onschuldige en bepaalt zich tot de vraag: Waarom slaat gij mij? Ja, hij wordt gescholden, maar scheldt niet weder; hij lijdt, maar dreigt niet. Laster, onrecht, spot en hoon, doornekroon en kruis, hij draagt en verdraagt het alles. De benauwdheid zijner ziele aan het kruis geeft zich lucht voor zijnen God in het Eli, Eli, Lama Sabachtani, de versmaching zijns lichaams keert zich tot de menschen, met het deerniszoekend: Mij dorst; maar geen zweem van murmureering, of beklag, of wrevel, of verzet. Met een zelfde onderwerping, als waarmede hij gezegd heeft: De ure is gekomen, gaat hij hare voleinding tegemoet in den jongsten snik.

En niets is er in hem, dat deze gewilligheid aan het scherpstziend oog verdacht kan doen voorkomen, of haar doen beschouwen als de vrucht eener strakke koelbloedigheid, die hem zijn lot en leed doet verachten. Dit is een hoogmoed, die zich ergens moet verraden; dit is eene verkrachting der menschelijke natuur, die in den Zoon des menschen niet vallen kon. Zijn onderwerping, zijn zachtmoedige lijdzaamheid, vloeit voorwaar uit eene edeler bron. Zij is de vrucht eener vrijwillige, eener welberadene keuze; zij is het uitvloeisel eener onverbrekelijke eenswillendheid met God zijnen Vader. Diens raad, diens weg is de zijne. En moet die raad, moet die weg niet de redding eener door hem beminde menschheid bewerken? O, gewis, de Vader kan niet beter verheerlijkt, voor menschengeluk niet beter gezorgd worden dan door deze lijdzaamheid. Daarom laat hij zich ter slachtbank voeren als een lam,

daarom gelijk een schaap stemmeloos voor dien, die het scheert, alzoo doet hij zijnen mond niet op. Niemand zou het leven van hem kunnen nemen, indien hij het niet van zichzelf afligde. Dit doet hij; en de Vader heeft hem lief omdat hij het doet.

Ja, heerlijk schitterden alle zijne deugden temidden van al zijne smarten uit. Overal heiligheid, overal liefde, overal eene houding en waardigheid, die de krachten van verdichting en verbeelding zeer verre teboven gaan, en waarvoor zich zonder moedwil geen hart kan sluiten. Geen verbittering tegen verraders, rechters, of beulen. Geen antwoord voor spotters, lasteraars of smaders. In Gethsemané de wond van Malchus genezen, zichzelf gegeven, maar zijne vrienden bevrijd. Van uit de zaal des hooge priesters met één zelfden blik zijn ontrouwen discipel bestraft en getroost. Voor den heiden het volk niet verloochend, dat in hem zijn koning verloochende. Op den weg naar Golgotha, beladen met het kruis, zijn leed vergeten voor medelijden met de dochters van Jeruzalem. Op Golgotha voor zijne vijanden gebeden; aan het kruis zijne moeder het huis van Johannes, den boetvaardigen zondaar het paradijs geopend; de bedwelmende teuge heiliglijk afgewezen; den laafdrank in liefde genomen; en niet vóór hij wist, dat de Schrift vervuld is, der wereld het woord toegeroepen: Het is volbracht! en zijnen geest bevolen in de handen zijns Vaders.

Zoo heeft hij zich Gode onstraffelijk opgeofferd. Al de verspreide trekken van liefde, die wij bij den lijder in zijne lijdensuren opmerken, wat zijn zij bij die groote liefde, waardoor hij dit doen wilde? Want waarom



heeft hij het gedaan? Hooren wij Jesaias! Hij is om onze overtredingen verwond, om onze onrechtigheden is hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op hem, en door zijne striemen is ons genezing geworden. Hooren wij Paulus! Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons. Hooren wij Petrus! Hij heeft voor de zonde geleden, hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat hij ons tot God zoude brengen. Hooren wij Johannes! Hij is eene verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar voor de zonden der geheele wereld. Hooren wij hemzelve: De Zoon des menschen is gekomen om zijne ziele te geven tot een rantsoen voor velen. De goede Herder stelt zijn leven voor de schapen. Hooren wij het zalig koor voor zijnen troon! Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit alle volken, geslachten, natiën en tongen.

Laat ons daarop tot onszelven inkeeren en zeggen: Daar is geene liefde grooter dan deze, dat iemand zijn leven geeft voor zijne vrienden.

Nauwelijks zal iemand voor een rechtvaardigen sterven. Voor den goeden zal mogelijk iemand nog bestaan te sterven. Maar deze heilige is voor ons gestorven, toen wij nog zondaars waren.

Er is geen belangrijker, er is geen schooner, er is geen rijker geschiedenis dan het verhaal van Jezus' lijden. Zij is onuitputtelijk in gezichtspunten, onuitputtelijk in toepassingen. Men kan het een kort begrip noemen van al wat

er van goed en kwaad in de zedelijke wereld belangrijkst om kan gaan. Hier, indien ergens, ziet men de kracht der zonde, en de macht der liefde. Hier is een spiegel voor bijgeloof en ongeloof en valschen godsdienstijver. Altijd even beminnelijk, altijd even aantrekkelijk en onwederstaanbaar, praalt in het midden de persoon des goddelijken lijdens; en rondom hem beweegt zich een gedrang van karakters in zoo groote verscheidenheid als niet licht in eene andere geschiedenis in zoo kort bestek bijeen zal worden gevonden. En dit alles is geteekend, met een eenvoudigheid, met een duidelijkheid, met een frischheid, zooals alleen een Galileesche pen het vermocht, omdat zij niets beoogde dan het te doen.

In het midden der vorige eeuw had het ongeloof zich de vermeerstering van het christendom voorgesteld. In de hoofdstad van Frankrijk legde een gezelschap van geleerden en zoogenaamde wijsgeeren er zich met de borst op toe den eerbied voor het woord en den dienst van God, dien men zichzelve lang te boven rekende, bij allen uit te wisschen. Eens dat men weder bijeen was en zich dapper had vermaakt met het beschimpen der Heilige Schrift, stuitte een der grootste helden van het ongeloof, en die zich ook thans niet onbetuigd had gelaten <sup>1)</sup>, het gesprek op de volgende wijze: „Voortreffelijk, mijne heeren! ik ken niemand in dit land noch in de geheele wereld, die met meer kunst en begaafdheid weet te schrijven en te spreken dan gijlieden. Met dat al, en ondanks al het kwaad, dat wij, en zekerlijk met het volste recht, van dat zonderlinge bijbelboek gezegd hebben, tart ik u hoofd voor hoofd, een verhaal te schrijven, dat zoo eenvoudig, maar tegelijkertijd zoo ver-

1) Diderot.

heven, zoo aandoenlijk is, als het verhaal van het lijden en den dood van Jezus Christus; een verhaal, dat dezelfde uitwerking hebbe, dat een even sterken, even algemeen gevoelden indruk make; en waarvan de invloed na zoovele eeuwen nog dezelfde blijve." Men verbaasde zich over den spreker en er volgde een langdurig zwijgen.

En indien het ongeloof zich aan dezen indruk niet onttrekken kan, van welk een kracht moet hij zijn op den christen, die geloofd. Deze immers ziet hier geen kunstig verdichte fabel, maar het waarachtig verhaal der gebeurtenis, die de grootste is in de geschiedenis der menschheid, en waar al haar heil op rust. Met heilige aandacht volgt hij in den volmaakten lijder zijnen Heiland van stap tot stap; al wat aan en om hem plaats heeft is hem gewichtig, want zijns Heilands zaak is de zijne; en hoe menigmaal hij ook in den geest, den weg van Gethsemané naar Golgotha hebbe afgelegd, altijd gevoelt hij opnieuw dat er voor hem niets troostrijkers, niets leerzamers zijn kan dan deze herhaling.

Van den geloovigen christen wordt hier eene belangstelling verwacht, welke zich geenszins vergenoegt, smaak en zedelijk gevoel te streelen door de schoonheid, den rijkdom, den eenvoud, de aandoenlijkheid des verhaals; dit is de ware belangstelling niet. Niets moet hij zoozeer begeeren, als waar hij zijnen Heiland voor oogen geschilderd ziet met de doornekroon en op het kruis, in waarachtig geloof, innige liefde en getrouwheid der navolging toe te nemen, de zonde, die hem in dit lijden bracht, standvastiger te leeren haten, en onwankelbaarder gegrond te worden in de overtuiging dat deze liefde ook voor hem geleden heeft. Hij moet verlangen winst te doen voor zijne ziele met elk der tafereelen, in welker midden hij achtereenvolgens geplaatst wordt, en zich toetsende aan de verscheidenheid van

karacters en hartstochten, die hij hier in werking ziet, zijne zelfkennis zoeken te vermeerderen. Voortgaande op den levensweg worden wel telkens weder nieuwe ondervindingen opgedaan, komen nieuwe verzoekingën voor. Het zij dan telkens opnieuw de vraag of men hem, dien men niet verraadt als Judas, ook niet begint te verloochenen als Petrus; of men hem, dien men niet verwerpt gelijk de Joden, ook niet aan de vriendschap des keizers opoffert gelijk Pilatus; en of er misschien niet zelfs in dezen Judas, in dezen Kajafas iets is, dat ook is in het eigen hart, en waaraan men zich behoort te spiegelen. Herhaalt zich metterdaad niet dikwijls de vraag: Christus, of Mammon; de zilveren penningen, of de vrede des gemoeds? Mogelijk waren de nieuwe ervaringen lijdenservaringen; voor een iegelijk mensch komt toch ook in dit opzicht zijne ure; kwelling, verdriet, schade door menschen be-rokkend, beproevingen uit de hand van God. Hoe troostrijk alsdan zich in de tegenwoordigheid te bevinden van den lijdenden Heiland, die door dit zijn lijden, in alle menschelijk lijden een zegevierende vertroosting heeft aangebracht! Maar hoe betaamt dan ook van oogenblik tot oogenblik de beschamende vergelijking met zijn vlekkeloos voorbeeld. Wat de christen ook lijde, hij ontvangt waardig hetgeen hij tegen God misdaan heeft, maar deze heeft niets onbehoorlijks gedaan. Hoeveel of hoe weinig is er in hem van deze eenswillende onderwerping aan God? van deze zachtmoedige lijdzaamheid tegenover de menschen? welke vrucht van heiligheid heeft het lijden tot hiertoe in hem teweeggebracht? welke kracht van geloof en liefde heeft het in hem geopenbaard? Hoeveel of hoe weinig gelijkt hij reeds onder het leed naar hem op wien hij gestadig staart tot zijn vertroosting, maar

dien hij nog zoo weinig volgt tot zijn volmaking? Ziedaar vragen, die hij zich te doen heeft, in Gethsémané, in het rechthuis, op Golgotha... en van welke hij zich met geen vluchtig of oppervlakkig antwoord mag afmaken. En altijd kome de groote hoofdvraag en levensvraag terug, van welker beantwoording de oprechtheid des geloofs en der liefde afhangt: „Dit leed hij voor mij: wat doe ik voor hem?” Eenmaal is het verhaal van Jezus lijden voor het laatst gelezen, en ook de ure des lezers gekomen. In die ure vereenigt zich al wat gewichtig of belangrijk is, op dat hoofd met doornen gekroond, in die handen uitgestrekt op het kruis. Hoe zou hij deze dan ooit beschouwen kunnen dan met de oogen van een, die dit vooruitziet?

## IX.

### GOD IS GETROUW.

(1 Cor. I : 9<sup>e</sup>.)

God is getrouw. Dit schrijft Paulus, de geroepen apostel van Jezus Christus; dit schrijft hij aan de gemeente Gods, die te Corinthe is, aan de geheiligden in Christus Jezus, de geroepene heiligen aldaar, en tevens aan allen, die den naam van Jezus Christus, hunnen en zijnen Heer, aanroepen in alle plaatsen.

De toestand der gemeente Gods te Corinthe verschaft over het geheel aan den apostel, die haar heeft gesticht, groote blijdschap. Hij betuigt dat hij zijnen God bestendig over haar dankt wegens de haar in Christus Jezus gegevene genade. Hij ziet haar rijk in alle leer en kennis; hij ziet haar standvastig

in de belijdenis van Christus; hij ziet haar mild voorzien van geestelijke gaven; hij ziet haar sterk door de blijmoedige verwachting van haars Heilands toekomst. Er bestaat voor hem geen de minste vrees, of ook te Corinthe zullen de geroepene heiligen bevestigd worden tot den einde toe, om in den grooten dag van 's Heilands toekomst onberispelijk te worden bevonden. Immers die God, door welken ook zij tot de gemeenschap zijns Zoons geroepen zijn, die God — dit zegt alles — is getrouw.

Wat wil het zeggen dat God getrouw is? De getrouwheid Gods is de onveranderlijkheid Gods, met betrekking tot het van hem afhankelijk schepsel.

De getrouwheid Gods is de waarachtigheid en bestendigheid zijner liefde, waardoor deze zichzelf steeds gelijk blijft, en alles doet, alles geeft, alles volbrengt, wat zij opzettelijk of onwillekeurig belooft.

De getrouwheid Gods is de onmogelijkheid dat God liegen kan, dat hij immer eenig gesproken woord zou willen terugnemen, of het billijk vertrouwen van eenig schepsel zou kunnen teleurstellen.

Tot de ontwijfelbare waarheid dat God getrouw is, moet wel reeds onze reden besluiten; ook de zichtbare schepping predikt haar; de Heilige Schrift en de ervaring aller godvruchtigen roepen haar uit.

Besluit onze reden tot het bestaan van een God, zij moet in denzelfden adem tot eenen heiligen, d. i. onveranderlijken God besluiten. Erkent zij de liefde van den God, die is, zij kan zich die liefde wel niet anders voorstellen dan getrouw. Kan zij aannemen dat de God, die is, zich ook onmiddellijk, d. i. ook anders dan door zijne werken, aan

zijne schepselen openbaart, zij moet aannemen dat zijne daden ten allen tijde met zijne woorden zullen overeenstemmen.

De zichtbare schepping predikt Gods getrouwheid. Waar liefde schiep, lag in de daad der schepping een belofte van verzorging en onderhouding. Ziet hoe deze belofte wordt nagekomen alle de dagen der wereld; hoe de getrouwheid Gods zich over al zijne schepselen uitstrekt. „Zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht houden niet op.” „De getuige in den hemel is getrouw.” „Aanziet de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien noch maaien noch vergaderen in de schuren; uw hemelsche Vader voedt ze.” „Psalmzingt onzen God op de harp, die de hemelen met wolken bedekt; die voor de aarde regen bereidt; die het gras op de bergen doet uitspruiten: die het vee zijn voeder geeft, den jongen raven als zij roepen.”

Dit zijn woorden der Heilige Schrift. Maar hoe roept deze allerwege en op allerlei wijze de getrouwheid God luidkeels uit! Hoe welsprekend verkondigt zij haar! In het getuigenis aller godsmannen, die daarin spreken, onderwijzen, psalmzingen, profeteeren, prediken; in het getuigenis der geschiedenis, die haren voornaamsten inhoud uitmaakt; in opzettelijke verklaringen Gods, door den dienst zijner uitgelezen werktuigen, voor zijn volk, voor de geheele wereld herhaald. God is getrouw, zoo schrijft de apostel der heidenen kort en goed; maar als hij in zijne dagen de getrouwheid Gods den heidenen bekendmaakt, hebben de voorhoven des Heeren te Jeruzalem reeds eeuwen wedergalmd van het lied: „Heere! uw goedertierenheid reikt tot aan de hemelen, uwe trouw <sup>1)</sup> tot aan de bovenste wol-

1) Dit is hier de beteekenis van „waarheid”, Ps. XXXVI: 6.

ken." Wat zijn de psalmen Davids, dan een doorgaand getuigenis van, dan een doorgaand beroep op de getrouwheid Gods? Wat is de heilige geschiedenis van Abraham tot op Christus anders dan de geschiedenis der getrouwe vervulling der beloften aan Abraham, aan Izak, aan Jakob, aan Mozes, aan David, aan Israel gedaan door dien God, die den hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en al wat daarin is; die trouw houdt in der eeuwigheid. Met den naam van Jehova (IK ZAL ZIJN DIE IK ZIJN ZAL) treedt in de oude bedeeeling de GETROUWE VERBONDS GOD op: Bergen zullen wanken en heuvelen wankelen; maar mijn goedertierenheid zal van u niet wanken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEER, Israels Ontfermer <sup>1)</sup>; en in den naam des GETROUWEN AMENS zijn de laatste openbaringen der nieuwe bedeeeling verzegeld.

Maar ook de ervaring aller godvruchtigen geeft aan de getrouwheid Gods getuigenis. Wie is godvruchtig en heeft op zijnen levensweg dien God niet gevonden, dien de Schrift hem predikte en dien zijn hart verwachtte? Dien God, „wiens goedertierenheden elken morgen ook voor hem nieuw zijn, en wiens trouw ook voor hem groot is; die ook hem niet dan uit getrouwheid verdrukte; al wiens werk getrouw is. Wie heeft op hem vertrouwd, en is beschaamd, wie heeft zich op zijn woord verlaten, en is bedrogen geworden. Wie heeft hem vruchteloos aangeropen of tevergeefs gediend? Niemand voorzeker. Wie heeft zijn heilig Evangelie aangenomen als een getrouw woord, alle zijne aanneming waardig, en heeft het in eenig opzicht ongetrouw bevonden?

1) Jes. LIV : 10.



Wie heeft een zijner beloften beproefd, en bevonden dat zij faalt? Niet een. O, gewisselijk! elke psalm, in den nacht des aardchen levens van Gods getrouwheid aangeheven, zal op den hoogsten toon herhaald worden in den morgenstond van den oneindigen dag, welke de volkomene vervulling van de laatste en schoonste der godsbeloften bestralen zal.

God is getrouw. Wij stonden stil bij den inhoud en waarheid dezer hartverheffende overtuiging. Hoe rijk de troost moet zijn, welken deze overtuiging den godvruchtigen schenkt, zullen wij te beter inzien, indien wij de getrouwheid Gods in verband brengen met zijne overige deugden, en ons den rijkdom en de verscheidenheid zijner beloften voor den geest stellen.

Gods getrouwheid is niet de getrouwheid van een kortzichtig mensch, die niet altijd doorziet wat hij belooft of aan wien hij belooft, en die zeer dikwijls belooft zonder wijsheid of bedachtzaamheid. Maar het is de getrouwheid van den Alwetenden, die ons geheel, die al onze behoeften kent, van den Alwijzen, die weet wat er noodig is om ze te vervullen. Gods getrouwheid is niet de getrouwheid van een beperkt en afhankelijk schepsel, hoe hoog dan ook in aardse macht gestegen, die vaak meer belooft dan hij houden kan; maar het is de getrouwheid van den Almachtigen, van hem, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er. Gods getrouwheid is niet maar de getrouwheid der strakke onveranderlijkheid, der koude waarachtigheid, der strikte rechtvaardigheid, maar het is de getrouwheid der liefde, der wijze, werkzame, alvermogende, voor en met hare schepselen werkende liefde; der goedertierene liefde, die haren lust heeft aan beloven en vervullen; der barmhartige liefde, die de ongelukkigsten

met hareschoonste beloften vertroost; der genadige liefde, die, door dit te zijn, het hart van onwaardigen hoopt te veranderen; der lankmoedige liefde, die met kleingeloozigheid en wantrouwen geduld heeft, opdat zij ze overwinne.

Hoe groot is de rijkdom van beloften door deze liefde over hare voorwerpen uitgestort; hoe kostelijk, hoe verscheiden. Hier zijn beloften voor den tijd, en beloften voor de eeuwigheid; beloften voor den levensweg, beloften voor den weg ten leven; beloften voor hart en huis en nakroost in geslachten; beloften voor den dag des druks, beloften voor den dag der verzoeking, beloften voor het dal der schaduwen des doods; beloften van schuldvergifenis, van verzoening, van rechtvaardiging, van vrede met God; beloften van wedergeboorte en vernieuwing, van heiliging des harten, van voorlichting en geleide, van bewaring en loutering; beloften van eene zalige eeuwigheid en van eene eeuwige heerlijkheid; beloften van de overwinning der wereld, van de medewerking aller dingen ten goede, van de blijvende gemeenschap Gods en van eene toekomstige aanschouwing Gods; beloften van de hulp eener genade, die tot alles en onder alles genoeg zal zijn, en van de genietingen eener liefde van welke niets scheiden zal. En te weten dat God getrouw is, is overtuigd te zijn, dat alle deze beloften, de eene na de andere, vervuld, zekerlijk vervuld, volkomen vervuld zullen worden.

O, onuitputtelijke bron van vertroosting, van Gods getrouwheid overtuigd te zijn! Het is; bij de ondervinding van de wisselvalligheid des lots, van de ontrouw der menschen, en van de teleurstellingen waaraan een valsch vertrouwen op het goed der wereld blootstelt; het is, temidden van dit alles, verzekerd te zijn van de liefde van een hart, hetwelk ons zijne getrouwheid ook door het toelaten

en beschikken van deze ondervindingen bewijst en des te dierbaarder maakt. Het is op de donkerste wegen, in de treurigste verlatenheid, in de hooggaandste benauwdheid te rekenen op getrouwe oogen, die ons overal gadeslaan, die ons overal bewaken; op getrouwe ooren altijd open voor ons geroep, altijd hoorende naar ons geschrei; op een getrouwe hand, die machtig is alles te veranderen, die „uit zes benauwdheden redt, en de zevende verbiedt tot ons te genaken." Het is bij het ontvallen, het ontzinken, het ontberen van alle andere levensvreugd, te leven bij de woorden der belofte, die ten monde Gods uitgaan. God is getrouw! Zich dit te herinneren op den weg te leven, bij den eersten zwakken aanvang, de geringheid der vorderingen, de moeielijkheid der volharding, de vele verzoeking, het herhaald bezwijken, de gedurige ontrouw, en het toenemend wantrouwen aan eigen kracht, het is wederom eenen moed te grijpen, het is zich te sterken met de gedachte aan eene liefde, „die niet laat varen de werken harer handen," die ons niet verwerpt om het glibberen van onzen voet, die door onze ontrouw niet ongetrouw wordt, die zichzelf niet verloochenen kan, en die het „voor ons zal voleinden." God is getrouw; daarom kunnen de geroepene heiligen te Corinthe ook zeker zijn dat zij zullen bevestigd worden tot den einde toe, om onstraffelijk te zijn in den dag van onzen Heere Jezus Christus. — God is getrouw; dies weten zij dat zij niet zullen verzocht worden boven hetgeen zij vermogen, maar met de verzoeking ook de uitkomst zullen ontvangen opdat zij ze kunnen verdragen. — God is getrouw; daarom troost zich de apostel, dat alle dingen hem en allen, die God liefhebben, zullen medewerken

ten goede; daarom is hem de orde des heils een gulden snoer, waarvan de eene schakel in den anderen vast is: die hij tevoren gekend heeft, die heeft hij ook geroepen; en die hij geroepen heeft, die heeft hij ook gerechtvaardigd; en die hij gerechtvaardigd heeft, die heeft hij ook verheerlijkt; daarom roept hij, temidden van verdrukking en benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar en zwaard, triomfeerend en jubelend uit: Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Jezus Christus, onzen Heere.

Gelukkig voorzeker is de man, die op den levensweg, die op den weg ten leven, uit de rijke bron der vertroosting put, welke hem de overtuiging van de getrouwheid Gods telkens als opnieuw opent. Het kan niet anders, of deze troostrijke overtuiging zal met de nog troostrijker ondervinding dezer getrouwheid gepaard gaan. Maar deze overtuiging, door de ervaring telkens meer bevestigd, wat moet zij in hem teweegbrengen? welke moet hare vrucht zijn? De getrouwheid Gods, zoo ook wij ze kennen en erkennen, wat vordert zij van ons? Immers dat wij aan haar beantwoorden, door vertrouwen en door trouw.

Door vertrouwen; toenemend, ootmoedig, dankbaar vertrouwen.

God is getrouw. Dies is hij ons vertrouwen waardig. Zijn volkomene getrouwheid, waarvan wij zeker zijn, verdient een volkomen vertrouwen. Wie heeft niet éenig

vertrouwen op de getrouwheid Gods? Maar wie vertrouwt haar genoeg, altijd, en naar behooren? Ook in de duisterste oogenblikken des levens, bij de raadsele van het godsbestuur, als het gebed onverhoord, de liefde uitblijft, God „zijne genade te vergeten schijnt, en van geen ontferming te weten"? Ook bij de aanvechtingen van den booze, die ons onze ontrouw verwijt, niet om ons ootmoedig, maar om ons moedeloos te maken en eenen weg te doen verlaten, waarop wij wanhopen tot den einde toe te zullen volharden? Helaas! zoolang het vertrouwen op de getrouwheid Gods in zulke oogenblikken nog bezwijken kan, is het niet volkomen. En men moet zich des niet troosten met de belijdenis van menschelijke zwakheid, niet verschoonen met de kracht en de opeenhooping der verzoeking; maar zich schamen, maar zijne zonde belijden, maar bidden dat zij vergeven worde, en dat het vertrouwen toeneme. **God is getrouw.** De godvruchtige weet het; hij ondervond het duizendmaal; God wantrouwen is hem beleedigen. Slechts die volkomenlijk op hem vertrouwt geeft Gode de eer, die hem toekomt. Dit is de dank, dien hij voor de ondervinding zijner getrouwheid vordert. Doch het vertrouwen op de getrouwheid Gods moet geen overmoed zijn, die den weg opent voor lichtzinnigheid, maar met ootmoed gepaard gaan. Deze maakt het vertrouwen te dankbaarder, en mengt aan de blijmoedigheid, waarmede het de ziel vervult, dien heiligen ernst, die zich op steeds beter dankbetoon en volkomener getrouwheid toelegt.

**God is getrouw.** Hij houdt den zijnen woord. Zijne beloften feilen niet. Zijne getrouwheid is de getrouwheid der liefde. Die dit weet, dit ondervindt, hierop vertrouwt, die moet Gode trouw voor trouw vergelden, hem woord houden, alle zijn geloften hem betalen, hem de getrouwheid

betoonen van een hart, dat hem bemint. Die gedenke de verplichting door zijnen doop op hem gelegd; het verbond, „waarin twee deelen begrepen zijn.” Die gedenke wat kinderlijke eenvoud, wat een vroege godsvrucht den Heere beloofde; die gedenke zijne luide geloften op den dag zijner bevestiging tot lid van Christus gemeente, en zijne stille geloften op den dag zijner eerste, op den dag zijner misschien jongste avondmaalviering! Die herinnere zich wat hij den Heer heeft toegezegd in zoo menig gebed in zoo menige ure van benauwdheid, en in zoo menige dankzegging op zoo menigen dag van vreugde, als hij het zoo diep gevoelde: „Ik ben geringer dan alle deze weldadigheid en al deze trouw, die gij, Heer! bij mij gedaan hebt!”

Wat heeft de christen den Heer niet beloofd, onder de tranen zijner eerste „droefheid naar God,” in den gloed zijner „eerste liefde” voor zijnen Verlosser, bij den eersten smaak van de „krachten der toekomstige eeuw?” En wederom in die dagen van verootmoediging, als een nieuw bewijs van ontrouw hem opnieuw aan hemzelve ontdekken kwam, en opnieuw en niet tevergeefs de toevlucht nemen deed tot de genade van een getrouwen God! Is hij niet altijd belovende? Hij kan zijnen God niet belijden, in zijne genade niet roemen, zijne liefde niet gevoelen, van zijne getrouwheid niet gewagen, zich niet dankbaar verheffen op den naam van zijn kind, op den naam van ge-roepene, van geheiligde, van christen, of hij belooft hem opnieuw alles wat hij hem ooit tevoren beloofd heeft. Moge hij al dit beloofde steeds beter houden, en dat niet met de getrouwheid eener koude plichtbetrachting, maar met de getrouwheid van een hart, dat hem liefheeft, met de getrouwheid eener liefde, door zijne liefde gewekt, door

zijne liefde aangevuurd! Belijde, beweeue, verfoeie, bestrijde hij alle ontrouw met een volkomen hart! Die getrouw is tot in den dood, die zal de kroon des levens ontvangen.

De plicht der getrouwheid aan God sluit ook die van getrouwheid aan de menschen in. God is getrouw; die weet wat dit zegt, die den troost dezer overtuiging zich toeëigent, moet ook in alle betrekkingen het beeld des getrouwen Gods dragen.

Wee den trouwloozen! den man, die met woorden, beloften, eeden speelt! Hij draagt het beeld des satans, het beeld van den vader der leugenen. Terecht rust op hem de verachting van een iegelijk, die hem doorgrondt. En schoon niemand hem doorgronde, God doorgrondt hem; en hij weet het. Daarom kan hij slechts voor den Rechtvaardige sidderen, maar schoon hij het voorgeve, hij durft op den getrouwen niet vertrouwen. De beloften Gods zijn voor hem niet. „Wie zal klimmen op den berg des Heeren? en wie zal staan in de plaats zijner heiligheid? Die rein van handen en zuiver van hart is, die zijn ziel niet opheft tot ijdelheid, en die niet bedriegelijk zweert.” De christen, die zich aan de beloften Gods tegoeddoet, de mensch, wie hij zij, die behoefte heeft aan het vertrouwen op de getrouwheid Gods, zij trouw en eerlijk, trouw en goed; zijne getrouwheid zij de getrouwheid der liefde, oprechte liefde tot den naaste. Heilig zij hem zijn woord. „Heeft hij gezworen tot zijne schade, evenwel verandere hij niet.” Heilig zij hem het toebetrouwde geheim. Hij achte zich door niemands ontrouw van zijne trouw ontslagen, hij stelle niemands vertrouwen teleur. Is hij echtgenoot, „ter wereld worde geen oprechter trouw” dan de zijne „ooit gevonden.” Is hij vader, Gods vadertrouw spiegele zich in de zijne af. Hoe oud hij

worde, hij vergete „de trouw en de weldadigheid” aan zijne ouders nooit. Heeft hij broeders en zusters, hoever ook uiteengegaan op de ongelijke wegen des levens, nimmer schame hij zich iemand hunner, steeds toone hij hun het getrouwe hart. Heeft hij menschen in zijn dienst, hij verkorte het van hem verwachte loon niet; hij zorge niet alleen voor zijne eigene, maar ook voor hunne belangen. Is hij dienstbaar, hij zij een Eliëzer, „hij onttrekke niet, maar bewijze alle goede trouw, opdat hij de leer van God zijnen Zaligmaker in alles moge versieren.” Voor zijne vrienden zij hij als een Jonathan voor David, als een Lukas voor Paulus; hij was nog met hem toen alle anderen hem hadden verlaten. De godvruchtige, staatsman, overheid, ambtenaar, krijgsman, moet gekend worden onder „de getrouwen in den lande.” De christen-koopman toone te weten dat er geschreven staat: „Een gansch getrouw man zal veelvoudig zijn in zegeningen, maar die haastig is om rijk te worden blijft niet ongestraft” <sup>1)</sup>. In één woord, al wie op den naam van godvruchtig, van christen aanspraak maakt, wake dat „de goedertierenheid en de trouw hem niet verlaten; hij binde ze aan zijnen hals, hij schrijf ze op de tafel zijns harten” <sup>2)</sup>. En de trouwlooze echtgenoot, vader, moeder, het trouwlooze kind, de trouwlooze heer, dienstknecht, vriend, staatsman, overheid, ambtenaar, krijgsman, koopman, in één woord, de trouwlooze mensch, wie hij zij, wete, dat hij geen christen, dat hij niet godvruchtig is.

„Help Heere! want de goedertierene ontbreekt, want de getrouwen zijn weinig geworden onder de menschenkinderen. Zij spreken valscheid een ieder met zijnen naasten, met vleierende lippen, met een dubbel hart!” Zoo

1) Spr. XXVIII : 20.

2) Spr. III : 3.



jammerde David in zijne dagen. En de menschkundige Salomo verzuchtte: „Elk een van de menigte der menschenkinderen roept zijne weldadigheid uit, maar wie zal een recht trouwen man vinden?” Ten tijde van den profeet Hosea „had de Heer een twist met de inwoners des lands van Israel, omdat er geene trouw, geene weldadigheid, en geene kennis van God in het land was;” en aan de ijverigste voorstanders van den godsdienst moest de Heiland verwijten: „Wee u, gij schriftgeleerden en farizeën, gij geveinsden! want gij vertient de munte, en de dille en den komijn, en gij laat na het zwaarste der wet, namelijk de rechtvaardigheid, en de barmhartigheid, en de trouw!” Hoe is het in onze dagen? Hoe is het in onze christelijke maatschappij, na achttien eeuwen evangelieprediking, na achttien eeuwen christendom; bij de dagelijksche verkondiging, de dagelijksche ondervinding van de getrouwheid Gods, bij de algemeene hoop op de vervulling zijner dierbaarste beloften? Ontmoeten elkander in onze christenlanden „goedertierenheid en trouw?” „Omhelzen zich gerechtigheid en vrede?” „Spruit de trouw uit de aarde uit gelijk de gerechtigheid van den hemel nederziet?”... Of voegt ons de belijdenis van een Daniël: „Heere! bij ons is de beschaamdheid der aangezichten, bij u zij barmhartigheid en vergeving. Het zijn uwe goedertierenheden dat wij niet vernield zijn, dat uwe barmhartigheden geen einde hebben. Zij zijn alle morgen nieuw. Uwe trouw is groot?”

## X.

## DE WAPENRUSTING GODS.

Voorts, mijne broeders! wordt krachtig in den Heere, en in de sterkte zijner macht.

Doet aan de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt staan tegen de listige omleidingen des duivels.

Want wij hebben den strijd niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

Daarom neemt aan de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt wederstaan in den boozen dag, en alles verricht hebbende, staande blijven.

Staat dan, uwe lendenen omgord hebbende met de waarheid, en aangedaan hebbende het borstwapen der gerechtigheid;

En de voeten geschoeid hebbende met bereidheid van het evangelie des vredes;

Bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk gij alle de vurige pijlen des boozen zult kunnen uitblussen.

En neemt den helm der zaligheid en het zwaard des Geestes, 't welk is Gods woord:

Met alle bidding en smeeking, biddende te aller tijd in den geest.

Efeze VI : 10—18\*.

De apostel schildert in deze regelen den nood van onsterfelijke zielen, die, als hij, in God gelooven en Jezus Christus als hun Heer en Heiland beleden hebben; het blijvend gevaar dergenen, die hij om dat geloof en deze belijdenis zijne broeders noemt. Zijn er ongelukkiglijk onder hen, wie het met dit geloof en deze belijdenis geen ernst is, die van hart of leven eigenlijk nog heidenen zijn onder christelijken naam: voorwaar! de nood van deze zielen is nog grooter, maar zij is anders dan de hier geschetste. Gewillige dienstknechten der zonde, gemakkelijke prooi des Satans tot heden toe, behoeft er geen geweld noch list om

hen te ontrukken aan die hogere macht, waarbij oprechte christenen het behoud huns levens en de reiniging van hun hart gezocht hebben. Is het iemand met zijne belijdenis van Christus om deze niet te doen geweest; leeft iemand onder den christelijken naam nog voort zonder ernstige bezorgdheid voor zijn eeuwig heil, zonder oprechte poging tot een heilig leven; is iemand tot nog toe ongodsdienstig, zedeloos, lichtzinnig, een vloeker, een onmatige, een ontuchtige, een gierigaard of eergierige, een openlijk of heimelijk dienaar der wereld en der ijdelheid, in één woord geen christen met het hart, en, hoe gebrekkig dan ook, met het leven: op hem zijn andere woorden der Heilige Schrift toepasselijk, en och! of zij hem wakker schudden uit den doodelijken slaap, waarin hij aan den rand eens afgronds nederligt. Indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze en zondaar verschijnen? <sup>1)</sup> Maar zoo wie wenscht een christen te zijn, door de keuze zijns gemoeds, door de richting zijns levens; zoo wie bij aanvang, bij toeneeming een christen is, niet maar in het oog van zijne medechristenen, maar in het oog van dien Heer, die zijn hart kent — die broeder van den apostel Paulus verneme hier, aan welk gevaar zijne ziele nog altijd is blootgesteld en blootgesteld zal blijven, zoolang hij nog in dien strijd des levens is, waarvan de zegepraal niet dan in den hemel zal gevierd worden.

Zijnen broederen in den strijd roept de apostel Paulus toe: Wij hebben den strijd niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld,

1) 1 Petr. IV : 18.

der duisternisse dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht. Hij gewaagt van de listige omleidingen des duivels, van de vurige pijlen des boozen. Hij spreekt van den boozen dag, op welken het noodig zijn zal de volle wapenrusting Gods te dragen, om te kunnen wederstaan en staande te blijven.

Men verwachtte te dezer plaatse geene opzettelijke en uitvoerige uitlegging van de woorden en uitdrukkingen, hier door den apostel gebruikt. Zij zijn niet allen even duidelijk, en over sommigen kan op verschillende wijze worden gedacht, zonder dat nochtans de bedoeling des heiligen schrijvers miskend wordt. Deze is het hoogstbezwaarlijke en gevaarlijke van de worsteling, welke de belijder van Christus levenslang tegen zijn bedorven hart en een wereld vol verzoeking en heft vol te houden, des te nadrukkelijker te doen gevoelen, door haar voor te stellen als moeielijke noodweer tegen het van alle kanten, op allerlei wijze en op sommige tijden met dubbele kracht, op hem aandringend rijk des boozen en de verraderlijke macht der duisternis. Het is wel vleesch en bloed, waarmede wij, den goeden strijd strijdende en naar het eeuwige leven grijpende, oogenschijnlijk en in de eerste plaats in onszelf en in die wereld, die in het booze ligt, te doen hebben; maar wat de verzoeking van vleesch en bloed voor ons zoozeer vermenigvuldigt, wat haar, en dikwijls onder den onschuldigen schijn, zoo groote kracht bijzet, het is, volgens den apostel, de samenhang van al het booze, beide in de zondige menschenwereld en in de wereld der gevallen geesten; het zijn de onzichtbare invloeden, die van uit het duistere rijk des satans, in en door deze verzoeking, hunne werking doen; het is de voort-

zetting der listen en lagen van hem, die onzer aller vader ten val gebracht en ook onzer aller redder belaagd heeft, den menschenmoorder van den beginne, den zielemoorder zooveel hij maar vermag... Inderdaad, geene andere voorstelling is instaat ons een dieperen indruk te geven van de afschuwelijkheid der zonde; maar ook geene om ons nadrukkelijker de noodzakelijkheid te doen gevoelen van den sterksten wederstand tegen alle verzoeken. Is de strijd tegen vleesch en bloed en tegen de zonde rondom ons niet maar een strijd tegen overblijvende zwakheid, niet maar een strijd tegen eene booze macht, die wij zien; is hij tegelijkertijd een strijd, een worsteling, een heete kamp tegen de onzichtbare macht des boozen, dan beseffen wij recht goed dat met onze eigene macht hier niets is uit te richten, maar dat wij, tegen dezen sterken, ons te wapenen hebben met de macht diens sterkeren, die in zijn huis gedrongen is en „hem zijne vaten ontroofd heeft.”

Het is in de volheid van dit besef, dat de apostel zijnen broederen toeroept: Voorts, mijne broederen, wordt krachtig in den Heere, en in de sterkte zijner macht; dat hij hun, wat hetzelfde is, vermaant de geheele wapenrusting Gods aan te trekken, die hij ook voor ons beschreven heeft, indien wij door geloof en leven eenigszins zijne broederen zijn.

In de dagen van Paulus, in de geheele oude wereld, kwam het bij het voeren van den oorlog, veel meer dan tegenwoordig, op persoonlijken moed en krachtsontwikkeling van elken afzonderlijken krijgsman aan. Men streed ten laatste altijd man tegen man, en dien overeenkomstig waren de wapenen, was de rusting. Het kwetsbaarste deel

was de wecke lende en het onderste gedeelte des lichaams, en het eerste en voornaamste stuk der rusting, een breede, welaangehaalde gordel, die tegelijk steun gaf en beschermde. De borst geharnast, de schenen en voeten met een stevig schoeisel bekleed, het hoofd met een nauwsluitenden helm gedekt, stond daar de Romeinsche krijgsman van Paulus' dagen ten strijd gereed. Een breed lang schild aan den linkerarm dekte andermaal den geheelen man, en in zijne rechterhand was het korte maar geduchte zwaard, waarmede hij niet slechts zich 't lijf verweren, maar ook aanvallen en zijnen vijand bevechten moest. Naar dit voorbeeld nu verlangt de apostel, dat de belijder van Christus, naar den inwendigen mensch, tegen zijne doodsvijanden van top tot teen gewapend zij. Wat moet het eerste stuk zijner rusting wezen? wat zal de tegelijk steungevende en beschermende gordel zijner lendenen zijn? Waarheid zal het zijn; waarheid en oprechtheid waarvan in het christelijk leven alles moet aanvangen, en zonder welke de christelijke strijd geen oogenblik met goed gevolg kan gestreden worden; waarheid in het binnenste, tot welke God lust heeft, die ootmoedig maakt voor zijn aangezicht, arm van geest en vatbaar om het woord zijner waarheid te verstaan, in zich op te nemen, en getrouw te bewaren; kinderlijke oprechtheid tegenover de alles doordringende, oordeelende en reinigende waarheid Gods. Door deze waarachtigheid erkent men zichzelf in den spiegel van Gods woord, beschouwt men zijne zonde en zwakheid zooals God ze beschouwt, schrijft zich ook geen grooter geloof of meerdere heiligheid toe dan waar men werkelijk toe is doorgedrongen en is men buiten staat uiterlijk iets vóór te doen, dat men innerlijk nog niet bezit. En de gordel dezer waarheid knelt of pijnigt niet,

maar stijft en sterkt en is een riem onder 't hart; want oprechtheid is kracht en geeft een gevoel van goeden moed, ook waar zij pijnlijke waarheden ziet en moet erkennen. Immers door dezen heen ziet en erkent zij ook de vertroosting, die aan de oprechte belijdenis verknocht zijn.

Wat is het tweede stuk van des christens wapenrusting? wat het onmisbaar kuras, dat des krijgsmans borst beschermen en waar zijn hart zoo veilig en rustig onder kloppen moet? Het is het borstwapen der gerechtigheid; het rein geweten; het hart gereinigd door het geloof in de gerechtigheid van Christus; de innige overtuiging dat men in de toerekening dezer gerechtigheid niet stelt het valsch vertrouwen van een, die de zonde nog liefheeft en voortgaat haar te dienen, maar dat men haar in zich gevoelt als een kracht Gods, die inwendig dringt en drijft om in het oog van Gods heiligheid te worden, wat men om Christus wil reeds is in het oog zijner genade en barmhartigheid. Dit borstwapen der gerechtigheid is geen ander dan hetgeen in den Brief aan de Thesalonicensen <sup>1)</sup> door den apostel genoemd is het borstwapen des geloofs en der liefde; van dat geloof, door hetwelk de mensch gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet; van die liefde, die de werken der wet doet uit dankbaarheid en zich des niet laat voorstaan. Voorwaar, dit borstwapen is deugdzamer dan het doorzichtig harnas eener ingebeelde gerechtigheid, die verwerpelijk is voor God, dan het ook nog zoo stijf pantsier van een in zichzelf dood geloof, dat de werken niet heeft. Zonder deze gerechtigheid, geene vrijmoedigheid tegenover den booze, geen kracht tegen nieuwe

1) 1. Thess. V : 8.

zonden! Met deze gerechtigheid, moed en vertrouwen, ook bij de zwaarste aanvechtingen en in den heetsten strijd!

En wat zal het stevig, wat het welbeslagen schoeisel zijn, waarmede de krijgsvaardige christen schrap staat op zijn post, en met vasten tred tot de overwinning doordringt? De vastheid van den inwendigen mensch, die hem ook tot elke taak veerkracht en tot elken strijd bereidheid geeft, is de vrede met God, dien hij aan het evangelie der genade Gods in Christus dankt. Dezen vrede te bewaren, ze zich niet te laten betwisten door kleinmoedigheid, het geluk van dezen vrede in dankbaarheid te genieten, in liefde te doen uitstralen; ziedaar wat in den strijd des levens, van welke zijde de aanval ook komen moge, den blijmoedigen christen voor wankelen behoeden en tot dapperen tegenweer instaatstellen kan.

Maar zijn niet de aanvallen van het rijk der duisternis juist op dezen vrede, op deze gerechtigheid, op deze waarheid zelve gericht, die de vastigheid, het vertrouwen en de kracht van den strijder in den goeden strijd uitmaken? Is het niet juist de strekking van alle verzoekingingen om dezen vrede te verderven, deze gerechtigheid te ontnemen, deze waarheid in het binnenste wederom met leugen te bezoedelen? Is het den vijand onzer ziele niet boven alles te doen, om ons met geweld den gordel van de lendenen te rukken, ons van onze vastigheid af te werpen, of zijne vurige pijlen in te drijven tusschen de gespen en het pantsier? Voorzeker! en zoo dekke dan den ganschen man telkens opnieuw het breede schild van dat godsbetrouwen, waaronder dit alles veilig en geborgen is, en prijke zijn hoofd met den helm van eens christens troostrijke hope, door welke hij van zijn zaligheid en daarom ook in elken strijd bij



voorraad van de overwinning zeker is. En opdat hij niet alleen onkwetsbaar zij en zich veilig wete, maar ook mannelijken wederstand doe en de vijanden zijner ziele doodelijke wonden toebrengende, voere zijne hand als eenig, maar afdoend, maar onwederstaanbaar geweer, geen ander zwaard dan het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord. Met geen ander dan dit zwaard heeft Christus, allen den zijnen tot voorbeeld en tot bemoediging, elke verzoeking des satans afgeslagen en hem achter zich gedreven. Onder dat schild heeft een Paulus den goeden strijd gestreden tot den einde toe; in dezen helm heeft hij de aanstaande kroon der gerechtigheid voorgevoeld.

Aldus uitgerust en gewapend kan elk belijder van Christus staan tegen de listige omleidingen des duivels, wederstaan ook in den boozen dag, en alles wat tot zijn strijd behoort uitgericht hebbende, staande blijven; dit is de wapenrusting Gods, de goddelijke, de van God gegevene, welke van hem aan te nemen, welke in haar geheel te dragen, welke telkens als opnieuw aan te doen, is: krachtig te worden in den Heere en in de sterkte zijner macht.

Heb ik haar aangenomen? Draag ik haar geheel? Doe ik haar telkens als opnieuw aan?... Ziedaar vragen, die wel mogen oprijzen, en die niemand zonder schade zijner ziele onbeantwoord laten kan.

Heb ik de wapenrusting Gods aangenomen? Of heb ik de behoefte aan haar nog niet eens gevoeld? Bond ik misschien den strijd nog niet aan tegen zonde, wereld en booze? Acht ik de doodsvijanden mijner ziele gering? Omgordde ik mij tot hiertoe met zelfbedrog? Pantser ik mij met eigengerechtigheid? Sta ik in mijnen hoogmoed? Steun ik op eigen kracht? Scherm ik met eigene wijsheid?...

Wee mijner dan! In elk dezer gevallen is de nederlaag gewis... Laat mij wijzer zijn; den raad des apostels volgen, en nemen, aannemen wat ik reeds lang moest dragen en God mij geven wil.

Ik draag, zegt iemand, de wapenrusting Gods. Maar draagt hij ze geheel? De volle wapenrusting! Ontbreekt daar geen stuk? Hij zie toe! De volledigheid maakt de kracht. Een halfgewapende is nog weerloos. Wat baat het zwaard des Geestes, zonder het schild des geloofs?... Wat beiden, zonder den gordel der waarheid? Met dezen moet begonnen zijn, anderszins baat al het andere niet; laat ons zeggen: anders volgt al het andere niet. God laat zich het overige niet nemen, waar dit eerste niet begeerd wordt.

Gij hebt het begeerd, en al het overige is gevolgd. Gij hebt aangenomen de geheele wapenrusting Gods; gij staat, uwe lendenen omgord hebbende met waarheid, en aangedaan hebbende het borstwapen der gerechtigheid. Gij hebt uwe voeten geschoeid met bereidheid des Evangelies des vredes. Boven dit al hebt gij aangenomen het schild des geloofs, met hetwelk gij reeds menigen vurigen pijl des boozen hebt kunnen uitblusschen; gij draagt den helm der zaligheid; gij voert het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods woord... Gelukkig! indien gij dit voorrecht niet dan met vreezen en beven, niet dan in een gevoel van diepe afhankelijkheid geniet, indien gij het bewaakt met alle waakzaamheid en getrouwheid. De geestelijke wapenrusting heeft men niet aangedaan eens vooral: die dit begint te wanen begint haar af te leggen, begint haar te

verwaarloozen. Telkens opnieuw moet zij aangedaan worden. Het zijn geen uitwendige hulpmiddelen, het zijn inwendige krachten, die haar uitmaken; en deze moeten dagelijks vernieuwd worden uit de bron der kracht. Daarom blijft ook voor den beproefdsten der broeders, voor den voortreffelijksten der strijders, de vermaning des apostels altijd noodig en welkom: Voorts mijne broeders, wordt krachtig in den Heere, en in de sterkte zijner macht; daarom besluit hij de oproeping tot het aannemen en dragen der geheele wapenrusting Gods, met eene opwekking tot alle bidding en smeeking, ja tot een te aller tijd bidden in den geest, zonder 't welk de wapenrusting geen wapenrusting Gods en de strijder geen broeder is, geen strijdgenoot van Paulus, die overwinnen zal, zooals hij.

---

## XI.

### BESCHEIDENHEID.

Ik leg mijne hand op mijnen mond. Job XXXIX : 37b.

Voorzeker, er is een groot bedrag van kennis en wetenschap op aarde. De menschelijke geest heeft eene gelukkige vatbaarheid om de dingen in hare eigenschappen, oorzaken en uitwerkselen te beschouwen, ze onderling te vergelijken, met elkander in verband te brengen, en bondige besluiten af te leiden uit nauwkeurige waarnemingen. Sedert de Heere God al het gedierte des velds tot den pasgeschapen mensch gebracht heeft om te zien hoe hij ze noemen zoude, is er dan ook bijna geen voorwerp in deze zichtbare schepping, waarop de menschelijke geest die gelukkige gave, die wij verstand noemen, niet heeft toegepast. Ons onderzoek is tot in het hart der aarde afgedaald en tot de sterren

des hemels opgeklommen, en dagelijks worden er nog nieuwe veroveringen op de verborgenheden der natuur behaald. Het hoe? en het waarom? wijkt geen oogenblik van 's menschen lippen en zijne schranderheid oefent en scherpt zich steeds meer voldoende antwoorden op de vragen zijner eigene weetgierigheid te geven, en zulks meermalen met eenen zoo verrassenden uitslag, dat wij niet kunnen nalaten ook daarin de bevestiging te zien van dat woord des dichters: „Wij zijn Gods geslachte.”

Maar deze vatbaarheid heeft nochtans haar maat, dit vermogen, gelijk geheel ons bestaan, zijne grenzen, waarbij voor een iegelijk, die niet geheel door eigenwaan verblind is, te lezen staat: TOT HIERTOEG EN NIET VERDER. Zoowel in de natuur als in de zedelijke wereld zijn raadselen, waarvan God-Almachtig de oplossing aan zich heeft behouden, hoogten en diepten, waarin zich ons verstand verliest, en die tot de verootmoedigende overtuiging brengen dat al ons kennen slechts gedeeltelijk is, een stukken der zake, niet noemenswaardig indien wij het vergelijken bij hetgeen ons verborgen blijft. Welk eene dwaasheid dan, indien wij ons aanstellen alsof wij het geheel overzagen, en hetgeen wij niet begrijpen naar het weinige beoordeelen, dat door ons begrepen wordt; welk eene vermetelheid, Gods doen te willen bedillen of hem als wetten voor te schrijven wat wij als min of meer bestendige verschijnselen hebben opgemerkt. Ach, hoe licht komt de hoogmoedige mensch tot hetgeen in het boek Job genoemd wordt „Gods raad te verduisteren met woorden zonder wetenschap;” het is eene betere wijsheid „de hand op den mond te leggen” en zijne „geringheid” te belijden.

---

## XII.

## EIGENWILLIGE GODSDIENST.

Als hij nu sprak, bad hem een zeker Farizeër, dat hij bij hem het middagmaal wilde eten; en ingegaan zijnde zat hij aan.

En de Farizeër, dat ziende, verwonderde zich dat hij niet eerst, vóór het middagmaal, zich gewasschen had.

En de Heer zeide tot hem: Nu gij Farizeën! gij reinigt het buitenste des drinkbekers en des schotels, maar het binnenste van u is vol roef en boosheid.

Gij onverstandigen! die het buitenste heeft gemaakt, heeft hij ook niet het binnenste gemaakt?

Doch geeft tot aalmoes hetgeen daarin is; en ziet, alles is u rein.

Maar wee u, Farizeën! want gij vertient munte en ruite en alle moeskruid, en gij gaat voorbij het oordeel en de liefde Gods. Dit moest men doen en het andere niet nalaten.

Wee u, Farizeën! want gij bemint het voorgestoelte in de synagogen en de begroetingen op de markten.

Wee u, gij schriftgeleerden en Farizeën, gij geveinsden! want gij zijt gelijk de graven, die niet openbaar zijn, en de menschen, die daarover wandelen, weten het niet.

Luk. XI : 37—44.

In het elfde hoofdstuk van Lukas Evangelie vinden wij onzen Heiland met aandrang ter tafel genoodigd door een uit de secte der Farizeën. Paulus heeft deze secte „de bescheidenste (d. i. de nauwgezette) van den Joodschen godsdienst” genoemd. Dit was gesproken naar Joodsche beschouwing, bij welke de Farizeën hoog stonden aangeschreven. Wij christenen zien hen in een ander licht. Het optreden van deze menschen in de evangelische geschiedenis is van dien aard, dat de naam van Farizeër in onze ooren bijna hetzelfde beteekent als de naam van geveinsde. Ook zijn zij door den heiligen mond

der waarheid zelve menigmaal met dezen treurigen naam aangeduid. Wij moeten echter niet vergeten, dat het in een Farizeër juist geen vereischte was een huichelaar te wezen, dat gewisselijk niet alle Farizeën, die geveinsd waren, het in dezelfde mate waren, en dat onder hen ook Saulussen en Nikodemussen gevonden zijn.

Hoedanig de Farizeër was, van welken wij lezen dat hij Jezus bad dat hij bij hem het middagmaal wilde eten, weten wij niet. Dat hij geheel vrij was van den zuurdeesem zijner secte, geveinsdheid, durven wij, op grond van hetgeen Jezus noodig achtte hem te zeggen, wel eenigszins in twijfel trekken. Of hij den profeet van Nazaret niet dan met de zuiverste bedoelingen, uit loutere achting, aan zijnen disch noodigde, behoeven wij niet te onderzoeken noch te wantrouwen. Jezus kende hem; Jezus doorzag hem; Jezus vond geen zwaarigheid, integendeel hij zag er gewisselijk een roeping in, zijne uitnoodiging aan te nemen. Hij at met tollenaars en zondaren: waarom ook niet met Farizeën? Ook dezen „had hij wat te zeggen” (Luk. VII). En het was toch wel om geene andere reden dan omdat hij de menschen, hetzij tollenaars, hetzij zondaars, hetzij Farizeen, wat te zeggen had, dat hij goedvond met hen te eten. Ook de discipel van Jezus heeft geen nood (tenzij dan ten onrechte) beoordeeld te worden naar degenen met wie hij verkeert, indien hij aan dezen zijn plicht volbrengt, en zich gelijk blijft.

Voor den Heiland was er aanstonds gelegenheid om den Farizeër, zijn gastheer, op eene bij de Farizeën maar al te algemeene verkeerdheid opmerkzaam te maken. De Farizeën hadden de gewoonte alvorens aan tafel te gaan zich de handen te wasschen. Dit was geen kwade zaak; maar het was niet altijd even noodig, en een gebod Gods

was het niet. Zij deden het echter met grooten nadruk en nauwgezetheid omdat het een inzetting der ouden was; niet uit beginsel eener lofwaardige zindelijkheid, maar als vrijwillige uitbreiding van de vele reinigingen door de Mozaïsche wet voorgeschreven. Hetzelfde was het geval met hunne godsdienstige wasschingen van drinkbekers, en kannen, en koperen vaten, en bedden, waardoor zij de wet van Mozes alleszins poogden te overtreffen. Als Jezus nu, de uitnoodiging van den Farizeër aangenomen hebbende, in hetzelfde oogenblik zijn huis binnenging en zich aan tafel zettede, gaf deze, waarschijnlijk niet zonder blijk van ergernis, zijne verwondering te kennen dat hij, hij een leeraar in Israel, niet eerst de plechtigheid der handenwassching volbracht. Maar de Heer antwoordde: Nu gij Farizeën! gij reinigt het buitenste des drinkbekers en des schotels; maar het binnenste van u is vol roof en boosheid. Gij onverstandigen! die het buitenste heeft gemaakt, heeft hij ook niet het binnenste gemaakt? Doch geeft tot aalmoes hetgeen daarin is; en ziet, alles is u rein. Maar wee u, Farizeën! want gij vertient munte en ruite en alle moeskruid, en gij gaat voorbij het oordeel en de liefde Gods. Dit moest men doen en het andere niet nalaten. Wee u, Farizeën! want gij bemint het voorgestoelte in de synagogen, en de begroetingen op de markten. Wee u, gij schriftgeleerden en Farizeën, gij geveinsden! want gij zijt gelijk de graven, die niet openbaar zijn, en de menschen, die daarover wandelen, weten het niet.

Oneerbiedigheid heeft zich veroorloofd te vragen, of dit antwoord aan eenen gastheer, aan wiens disch men zoo-

even plaatsgenomen heeft, beleefd is. Wij antwoorden: neen! Evenmin als dat, gegeven aan den Farizeër Nikodemus, die des nachts tot Jezus kwam en hem getuigenis gaf „een leeraar te zijn van God gekomen,” maar die op deze zijne beleefdheid geen ander antwoord ontving dan: „Voorwaar, voorwaar zeg ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien.” Doch hij, die in het verhaal dezer ontmoeting door Lukas met aanbidding des harten de Heer genoemd wordt, laat zich niet besturen door den regel eener gewone beleefdheid, maar door het beginsel der zeldzaamste liefde, en deze eischt dat hij den Farizeër terstond zegge „wat hij hem te zeggen heeft.” Dit heeft hij hem te zeggen, dat hij met zijnen eigenwilligen godsdienst, met zijne bescheidenste wijze der vaderlijke wet, met zijne overgodsdienstigheid, op een verkeerden, schadelijken, voor zichzelf en anderen verderfelijken weg is, op een weg der ongerijmdheid, op een weg der verdooving van 't geweten, op een weg van enkel hoogmoed, op een weg van misleiding.

Eigenwillige godsdienst voerde de Farizeën op een weg van ongerijmdheid. Hen altijd bezighoudende met een zeker godsdienstig handgebaar, deed zij hen het werk en wezen van den waren godsdienst voorbijzien. Deze wil de reiniging van het hart, van den inwendigen mensch, door geen vermenigvuldiging van uitwendig godsdienstgebaar te verkrijgen, ja veeleer daardoor tegengewerkt, indien men zich in deze vermenigvuldiging behaagt, daarover toejuicht, daarop rust, daarin een blijk meent te zien dat men het ernstig meent met God en zijn dienst; en dit was het juist wat de Farizeën deden, terwijl zij het eerste



vergaten. Zij verzuimden niet, zoo menigmaal zij aan tafel gingen, overeenkomstig de inzetting der ouden, hunne handen met de noodige ernst en plechtigheid te wasschen; zij verwonderden zich over personen, die voor godvruchtig, wat? voor leeraars der godsvrucht wilden doorgaan, en dit konden nalaten; maar van de reiniging van hun hart maakten zij geen werk. Daarin bleef het bij het oude en aangeborene. Ja het werd er niet beter op, op den duur. Ziedaar wat hun gansche uitwendige reinigingsijver in het oog van den Heilige tot eene ijdele, tot eene bespottelijke vertooning, tot eene hoogstgevaarlijke dwaasheid maakte. Of wat kan ongerijmder, wat verderfelijker zijn dan te vergeten, dat in het oog van den God, die beiden geschapen heeft en waarmede men te doen heeft, de inwendige althans zooveel beteekenis heeft als de uitwendige mensch? Nu gij Farizeën! gij reinigt het buitenste des drinkbekers en des schotels; maar het binnenste van u is vol roof en boosheid. Gij onverstandigen! die het buitenste heeft gemaakt, heeft hij ook niet het binnenste gemaakt? Elk onzer mag wel toezien dat deze ernstige spot- en strafrede des Heilands nimmer eenigermate op hem toepasselijk zij! Met allen afschuw van den naam en den geest der Farizeën, zooals ons die in de Evangeliën tegemoet treedt, kunnen ook christenen, en zelfs protestantsche christenen, in de strikken van eigenwilligen godsdienst vallen, en door farizeeschen zuurdeesem besmet worden. Het farizeïsme is niet iets bij uitsluiting Joodsch of Roomsch; maar het is iets menschelijks. Het is een der vormen van de liefde tot de zonde, het is een der listen van het arglistig hart. Zich met uiterlijkheden te paaien, te verstrooien, van de wezenlijke hoofdzaak te laten afleiden; eenige vrome

gewoonten, spreekwijzen, oefeningen ter hand te nemen; sommige dingen te doen, die een denkbeeld van groote godsdienstigheid opwekken; sommige dingen te laten, die eenige, maar niet groote zelfverloochening kosten, en daaraan groot gewicht te hechten, met verwondering dat daaraan niet door allen, die godvruchtig willen heeten, hetzelfde gewicht gehecht wordt, en middelerwijl het zondige hart ongemoeid te laten, en het zich gemakkelijk, op grond der gaarne beledene menschelijke zwakheid, te vergeven, dat men in alle booze begeerlijkheden en hartstochten nog dezelfde is als voorheen: ach, het is zoo aanlokkelijk voor den mensch, die gaarne godsdienstig en godsdienstiger dan de meesten zijn wil, maar ook zoo gaarne tot den geringsten prijs! O dwaasheid al te groot! O schande niet alleen voor het hart, maar zelfs voor het verstand van den mensch, naar Gods beeld geschapen, en die zich van dit beeld vervallen weet, dat hij, in plaats van ernstig aan zijne wederoprichting te denken, veel liever de inwendige verwoesting onder deftige beuzelarijen (want al het andere is beuzelen bij het éene, dat noodzakelijk is) uit het oog verliest en laat voortgaan.

Gij onverstandigen! die het buitenste heeft gemaakt, heeft hij ook niet het binnenste gemaakt? De uitleggers zijn het niet eens over de betekenis van het woord, hetwelk de Heiland op dezen ernstig-spottenden uitroep heeft doen volgen: Doch geeft tot aalmoes hetgeen daarin is; en ziet, alles is urein.

Indien wij werkelijk aldus met onze overzetting moeten vertalen, dan schijnt de zin geen andere te kunnen wezen dan deze, dat er een geschikt middel is om de innerlijke onreinheid goed te maken, namelijk het geven van aal-

moezen, het oefenen van milddadigheid; en ik geloof, dat dit denkbeeld metterdaad zeer naar den smaak is der vroegere en latere Farizeën, maar niet, dat wij aldus vertellen moeten. Neen, de Heiland heeft niet geboden wat zij doen moesten, maar verklaard wat zij deden: Gij geeft tot aalmoes hetgeen daarin is; en ziet, alles is u rein; en hij heeft daarmede eene nieuwe beschuldiging ingebracht tegen die Farizeën, die, op hunne gewasschene handen niet altijd gerust, het ontbrekende door milde handen zochten aan te vullen; gelijk er misschien ook christenen zijn, die niet tevreden „goed kerksch” te wesen, er nog bovendien hun werk van maken „goed armsch” te zijn, maar zich dan ook vleien het ware wezen van het christendom te hebben bereikt en onder de besten te moeten worden gerangschikt. Ach! de eigenwillige godsdienst is van den beginne tot den einde niet anders dan eene misleiding van het geweten; en het vreeselijkste is dat zij eindigt met het te verdooven.

Niet dan al te duidelijk bleek dit in de Farizeën van Jezus tijd. Zij waren voorbeelden van nauwgezetheid in kleinigheden. Trouwens hiertoe wordt de grootste moed niet vereischt; men brengt het daarin ver met kleingeestigheid. De wet van Mozes eischte van den Israeliet de tienden van alle zijne oogsten en inkomsten. Deze tienden waren des Heeren, en hij had ze bestemd tot onderhoud van den stam van Levi, wien bij de verdeling des lands geen erfdeel gegeven was. „Gij zult,” heet het o. a. uitdrukkelijk: „Gij zult getrouwelijk verdienen al het inkomen uws zaads, dat elk jaar van het veld voortkomt” (Deut. XIV : 22). De Farizeën namen dit ten strengste op, en strekten het gebod zelfs uit tot die soort van tuingewassen, welke een gewoon Israeliet over

het hoofd zag. Van alle moeskruid, en zelfs van een hoekje kruizemunt en een struikje wijnruit kwamen zij vlijtig met de tienden aandragen, tot bewijs, dat zij met het godsgebod den spot niet dreven!... Maar hoe stond het, bij deze nauwgezetheid in het kleine en lichte, met de behartiging van den wille Gods in het groote en zware?... Helaas! hieraan vertilde men zich niet. Erger nog: men ging het voorbij. Men bekreunde er zich weinig over. Gode en den stamme Levi's de gevorderde tienden toe te meten, voor te tellen, hiervan maakte men zich tot in uitersten een gewetenszaak; maar den naasten in dien zin het zijne te geven, dat men hem met rechtvaardigheid, met billijkheid behandelde; maar Gode al het zijne te geven, door hem de liefde te schenken van het gansche hart, dit stelde men geenszins tot den eisch des levens, en men gevoelde er weinig van, indien men een leven voortzette, hetwelk veeleer het tegendeel bewees. Dit was meer dan onverstand, dit was meer dan verblinding! Het was eene hoogstschuldige vereeniging van gewetenloosheid met nauwgezetheid. De Heer spreekt zijn wee! er over uit: Maar wee u, Farizeën! want gij vertient munte en ruite en allemoeskruid, en gij gaat voorbij het (billijk) oordeel ende liefde tot God!

Hij voegt er bij: Dit moest men doen, en het ander niet nalaten.

Dit moest men doen, en het ander niet nalaten. De Heer keurt de nauwgezetheid in het kleine niet af; maar hij eischt in de eerste plaats plichtbetrachting in het groote. Waar voor deze geen hart is, uit welk beginsel kan daar de nauwgezetheid in het kleine voortkomen?

Voorwaar, niet uit het beginsel van gehoorzaamheid; want deze zou met het groote aanvagen en zich geenszins zulk een willekeurige, zulk een slechte keus tusschen de geboden van een zelfden God veroorloven. Wat dan? Zou ook hier de hoogmoed des harten zijn rol spelen? Zou het ook wezen dat men prijs stelde op den naam, op de eere van godsdienstig te zijn, en deze in 't oog valende gemoedelijkheid het geschiktste middel achtte om dezen naam en deze eere bij de menschen weg te dragen? Zoo is het; de weg van den eigenwilligen godsdienst is een weg van enkel hoogmoed.

De Farizeën beminden de voorgestoelten in de synagoge; de begroetingen op de markten; van de menschen gezien, van de menschen geprezen, van de menschen wegens hunne gebeden, hunne aalmoezen, hunne door vasten mismaakte aangezichten, hunne veelvuldig gewasschene handen en vertiende moeskruiden bewonderd te worden, ziedaar hun eersucht. Neen, met dit alles dienden zij God niet, maar zichzelf, en hadden hun loon weg. Wee u, gij Farizeën! Wee allen, die hierin den Farizeën gelijk zijn. Ach, hoe veel minder ver is men van het koninkrijk Gods, een tollenaar zijnde en een zondaar, maar met het bewustzijn er van, en nu en dan de droefheid en de schaamte er over, dan door op deze wijze godsdienstig te schijnen en niet te zijn. Hoe veel minder verachtelijk is de openbaar dan deze heimelijk goddelooze! Of is hoogmoed, die om zijn doel te bereiken het mom der godsvrucht gebruikt, minder goddeloos dan hebzucht, die tot diefstal, wraakzucht, die tot verraad, wellust, die tot misleiding haar toevlucht neemt? Voorzeker neen! En ook hier is diefstal, ook hier is bedrog, ook hier het snoodste verraad, dat gepleegd kan

worden; hier zijn alle ondeugden, onder het masker der deugd. Wee u, gij schriftgeleerden en Farizeën, gij geveinsden! want gij zijt gelijk de graven, die niet openbaar zijn, en de menschen, die daarover wandelen weten het niet.

Aldus luidt het laatste woord door den Heer gesproken ter beantwoording van de verwondering des Farizeërs over de nagelatene handwassching. Het is het sterkste van allen. Die hij in den aanvang onverstandigen genoemd heeft, bestempelt hij nu ronduit met den hatelijken naam van geveinsden. Neen, het is niet slechts dwaze verblindings, het is niet maar een verregaand zelfbedrog, hetwelk deze menschen bij eigenwilligen godsdienst vrede doet hebben, bij valsche nauwgezetheid de verdooving doet zoeken van hun geweten; het is, ten behoeve van den hoogmoed des harten, opzettelijke misleiding van anderen, die zich niet ontziet het heiligste te misbruiken. Huichelaars zijn de mannen, die het buitenste des drinkbekers en des schotels reinigen, maar wier binnenste is en blijft vol van roof en boosheid; die den bezoedelden schotel met aalmoezen vullen en hem dan rein genoeg achten; die munte en ruite verdienen, maar rechtvaardigheid en liefde tot God voorbijgaan; en het is hun daarbij om het voorgestoelte in de synagogen en de begroetingen op de markten te doen. De Heer vergeelijkt hen bij graven; graven, die niet openbaar zijn; grafspelonken onder de aarde verborgen, waarover de menschen heenwandelen en weten't niet. Gewis, het hart van den huichelaar is een graf; een graf van alle deugden, een graf van alle rechtschapen gevoelens,

een graf van alle edele aandoeningen. Men vindt er niets dan doode lichamen van hetgeen in menschelijke harten leven moet, en eindelijk zelfs deze niet meer. Want in dat graf gaat het, gelijk in alle graven, van ontbinding tot vertering, van vertering tot vernietiging. De menschen weten, de menschen zien het niet. O, indien zij het wisten! Indien zij het zagen! Indien zulk een graf hun openbaar was; indien het openstond voor hun blik! Hoe zouden zij de oogen afwenden; hoe zouden zij terugvlieden van het onrein, het afzichtelijk schouwspel, waar de worm de verrotting te hulp komt en het stof en de doodsbeenderen dooreen liggen!... Doch wat menschenoogen niet zien, ziet het Alziend oog; wat menschen niet weten kunnen, kan niet verborgen zijn voor God! Ontzaglijke gedachte, welke gewisselijk den Heere Jezus voor den geest stond, welke hij op wilde wekken bij dengene tot wien hij sprak, door zijn uitdrukkelijk: „de menschen weten het niet!” Ach, welk een onzinnige dwaas, en hoe verschrikkelijk ver moet de geveinsde van God zijn dat hij diens alwetendheid kan vergeten, dat hij voort kan leven alsof die God niet bestond, dien hij dagelijks in gedachtenis brengt, en wien hij schijnen wil meer dan anderen te dienen. Welk een afschuw, welk een oordeel moet in het wee u! van den Heiligen over een karakter als dit liggen opgesloten!

Wie wij dan wezen mogen: zondaars nog in onze zonde; ontwaakten, maar nog op twee gedachten hinkende; christenen, maar nog slechts bij aanvang, zeer zwak, onvolledig en ongelijkmatig; of wat verder gevorderd, maar toch nog verre van volmaakt: laat ons ten minste oprecht zijn, opdat wij niet, opdat wij niet eenigszins onder dat oordeel komen! Voor de oprechten is hoop, van de oprechten is verwachting! Verwachting van bekeering, van

versterking, van toeneming, van volmaking... Maar vlieden wij, als het verraderlijkst verderf onzer ziele, de misleidingen van eenen eigenwilligen godsdienst, de bedwelmingen eener valsche nauwgezetheid! Bestrijden wij, snijden wij bij den wortel af elke gedachte van hoogmoed, die ons verleidt voor de menschen beter te schijnen dan wij zijn, godsdienstiger, gevorderder! Belijden wij ootmoedig voor God, die het weet, hoe het waarlijk met ons gesteld is! Bidden wij dat wij het ook zelve nog wat beter mogen leeren weten dan tot hiertoe! Laat ons hem smeeken, dat Hij bij ons het binnenste des bekens reinige, dat Hij het zwaarste der wet ten alle tijde zwaar op ons geweten wegen doe... Neen, geen roem op gewasschen handen; geen rust bij aalmoezen of verdiende munte en ruite; maar God en de naasten lief te hebben zij de lust onzes levens, en door genade zalig te worden in leven en in sterven onze troost.

---

### XIII.

#### PAASCHMORGEN.

Heb ik u niet gezegd, dat zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult? Joh. XI : 40.

Dit is een woord door Jezus tot Martha gesproken bij het graf van haren broeder Lazarus. Dit had hij op den schoonen morgen zijner verrijzenis elk zijner vrienden en vriendinnen kunnen toeroepen bij zijn eigen ontsloten graf. Dit roept hij ons toe, zoo menigmaal wij ons op het Paascheest in zijne verrijzenis verblijden als dezulken, die niet gezien hebben, maar gelooven, doch wier geloof éénmaal in aanschouwen zal verwisseld worden. Of was niet de opstanding van Jezus Christus uit de dooden



de heerlijkste openbaring van de heerlijkheid Gods? en dat naar zijn woord, en dat voor hen, die geloofden? Voorzeker! En dit is de vreugde van het Paaschfeest, dat, terwijl wij ons in deze openbaring van de heerlijkheid Gods verblijden, wij tegelijkertijd ons geloof voelen versterken in de ook ons toegezegde aanschouwingen van Gods heerlijkheid, waarop het geloof-in-zijn-woord rekenen mag, en rekent.

Heb ik u niet gezegd dat, zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult? Zoo sprak de Heer tot Martha bij het graf van haren broeder Lazarus, en hij bedoelde met de heerlijkheid Gods: de openbaring der macht, der wondermacht van Gods onverkorten arm... Voorwaar, deze werd gezien, als op dat éene woord des Zoons: *Lazarus, kom uit!* de gestorvene, die reeds vier dagen in het graf gerust had, uitkwam en niets behoefde dan dat men hem, die van de banden des doods ontslagen was, ook van de grafdoeken ontlastte, die hem belemmerden de volle vrijheid van het wedergekeerde leven te vertooncn. Maar hoe veel heerlijker nog schitterde de heerlijkheid der godsmacht uit op dien onvergelykelijken morgen, toen de Zoon zelf, door engelen gediend, het graf verliet, niet omdat een meerdere dan Hij hem toeriep: „Jezus, kom uit!” maar omdat het niet mogelijk was dat hij van den dood zou gehouden worden.

Waar was de heerlijkheid Gods, als de Zone Gods aan het kruis hing, daar de satan hem tergde met zijn: „Indien gij de Zone Gods zijt, verlos uzelfen!” Aan wie was de arm des Heeren openbaar, als die doorgravene handen en voeten in het lijnwaad werden gewikkeld en de zweetdoek gewonden werd om een hoofd,

dat geen andere dan de doornenkroon gedragen had? Waar toeft hij op dien stillen sabbat, als zijne vijanden rusten van hunne booze werken, de onverschillige heiden zijn heilig graf bewaakt, zijne vrienden treuren en weenen, en de hemel zwijgt? Maar het is avond geweest, en het is morgen geworden, den derden dag. Het begint te lichten, op den eersten dag der week. De zon gaat op. Ja! de Zon. Daar davert de aarde. Daar daalt een engel des Heeren, wentelt den steen af van de deur, zet zich neder. Schrik en ontzetting slaat de wachters om 't hart; zij worden als dooden; nemen de vlucht.

De uittrekking van den Vorst des levens uit de spelonke des doods heeft geen sterfelijk oog aanschouwd; maar als straks Maria Magdalena en Maria, de moeder van Jakobus, en Salome, komen om het graf te bezien, daar heet het uit engelenmond: Wat zoekt gij den levenden bij de dooden? Hij is hier niet, hij is opgestaan! En de Levende wordt gezien; in den hof van Jozef van Arimathéa; op den weg naar Emmaüs; Simon ziet hem; hij treedt binnen in den kring der elve, daar de deuren gesloten zijn.

Den traaggeloovigen Thomas overtuigt hij tot aanbiddens toe. Hij openbaart zich in nieuwe wonderen aan de zee van Tiberias... Het is de Heer! de Heer, in de heerlijkheid zijner uit het graf verrezene menschheid! de Heer, nog niet opgevaren, maar opvarend tot dien God, wiens heerlijkheid zich in zijne verrijzenis op het heerlijkst heeft geopenbaard!

HÉB IK U NIET GEZEGD, dat, zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult? Dit vroeg de Heiland Martha bij het graf van haren broeder Lazarus, en

hij had het haar gezegd, toen hij haar verklaard had: Uw broeder zal weder opstaan! toen hij haar betuigd had: Ik ben de opstanding en het leven; die in mij geloofd zal leven al ware hij ook gestorven... Toch ontzonk haar het geloof, als de reuke des doods tot hare zenuwen doordrong en het noodzakelijk maakte dat hij haar „Heer, hij riekt nu al" met zijn „Heb ik u niet gezegd" versmoorde. Ook van zijn eigen verrijzenis had hij tot de zijnen gesproken, als hij nog in Galiléa was, zeggende: De Zoon des Menschen moet overgeleverd worden in de handen der zondige menschen, en gekruisigd worden, en op den derden dag weder opstaan. Maar deze woorden waren vergeten op het gezicht van zijn kruis, bij de gedachte aan zijn graf... Kleingeloovigen, waarom wanfelt gij? waarom drukt op uw hart die zware steen, dien immers uw geloof kan afwentelen? Waarom verbiedt gij uzelf, reeds bij voorraad u te verheugen in de heerlijkheid Gods, die gij zien zult, indien gij gelooft? In de wegen Gods moest het daartoe dienen opdat uw overwonnen ongeloof ons geloof te vaster make, en de Kerk van Christus, op uwe verkondiging zijner opstanding gegrond, zich de vreugde van haar Paascheest te minder late betwisten.

Dit is de Paaschvreugde van de kerk van Christus, tot op dezen dag: zij heeft de heerlijkheid Gods in den verrezen Heiland niet gezien, maar zij verblijdt zich daarin op het getuigenis dergenen, die haar hebben gezien, en, van haar door 't geloove zeker, verwacht zij ook geloovig alle die aanschouwingen van Gods heerlijkheid, welke haar door dezen Heiland of van zijnentwege zijn toegezegd.

De kerk van Christus verblijdt zich op haar Paaschfeest in de heerlijkheid Gods, die zij niet heeft gezien, maar gelooft. Niets is haar aangelegener dan de zekerheid dat Jezus Christus uit de dooden is opgestaan, maar zij is daarvan ook volkomen overtuigd. Die in haar midden hiervan onzeker is, heeft geene paaschvreugde, maar hij heeft ook geen Heiland. Hij weet niet wat hij zeggen moet van dien profeet van Nazaret, die gezegd heeft dat hij sterven zou, maar ten derden dag weder opstaan. Hij weet niet wat hij denken moet van dien Messias, die straffeloos als een godslasteraar is gestraft. Zoo zijn hart nog voor hem blijft spreken, zijn mond kan zijne vijanden niet wederleggen; met zijne vrienden moet hij treuren en weenen en droevig zien en, zonder veel baat te vinden, vele redenen verhandelen!... Indien Christus niet opgewekt is, aldus schrijft een apostel aan christenen, indien Christus niet opgewekt is, zoo is uw geloof tevergeefs, zoo zijt gij nog in uwe zonden. Maar van niets is hij zekerder; want ook hij heeft dien verzezen Christus gezien, in wiens kruisdood hij zich eenmaal als in een rechtvaardig godsgericht verheugd had, en nu predikt hij hem als dengenen, die krachtelijk bewezen is te zijn de Zoon van God, naar den Geest der heiligmaking, UIT DE OPSTANDING DER DOODEN (Rom. I: 4). De prediking van Jezus van Nazaret als Israels Messias, Heiland der wereld, Verlosser van zondaren, Zone Gods, de vrijmoedigheid, die zij tot deze prediking hebben, is bij alle de apostelen geheel gegrond op de volkomene overtuiging, die zij bezitten van zijne verrijzenis uit het graf. En hoe krachtig getuigt de zegen, die op deze pre-

diking rust, de vrucht, die zij heeft bij volkeren en personen, voor hare waarheid en voor de waarheid van die gebeurtenis, waaraan zij hare kracht ontleent? Voorwaar! alom waar deze prediking ingang vindt, daar wordt de heerlijkheid Gods gezien; niet opnieuw door verschijningen van de zichtbare heerlijkheid des verrezenen Heilands, maar wel door de openbaring van het heerlijkste leven uit den zichtbaarsten dood! Doode volkeren bezielen zich; doodelijke dwalingen maken plaats voor levengevende vertroosting; dooden door zonden en misdaden staan uit hunne graven op, en wandelen in nieuwigheid des levens om.

Geniete dan de gemeente van Jezus Christus, geniete zij ten volle hare paaschvreugde; want zij berust op het onwraakbaar getuigenis van hen, wier smart of haat ze hun eerst geweigerd had, maar die daarna, de heerlijkheid Gods in de opstanding van Jezus Christus uit de dooden met hunne oogen gezien hebbende, haar verkondigd hebben aan de wereld; aan de wereld, welke haar thans verkondigt, niet maar door de herhaling van eeuw tot eeuw van het haar overgeleverd getuigenis, maar veel meer door dat leven uit de dooden, dat overal ontstaan is, waar in een gekruisigden maar verrezenen Heiland is geloofd. Maar gevoele zij ook ten volle de oneindige beteekenis van deze vreugd! „De Heer is waarlijk opgestaan!” aan deze vreugd hecht zich al de vreugd, die zij als gemeente van Christus heeft: de vreugd der verlossing, de vreugd van de hope der heerlijkheid! In de duisternis van Golgotha is alles voor haar volbracht. Maar niet vóór de zon opgaat over den hof van Jozef van Arimathéa begint het voor haar te lichten. Eerst bij dat licht kan zij zien wat er voor haar volbracht is, en wie het voor haar volbracht heeft! Alle duisternissen zijn ver-

dreven; alle steenen zijn afgewenteld; alle wenschen vervuld; alle vorige en volgende daden des Heeren krijgen de hoogste beteekenis, alle vorige en volgende woorden een onwederstaanbare kracht!... Zij zij ze indachtig, en verwachtte geloovig alle die openbaringen der heerlijkheid Gods, waarvan hij haar gezegd heeft, dat zij ze zien zal, indien zij gelooft.

Welke aanschouwingen van de heerlijkheid Gods heeft, naar zijn woord, de gemeente van Christus, en een iegelijk onzer met haar, te verwachten? Zij verwacht de toebren- ging aller volkeren; de behoudenis van Israel; de weder- komst des Heilands; de opstanding der dooden; de schep- ping van nieuwe hemelen en van een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont.

De toebren- ging aller volkeren. Nog zijn velen niet toe- gebracht; nog zitten de talrijksten neder in duisternis en schaduw des doods. Nog slapen zij den doodslaap der zonde; nog droomen zij den droom hunner valsche gods- diensten. Maar zij zullen ontwaken, zij zullen opstaan uit de dooden, de opgestane Christus zal over hen lichten! Zij zullen hun dag des Heeren hebben, zij zullen een Paaschfeest hebben gelijk ook wij! Heeft hij ons niet gezegd: dat allen éene kudde zullen zijn onder éenen Herder? niet laten zeggen dat de vol- heid der heidenen zal ingaan?...

En ook Israel zal zijn Paschen hebben. Niet dat Paschen meer, hetwelk het ook jaar op jaar in alle landen der verstrooiing viert; dat Paschen zonder paaschlam, gelijk zonder paaschvreugde, dat Paschen van het brood der ellendigheid-alleen; niet wederom dat Paschen, dat ook Jezus Christus in zijn midden gevierd heeft, gedachtenis- feest der verlossing uit het Egyptisch diensthuis, waardoor

hooger verlossing beduid werd; maar ons christelijk Paschen, en daarin zijn eigen Paschen, zijn eigen opstanding uit de dooden, als tegen de dorre doodsbeenderen zoolang geprofeteerd zal zijn dat zij eindelijk levend worden! Heeft hij het ons niet gezegd? Heeft hij niet gezorgd dat deze verborgenheid ons niet zoude onbekend zijn, dat de verharding over een deel van Israel gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn? En alzoo zal geheel Israel zalig worden, gelijk geschreven is: de Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob!

De Verlosser zal uit Sion komen. De gemeente verwacht de wederkomst van haren verzeenen, van haren ten hemel gevaren Heiland. Dan zal alle vleesch de heerlijkheid Gods zien in de heerlijkheid van den Zoon des Menschen, komende op de wolken des hemels. Dan zal alle ooge hem zien, ook van die hem heeft doorstoken! Dan zal hij tot zaligheid gezien worden door degenen, die hem hebben verwacht. Dan zullen zij, die op aarde zoo menig Paaschfeest vierden, hem, hunnen Heeren hunnen God uit hun vleesch aanschouwen; dan zullen zij (heeft hij het hun niet gezegd?) dan zullen zij hem zien gelijk hij is; dan zullen zij, zoo zij waarlijk geloofd hebben, zoo zij waarlijk door geloof en liefde de zijnen zijn, dan zullen zij hem gelijk zijn!

Want ook dit verwacht de gemeente van Christus: de opstanding aller dooden, de heerlijke verrijzenis der in Christus ontslapenen, de plotselinge herschepping naar des Heeren beeld van degenen, die levend overgebleven zijn. Heeft hij het haar niet gezegd, hij, die haar ver-

klaard heeft dat hij de opstanding en het leven is, en dit bewezen heeft door zijne eigene opstanding uit de dooden? Heeft hij niet gezegd: De ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, mijne stem zullen hooren en zullen uitgaan; die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis? Laat hij het niet verkondigen: Christus is opgewekt uit de dooden, en is de eersteling der genen, die ontslapen zijn? Gewis, gelijk de dood door een mensch is, zoo is ook de opstanding der dooden door een mensch. Gelijk zij allen in Adam sterven, zoo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden. De eerste mensch is uit de aarde aardsch, de tweede mensch is de Heer uit den hemel. En gelijkerwijs wij het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen. Ziet, ik zegge u eene verborgenheid: wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden; in een punt des tijds, in een oogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen onverderfelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden. Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke zal onverderfelijkheid aangedaan hebben, en dit sterfelijke zal onsterfelijkheid aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: de dood is verslonden tot overwinning. Dood, waar is uw prikkel? Doodenrijk, waar is uwe overwinning? Gode zij



dank, die ons de overwinninge geeft door onzen Heere Jezus Christus!

Eindelijk: de gemeente van Christus verwacht nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont. Het nieuw Jeruzalem, het nieuw paradijs. Heeft hij het haar niet gezegd: Ziet, ik maak alle dingen nieuw? Welk een openbaring van de heerlijkheid Gods zal deze zijn, als zijn tabernakel bij de menschen, Hij alles in allen wezen zal; als voor hen, die geloofd hebben, oneindige genietingen uit onuitputtelijke bronnen zullen ontspringen. Hier bezwijkt de verbeelding, maar niet alzo het geloof.

Dat dan de christelijke gemeente niet kleinmoedig worde bij een blik op de wereldkaart, bij de gedachte aan de vele duistere landen van het heidendom, aan de millioenen zielen, tot welke het Woord en de Geest van hem, die de opstanding en het leven is, nog niet is doorgedrongen; dat zij niet vertwijfele aan de getrouwheid Gods over zijn oude bondsvolk Israel, al is het dat dat Israel steeds ongetrouwer wordt, steeds verder van hem afdwaalt, en zijn God voor den God der eeuw schijnt te willen verruilen. De Heer is waarlijk opgestaan. Hij brengt de opstanding en het leven in elken akker des doods. Altijd is voor onze oogen de doodsakker, die het stof der zich opvolgende geslachten bijeenbrengt; hij predikt met stillen ernst: Alle vleesch is als gras, alle heerlijkheid der menschen is als een bloem van 't gras. Het gras verdort, de bloem valt af. Vruchteloos versmoort hij de reuke des doods in het dikke zand, in den diepen, diepen kelder; de ontbinding is daar; de vertering, de vermolming, zij zijn niet te stuiten. Vruchteloos worstelt hij met zerken en zuilen tegen het vonnis

der vergankelijkheid, tegen het oordeel der vergetelheid. Ook deze zerken verslijten, ook deze zuilen storten om, en de namen worden uitgewischt. De gemeente van Christus weet het. Nochtans is het haar zeer wèl op het dooenveld, want het licht van den Paaschmorgen schijnt er op, en zij zegt: „Hier sluimeren zij, die in de opstanding geloofden! Zij zullen, en ook wij zullen de heerlijkheid Gods zien.” In de wereld, die dezen akker omringt, gaat het zonderling toe. De lichtzinnigheid leeft of geen Christus gestorven ware; het ongeloof ontkent dat een Christus is opgestaan; het bijgeloof in het schepsel maakt het geloof in den Schepper verdacht; de wijsheid der eeuw ontzenuwt de woorden der opperste wijsheid; haar hoogmoed zweert bij de heerlijkheid der menschen, en verwacht geene andere. De gemeente van Christus heeft tegen deze allen een zwaren strijd te strijden, en met geen ander wapen dan het woord van haren Heer: „Heb ik u niet gezegd?” Verbijsterend is de verwarring der beginselen en der begrippen; ontzettend zijn de stormen der gebeurtenissen, de woelingen der volkeren, de raadslagen der vorsten, oorlogen en geruchten van oorlogen!.... Maar met den glans der Paaschvreugde op het gelaat, heft zij moedig het hoofd omhoog, wetende, dat niets hare uitbreiding, niets hare voleinding zal verhinderen, en dat het doodelijkst, dat zij te drinken heeft, haar niet dooden zal. Ook weet zij, dat niets de groote ontkenning zal vertragen, die zij van de wederkomst van haren verheerlijkten Heiland verwacht, maar dat alles die bevorderen moet. Ook verheugt zij zich bij de gedachte, dat uit de laatste verwoesting en den grooten brand, die hemel en die aarde zullen tevoorschijn komen, waarop gerechtigheid woont.

Ja dit, dit is de Paaschvreugde der gemeente van Christus. Lieve broeder! is het ook de uwe?... Zij zal de uwe zijn geheel en volkomen, indien gij waarlijk, indien gij volkomen gelooft. Maar hoe zijt gij zeker dat gij gelooft? Als het daarbinnen Paschen geworden is, mijn broeder! daar binnen opstanding uit den dood; als het leven der gerechtigheid den doodslaap der zonde verving, het leven der heerlijkste hoop de doodelijke vreeze teniet deed.

---

#### XIV.

##### DE VERREZENE EN THOMAS.

En Thomas, één van de twaalve, gezegd Didymus, was met hen niet, toen Jezus daar kwam.

De andere discipelen dan zeiden tot hem: Wij hebben den Heere gezien. Doch hij zeide tot hen: Indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijnen vinger steke in het teeken der nagelen, en steke mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven.

En na acht dagen waren zijne discipelen wederom binnen en Thomas met hen; en Jezus kwam als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden! Daarna zeide hij tot Thomas: Breng uwen vinger hier, en zie mijne handen; en breng uwe hand, en steek ze in mijne zijde; en wees niet ongeloovig, maar geloovig.

En Thomas antwoordde en zeide tot hem: Mijn Heer en mijn God!

Jezus zeide tot hem: Omdat gij gezien hebt, Thomas! zoo hebt gij geloofd; zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben. Joh. XX: 24—29.

Wie zal de heilige blijdschap schetsen, die het hart van des Heilands apostelen vervulde, toen hij aan den avond van den dag zijner verrijzenis onverwacht in hun midden verschenen was, en zij hem nu allen gezien hadden? Allen? Neen! allen niet. Dit ontbrak aan de volkomenheid

hunner vreugde. Éen faalde er aan hun door het verraad van Judas Iscariot toch reeds zoo treurig geschonden twaalftal. Éen hunner had niet gedeeld in de heilige ontzetting, in de zoete ontroering, die zijn plotseling optreden, die zijn: Vrede zij ulieden! in aller ziel had uitgestort. Éen hunner had de onuitsprekelijke blijdschap niet gevoeld, welke, met verbazing gepaard, de meesten hunner verbood te gelooven hetgeen nochtans hunne oogen aanschouwden; hij had het voorrecht niet genoten den waarlijk uit het graf verrezene te mogen aanraken en hem, met eene goedheid zoo verheven en goddelijk als al het andere, dat in hem was, te zien eten voor zijne oogen, of de Schriften te hooren uitleggen, die van zijn dood en verrijzenis hadden getuigd. Thomas, schrijft Johannes, Thomas, een van de twaalve, gezegd Didymus, was met hen niet toen Jezus [daar] kwam.

Op den dag van des Heeren verrijzenis ging de treurende liefde verschillende wegen. Die der vrouwen dwaalde om het graf; die der Emmaüsgangeren ontvluchtte de bloedstad; die der elve zocht den troost van het gemeenschappelijk treuren; die van Thomas doolde eenzaam om. Zij beweende haren gestorvene, en wilde niet vertroost wezen, omdat hij niet meer was.

Neen! het was geen toeval, dat Thomas (een van de twaalve) niet met de anderen was als Jezus kwam. Het was geene oogenblikkelijke, het was geene onwillekeurige, het was geene onschuldige afwezigheid. Van zulk eene afwezigheid zou de liefderijke Heiland geen gebruik gemaakt hebben om, zonder hem, de overigen te verblijden. Thomas wilde niet met hen zijn. Hij kon het niet. De aard zijner droefheid verbood het hem; zij had geen behagen dan in eenzaamheid en duisternis. De droefheid

van Magdalena bukte weenende in het graf, alsof zij daaruit nog iets verwachtte, maar die van Thomas boog zich over den afgrond des ongeloofs, waarvan de diepte haar aantrok.

De andere discipelen dan zeiden tot hem: Wij hebben den Heer GEZIEN. Doch hij zeide tot hen: Indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijnen vinger niet steke in het teeken der nagelen, en steke mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven.

Dit is wel diezelfde Thomas, gezegd Didymus, die, als de Heer verklaard had wederom naar Judéa te willen gaan, waar de Joden nu onlangs gezocht hadden hem te steenigen, zich niet dan het ergste had kunnen voorstellen, maar ook, met een zeker welbehagen in dat ergste, tot zijne medediscipelen had gezegd: Laat ons ook gaan, en met hem sterven<sup>1)</sup>. Thans is hij met hem gestorven, en met hem opstaan wil hij niet. Dit is wel diezelfde Thomas, die, als de Heer aan den laatsten Paaschdich had betuigd: Waar ik henega weet gij, en den weg weet gij! niet als de anderen een eerbiedig stilzwijgen had kunnen bewaren, maar op bedenkelijken toon geantwoord had: Heere! wij weten NIET waar gij henegaat; en hoe KUNNEN wij den weg weten? <sup>2)</sup>. Ach, ook nu weet hij niet, en wil niets weten, dan hetgeen die neergebogen geest hem ingeeft, dien het blijdeste bericht niet kan opheffen.

De andere discipelen; hoe zullen zij zich beijverd hebben den eenzaam dwalenden liefderijk op te zoeken! de andere discipelen zeiden tot hem; gezamenlijk,

1) Joh. XI : 8, 16.

2) Joh. XIV : 5.

elk op zijn beurt, herhaaldelijk, met optelling zonder twijfel van alle de bijzonderheden en onwedersprekelijke bewijzen der waarheid; de andere discipelen zeiden tot hem: Wij hebben den Heer GEZIEN. Tevergeefs! Ook hij heeft hem gezien, heeft hem alle deze dagen gezien, ziet hem ook nu — maar in het graf; maar in de doodsgestalte; maar zooals hij het laatst hem gezien heeft, de handen doorboord en de voeten; de zijde gapende... En de slotsom van elke samenspreking is telkens opnieuw: Indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijnen vinger steke in het teeken der nagelen, en steke mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven.

Tot zulk eene mate van ongeloovigheid is Thomas op den eenzamen weg der stoeve naargeestigheid gergripi. Hij wil liever blijven twifelen dan beginnen te gelooven, en zelfs de vertwijfeling schijnt voor hem aantrekkelijkheid te bezitten. De vreugde der overigen tergt zijne droefheid. Het eenparig getuigenis der volkomen overtuigden wantrouwt hij hoogmoedig en liefdeloos. Indien ook hem; en waarom is de Heer, indien hij is opgestaan, ook niet aan hem, Thomas, zoowel als aan de anderen (zoowel als aan Simon!) verschenen? indien hem iets bejegend ware, dat naar eene verschijning van den Heer geleet, hij zou verstandiger, hij zou voorzigtiger geweest zijn dan zij allen; hij zou degelijker bewijzen geëischt, afdoender proeven genomen hebben! Indien de Heer waarlijk; gelijk zij niet ophouden te herhalen; indien de Heer waarlijk is opgestaan, en door hem, Thomas, als de verrezene Heiland wil worden erkend; hier zijn zijne voorwaarden, en indien aan deze niet wordt voldaan, dit is zijn laatste woord, hij zal geenszins gelooven!...

Het ongeloof van Thomas laat zich uit zijn karakter, laat zich uit zijn gemoedsgesteldheid verklaren en eenigszins verschoonen. Wij kunnen hem in zijne ongeloovigheid liefhebben, omdat wij weten met welk eene liefde voor den Heer zij bij hem in verband staat; wij moeten den ernst en de eerlijkheid eeren, waarmede zich zijn ongeloof niet verbergt en openlijk uit; maar het is ongeloof, maar het is zonde, maar het bedroeft ons in een van de twaalve, en zal den Heer nog veel meer bedroefd hebben! Er was eigenwijsheid, er was eigenzinnigheid, er was een zekere mate van zelfbehagen reeds in dat zich afzonderen op den eenzamen weg der mistroostigheid: „Wijk van mij! want ik ben treuriger dan gij; ik heb meer lief dan gij; ik dring dieper door dan gij!” Er was een zekere moedwil, die den hoogmoed streefde, in die wreedheid tegen zichzelf, waardoor hij liever voortging zich met de sombere voorstellingen van eigen maaksel te pijnigen dan het troostrijk getuigenis van anderen aan te nemen... Maar de hardnekkigheid, waarmede hij dit toch zoo onwraakbaar getuigenis verwierp, en de vermetelheid waarmede hij zich aanmatigde, in spijt van genoegzame bewijzen, tot zijne persoonlijke overtuiging zulke bewijzen te vorderen als hem alleen zouden kunnen voldoen, maakt hem ten hoogste schuldig en stelt zijne ziele in gevaar!...

Wie is als Thomas? Wie is met hem te vergelijken? De man, die, door de twijfelzucht zijner eeuw medegesleept, de troostrijke feiten van het Evangelie niet meer wil aannemen op gezag van getuigenissen, waar zijn verstand en hart hem nochtans van zeggen moeten, dat zij onwraakbaar zijn? Ja; maar alleen, voor zoover ook heilige ernst daarbij zijn hart vervult en diepe droefenis omdat hij den Heer verloren heeft, dien zijne moeder hem had leeren

kennen en dien zijne jeugd heeft liefgehad! De lichtzinnige twijfelaar, de koelbloedige tegenspreker kan in de schaduw van Thomas niet staan. Weg met hem uit de nabijheid der twaalve! Hij is geen discipel meer!... Wie is als Thomas? Wie is met hem te vergelijken? Een iegelijk discipel, die toegevende aan de zwaarmoedigheid van zijn gestel, de sombere stemming van zijn hart of de bedenkelijkheid zijner gedachten, in zijne bekommelingen of in zijne twijfelingen zichzelf behaagt, vertrouwt, en daardoor bevestigt; elke vertroosting, ook de beste, klaarste, onwederlegbaarste verdenkt en, uit verborgen ingenomenheid met het eigene, de bezwaren van eigen maaksel ook niet dan door middelen van eigen vinding wil uit den weg geruimd zien. Wie is als Thomas? Wie is met hem te vergelijken? Elk discipel, wien de kinderzin ontbreekt om de tranen, die de wangen besproeien, op zijn tijd immers ook weer te laten afdrogen, indien de hand zich toont, die het doen wil en doen kan; elk kind Gods, dat wijzer wil zijn dan aan kinderen betaamt, en meer wil lijden dan aan kinderen wordt opgelegd.

Veel meer leed Thomas door zijne ongeloovigheid, dan hem door den dood zijns Heeren was opgelegd. Hij was niet daar geweest toen Jezus tot de anderen kwam. Hij bleef den levenden bij de dooden zoeken, en verloor hem duizendmaal en telkens opnieuw. Hij hield niet op zich te verdiepen in zijn gemis, zich te pijnigen met de voorstellingen zijner teleurgestelde hoop. Bij het missen van den Heer weigerde hij zich ook nog het troostrijk gezelschap der broederen. En uit de blijde tijdingen, waarmede zij hem liefderijk achterhaalden, maakte hij zich nieuwe smarten; want troost, dien men afwijst, geeft pijn,



verbittert, scheidt wrevel in het gemoed... Wat zal er worden van dezen eenen uit de twaalve, indien hij aan zichzelf overgelaten blijft? Zijne broederen vermogen niets meer voor hem, en hij doolt het donker dal der wanhoop tegemoet, waarvan de schaduwen zich reeds naar hem uitstrekken.

Thomas! Thomas! is het in deze duisternis der zielen, dat voor u een gansche week moet omgaan, waarvan elke nacht en elke dag u aan de nachten en dagen der vorige week gedenken doet? Aan den nacht, in welken hij verraden werd; aan den dag, op welken hij gekruisigd werd; aan den sabbat, waarop gij hem wist in de grafspelonk... Daar is hij weder, de eerste dag der weke!... Zal het nu beginnen te lichten, ook voor u?... Ja. Acht dagen lang heeft de wijsheid des Heeren den ongeloovigen Thomas de straf zijner ongeloovigheid doen dragen. Het is genoeg. Thans gaat de liefde des verrezenen ook hem opwekken uit het graf, dat hij zichzelf gegraven heeft.

En na acht dagen; de Heer is in dien tusschentijd ook aan de overigen niet nogmaals verschenen 1); en na acht dagen waren zijne discipelen wederom binnen, en Thomas met hen.

Wat heeft, op dezen eersten dag der weke, hem wederom in hun midden gebracht? De vriendelijke drang van broederen, die er niet aan gedacht hebben den ongeloovigen broeder uit te sluiten, maar veeleer zich beijverd hem te koesteren en te kweeken, en sterk zijnde de zwakheid des onsterken te dragen en niet zichzelf te behagen? Of wel eene wijziging in zijn eigen gemoedstoestand? Een aanvang van een neiging tot ge-

1) Zie Joh. XXI : 14.

loovig worden? de wederopkomende behoefte om zich ten minste bloot te stellen aan de mogelijkheid der vertroosting, daar de mistroostigheid ondragelijk wordt? Of beiden vereenigd? Genoeg; dit is de ure en de plaatse, waarin de liefde des verrezenen zich over hem ontfermen kan. Een verootmoedigden Petrus heeft zij wel willen opzoeken daar hij alleen was, maar geen ongeloovigen Thomas kunnen nagaan op den weg zijner willekeurige eenzaamheid. Doch nu vindt zij hem, daar hij zich weder in de orde voegt en, ook verootmo digd, zich ten minste keert naar de zijde, vanwaar het licht komen kan. En het komt, het komt om zijnentwil!

En na acht dagen waren zijne discipelen wederom binnen, EN THOMAS MET HEN. Jezus kwam als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden!

Evenals vóór acht dagen, is zijne komst plotseling, ónmiddellijk, wonderbaar. Evenals vóór acht dagen roept hij hunner ziele zijn: Vrede! toe. Thans roept hij het ook toe aan Thomas.

Daarna zeide hij tot Thomas: Breng uwen vinger hier, en zie mijne handen, en breng uwe hand, en steek ze in mijne zijde. En wees niet ongeloovig, maar geloovig.

Ziet gij wel dat de gansche gemoedstoestand van Thomas een toestand van ongeloovigheid geweest is? Hier verneemt gij het uit des Heilands mond. Hij zegt niet: „Spreek mijne opstanding niet langer tegen, maar geloof haar met de anderen, nu gij ze als de anderen ziet:” maar hij zegt: Wees niet ongeloovig maar geloovig. Ach! Thomas heeft aan alles kunnen twijfelen, sedert hij zijnen Heer heeft zien sterven en begraven. Hij

heeft getwijfeld aan Hem; daarom kan hij zijne opstanding niet gelooven. En zoo zal het wel met allen, die deze in twijfel trekken, gesteld zijn. De ergernis des kruises verdraagt zich bij hen niet met het geloof aan den Zoon des levenden Gods. Doch deze Thomas heeft getwijfeld, met al de smart eener liefde, die ook temidden der ongeloovigheid en ondanks de ongeloovigheid, zich aan haar voorwerp bleef vastklemmen; daarom komt ook des Heeren liefde hem op haar tijd van zijne ongeloovigheid redden.

Breng uwen vinger hier, en zie mijne handen, en breng uwe hand, en steek ze in mijne zijde. En wees niet ongeloovig, maar geloovig! Zoo spreekt die liefde met heiligen ernst, en toont dat zij alles weet, wat in de ziel van Thomas is omgegaan en al zijne woorden gehoord heeft. Zoo spreekt zij en beschaamt en verootmoedigt hem over dat ongeloof, dat hem zoo groote vreugde verdorven heeft, over dien hoogmoed, die zich zoo veel heeft aangematigd. Zoo spreekt zij; maar, o goedheid al te groot! zij vergunt hem alles wat hij gevorderd heeft; zij steekt den verwonden voet naar hem uit; zij toont hem de doorboorde hand; zij biedt hem de zijde aan, met de geheimzinnige kwetsuur, door het woord der voorzegging geheiligd. En met een glimlach, waarin vriendelijk verwijt en zachtzinnig medelijden samensmelten, bidt zij hem den treurigen toestand der ongeloovigheid met de gelukzaligheid des geloofs te verwisselen!

Aan deze heilige, aan deze alwetende, aan deze zachtmoedige, medelijdende, oneindige, onvergelykelijke liefde, meer dan aan eenig teeken der nagelen, herkent Thomas den Heer, zijnen Heer, zijnen God.

Volgt deze liefde na, navolgers van Christus! volgt haar na, gij broeders en gij vaders! indien gij eenigen

zegen verwachten wilt op pogingen, om de ongeloovigheid van de ongeloovigen te overwinnen; hetzij dan dat deze in hunne ongeloovigheid ernstig, eerlijk, gemoedelijk zijn gelijk Thomas en zich ongelukkig gevoelen als hij; hetzij dat zij tot nog toe lichtzinnig zijn in hun geloof, en zich daarin toejuichen!... Volgt deze liefde na, in haren ernst, in hare wijsheid, in hare toegefelijkheid, in haar oprecht en geenszins hoogmoedig medelijden. Waar eene liefde als deze niet slaagt, daar zal niets anders baten. Daar is geen kracht boven hare kracht, en indien gij ook deze kunt uitputten, zoo is alles uitgeput. Vertrouwt, waar de uwe tekortschiet, op de onuitputtelijkheid der liefde uws Heilands! Vertrouwt op haar veelvuldige wijsheid, die tijden en plaatsen kiest en bestelt! Vertrouwt op haar onwederstaanbaar vermogen, waardoor zij het „Wees niet ongeloovig, maar geloovig!” zoo spreken kan, dat ook het hardnekkigst ongeloof zich gewonnen geeft, en in hare kracht de godskracht erkent. Maar leert ook aan dit zachtverwijtend, ernstig biddend, en daardoor meer dan gebiedend, „niet ongeloovig, maar geloovig!” dat het geloovig zijn geen zielstoestand is, die aan iemand kan worden opgedrongen, of waartoe hij, ondanks zichzelf, door des Heeren wondermacht zal worden overgebracht; maar een zielstoestand, waartoe de mensch, de zonde van het ongeloovig-zijn inziende en het leed zijner ongeloovigheid moede, ootmoedig en blijmoedig, willens moet overgaan, en waaraan zich te weigeren eene schuld op hem laadt, die te grooter wordt, naarmate hij meer en teederder roepstemmen in den wind slaat.

Wij lezen geenszins dat Thomas metterdaad zijnen vinger gebracht heeft aan het teeken der nagelen, dat hem

werd voorgehouden, of zijne hand gestoken in de zijde, die hem aangeboden werd. Hoe zou hij nog noodig gehad hebben het te doen? Hoe zou hij het nog hebben kunnen doen, daar zijn hart op eenmaal overtuigd was? Neen, het antwoord zijner ziele op de komst, op het woord des Heeren tot hem, is geen ander dan dit: Mijn Heere en mijn God! En dit roept hij niet uit, maar zegt hij (staat er) zegt hij TOT HEM.

En Thomas antwoordde en zeide tot hem: Mijn Heer en mijn God! Neen, dit is geen kreet van bloote verbazing, in een vorm, waarin zij alleen maar zou kunnen ontsnappen aan lippen niet ongewoon den naam des Heeren hunnes Gods ijdelijk te gebruiken; want zulke lippen, bij wien wij ze ook mogen aantreffen, verwachten wij bij Thomas, een van de twaalve, niet. En evenmin is het een uitroep, waardoor, in een oogenblik van heilige ontroering, de opgetogenheid eens discipels te veel zegt en meer dan hij kan verantwoorden; want de Heilige, wien zij geldt, wijst de hulde niet af, die met deze namen bewezen wordt, noch beperkt haar tot een juister maat, maar hecht er zijn zegel aan door de verklaring: Gij hebt geloofd. Wat vernemen wij dan in deze woorden van Thomas? Wat anders dan eene geloofsbelijdenis; dan de belijdenis van een geloof, dat hem in aanbedding doet nederzinken, daar hij nu eerst, nu op eenmaal weet in wien hij gelooft, en wat hij van hem gelooft, die gezegd heeft: Uw harte worde niet ontroerd: gij gelooft in God, gelooft ook in mij!

Wat heeft deze Thomas niet gezien, wat heeft hij niet gehoord sedert die ure, dat ook hij zich bij de discipelen van Jezus van Nazaret gevoegd heeft? Voorwaar! telkens grootere dingen dan die, welke een Nathanael

reeds bij de eerste ontmoeting hadden doen uitroepen: Rabbi! Gij zijt de Zone Gods, gij zijt de koning Israels! Wat was er niet omgegaan in dit denkend hoofd, in dit diep gemoed, bij alle die uitingen en betooningen eener meer dan menschelijke wijsheid en macht en liefde, bij alle die uitschitteringen eener goddelijke heerlijkheid, door het voorhangsel der nederigste menschheid heen! Daar was geen eernaam aan den Zoon des menschen gegeven, geen belijdenis voor hem afgelegd, geen hulde hem toegebracht zoo verheven en zoo grootsch, of het hart, het gansche hart van Thomas had er mede ingestemd en nog meer en grooter daarbij gedacht en gevoeld. Maar naarmate het hierbij meer, en meer dan de meesten gevoeld had, naar die mate gevoelde hij zich ook te schrikkelijker teleurgesteld, verbijsterd, verpletterd door dat kruis, dien dood, dat graf, die groeve der vertering, waarin met het lichaam des Heeren zijne schoonste verwachtingen en zijne heiligste vermoedens begraven werden! Ach, welke twijfelingen, welke bestrijdingen in die lange bange weke van enkel droefheid en duisternis! Welk eene ontzinking, welk een verlies! Hij had gehoopt, dat deze het was, die Israel... Daar is hij — daar staat hij voor hem in de nieuwe heerlijkheid der opstanding; in de oude, de eeuwige heerlijkheid der liefde; in het schoonste, in het klaarste licht. En alles wordt weder licht voor deze ziele. Al het ontzinkene keert als met éenen golfslag terug, al het opgegevene wordt met éenen greep heroverd... Het hart kan niet anders dan aanbidden, niet anders dan gevoelen dat het aanbidden mag en moet. En de lippen, die met een blijvend ongeloof aan zijne opstanding gedreigd hebben, kunnen niet anders dan belijden het allerheiligst geloof in de Godheid des verrezenen.

De apostel Johannes heeft deze belijdenis geboekt als de vrucht aller woorden en werken en verklaringen en openbaringen van het vleeschgeworden Woord in den kring dergenen, die hem gezien engehoorden met hunne handen getast hebben; als de slotsom, bij monde van Thomas, van alle de overtuigingen en alle de ondervindingen dergenen, die zijne heerlijkheid, eene heerlijkheid als des Eengeborenen des Vaders, hebben aanschouwd. Wat hij en alle de apostelen sedert gepredikt hebben en de gemeente van alle eeuwen beleden heeft, dat heeft Thomas eerst van allen uitgesproken: De Heer is God. De gemeente bezit deze waarheid als de rijpe vrucht van een langzaam ontwikkeld, lang geoefend, fel bestreden, op een hardnekkig ongelooft veroverd geloof! Dat niemand haar te na kome! Dat elk met aanbidding aan haar vasthoude!

Maar men merke het op! Thomas antwoordt niet maar en zegt: „De Heer is God!” of tot den verrezenen: „Gij Heere! zijt God!” maar hij antwoordt en zegt: „Mijn Heer en mijn God!” In dit mijn is de kracht en de waarde van zijn woord in het oog des Heeren. Dit is meer dan belijdenis, dit is meer dan aanbidding. In dit mijn is de overgave des harten, in dit mijn is het vertrouwen, in dit mijn is de liefde des geloofs; dit mijn is het mijn des „verbonds, waarin twee deelen begrepen zijn.” Weinig zegt het de godheid van Christus te erkennen, weinig haar tegen andersdenkenden te handhaven, indien het hart in ons binnenste niet diep en heilig gevoelt: „Hij is mijn Heer en mijn God!” indien het niet in alles blijkt, dat dat hart door goddelijk recht het zijne is. Want wat zegt hem de hoogste eernaam uit den mond van een zondig schepsel? Ons hart, ons hart verlangt hij. Slechts het ge-

loof, waarbij men het hart hem overgeeft, is hem welgevallig en maakt gelukkig, is waarlijk geloof.

En dit geloof kan het onze zijn, al zijn onze oogen niet zalig omdat zij den Eengeborene des Vaders in het vleesch aanschouwd hebben.

Tot Thomas heeft Jezus gezegd: Omdat gij mij gezien hebt, Thomas! zoo hebt gij geloofd; zalig die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben. Maar dit woord tot Thomas is een woord voor ons en om onzentwille gesproken. Thomas heeft geloofd, Thomas is van ongeloovig weder geloovig, de Heer is wederom zijn Heer geworden en hij heeft in hem zijn God erkend, als hij hem zag in de heerlijkheid zijner opstanding uit de dooden, en door deze krachtelijk bewezen den Zone Gods naar den Geest der heiligmaking. Hoe gelukkig hem dat geloof maakt; dat gevoelt zijn hart, dat ook de diepe ellende van den ongeloovigen in het midden van geloovigen gevoeld heeft. Maar zich verheugende in het geluk van Thomas, verheugt zich de Heer tegelijkertijd in het geluk der duizenden, die door zijn en zijner broederen woord in hem gelooven zullen, in het geluk van dien nieuwen en wijduitgestrekten kring van geloovigen, die gelooven zullen zonder zien, op het getuigenis dergenen, die gezien hebben.

Behoort gij daartoe, mijn medebelijder van den naam des verrezenen? Kent gij het onuitsprekelijk geluk dergenen, die niet gezien hebben, maar nochtans gelooven? Geloofst gij, gevoelt gij, dat het „Zalig hij, die geloofd heeft!” alle andere zaligsprekingen in zich sluit? Is die vrede, is dat leven, is die troost, is die kracht,



is die hope uw deel, die het deel zijn van hem, die voor den om zijnentwil gekruisigden en verzeenen aanbeddend en dankend nederbuigt als voor z ijnen Heer en z ijnen God? Dan zal eenmaal dit uw geloof in aanschouwen verwisseld worden, daar waar de Thomassen, die hem op aarde aanschouwd, en de Johannessen, die zijn beeld ge-teekend hebben, niet gelukzaliger zijn kunnen dan een der kleinsten, die in hem geloofden zooals zij.

---

### XV.

#### KINDEREN — BROEDERS.

Het gansche geslacht der menschen is door éenen God en Schepper uit éenen bloede gemaakt om op den geheelen aardbodem te wonen (Hand. XVII : 26). Allen zijn zonen Adams, en Adam was een zone Gods (Luk. III : 28). Zijn zij dus ook allen Gods kinderen? Ja, in zoo verre God in Adam ook hun schepper was. Neen, in zoo verre zij in Adam, en als Adam, door de overtreding het recht van kinderen Gods verbeurd hebben. In dit ja en neen verklaart zich ook het ja en neen hunner broederlijke gemeenschap. De menschen, die den aardbodem bewonen, zijn broeders en zij zijn het niet. Ofschoon uit éen bloed voortgesproten, zijn zij van elkander vervreemd, leven zij ieder voor zichzelf, dikwijls ten koste van elkander. Die niet gevoelen mag dat God zijn Vader is, die gevoelt niet dat zijne broeders zijne broeders zijn. Men moet zijn geslacht uit God kunnen rekenen en niet bij Adam ophouden, om zich door den bestaanden broederband tot ware broederliefde te voelen nopen. Adams oudste kind was een broedermoorder. En wij allen zijn van nature in staat hem na te volgen; wij allen koesteren in ons hart

de kiem der booze neigingen, van welker uitwerkselen zijn gruwel het uiterste was, tenzij wij, door wederkeering tot God, kinderen Gods zijn, en niet, door voortgang in de zonde, kinderen Adams alleen. Kinderen Gods nu zijn wij, of kunnen wij worden in Christus, in zooveel hooger zin dan Adam, Zoon van God. Hij is de tweede Adam, in wien het menschdom tot zijn goddelijken oorsprong wordt teruggebracht. „Zoo velen hem aannemen, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden; zij zijn „opnieuw” uit God geboren” (Joh. I : 12, 13). Hij is uit God, en hen brengt hij tot God, opdat ook zij uit God zijn zouden. „Hij, die heiligt,” zegt de apostel, „en zij, die geheilgd worden, zijn allen uit één, om welke oorzaak hij zich niet schaamt hen broederen te noemen” (Hebr. II : 11). Zoo zijn zij dan op eerbiedigen afstand zijne, zoo zijn zij in den innigsten zin elkanders broederen. Zoo ontstaat er eene broederlijke gemeenschap, waarvan hij is de eerstgeborene, in wien en om wiens wil allen vrijmoedigheid hebben God hunnen Vader, en gedrongen worden elkander broederen te noemen. Dit is de christelijke broedermin, dit de gemeenschap der heiligen, dit de Geest der vereeniging tot broederen, met den Geest der aanneming tot kinderen één. Dit die innige eenheid in dien Christus, welke hen, die hem hebben aangenomen, Gode gekocht heeft door zijn bloed. „Niemand heeft grooter liefde dan deze, dat hij het leven stelt voor zijne broederen.” Zoo ver ging de broederliefde van Christus; zoo ver moet en kan de christelijke broederliefde gaan.

---

## XVI.

## DE DERDE OPENBARING.

Na dezen openbaarde Jezus zichzelf wederom den discipelen aan de zee van Tiberias. En hij openbaarde zich aldus:

Daar waren te zamen Simon Petrus, en Thomas, gezegd Didymus, en Nathanael, die van Kana in Galilea was, en de [zonen] van Zebedeus en twee anderen van zijne discipelen.

Simon Petrus zeide tot hen: Ik ga visschen. Zij zeiden tot hem: Wij gaan ook met u. Zij gingen uit, en traden terstond in het schip; en in dien nacht vingen zij niets.

En als het nu morgenstond geworden was, stond Jezus op den oever; doch de discipelen wisten niet dat het Jezus was.

Jezus dan zeide tot hen: Kinderkens! hebt gij niet eenige toespijs? Zij antwoordden hem: Neen.

En hij zeide tot hen: Werpt het net aan de rechterzijde van het schip, en gij zult vinden. Zij wierpen 't dan, en konden het niet meer trekken vanwege de menigte der visschen.

De discipel dan, dien Jezus liefhad, zeide tot Petrus: Het is de Heere! Simon Petrus dan, hoorende dat het de Heere was, omgordde het opperkleed (want hij was naakt) en wierp zich in de zee.

En de andere discipelen kwamen met het scheepje, (want zij waren niet verre van het land, maar omtrent twee honderd ellen) sleepende het net met de visschen.

Als zij dan aan het land gegaan waren, zagen zij een kolenvuur liggen; en visch daarop liggen en brood.

Jezus zeide tot hen: Brengt van de visschen, die gij nu gevangen hebt.

Simon Petrus ging op, en trok het net op het land, vol groote visschen, [tot] honderd drie en vijftig; en hoewel er zoo veel waren, zoo scheurde het net niet.

Jezus zeide tot hen: Komt herwaarts, houdt het middagmaal. En niemand van de discipelen durfde hem vragen: Wie zijt gij? wetende dat het de Heere was.

Jezus dan kwam, en nam het brood, en gaf het hun, en den visch desgelijks.

Dit was nu de derde maal, dat Jezus zijnen discipelen geopenbaard is, nadat hij van de dooden opgewekt was.

Wij zijn den apostel Johannes zeer dankbaar dat hij aan de twintig hoofdstukken van zijn Evangelie nog een eenentwintigste heeft toegevoegd. Het scheen wel alsof hij de pen voor goed zoude nederleggen, toen hij het vorige hoofdstuk besloot met woorden als deze: Jezus dan heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zijner discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek, maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, en geloovende het leven hebt in zijnen naam. Maar als hoogstbelangrijk naschrift komt, na dit schijnbaar besluit, nog de liefelijke mededeeling van eene derde openbaring van den verzezenen in den kring zijner discipelen.

Openbaring zeg ik. Want openbaringen noemt de heilige schrijver herhaaldelijk en nadrukkelijk de verschijningen van zijnen Heer in de dagen nadat hij van de dooden opgewekt was, en zulks met het kennelijk doel om de eigenaardig verhevene en geheimzinnige wijze van zijn optreden, spreken en handelen in dezen tijd, van zijnen vroegeren omgang met de zijnen te onderscheiden. En waarlijk, hier hebben wij eene openbaring van den verzezenen, en dat in de nieuwe heerlijkheid zijner opstanding, maar tegelijkertijd in de oude heerlijkheid van zijne altijd zelfde liefde.

Het is in Galiléa, het is aan het meer van Tiberias, dat de Heer zich ditmaal openbaart. Rondom dit meer liggen de steden, waaruit hij zich zijne eerste discipelen verzameld, waar hij het eerst zijne heerlijkheid geopenbaard heeft: Betsaïda, Kana, Kapernaüm „tot den hemel toe verhoogd.” Aan dezen oever heeft hij de scharen menigmaal onderwezen; op deze wateren wonderen van gods-

macht gedaan. Hier heeft hij, na wonderbare vischvangst, Simon Petrus dat woord doen hooren: „Vrees niet! van nu aan zult gij menschen vangen.” Hier heeft hij den storm toegeroepen: „Zwijg!” en de golven: „Weest stil!” Hier heeft hij gewandeld en Petrus doen wandelen op de onstuimige baren... Hier komt hij ook vóór zijnen hemelvaart nog eens terug; doch niet om dit alles te herdenken, maar om den zijnen nieuwe stof tot troostrijke herinnering te geven. Na dezen, schrijft Johannes, openbaarde Jezus zichzelve wederom den discipelen aan de zee van Tiberias. En hij openbaarde zich aldus:

Daar waren te zamen Simon Petrus, en Thomas, gezegd Didymus, en Nathanael, die van Kana in Galiléa was, en de zonen van Zebedeüs, en twee anderen van zijne discipelen. Ook deze ongenoemde waren waarschijnlijk, evenals de hier genoemde discipelen, visschers van beroep; dat zij ook tot den kring der elve behoord zouden hebben is niet zoo denkelijk. Waarom zou de evangelist in dat geval hunne namen niet zoowel als die der vijf anderen hebben vermeld? Dat Simon Petrus het eerst door hem genoemd wordt, is reeds daarom natuurlijk, omdat deze in het gansche volgende bedrijf als aanvoerder en hoofdpersoon optreedt; maar het is zonder twijfel een kiesch gevoel voor den uit zijne ongeloovigheid tot een zoo krachtig geloof doorgedrongen Thomas geweest, dat den heiligen schrijver bestuurd heeft om den naam van dezen discipel thans terstond op dien van Petrus te doen volgen. Dan komen de „Israëliet zonder bedrog,” en Johannes zelf aan de zijde van zijnen broeder Jakobus, onder de zedige aanduiding van „de zonen van Zebedeüs.”

Het was waarschijnlijk in een huis te Kapernaüm en tegen den avondstond, dat dit zevental te zamen was, als Simon Petrus, in hun midden, eensklaps zijn voornemen te kennen gaf om op het meer te gaan visschen; een voornemen, hetwelk door de anderen niet alleen werd goedgekeurd, maar aan welks uitvoering zij terstond bereid waren deel te nemen. Tot de vischvangst op het meer was het des nachts de rechte tijd. De waarschijnlijk aan Petrus toebehoorende vischschuit lag gereed, en in weinige oogenblikken stak men van land. De eenvoudigheid waarmede het besluit genomen wordt, het kort en goed beraad waarmede het ten uitvoer wordt gelegd, staan ons duidelijk voor oogen, als wij lezen: Simon Petrus zeide tot hen: Ik ga visschen. Zij zeiden tot hem: Wij gaan ook met u. Zij gingen uit, en traden terstond in het schip.

Ziedaar dan wederom, dobberende op de zee van Tiberias en hunne netten werpende in het vischwater, de mannen, die bestemd zijn het scheepken van Christus kerk te besturen en die de belofte hebben dat zij, als visschers van menschen, menschen vangen zullen!

Ziedaar in den duisteren nacht, op de onzekere zee, tobbede en slovende voor hun dagelijksch brood, mannen tot wie vóór weinige dagen door den verrezenen Heiland gezegd is: „Gelijkerwijs mij de Vader gezonden heeft, zende ik ook ulieden!” mannen, die op hunne voorhoofden den adem gevoeld hebben van den Zone Gods in de heerlijkheid zijner verrezene menschheid, en daarbij de woorden van zijne lippen hebben opgevangen: „Ontvangt den Heiligen Geest.” Is dit niet beneden hen? Is dit geen blijk van kleingeloovigheid? Eere zij hun, dat zij het niet beneden zich geacht hebben! Een Paulus achte

het later niet beneden zich, temidden van de ijverigste bediening van het apostelschap, met Aquila en Priscilla aan het weefgetouw neder te zitten en het geitenhaar van zijn Cilicisch vaderland tot tentdoek te verwerken, gelijk hij in zijne jeugd geleerd had, en hoe zou hij ons eerwaardiger kunnen voorkomen, dan waar hij de Efëzische ouderlingen kan toeroepen: „Gijzelven weet, dat deze handen tot mijne nooddrift en dergenen, die met mij waren, gediend hebben?” En zouden dan deze visschers het beneden zich achten door hun eerlijk bedrijf in hunne nooddrift te voorzien, daar voor hen de ure nog niet eens gekomen is, waarin zij op den wenk des Heeren hunne apostolische taak zullen aanvaarden? Het komt niet in hen op. Evenmin als de verwachting dat de raven hun brood zullen brengen, of dat de Heer schuldig is op wonderbare wijze in het onderhoud van zijne apostelen te voorzien. Integendeel! Immers hebben zij voor de bedeeing, die zij nu gereed staan in te treden, het bevel vernomen: „Maar nu, die een buidel heeft, die neme hem, desgelijks ook eene male; en die geen heeft, die verkoope zijn kleed, en koope een zwaard.”

O, hoe veel eerwaardiger komt ons deze Simon Petrus voor (deze Petrus, die de belofte heeft dat de Heer op hem zijne gemeente bouwen zal), daar hij met zoo vroolijken moed uitroept: „Ik ga vissen,” en het doet, dan die mensch voor wien het slechts noodig is een weinig in het gewicht der geestelijke dingen te zijn ingewijd, om terstond een tegenzin te krijgen in zijn dagelijksch beroep, het niet dan als eene harde noodzakelijkheid lusteloos voort te zetten en, indien de omstandigheden gunstig zijn, langzamerhand tot het besluit te komen: „Ik ga luieren.” Hoe veel beter begrepen deze Thomas, deze

Nathanael, deze Johannes en Jakobus den aard en eisch des waren christendoms, daar zij, ofschoon van de rijkste ondervindingen en diepste gedachten vol, geen oogenblik aarzelden in alle eenvoudigheid met Petrus de vischschuit te beklimmen, dan die lieden het doen, die het geestelijke leven in dier voege opvatten dat zij het tegen het werkzame, het maatschappelijke leven overstellen en bijna daarvan uitsluiten.

Het is waar: in dien ganschen nacht vingende discipelen niets. Doch deze beproeving huns geloofs behoeften zij geenszins als eene afkeuring van hun bedrijf op te vatten. Later, als de Heer hun den vruchtelozen arbeid op zijne wijze meer dan vergoeden zou, zou het blijken waarom zij niets gevangen hadden. Ook op dezen nacht van vruchteloze inspanning en volkomen teleurstelling zou, evenals vroeger op dit meer van Tiberias, de schoonste morgen volgen.

Reeds is de morgenstond aangebroken, en hij, die bij die vorige gelegenheid met hen in het scheepken was en gezegd had: „Steek af naar de diepte, en werp uwe netten uit, en gij zult vangen!” staat nu op den oever. Ach, ook van daar ziet hij hen en is tot hunne hulp gereed, gelijk hij het ook nog zijn zal in arbeid en moeite, en op de zee der menschen zoowel als der visschen, als hij in de hemelen verhoogd zal zijn. En steeds zal hij van dien verren, vasten, rustigen oever al den zijnen hulp en ondersteuning en troost en na lijden verblijden toezenden, indien zij op hem vertrouwen, als op eenen, wiens oog op hen geslagen is, schoon het hunne hem niet ziet, daar zij omzwerfen op de zee des levens, omzwerfen in duisteren nacht, en den tijd schijnen te verliezen in vruchtelozen arbeid en strijd. Is het om zijne



apostelen, om zijne gemeente hiervan voor de toekomst een voorbeeld, hiervan een onderpand te geven, dat de verrezene in deze vroege morgenure op den oever van Tiberias' meer verschenen is? Hoe dit zij, zij herkenden hem niet. Zij waren niet verre van 't land verwijderd, niet meer dan tweehonderd ellen, en zagen wel bij het zachte morgenlicht een persoon aan den oever staan, maar hadden geen de minste gedachte dat die persoon de verrezene Heiland was, die toch op deze wijze hun zeggen kwam: „Ziet, ik ben met ulieden.” Zoo verhief hij dan zijne stem; doch niet om hun dit met zoovele woorden toe te roepen: zij zouden het ondervinden; niet om hen te verrassen, door zich bekend te maken: hij had hun de veel grooter vreugde beschoren zelve hem te herkennen. Daar komt, op het morgenluchtje gedragen, eene welluidende, maar onbekende stem tot hen over, die op eenvoudigen toon vraagt: Kinderkens! hebt gij niet eenige toespijze? en het treurige Neen! hunner armoede en van hun verloren tijd en moeite moet hun van de lippen, en gaat als kort en goed visschermans-antwoord naar het strand terug.

Nu komt de goede raad: „Werpt het net aan de rechterzijde van 't schip,” met de toezegging: „en gij zult vinden.” Dit herinnert al te sterk de gebeurtenis van vóór drie jaren, dan dat de gedachte aan het wonder toen geschied niet in het hart van een Petrus, een Johannes, een Jakobus zou zijn opgeklommen. En dit blijkt ook, naar ons dunkt; want, ofschoon de spreker aan den oever nog niet geheel herkend wordt, toch wordt op zijn woord het net gewillig uitgeworpen, en zelfs geen: „Wij hebben den geheelen nacht over gearbeid en niets gevangen!” gaat ditmaal aan dit blijk van volg-

zaamheid vooraf. Doch als nu, bij 't ophalen, het net niet meer getrokken kan worden wegens de menigte der visschen, die men besloten heeft, blijft er ook voor den discipel, dien Jezus liefheeft, geen twijfel meer over. „Het is de Heere!” zegt hij tot Simon Petrus, en deze antwoordt niets, maar ook zijn hart is overtuigd met Johannes: „Het is de Heere!”

Ja, het is de Heer; de Heer, dien zij na zijne opstanding met geen anderen dan dezen naam noemen; de Heer, die ook in het nieuwe leven, dat hij leeft, met de oude liefde hunner gedenkt! Het is de Heer, die hun niet slechts eenmaal en andermaal verschenen is om de tranen te komen drogen, die zij weenden over zijn dood en graf, om hun door zijne opstanding uit de dooden krachtiglijk te bewijzen, dat hij is de Zone Gods, al wiens woorden, al wiens beloften Ja en Amen zijn, maar die zich ook gaarne aan hen openbaren wil, om hen te toonen, dat hij hun niet slechts in hunne eeuwige, maar ook in hunne tijdelijke belangen wil nabij zijn en helpen, ja in allen aardschen kommer, ook dan als zij zulks het minst zijn verwachtende!... Het is de Heer, die hen, door een enkelen trek van het vischnet in de vroege morgenure, een geheel nacht van vruchteloos arbeid en teleurstelling doet vergeten, en die ook aan deze zijne visschers van menschen, in dat hun toekomstig bedrijf, eene zelfde ervaring wel menigmaal toedenkt! Het is de Heer, eerst niet herkend, maar die, ook zonder herkend te zijn, zich bij het ontvankelijk hart ingang heeft weten te verschaffen voor zijn goeden raad, en wiens liefderijke en machtige hand bij de heerlijke uitkomst met dankbare opgetogenheid geëerd wordt!... Het is de

Heer, die, ook als hij in de hemelen verhoogd zal zijn, wel menigmaal tot de zijnen spreken zal door stemmen, die zij niet herkennen, waarop, indien zij nederig en trouwhartig gehoorzaamd worden, daden volgen, die onmiskenbaar zijn en het hart van aanbidding en erkentelijkheid voor zijne liefderijke en almachtige hand vervullen! Welgelukzalig de man, die onder alle omstandigheden en op elk gebied des levens de eenvoudige wijsheid heeft, zijn woord, hoe ook tot hem gebracht, te gehoorzamen, de leiding zijns Geestes te volgen, en te letten op de wenken zijner Voorzienigheid! Gedurig zal hij gelegenheid hebben met stille verrukking uit te roepen: „Het is de Heer!” want hij werpt het net aan de rechterzijde van het schip. Welgelukzalig ook hij, die niet alleen bij blijde uitkomsten en zegeningen van voorspoed en overvloed, maar ook in de ure van beproeving en smart, al is het met tranen op de wangen, aanbeddend en dankbaar kan uitroepen: „Het is de Heer!”

Het is de Heer! Johannes gevoelt het het eerst, want bij de teederste liefde is de schielijkste opmerking. Johannes haast zich het te zeggen tot Simon Petrus, want wat de liefde geniet, kan zij nimmer alléén genieten; zij is mededeelzaam met haar geluk. En hij heeft het tot den rechten man gezegd; want nauwelijks heeft Simon Petrus uit Johannes' mond dit: Het is de Heer! verstaan, dat een weerklank vindt ook in het vermoeden van zijn hart, of hij omgordt, daar hij naakt is, het opperkleed, en werpt zich in de zee. Neen! nu is het niet meer als vóór drie jaren bij hetzelfde wonder: „Heere! ga uit van mij, want ik ben een zondig mensch!” Nog is hij een zondig mensch, en hij weet het nog beter dan toen; maar ook weet hij beter dan toen hoe groot de

genade van den Heiligen is, en dat zijne plaats ten allen tijde wezen mag aan diens gezegende voeten.

Geen van het zevental volgt Petrus door de golven des meers, daar zijn liefdeijver zich haast zwemmende den oever te bereiken, waarop hij den Heer aanschouwt. Geen Johannes, die hem het eerst herkend heeft, en die (dunkt mij) roerloos staan en staren blijft ter plaatse waar die overtuiging zich van zijn geheele wezen meester gemaakt heeft: „het is de Heer!” Geen der andere discipelen, die de gave niet om den gever vergeten, en met het scheepken volgen, sleepende het net met de visschen. Heeft Petrus, die de gave om den gever vergeet, hem meer en beter lief dan de anderen? Hij zelf zal het geenszins beweren, als het hem straks gevraagd wordt, maar zich bepalen tot een ootmoedig: Heer! gij weet dat ik u liefheb! Zijn de andere discipelen, die het scheepken niet in den steek laten en den wonderbuit aan wal brengen, om deze hunne wijsheid, bedachtzaamheid, kalme werkzaamheid, beter dan hij? De Heer heeft geen hunner iets verweten; de Heer heeft ook geen hunner boven de anderen geprezen; en wij moeten hier leeren een zelfden geest in verscheidenheid van werkingen en gaven te erkennen en ons in de opmerking verheugen hoe deze gaven en werkingen elkander aanvullen en met wijsheid aldus verdeeld zijn. Indien al de discipelen gedaan hadden als Petrus, wat was er van het scheepken en de gevangen visschen geworden? Indien Petrus gedaan had als de anderen, welk een liefelijk bewijs van vurige genegenheid hadden wij gemist!

Een Johannes, allen vooruit in het opmerken, een Petrus, allen vooruit in het liefdebetoon, een Thomas, een Nathanael, een Jakobus, de roerpen houdende, het zeil

bijhalende, het vischnet voor scheuren en aanhaken beveiligende, zijn elk eerwaardig in hunne plaatse, en zijn elkander noodig. Christus wordt er niet beter door gediend, noch de bloei der gemeente bevorderd, indien zijne discipelen elkander nabootsen — of veroordeelen.

Allen zijn aan land gegaan; niemand spreekt. Maar men ziet de toebereidselen tot een strandontbijt: een koolvuur, met visch daarop liggende, en brood. „Van waar?” vragen de uitleggers, en tasten om naar allerlei antwoord. Maar wij, wij hebben geen ander dan dit: „Het is de Heer!” De Heer, de liefderijke, de machtige Heer, die niet alleen voor 't groote, maar ook voor 't kleine zorgt. Hij verbreekt het zwijgen. Brengt van de visschen, zegt hij, die gij nu gevangen hebt! Want schoon reeds voor de toespizje gezorgd is, ook deze vreugde moeten zij hebben, van hun eigen vangst (de Heer zegt niet „de visschen, die ik u gegeven,” maar „die gij nu gevangen hebt”) toe te brengen. Nu is Petrus weder de eerste, en trekt het net op het land. Het wordt bevonden vol groote visschen te zijn. Zij worden geteld. Johannes herinnert zich nog het buitengewone getal: honderd drie en vijftig; en hij merkt op: hoewel er zoo vele waren, scheurde het net niet. En geen wonder dat hij het opmerkt, daar hij zich ook die vorige wondervangst op ditzelfde meer herinnert, toen het net degelijk scheurde, en de schepen bijna zonken. Neen, aan de vreugde van dit tweede wonder ontbreekt niets; en zoo veel volkomener als zij is, zooveel meer bemoedigt zij hem bij de gedachte aan dat woord, met de eerste wonderbare vischvangst in verband: **Vreest niet; gij zult menschen vangen!...** Och! indien de Heer medewerkt, de zegen zal telkens grooter, tel-

kens volkomener zijn, en het gebrekkigste net zal niet scheuren!

Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een net, geworpen in de zee, en dat allerlei soort van visschen tezamenbrengt; hetwelk, wanneer het vol geworden is, de visschers aan den oever optrekken, en nederzittende lezen het goede uit in hunne vaten, maar het kwade werpen zij weg. Hoe plechtig, hoe schitterend zal de morgen zijn, waarop dit woord vervuld wordt; de morgen der eeuwigheid, waar geen nacht meer op volgen zal! Dan staan de voeten dergenen, die Jezus liefhadden, voor altijd op het vaste land, en „geen zee zal meer zijn.”

Was dit plechtig, stil eerbiedig, en toch zoo zalig samen-zijn op den oever van het meer van Tiberias, waar de stem des Heeren hun zoo vriendelijk toeriep: Komt herwaarts, houdt het middagmaal! waar niemand hunner sprak, of spreken kon, of zich verstoutte te spreken, of het hart had om zooveel te vragen als: Wie zijt gij? daar immers in aller hart dat woord bleef doorklinken: „Het is de Heer!” was dit vreedig aanzitten, zonder zorg of leed, en temidden van overvloed, na doorgewaakten nacht en doorgestaan leed (och, of het altijd duren mocht!), daar de Heer naar de oude wijze het brood nam en omdeelde en den visch desgelijks: was het voor zijne discipelen een voorsmaak, en voor ons een voorspiegeling van hetgeen er eenmaal zal worden genoten in het eeuwig hemelsch samenzijn met den verheerlijkten? O, voorzeker! En gelijk hier het nieuw genot in de gemeenschap des Heeren de herinnering der vroegere genietingen medebracht, zoo zal dit in nog veel grooter mate, en tot eeuwige blijdschap, ook daar het geval zijn, waar het aard-

sche leven-met-Christus in het hemelsche leven-met-hem overgaat en zijn vrucht draagt.

Voor de zijnen heeft hij ook hier beneden het brood des levens gebroken en den beker der vertroosting hun toegereikt, temidden hunner beproevingen en smarten. Wat zal het zijn, als daarboven, bij het licht van den eeuwigen morgen, het woord vervuld wordt, dat hij gesproken heeft van den nieuwen wijn, dien hij met hen drinken zal in het koninkrijk zijns Vaders?

Ook ons moge deze morgen opgaan en deze wijn geschonken worden? Ook ons, aan de woelige, de gevaarvolle, de bedriegelijke zee des levens ontkomen, moge op het schoonste strand het: „Komt herwaarts, houdt het middagmaal!” van de dierbaarste lippen toeklinken! Dit hangt daarvan af of wij hier op aarde zijne gemeenschap gekend, of naar haar gezocht hebben. Maar hebben wij dat, dan zal het ons ook, terwijl wij nog omzwerfen en door de baren geslingerd worden, geen klein onweder ons dikwijls drukt en, in den duisteren nacht, maan noch gesternten gezien worden, temidden van veel vruchteloos arbeid en herhaald gevaar van vergaan; dan zal het ons, ook temidden van dat alles geenszins ontbreken aan gedurige ondervinding van die nabijzijnde liefde, noch ook aan herhaalde ervaring van die zegenende wondermacht, waarbij het stille hart met dankbaren ootmoed uitroept: „Het is de Heer!”

---

## XVII.

WAAR IK HENENGA WEET GIJ, EN DEN WEG WEET GIJ,

Joh. XIV : 4.

Wie is er, die niet weet door wien, tot wien en onder

welke omstandigheden het woord gesproken is, dat boven dit opstel staat geschreven. De Heiland sprak het tot de zijnen, die in de wereld waren, die hij liefgehad had en liefhad tot den einde <sup>1)</sup>. Hij sprak het op het feest van Pascha, daar hij met hen nederzat aan den heiligen disch, wetende dat zijne ure gekomen was, dat hij uit deze wereld zoude overgaan tot den Vader.

Reeds is hij aan dezen disch tebovengekomen dat oogenblik van eigene diepe ontroering in den geest, waarin hij betuigd heeft: Voorwaar, voorwaar, ik zegge u, dat een van ulieden mij zal verraden <sup>2)</sup>. Reeds is de verrader uitgegaan in den nacht, om haastelijk te doen wat hij doet. Van zijne vreeselijke tegenwoordigheid verlost, heeft de Heiland adem geschept, en terugkerende tot de zalige bewustheid van zijn overgaan tot den Vader, den bloedigen weg voorbijgezien en, als ware hij reeds met Hem in de heerlijkheid, die hij bij hem had eer de wereld was, zegepralende uitgeroepen: Nu is de Zoon des menschen verheerlijkt, en God is in hem verheerlijkt. Indien God in hem verheerlijkt is, zoo zal ook God hem verheerlijken in zichzelf, en hij zal hem terstond verheerlijken. Kinderkens, heeft hij er bijgevoegd, Kinderkens, nog een kleinen tijd ben ik bij u. Gij zult mij zoeken, en gelijk ik den Joden gezegd heb: daar ik henenga kunt gij niet komen, alzoo zeg ik ulieden nu ook <sup>3)</sup>. Dit heeft bij Simon Petrus aanleiding gegeven tot de vraag: Heere! waar gaat gij heen? — Daar ik henenga, was

1) Joh. XIII : 1.

2) vs. 21.

3) vs. 31—33.



het antwoord, kunt gij mij nu niet volgen, maar gij zult mij namaals volgen <sup>1)</sup> En dit antwoord lokte bij den discipel die roekelooze betuiging uit, waarop de aanzegging zijner verloochening niet kon achterblijven. Het mag ons niet verwonderen, indien op dit alles een oogenblik van ernstig stilzwijgen gevolgd is. En wat er bij dat ernstig stilzwijgen in de harten zijner discipelen omging, hij wist het, die alle dingen wist. Daarom brak zijne liefde het af met een woord van bemoediging, niet alleen voor deze, maar voor alle toekomstende uren van ontroering: Uw harte, zeide hij, uw harte worde niet ontroerd: gijlieden gelooft in God, gelooft ook in mij. Maar daarop, meer bepaaldelijk nederkomende op hetgeen in dezen zelfden oogenblik de ontroering hunner harten uitmaakt, laat hij volgen: In het huis mijns Vaders zijn vele woningen: anderszins zoo zoude ik het u gezegd hebben: ik ga henen om plaats te bereiden. En zoo wanneer ik henen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zoo kom ik weder, en zal u tot mij nemen, opdat ook gij zijn moogt daar ik ben. En waar ik henenga weet gij, en den weg weet gij.

Waar ik henenga weet gij. Althans zij konden het weten. Hij had het hun ook nu gezegd: Tot zijnen Vader; tot het huis zijns Vaders; het groote, het blijvende huis in de hemelen; den waren tabernakel, de wezenlijke tente der samenkomst van God met zijn volk. Daar konden zij nu nog niet komen. Maar derwaarts ging hij door kruis en dood en opstanding en hemelvaart, om hun plaats te bereiden, opdat zij hem namaals

---

1) Joh. XIII : 36, 37.

volgen mochten, als hij wederkwam om hen tot zich te nemen.

Den weg weet gij. Den weg, wil de Heiland zeggen, den weg voor mij en den weg voor u. Den weg, door welken ik tot het huis mijns Vaders heenga, heenga om u daar plaats te bereiden. En den weg, langs welken gij mij derwaarts volgen moet en door mij daar zult binnengeleid worden.

Dat hij door lijden tot zijne heerlijkheid moest ingaan, had hij hun menigmaal en duidelijk genoeg voorgehouden. Wisten zij het nog niet, hun onverstand en de traagheid van hun hart had schuld. Ook konden zij weten dat de weg tot het huis zijns Vaders, de plaats daar hij tevoren was, voor hem om geen andere reden een lijdensweg wezen moest, dan opdat hij de zijnen, met God verzoend door zijn dood, behouden door zijn leven, in dit Vaderhuis plaats bereiden mocht. Hadden zij dit nooit tevoren begrepen, de instelling des Heiligen Avondmaals, die aan dezen zelfden Paaschdich had plaats gehad, had er hun een denkbeeld van kunnen geven. Maar ook dit had de Heer hun waarlijk niet verborgen: dat de weg om eenmaal in zijne heerlijkheid te deelen ook voor hen een weg van kruis en lijden zijn zoude, in geen andere kracht dan die des geloofs in God, des geloofs ook in hem, eens geloofs, waardoor het hart vast is door hope en van liefde brandt.

Toch zegt hierop een Thomas tot hem: Heere! wij weten niet waar gij henengaat: en hoe kunnen wij den weg weten?... Zou het waarheid zijn? waarheid in dezen Thomas, die met hem gegaan is naar dit Jeruzalem, om met hem te sterven? Ach, hij weet

het, en hij weet het niet. Hij wordt geslingerd tusschen hoop en vrees. Zijn hart is ontroerd door de vermenigvuldiging zijner gedachten. Heerlijk is het hem, te hooren van het huis des Vaders, waar vele woningen zijn, van het derwaarts gaan en plaats bereiden en wederkeeren en tot hem genomen worden en zijn waar hij is; maar hij wenschte er met klare, duidelijke woorden meer van te hooren; en zijn ongeduld naar een volkomen wetenschap uit zich in een niet geheel waarachtig voorgeven van onwetendheid.

Wij echter, die dit lezen, kunnen geene onwetendheid voorwenden, wanneer wij den Heer hooren betuigen: Waar ik henenga weet gij, en den weg weet gij. Voorwaar! waar hij henenging weten wij, en hoe zouden wij den weg niet weten? Zijn kruis, zijn graf, zijn opstanding, zijn hemelvaart, de prediking van zijne beter onderrichte, door den Heiligen Geest verlichte apostelen heeft ons voor misverstand bewaard. Deze wetenschap behelst voor ons den volkomensten troost; eischt van ons den vurigsten dank; roept ons tot de heiligste zelfbeproeving. Laat ons hierbij stilstaan.

Waar Jezus Christus, waar de eengeborene Zoon van God, die, uit den hemel op aarde gedaald, ons vleesch en bloed had aangenomen, nadat hij de reinigmaking onzer zonden door zichzelven te weeggebracht had, is heengegaan, weten wij. Naar het huis des Vaders, naar den hemel der heerlijkheid. Van dit huis des Vaders weten wij wel niet veel, maar toch dit, dat er vele woningen zijn, dat er plaats en ruimte is voor de vele duizenden der engelen en voor eene schare, die niemand tellen kan. Van den hemel der

heerlijkheid kunnen wij ons wel geene evenredige voorstelling maken; maar wij weten niet alleen, dat zijne heerlijkheid de heerlijkheid dezer aardsche schepping oneindig verre overtreft, maar ook, dat deze zijne heerlijkheid voor niemands oog ooit of immer door een enkele wolk, een enkele traan kan worden beneveld, omdat hij de vaste verblijfplaats is van het volkomen geluk, de volmaakte heiligheid, de volmaakte liefde.

Ja, derwaarts is Jezus Christus, derwaarts is de eengeboren Zoon van God heengegaan; daar is hij nu; daar, door zijnen Vader verheerlijkt met de heerlijkheid, die hij bij hem had eer de wereld was. Maar waarom omstraalt deze heerlijkheid nu ook zijne aangenomene menschheid? Waarom is hij daar als Jezus Christus? Omdat het zijne hoogste heerlijkheid is, mensch te zijn geworden voor de menschen, zijne hoogste heerlijkheid, de Zaligmaker der menschen te zijn. Die uit de hemelen is nedergedaald om te zoeken en zalig te maken dat verloren was, is ten hemel wedergekeerd om ons te behouden en plaats te bereiden. Bij, rondom hem moeten zij eenmaal allen zijn, en HEM zien gelijk hij nu is, die eerst geworden is als hunner een. Ja, waar hij henenging weten wij. Naar het huis zijns Vaders, waar vele woningen zijn, en woningen voor alle de zijnen. Naar den hemel der heerlijkheid, waarin alle zijne ware discipelen hem volgen, waarin zij met hem deelen zullen. Naar het onschendbaar verblijf, waar HEM in volmaakte liefde en heiligheid te omringen het eeuwig en volkomen geluk van verlore zondaren zal uitmaken.

Den weg weten wij. Wij weten niet alleen welke voor hem de weg tot het huis des Vaders geweest is;

maar ook wat derwaarts voor ons de weg is, is ons niet onbekend. Weinig zou het ons baten, tergen zou het ons en niet troosten, indien wij wel wisten van het huis met de vele woningen, maar niets wisten van den weg, die er heen voert; wel van eens Heilands voorgaan, maar niet van ons volgen! Maar neen! wij weten het: „Geloof in God, geloof ook in mij!” Dat is voor ons allen de weg! Door hem in God gelooven, die hem opgewekt heeft uit de dooden en hem heerlijkheid gegeven heeft, opdat ons geloof en hoop op God zijn zouden; zooals die Petrus schrijft, die ook zelf door dezen weg gevolgd is <sup>1)</sup>. Jezus zelf is de weg, de weg, die tot den Vader (en daarom ook tot het huis des Vaders) leidt, door verzoening der schuld, door heiliging van het hart, door opwekking eener liefde, die de vreeze buitensluit, en Gods geboden niet zwaar bevindt; door het geloof in den Zoon, op de liefde des Vaders te vertrouwen en, van deze liefde zeker, het kruis op zich te nemen, het vleesch te kruisigen en den Zoon na te volgen, ziedaar hoe men hem ten hemel volgt. Ziedaar een weg, door hem aangewezen, door hem geopend, en waarop hij een iegelijk, die dien weg in waarheid betreedt, als van den hemel met zijne genade en Geest tegemoet komt en ondersteunt, opdat hij hem langs dien weg tot zich neme op zijnen tijd, en brenge waar hij is.

O troostrijke wetenschap, boven welke wij geene andere behoeven, daar zij ons alles zegt wat ons in leven en sterven tot volkomene vertroosting noodig is! Wij weten dat deze wereld met hare heerlijkheid niet dan voorbijgaat; dat onze eigene heerlijkheid is als een bloem des

1) 1 Petr. I : 21.

velds; dat onze dagen een handbreed gesteld zijn; dat ons leven een gestadig sterven is, en dat wij eenmaal alles en allen op deze aarde verlaten moeten om met onze zondige ziel voor God te verschijnen. Geen vreeslijker wetenschap dan deze, indien wij niet wisten dat een uit ons midden, maar een meerder dan allen, al onze zonden gedragen, al ons leed en den dood voor allen gesmaakt had, opdat zondaren zijne eeuwige gerechtigheid, opdat stervelingen zijn eeuwig leven, opdat ongelukkigen zijn eeuwig heil zouden deelachtig worden; indien wij niet wisten waar deze was heengegaan, of onkundig waren van den weg om hem derwaarts te volgen. Maar nu, wat deert ons de vergankelijkheid van deze aardsche tooneelen? Het vaderlijke huis daar boven blijft, en wacht, en staat open. Wat deert ons des levens last en leed? De weg der vele beproevingen is de weg, dien wij weten. Diep buigt ons neder het gevoel van onze schuld. De dagelijksche ondervinding van onze zwakheid; wij weten, wij weten dat wij zondaren zijn, en onze verdorvenheid weten wij; maar indien hij, die alle dingen weet, weet dat wij hem liefhebben: wij weten dat hij ons dan niet alleen dulden, maar dragen en schragen zal op den weg, waarop wij hem volgen, en dat wij geen gesloten vaderhuis zullen vinden, waar het vertrouwen om het open te vinden niet gegrond was dan op zijne liefde en tusschenkomst. De dood komt, tast ons aan, werpt ons neder, omringt ons met nacht en duisternis; maar ons hart wordt niet ontroerd; wij gelooven in God; wij gelooven ook in Jezus Christus; waar hij henenging weten wij, en den weg weten wij.

Deze wetenschap vereischt onzen vurigsten dank.

Zij behelst niet slechts onzen volkomenen troost; zij bepaalt ons bij het grootste wonder eener goddelijke liefde; zij valt ons onverdiend boven duizenden tebeurt.

Bedenken wij het nog eenmaal: Den weg weten wij. Den weg, door den eengeboren Zoon van God opgetreden in dienzelfden nacht, waarin hij aan den Paaschdich voor zijne discipelen getuigde: Waar ik heenga weet gij. Op dezen weg werd hij gebracht door een uitverkorenen, die hem verried; op dezen weg werd hij door een voornaamsten vriend verloochend; op dezen weg werd hij door allen verlaten; op dezen weg stond hij alleen; alleen, tegenover de zondaren, alleen, tegenover de zonde, alleen, tegenover den dood, alleen, tegenover den overste der wereld en de macht der duisternis. Deze weg moest met zijne tranen, met zijn bloedig zweet, met zijn hartebloed worden doorweekt. Den weg weten wij. Wij volgen dien weg met onze gedachten van Gethsémané naar de zale des hoogepriesters, van de zaal des hoogepriesters naar het rechthuis, van het rechthuis naar Golgotha! *Via dolorosa!* Weg van smarten! Vermociende, pijnlijke, vernederende weg, weg ten doode. De kus van Judas, de slag in het aangezicht, het oordeel der godslastering, de verloochening voor Pontius Pilatus, de geeseling, de doornenkroon; het kruis, de bespotting aan het kruis, de duisternis waarin de Eengeborene uitroept: „Mijn God, mijn God! waarom hebt gij mij verlaten?” De dood, de bezolding der zonde, waarin hij, die geen zonde gekend heeft, den toorn Gods tegen de zonde in dit haar vreeselijk uitwerksel kennen leert. Den weg weten wij. Dit is de weg geweest. Dit zijn noodzakelijke ingang, zijn onvermijdelijke aanvang. Langs geen anderen weg dan dezen kon de op aarde gedaalde Zoon des Vaders tot den Vader we-

derkeeren. En waarom niet? Ook dit weten wij: opdat er voor ons, opdat er voor de dwalende schapen, opdat er voor verlorene zonen een weg tot den Vader zoude zijn!... Gewis! deze heilige boven alle heiligen, deze profetie boven alle profeten, had wel als een andere Henoeh, als een andere Elia tot God mogen genomen worden, zonder den dood te zien... Slechts omdat noch zijn heilig voorbeeld, noch zijn volmaakte prediking genoegzaam waren om zondaren te verlossen van het verderf, maar daartoe zijn schuldeloos lijdend, zijn verzoenend sterven noodig was, moest en mocht de weg zijn zooals hij geweest is! De Vader wilde het; de Zoon wilde niet anders dan de Vader; een zelfde Liefde eischte en bracht het offer.

Nu wedergalmt het huis des Vaders van het vroolijk gezang van tienduizendmaal duizenden, die den weg geweten en betreden hebben, dien de Zoon hun geopend heeft en waarop hij hun is voorgegaan; den weg, waarop hij tot hen gekomen is door zijn woord en Geest en leidingen, en vanwaar hij hen tot zich genomen heeft in de ure des dood. Nu zijn zij daar hij is, nu ter plaatse, die hij hun bereid heeft. Nu danken zij hem dag en nacht (maar daar is geen nacht!) voor zijn weg en den hunnen. Nu heet het uit hunne vereenigde monden: Gij zijt geslacht! en hebt ons Gode gekocht met uw bloed! gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en tot priesters! — Onder hen juicht en dankt die Thomas, die eenmaal gezegd heeft: Heere! wij weten niet waar gij henengaat, en hoe kunnen wij den weg weten? En zouden wij, die van der jeugd af aan beiden geweten hebben, van uit dat tranendal, waarin deze wetenschap al onze, maar ook onze genoegzame troost is, ons aardse danklied niet paren aan dat hemelsche?



Deze wetenschap viel ons onverdiend boven duizenden tebeurt. Nog blijft voor duizenden van blinde Joden dat woord van kracht: Waar ik henenga, kunt gijlieden niet komen. Nog weten miljoenen heidenen van vaderhuis noch weg, van voorganger noch plaatsbereider. Ai mij! Welke plaatsen bereidt zich de heidensche verbeelding na den dood? Holen van ontucht opnieuw, tooneelen van moord en doodslag. „In Balders hof drinken wij eerlang bier uit bekers van bekkeneelen!" dit zongen onze heidensche voorvaderen in de ure des doods en droomden zich de zaligheid van Walhalla als een eeuwig gevecht!... Maar nauwelijks kunnen wij ons voorstellen dat wij zulke vaderen gehad hebben, wij, die aan den schoot onzer moeder reeds geleerd hebben te weten waar onze Heiland henenging, en in welken weg hij ons wacht en tot zich neemt. Helaas, aan velen onzer volksgenooten, aan velen onzer medechristenen is die weg niet dan gebrekkig bekend. Het heilig Evangelie, dat hun dien weg geheel zou leeren kennen zooals hij waarlijk is, vrij en open, ofschoon smal en steil, is hun een verboden boek, en tusschen hen en den eenigen voorganger en leidsman en plaatsbereider werpt zich een ongeroepene priesterschap als blinde leidlieden der blinden op. Maar wij hebben de Heilige Schrift, wij hebben haar van kindsbeen af kunnen weten; en indien eenig leeraar ons een weg verkondigde buiten den weg, dien ons Christus en zijne apostelen verkondigd hebben, wij kunnen hem logenstraffen en ook zonder hem en in spijt van hem den waren weg weten en gaan. Wat onderscheidt ons? Wat hebben wij gedaan, wat doen wij, om zoo groot een voorrecht waardig te zijn, te worden, te blijven?... Danken wij het den

Plaatsbereider, die van uit het huis zijns Vaders onzer in liefde gedacht heeft en gedenkt! Het is zijne vrije, duizendmaal opnieuw verbeurde genade, dat wij weten waar hij henenging en den weg weten!

Maar deze wetenschap behelst niet slechts onze volkomenste vertroosting; zij vereischt niet maar onzen vurigsten dank; ook roept zij ons tot de heiligste zelfbeproeving.

Waar hij henenging weten wij, en den weg weten wij. Wij kunnen het ten minste allen weten. Maar weten wij het recht goed? Weten wij het alzoo, dat deze wetenschap ons waarlijk vertroosten, ons waarlijk met dankbaarheid vervullen kan, ons waarlijk baat? Weten wij het zooals een Thomas, een Petrus, een Johannes, en na hem een Paulus het hebben leeren weten? zooals slechts hij het weet, die in God gelooft, die ook in Christus gelooft, in dien Christus, in wien al Gods beloften ja en amen zijn?

Helaas! er zijn zoovele christenen, wier hart nog maar al te zeer ontroerd wordt door de gedachte aan dood en scheiding, wier schouders nog maar al te schuw zijn van het kruis. Er zijn er zoovelen, die hunne onbeledene zonden door hunne ingebeelde deugden meenen goed te maken; er zijn er weder anderen, die van de herhaalde belijdenis hunner zonden en de oneindige klacht over hunne zwakheid hun behoudenis schijnen te verwachten; en indien dezen al weten waar de Zaligmaker heenging, zouden zij ook waarlijk den weg weten?

Waar hij henenging weten wij en den weg weten wij. Maar wat baat het den weg te weten, indien men hem niet kiest? vóór zich te zien, indien men hem niet inslaat? in te slaan, indien men hem weder verlaat?

Die hem niet ten einde toe bewandelt, komt niet aan het doel, bereikt het vaderhuis niet. Den weg geweten, en hem niet gekozen, niet ingeslagen, niet ten einde toe bewandelt te hebben, o schande, o schade, o verzwaring van oordeel, o hel, door ongehoorzamen en afvalligen voor zichzelf bereid! Gij, mijne ziele! koost gij den weg, dien gij sedert lang reeds kent? Den weg des geloofs in God, des geloofs ook in Christus? Is de gekruiste Christus u de weg geworden, door welchen gij ootmoedig, maar vrijmoedig tot den Vader gaat? Hebt gij hem lief voor zijne liefde, en heiligt gij u hem ten dankoffer, gelijk hij zich voor u ten zoenoffer geheiligd heeft? Verloochent gij om zijnentwil uzelfen? neemt gij uw kruis op, volgt gij hem? En zoo gij niet dan struikelende voortgaat en dikwijls bezwijkt, blijft gij nochtans op den weg, den goeden, den eenigen, den onbedriegelijken, die zijne liefde u heeft doen kennen? O, dat elke aarzelende toetradе, elke afgedwaalde wederkeerde, elke bezwekene wederom eenen moed schepte, en niemand zichzelf bedroog! Er is geen weg dan deze weg, die tot het huis des Vaders leidt. „Dit is de weg; wandelt in denzelfen!” roept de Heiland zelf ons toe, van uit dat vaderhuis, waar hij niet ophoudt plaats te bereiden „opdat het vol worde.” Hoe zoet; na de vermoeienissen des wegs; hoe zoet zal in dat vaderhuis het rusten zijn, het rusten en uitrusten aan dat broederlijk hart.

---

### XVIII.

#### PSALM CIV.

Geen der vier hemelstreken zoo gezegend op aarde als het helder Oosten, waar de opgaande zon de kindsheid des menschedoms bescheen. Daar lag het paradijs der on-

schuld ingesloten tusschen zijne vier rivieren; daar zag de eerste mensch, wijs, heilig en gelukkig, al de wonderen dier jonge schepping, van welke de Heere God gezien had dat zij goed was. Daar wees Jehova zijnen vriend Abraham het land, dat hij hem en zijn nakroost had toegedacht, aan; een land overvloeiende van melk en honig; daar lag het beloofde, het verkregene, honderdmaal verbeurde, duizendmaal gezegende land, waar Jehova met zijn volk woonde in het heilige der heiligen, waar Hij, door wien de wereld gemaakt was, in het vleesch verscheen.

Nog heden ten dage roemen de reizigers dat land als het schoonste van het geheele Oosten. En echter hebben, sinds Jehova zijn zegen terugnam, zijn tempel der verwoesting overgaf, en zijn volk in ballingschap verstrooide, zooveel rampen dien bodem geteisterd, zooveel oorlogen hem platgetreden, zoo barbaarsch een dwingelandij zijn akkers uitgeput, dat het nauwelijks een denkbeeld meer geven kan van wat het eenmaal moet zijn geweest; het onvergelijkelijk Kanaän, met zijn Thabor en Karmel, met zijn Palmstad en Heilige stad, met zijn leven en vruchtbaarheid uitstortenden Jordaan, zijn schilderachtige meeren, bloeiende valleien, welige akkers; met zijn overvloed van wijndruiven, olijven, granaten, vijgen, dadels; met zijne duizenden en tienduizenden van schapen en lammeren rondgeweid in grazige vlakten (in dat land van weelde, woestijnen genoemd) en aan de aartsvaderlijke putten gedrenkt; het Kanaän waar de dichterlijke zoon van Isaï zijns vaders schapen hoedde.

Hoe open was het hart van dezen jongeling voor de schoonheden der natuur, die hem omringde, voor de wonderen, welke de dag aan den dag, de nacht aan den nacht verkondigde. Zijn zoetste wellust was het, den bezielde

toon zijner harp te paren aan het verheven lied, dat voor zijne ooren de schepping aanstemde. Ook in de stilte van den nacht welde in zijn hart menig schoon gezang op, dat bestemd was om de opgetogenheid der volgende eeuwen uit te maken. Maar het is niet slechts de schepping, die hij schildert, het is niet slechts de indruk van berg en dal, bron en beek, hemel en aarde, dien hij wedergeeft; zijn geest klimt tot den Schepper op, zijn gemoed is vol van God. Dien heiligt hij stem en snaren. Davids liederen zijn psalmen, lofgezangen tot heerlijkheid des Allerhoogsten, wiens handenwerk, wiens grootheid, wiens goedheid, ja al wiens volmaaktheden hij op het gelaat der schepping leest; der schepping, die hij niet slechts aanschouwt bij het licht der geschapene zon, maar ook bij het licht van den Heiligen Geest.

Van Davids liederen is, door rijkdom van stof, verhevenheid van opvatting, schoonheid van uitvoering, de Honderdvierte Psalm zeker een der uitnemendsten. Met diep ontzag en in den toon der aanbidding vangt hij aan: „Loof den Heere, mijne ziel! Jehova, mijn God, Gij zijt zeer groot. Met majesteit en heerlijkheid zijt gij bekleed! Die met het licht zich bedekt als met een kleed; die den hemel spant als een gordijn; die zijne opperzalen zoldert in de wateren; die van de wolken zijn wagen maakt; die op de vleugelen des winds wandelt. Hij maakt de winden tot zijne boden, vlamme bliksemen tot zijne dienaars. Hij heeft de aarde gesteld op hare grondvesten; zij kan in eeuwigheid niet wankelen. Met de zee had hij haar overdekt als met een kleed; de wateren stonden boven de bergen. Van zijn schelden vloten zij, zij haasteden zich weg voor zijne donderstem; de bergen rezen op; de dalen daalden, ter plaatse, die hij voor hen gegrond had; der

zee heeft hij een perk gesteld, dat zij niet overschrijden kan."

Wij zien het, de verheerlijking des Almachtigen heeft de verbeelding des dichters doen ontwaken, en deze voerde hem tot de dagen en het werk der schepping terug; maar nu laat hij, bij het licht van een schoonen morgen, dunkt mij, zijne oogen weiden over de liefelijke streek in welker midden hij zich met zijns vaders kudden bevindt. Hij volgt de beekjes, die de valleien besproeien en tusschen de heuvelen kronkelen. Zijn zij slechts daar om zijne vreedzame schapen te drenken? Neen! maar ook om den dorst des woudezels te breken en van al het gedierte des velds, naar de groote goedheid van dien machtigen God, die geen zijner schepselen vergeet. Met verrukking vangt zijn oor het gezang der vogelen van uit het duistere lommer op; dan rust weder zijn oog op de grazige helling, waaraan zich zijne schapen verkwikken. Hier blinkt een korenveld als goud; ginds dartelt de wijnrank; daar breidt de welige olijf zijne vruchtbare takken uit... Doch zijne weder ontwaakte verbeelding zoekt een tegenstelling in groot-schere tooneelen. Naar den Libanon voert zij hem, naar den Libanon met zijne krachtvolle cederen en spitse dennen, waarin het groot gevogelte zijne nesten bouwt, en in welker schaduw de klipgeit huppelt. De nacht daalt, de maan gaat over het woeste landschap op; het wild gedierte verlaat zijne krochten; de jonge leeuwen vragen van God hunne spijze. Verschrikkelijke ure! Gelukkig duurt zij niet lang. Reeds gaat de zon weder op; het roofgespuis kent zijn tijd en keert terug in zijne schuilhoeken. Gerust en gelukkig rijst de van God gezegende mensch op uit zijnen slaap, en treedt weder op, op een tooneel van overvloed, om te arbeiden en te genieten tot den avond... Dit lokt wederom uit den toon van lof en dank: „Hoe

groot zijn uwe werken, o Heer! Gij hebt ze allen met wijsheid gemaakt! Het aardrijk is vol van uwe goederen!" Maar het aardrijk niet slechts: ook de onmetelijke zee met hare schepen en duizenden van wezens en gedrochten! „Die allen wachten op u, dat gij hun hunne spijsze geeft elk op zijnen tijd! Geeft gij ze hun, zij vergaderen ze; doet gij uwe hand open, zij worden verzadigd met het goede. Verbergt gij uw aangezicht, zij worden verschrikt; neemt gij hunnen adem weg, zij sterven en keeren weder tot hun stof. Zendt gij uwen geest (uwen levenwekkenden adem) uit; dan worden zij als opnieuw geschapen; zoo vernieuwt gij het gelaat des aardrijks!"

En nog eenmaal grijpt de voorstelling van Jehova's onvergelykbare grootheid den heiligen zanger aan, en voert hem terug tot den toon der aanbidding, waarmede hij ook is aangevangen: „Des Heeren heerlijkheid" — dit is alles wat hij zeggen kan — „des Heeren heerlijkheid zij in eeuwigheid! De Heer verblijde zich in zijner handen werk! De aarde heeft hij slechts aan te zien, en zij beeft; de bergen slechts aan te roeren, en zij rooken..." Toch kan de mensch, wiens lust het is hem te verheerlijken, met stille gerustheid aan hem denken, ja met zachte overdenkingen zich verblijden in dienzelfden God, die den zondaar uitroeit en den goddelooze teniet maakt: „Loof;" van al wat gezegd is, is dit het einde; „Loof den Heere, mijne ziele! Hallelujah!"

Het is opwekkelijk naar tonen als deze te luisteren, en door hun geklank zich het hart te laten stemmen tot een godvruchtig, tot een weldadig genot der natuur. Het land, waarin zij tot ons overklinken, is zekerlijk geen Kanaän; onze velden zijn geene velden van Bethlehem Juda, waar een David stof vond voor een psalm als den Honderdvier-

den; toch kan de dankbare opgetogenheid, die in dezen psalm spreekt, ook in Nederlandsche harten een weerklank vinden. Of is ook in Nederland de aarde niet „vol van Gods goederen?” Of vertellen ook in Nederland de hemelen niet Gods eer, en het uitspansel zijner handen werk? Grootsche natuurtooneelen levert onze bodem niet op; maar de grootheid Gods is overal; en zijne goedheid... Zie rondom u!

Op het oogenblik dat ik deze regelen schrijf zijn de laatste sporen van den winter geweken; de lente is daar. Reeds is haar levenwekkende adem gevoeld; welhaast zal hare zachte werking overal gezien worden; het is eene opvolging van zoete verrassingen, welke de landen niet kennen waar de tegenstelling van winter en zomer niet voorkomt als bij ons: in plaats van dood, leven; voor dorheid, bloei! Welk een gewaarwording, als alle velden, alle bosschen wederom groen zijn; de weide weder bevolkt, het woudkoor weder ontwaakt, geheel de schepping als met een nieuw leven beziel is! De dichter van den Honderdvierten Psalm spreekt van eene „vernieuwing van het gelaat des aardrijks;” maar dit, dit is eene vernieuwing zooals het altijd groene Oosten er geene kent, en die telkenmale onze harten mag stemmen tot verheerlijking van hem, die ze bewerkt en ons te aanschouwen geeft.

Ja, hem zij de eere! Laat ons van geen denkbeeldige goden spreken, „de lente, de natuur,” die dit alles zouden doen. Laat ons niet eindigen bij de onderstelde krachten, die de aanschouwelijke verschijnselen teweegbrengen. Wij kennen een God in den hemel, die alle deze dingen doet! Een alleen alles vermogende, „die zijn bevel op aarde zendt, wiens woord zeer snel loopt.” En wij hebben een hart, dat zijn bestaan, zijn almacht, zijn goedertierenheid gevoelt, en



zich tot hem verheffen en zeggen kan: Gij vernieuwt het gelaat des aardrijks!" Gij Almachtige, die het aardrijk ook geschapen hebt! Gij Getrouwe! die gezegd hebt: „Voortaan, alle de dagen der aarde, zullen zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht niet ophouden!" Gij, Goedertierene! „die uw zon laat opgaan over boozen en goeden en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen!"... Hoe groot is uwe lankmoedigheid, die de schoonheden der schepping, die al hare weldaden dagelijks opnieuw te genieten geeft aan zoovele harten, die koud blijven voor uwen lof en ongevoelig voor uwe liefde!... Ach, dat tenminste, zij, die u kennen op het gebied der genade, u uwe eer niet onthouden op het gebied der natuur!

---

## XIX.

### MOSTERDZAAD EN ZURDEESEM.

[Jezus] zeide: Wien is het koninkrijk Gods gelijk? en waarbij zal ik hetzelfde vergelijken? Het is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijnen hof geworpen heeft; en het wies op, en werd tot eenen grooten boom, en de vogelen des hemels nestelden in zijne takken.

En hij zeide wederom: Waarbij zal ik het koninkrijk Gods vergelijken? Het is gelijk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was. Luk. XIII : 18—21.

De bovenstaande gelijkenissen van het koninkrijk Gods maken een onafscheidelijk paar. Onder verschillende beelden stellen zij ons de verborgenheid zijner inwendige kracht voor oogen. Deze is gelijk aan die wonderbare groeikracht (Gods geheim!), die uit een kleinen, maar levendvollen zaadkorrel een uitgebreid en zich uitbreidend ge-

was ontwikkelt; zij is gelijk aan die niet minder wonderbare gisting (Gods geheim evenzeer), welke zich door het zuurdeeg aan het gansche deeg mededeelt, zoodat het nergens ongezuurd blijft. Het mosterdzaad, door een mensch genomen en in zijn hof geworpen; het mosterdzaad, opgewassen en tot een grooten boom geworden, in welks takken de vogelen des hemels nestelen, is een zinrijke voorstelling van de kerk van Christus, zooals zij door hem in deze zijne wereld geplant, in den aanvang klein was en van geringe beteekenis scheen, maar, reeds toen, de gansche volheid van haar leven en geheel haar toekomst, wat de kracht betrof, in zich bevatte; zooals zij zich, onder aardse en hemelsche invloeden, niet op eens, maar bestendig, geleidelijk, en boven verwachting uitbreidt, om aan hare bestemming te beantwoorden, en zelfs voor diegenen iets te zijn, die naar deze bestemming niet vragen. De zuurdeesem, welchen eene vrouw nam en indriematen meels verbergde totdat het geheel gezuurd was, bepaalt ons bij de onwederstaanbare kracht van het Evangelie van Christus en hare stille, nimmer rustende, alles aantastende, alles doordringende, alles inwendig veranderende werking. Voorwaar, hier is rijke stof tot nadenken! Hier is de geschiedenis der kerk, hier de profetie harer toekomst; hier is haar uitwendig, hier haar inwendig leven! Wat ons betreft, wij willen nagaan, welke versterking het geloof, welke ondersteuning de hope, welke aanmoediging en welk bestuur de liefde aan deze gelijkenissen ontleenen kan.

Bij de gelijkenissen van mosterdzaad en zuurdeesem stil te staan strekt niet weinig tot versterking van des

christens geloof; van zijn geloof in de goddelijke kracht en oorsprong van dat Evangelie, door hetwelk het koninkrijk Gods gebouwd is; van zijn geloof in hem, die dat rijk gesticht en zijn wasdom en werking onder deze zinnelijke beelden geschetst heeft.

Wien is het koninkrijk Godsgelyk, en waarbij zal ik het vergelijken? Het is gelyk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijn hof geworpen heeft; en het wies op, en werd tot een grooten boom, en devogelen des hemels nestelden in zijne takken.

Waarbij zal ik het koninkrijk Gods vergelijken? Het is gelyk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

Aldus was er gezegd, en aldus is het geschied. Eene geschiedenis van achttien eeuwen bevestigt de juistheid dezer vergelijkingen. Het grootste uit het kleinste, het sterkste uit het zwakste. Groeien, immer groeien; doordringen, alles doordringen: ziedaar het onuitwischaar karakter van dat indrukmakendste aller verschijnselen in de menschenwereld: het christendom, het koninkrijk Gods.

Hoe gering waren de aanvangen in Galiléa, klein gedeelte van het Syrisch wingewest, op zijne beurt klein gedeelte van dat machtige Romeinsche rijk, die „geheele wereld," waarin een Augustus, waarin een Tiberius zijne geboden liet uitgaan! Wat bemerkte die wereld er van, als de mensch uit Galiléa het mosterdzaad nam en in zijnen hof wierp; als in dien verloren en verachten hoek der aarde Jezus van Nazaret zich uit visschers en tollenaars een twaalftal discipelen vergaderde, aan wier eenvoudige harten hij onder de eenvoudigste be-

woordingen de grondgedachten toevertrouwde van het koninkrijk Gods. Met welk een glimlach, met welk een medelijgend hoofdschudden zou, indien zij hem waren overgebracht, de keizer op zijn troon hebben aangehoord, de gelijkenis van het mosterdzaad, en daarin de verwachtingen van dezen Galileër aangaande hetgeen door hem in zulk een kring op zulke wijze gesticht werd! Maar honderd jaren zijn niet verlopen of een discipel van deze discipelen schrijft aan een opvolger van dezen keizer: „Wij christenen zijn niet dan van gisteren; en toch vervullen wij reeds al uwe bezittingen, uwe steden, eilanden, versterkte plaatsen, gemeenteraden, legers, tribus, paleizen, ja zelfs den senaat en de gerechtshoven, en laten de heidenen niets meer vrij dan hunne tempels. Indien het ons opzet wezen kon ons te wreken wegens de mishandelingen, die wij hebben ondergaan, wij zouden sterk genoeg zijn, ons recht met de wapenen in de hand te doen gelden; want wij hebben onze vrienden niet maar in deze of gene provincie, maar in alle deelen der wereld. Ja, als wij overeenkwamen het Romeinsche grondgebied te verlaten, welk een verlies van onderdanen zou er geleden worden door den staat! De wereld zou verwonderd staan over de eenzaamheid en onbewoond en doodsch zou de stad schijnen, in welke gij regeert 1)!”

Nog derdehalve eeuw, en het Romeinsche rijk stort ineen. Barbaren uit Noorden en Oosten vernietigen het; maar het christendom overleeft het, en overwint ook deze overwinnaars. Ook de Germaansche wereld, op de puinhoopen der Romeinsche gebouwd, zal een Christelijke wereld zijn; de Scandinavische zal haar daarin volgen. Als

1) Tertullianus.

in den aanvang der achtste eeuw op onzen vaderlandschen grond Willebrordus het Evangelie des koninkrijks predikte, als Winfried het den Friezen bekend maakte, waren Ieren, Engelschen, Schotten, Beierschen, Zwitsers in de aanneming van dat Evangelie reeds Gothen, Sueven, Bourgondiërs, Franken en Longobarden nagevolgd. De Saxers, de Thuringers, de Bohemers, de Hongaren, de Zweden, de Noormannen bleven niet achter. Haast breidt de wonderboom, uit het zaad in den Galilëschen hof geworpen, zijne takken over IJsland, over Groenland uit! Ook de Slavoonsche stammen bereikt zijne schaduw; Pommeren, Esthland, Lijfland, Rusland, Pruisen en Litthauen moeten leeren zich daarin te verblijden. Het eind der vijftiende eeuw ziet een christelijk Europa — en een ontdekt Amerika, nieuwe wereld, op welks uitgestrekt gebied koning Ferdinand niet alleen, maar ook koning Christus zijne vanden plant; koning Christus, die van zijn koninkrijk, Gods koninkrijk, gezegd heeft: Waarbij zal ik het vergelijken? Het is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijnen hof geworpen heeft; en het wies open werd tot eenen grooten boom, en de vogelen des hemels nestelden in zijne takken... O onuitputtelijke groeikracht der Christelijke Kerk! aan u erkennen wij, dat zij uit goddelijk zaad is!

Men meene niet dat wij onze oogen sluiten voor een ander verschijnsel in de geschiedenis, waarvan het on geloof zich bedient om ons te nopen het besluit, dat wij opmaakten, weder in te trekken. De leer van Mahomet, ofschoon goddelijke waarheid bevattende, is naar onze overtuiging niet uit God, en toch, ook het Mahomedanisme is, zoo gij wilt, uit kleine beginselen groot geworden. In

korten tijd heeft het zich langs den ganschen noordkust van Afrika uitgebreid, en heeft Syrië, Palestina, Perzië, Mesopotamië, Egypte en Klein-Azië aan den Koran onderworpen; nog ademt het in Europa; en schoon de droom om er eenmaal de eenige meester te zijn sedert eeuwen is vervlogen, ook de tijden zijn voorbij, waarin men zich vleien durfde dat de Indus de natuurlijke grens voor zijne ontwikkeling was. „Van de straat van Gibraltar af tot de straat van Malakka toe,” aldus kon dezer dagen een onzer staatslieden spreken, „zijn de volgers van den Islam in gisting,” en wij voegen er bij: de uitkomst zal nog moeten leeren of deze gisting vermindering of nieuwe uitbreiding voor het rijk van den Valschen Profeet tengevolge hebben zal. Dit alles zien en erkennen wij; en om het gewicht van het verschijnsel te verkleinen, zullen wij geen cijfers tegen elkander overstellen, noch voor elken volger van Mahomet twee belijders van Christus aanwijzen. Wij zullen zelfs niet gewagen van de geweldige middelen, waardoor zich een aanhang heeft uitgebreid, die van den beginne aan met het zwaard in de hand is opgetreden en begonnen is met de gewapende verovering eener stad. De kerk van Christus is niet op deze wijze begonnen; zij is begonnen met het kruis; drie eeuwen lang heeft zij niet anders gedaan dan geleerd en geleden; haar boom heeft zijne wortels niet uitgeslagen dan onder het loeien van den storm der vervolgingen; toch ontveinzen wij niet dat tot hare verdere uitbreiding veel menschelijks, en ook dikwijls veel verkeerd heeft medegewerkt. Maar, opdat wij het onderscheid zien van hetgeen God liet groeien, en hetgeen een mensch gesticht heeft: wat heeft het Christendom en wat heeft de Islam van de volkeren gemaakt, waarover zij zich hebben uitgestrekt? De Islam, waar hij gekomen is,

heeft een einde gemaakt aan den dienst der afgoden, maar voorts de volkeren gelaten zooals hij ze vond. Geen ontwikkeling van den geest, geen reiniging der zeden, geen verzachting der wetten is van hem uitgegaan; hij verdraagt zich met de barbaarschheid. Hij is een beletsel voor de beschaving, de welvaart der volkeren. Dweepers, dwingelanden en slaven, ziedaar wat hij maakt. Aan een grooten gifboom is de Islam gelijk; wec den vogel des hemels, die het waagt in zijne takken te nestelen! Maar waar de boom des Christendoms zijne takken heeft uitgebreid, daar is overal de zegen eener verkwikkende schaduw gevoeld; daar is alles anders geworden. Een nieuw tijdperk brak voor de volkeren aan; een nieuw leven begon door hunne aderen te stroomen; een nieuwe geest ontwaakte in hun binnenste; alles werd anders, alles werd beter. Want het koninkrijk Gods, dat hen bereikt had, overschaduwde niet slechts hunne landpalen als het lommer van den grooten boom uit goddelijk zaad, maar aangrijpend, ontzettend, vernieuwend, reinigend, veredelend en bezielend doordrong de troost en de kracht van het Evangelie der genade de zeden, de wetten, de instellingen, de levensbetrekkingen, de bezigheden, de vatbaarheden, ja dat alles waardoor volkeren volkeren, menschen menschen zijn. Christelijke maatschappij, zoo geheel anders dan de Heidensche, zoo geheel anders dan de Mahomedaansche, eenige kweekplaats van ware beschaving, van het geluk, van de vrijheid der volkeren en van de volledige ontwikkeling van den enkelen mensch! U heeft Christus gezien als hij zeide: Waarbij zal ik het koninkrijk Gods vergelijken? Het is gelijk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam, en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was. Hij kende, hij re-

kende op de doordringende kracht van zijn heilig, zijn liefderijk Evangelie; en meer nog dan een wasdom, die geen seizoenen telt en met stormen en onweders spot, zijn ons deze verborgene, maar zekere werkingen borg, dat zijn Evangelie goddelijk, dat hij, die het op aarde gebracht en de toekomst er van voorzien heeft, meer dan een mensch, meer dan alle menschen is.

Wien is het koninkrijk Gods gelijk? en waar bij zal ik het vergelijken? Het is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijn hof geworpen heeft; en het wies op, en werd tot eenen grooten boom, en de vogelen des hemels nestelden in zijne takken... Wederom: Waarbij zal ik het koninkrijk Gods vergelijken? Het is gelijk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam, en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

Zijn, bij vergelijking van beeld en werkelijkheid, deze woorden des Heilands wel geschikt om eens christens geloof in de goddelijkheid des christendoms te sterken; niet minder kunnen zij strekken om zijne hoop op den volkomen zegepraal des christendoms, de voleindiging van het koninkrijk Gods krachtig te ondersteunen. Deze hoop steunt op de gewisse, op de duidelijke belofte des Heeren; en voorzeker! dit is steuns genoeg. Toch heeft ze ondersteuning noodig; want veelmalen wordt zij in niet geringe mate geschokt door een blik op hetgeen aan dezen zegepraal, aan deze voleindiging nog ontbreekt, en bij de gedachte aan het weinige en gebrekkige, dat tot hare vertroosting door de christenheid gedaan wordt, gedaan worden kan.

Veel ontbreekt er nog aan de volkomen zegepraal des



Christendoms, aan de voltooiing van het koninkrijk Gods. Nog verre is het er van af dat de kennis des Heeren de aarde bedekt gelijk de wateren den bodem der zee, dat de schapen van elken stal zich tot éene kudde onder éenen Herder vereenigen. Nog altijd verhardt het volk der uitverkiezing zijn hart. Zes millioenen Joden erkennen geen koninkrijk Gods, gesticht door een Nazarener, wien hunne vaders gekruisigd hebben. Honderdvijftig millioen onsterfelijke zielen houden zich aan den valschen profeet, die hun een hemelsch rijk vol aardse wellusten beloofd heeft. Achthonderd millioen heidenen tasten in het treurigst duister om, buigen zich voor ontelbare afgoden, wentelen zich onbekommerd in het slijk der vuilste zedeloosheid. En deze Joden, zij schijnen meer en meer voor alle godsdienstige behoefte ongevoelig te worden; deze Mahomedanen, zij blaken in onze dagen van een nieuwen haat tegen het christendom; deze heidenen, hoe onbereikbaar blijven zij nog altijd hier, hoe wederspannig betoonen zij zich elders, hoe onvatbaar schijnen zij bijkans overal voor de prediking van het Evangelie, hetwelk nog daarenboven, bij vele der vatbaarsten, in den Koran zulk een gevaarlijken mededinger ontmoet. En och, of de driehonderd millioenen, tot wie het koninkrijk Gods gekomen is, reeds geheel en voor goed van den heiligen zuurdeesem des Evangelies doortrokken waren! dat deze zuurdeesem niet telkens opnieuw bij elk geslacht dezelfde tegenwerking te bestrijden had! dat ook christen-volkeren niet luisterden naar heidensche wijsheid en valsche profeten, en geen overblijfsels, wat zeg ik? geen nieuwe uitspruitsels van joodschen vormendienst en werkheiligheid den wasdom belemmerden van hetgeen God onder hen heeft geplant! Dat ten minste de ontferming van dat eene vierde

des menschelijken geslachts, hetwelk zich in het licht der vertroostingens Gods verheugt, grooter ware voor die andere drie vierden, die in den duistersten nacht, die bij een bedriegelijk maanlicht nederzitten! En zoo er uit zijn midden duizenden uitgaan om de heidenen te berooven, dat ten minsten honderden uitgingen om de heidenen te verrijken! Nog schijnt het sommigen te veel, indien van uit zoovele volkeren, als het christelijk Europa en het christelijk Amerika telt, een veertigtal zendinggenootschappen wellicht drieduizend arbeiders op den uitgestrekten akker der heidenwereld tewerkstelt en, van twaalfhonderd standplaatsen uit, het Evangelie des koninkrijks in een honderdtal talen laat verkondigen; maar wat, wat zijn dezen onder zoovelen? En de vrucht van deze verkondiging, hoe schaarsch, hoe dubbelzinnig is zij in de meeste gevallen! hoe karig, indien men de groote opofferingen, de ontzettende inspanningen in aanmerking neemt, waardoor zij is verkregen! Hoe bepaalt zij zich schier overal tot een kleinen aanvang (indien maar geen schijn!) van christelijke kennis en christelijk leven! Hier wordt tot bezwijkens toe op rotsen geploegd; dáar gaat de vrucht van een lange reeks van jaren in een oogenblik verloren! Helaas! wat vermag de mensch voor het koninkrijk Gods? Ook de beste, de ijverigste, de meest van den troost en de kracht des Evangelies doordrongene en gedrongene, wat vermag hij meer dan het Evangelie, dat hij belijdt, verkondigen met zijne lippen, aanprijzen door zijn leven, en voorts wachten en bidden, dat God hetgeen door hem tot ooren en oogen gebracht is, ook tot de harten brengt, dat hij de harten er voor opent? Ja, nog iets vermag hij. Hij vermag de overtuiging in zich aan te kweeken dat, zoo dit alles is wat hem mogelijk is, het ook alles is wat van hem geëischt

wordt; en ook deze, dat dit geenszins weinig is. Hij vermag te gedenken dat het, naar het woord des konings, met het koninkrijk Gods gelegen is als met een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijnen hof geworpen heeft; en het wies op, en werd tot eenen grooten boom, en de vogelen des hemels nestelden in zijne takken; als met een zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was. Hij vermag zich te herinneren dat deze woorden niet alleen behelzen eene voorspelling aan welker vervulling hij medewerkt, indien hij met getrouwheid doet hetgeen hij slechts kan; maar dat zij hem ook van de krachten en werkingen waardoor en van de wijze waarop deze vervulling zal plaats hebben, zulke denkbeelden geven als wel geschikt zijn, om bij het vele, dat nog aan die vervulling ontbreekt, en het weinige, dat gedaan wordt en maar gedaan kan worden, zijne hoop te verlevendigen en haar met moed, met geduld, met blijmoedigheid te sterken.

Het koninkrijk der hemelen; alzoo luidt de gelijkenis bij een anderen evangelist; het koninkrijk der hemelen is gelijk aan het mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen heeft en in zijnen akker gezaaid: hetwelk wel het minste is onder al de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is het het meeste van de moeskruiden, en het wordt een boom, alzoo dat de vogelen des hemels komen en nestelen in zijne takken. Het minste der zaden, het meeste van de moeskruiden. Waar het op de uitbreiding, op de bevordering van het christendom aankomt, daar is geene de minste evenredig-

heid tusschen het uitwerksel en de middelen. Een twaalf-tal visschers en tollenaars heeft den grond gelegd tot de Heilige Algemeene Christelijke Kerke; een enkel tentemaker heeft voor haar overvloediger gearbeid dan deze allen. En die in alle tijden het meest hebben toegebracht aan hare uitbouwing en vergrooting, zijn meestal eenvoudige onaanzienlijke, op zichzelf staande werktuigen geweest. Onberekenbaar is de kracht eener prediking, de invloed van een voorbeeld, de vrucht van een omgang, indien zij op hunne beurt levende zaadkorrelen, indien zij vol zijn van het leven uit God.

Het koninkrijk Gods is gelijk een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijn hof geworpen heeft. Een zaad in den hof geworpen is niet weggeworpen, al schijnt het zoo voor een tijd; hij heeft veel gedaan, die gezaaid heeft, al schijnt hij niets gedaan te hebben, al bedekt de zwarte aarde zijn arbeid, al komt er nog in vele dagen geen enkel uitspruitsel tevoorschijn. Kan hij niets meer doen, hij mag 't zich getroosten; God laat groeien. Het mosterdzaad wast op en wordt tot een grooten boom — niet op eens, of in een enkelen dag; maar naar de wetten van zijn groei en leven, van lieverlede, en door regen en zonnenschijn.

Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was. Ja, ook hier is de belofte van den ingang van de volheid der heidenen, van de behoudenis van Israël!... De drie maten meels, de volle efa, de geheele deegklomp zullen doorzuurd worden. De gansche menschheid zal weten, wat het zegt dat de Zone Gods op aarde is gedaald, en welke de kracht is van het evangelie

der genade. Zoo waarachtig als de werking is aangevangen bij het kroost van Sem, is doorgedrongen tot de volkeren uit Jafeth, zoo waarachtig zullen ook geen van Chams gekleurde zonen zich voor altijd aan die werking kunnen onttrekken!... Onmerkbaar, onnaspeurbaar, langzaam, zeker, onwederstaanbaar gaat deze goddelijke werking voort en verder, en zal te zijner tijd overal dezelfde veranderingen teweegbrengen!

Dat dan de liefde, op de godskracht des Evangelies gerust, sterk door de belofte der toekomst, en zich bevindende in den weg der voorzegde dingen, niet versage, niet vertwijfele, maar moedig en blijmoedig haar werk verrichte. Ik bedoel de liefde van den belijder van Christus voor dezen zijnen Heer en Koning, dien Koning, wiens heerlijkheid is in de menigte des volks. Ik bedoel de liefde van den vertroosten door het evangelie der genade, voor zijnen ongelukkigen broeder, die daar nederzit zonder troost, zonder God. Ik bedoel de liefde van een geslacht, van de kracht en den zegen van het godsrijk doordrongen, voor een kroost, dat van zijne getrouwheid de mededeeling van dien zegen wacht. Ik bedoel het werk der christelijke zending en evangelieprediking onder Jood en Heiden en Mahomedaan, en niet minder in het midden eener nog zoozeer onvolkomene christelijke maatschappij, akker altijd opnieuw te bezaaien met het goddelijk zaad, deegklomp altijd meer te doordringen van den goddelijken zuurdeesem des evangelies. Ik bedoel, het allerheiligst werk der voor christelijke ouders boven alle dingen wenschelijke toebrenging van een dierbaar kroost tot het koninkrijk Gods, den dagelijkschen arbeid der christelijke opvoeding door leer, door omgang, door voorbeeld.

Neen, die liefde, die zich tot dat werk begeeft, die aan zulken arbeid deelneemt, zij trede niet terug voor de onmetelijkheid van haar doel, zij vertwijfele niet bij de geringheid van hare middelen, zij worde niet moedeloos bij de beperktheid van hare kracht. Ze zij nederig, en met hare ondergeschikte taak tevreden. Ze zij getrouw en ijverig in hetgeen haar is aanbetrouwd. Zij werpe haar zaad in den hof, gelukkig dit te vermogen, en hebbe den moed en het geduld het met rust te laten, dat het opwasse. Zij verberge haren zuurdeesem in de mate meels, die haar is voorgezet, en hebbe geloof in eene werking, die zij niet aanschouwt. Zij bidde, zij wachte; en ook bij het langste wachten en de bitterste teleurstellingen bezwijkte zij niet, maar sterke zich met het woord en de beloften Gods.

Jezus zeide: Wien is het koninkrijk Gods gelijk? En waarbij zal ik hetzelve vergelijken? Het is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijnen hof geworpen heeft; en het wies op, en werd tot een grooten boom, en de vogelen des hemels nestelden in zijne takken.

En hij zeide wederom: Waarbij zal ik het koninkrijk Gods vergelijken? Het is gelijk een zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde in drie maten meels totdat het geheel gezuurd was...

Voor ik ditmaal de pen nederleg, voor wij scheiden, waarde lezer! eene vraag aan u en mijzelven. Zij is deze: dat koninkrijk Gods, bij welks goddelijke kracht en oorsprong, bij welks heerlijke toekomst, wij tot versterking van geloof en hope naar den inhoud dezer gelijkenissen

hebben stilgestaan, en tot welks bevordering en uitbreiding onze aller liefde geroepen is mede te werken, wat is het ons, onszelven?

De groote boom uit goddelijk zaad, spreidt ook over ons zijn verkwikkende schaduw uit; liefelijk is de rust onder zijn lommer. Wij kennen, wij genieten de vertroosting van het Evangelie; wij deelen in al de uitwendige voorrechten, die het overal brengt waar het reikt.

Maar zijn wij evenzeer doortrokken, zijn wij reeds geheel doortrokken van zijne kracht? Doordringt zij zoowel ons inwendig als ons uitwendig leven? en ons uitwendig leven in al zijne uitingen? het beroepsleven niet minder dan het huiselijke? en niet slechts onze bezigheid, maar ook onze uitspanning? Zijn onze drie maten meels, is de volle efa gezuurd? is de geheele mensch een christen? zijn verstand en hart en wil gelijkelijk geheiligd? Of onttrekken wij een gedeelte van de menschelijke stof aan de goddelijke werking? werken wij haar tegen, houden wij haar op, door hoogmoedige overleggingen, vleeschelijke neigingen, zondige traagheid? Dat zoude zijn het Evangelie bespotten, den Heiligen Geest bedroeven, het Koninkrijk Gods bestrijden en zijnen Koning de eere betwisten! dat, onze voorrechten verijdelen! Wij willen de voleindiging van het godsrijk: dat wij haar dan allereerst willen in onszelven. De gelukstaat komt niet dan door de voleindiging; voor de menschheid niet, en ook niet voor den enkelen mensch. Slechts die er geheel door geheiligd is geniet geheel het geluk van onder het Evangelie te leven.

---

## XX.

IK VERMAG ALLE DINGEN DOOR CHRISTUS, DIE MIJ  
KRACHT GEEFT.

Filipp. IV : 13.

Ziedaar weder een van die kloekmoedige woorden van den apostel Paulus, die allen ootmoed insluiten. Het is als een weerklank op dat woord des Heeren tot hem: Mijne genade is u genoeg, mijn kracht wordt in zwakheid volbracht.

Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. Geheel het apostolisch, geheel het christelijk leven van den man van Tarsus drukt zich af in dat woord.

En onder welke omstandigheden schreef hij het? De brief aan de christenen te Filippi is uit Rome geschreven; geschreven in de gevangenis; geschreven bij het over zijn hoofd hangen van een bloedigen dood. Maar de gansche brief getuigt niet slechts van onderwerping en geduld, maar van goeden moed en dankbare blijdschap in den Heer. Van het begin tot het einde getuigt die brief voor de innerlijke waarheid dier betuiging: Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. Door alle zijne hoofdstukken leeft en zweeft wat hij in dezen brief heeft genoemd: de vrede Gods, die alle verstand tebovengaat.

Ja, de vrede Gods, het zalig bewustzijn van een door Christus met God verzoend, voor God gerechtvaardigd gemoed, was altijd van dat gemoed de onverstoorbare kalmte geweest, temidden van zijne vele beproevingen en zwaren strijd. Ook nu bewaarde hij zijn hart en zijne zinnen in Christus Jezus. Daarom was hij zelf, wat hij



de Filippensers vermaande te zijn, in geen ding verschrikt van degenen, die hem tegenstonden, hetwelk hun was een bewijs des verderfs, maar hem ter zaligheid en dat van God; daarom rekende hij het zich genade, niet alleen in Christus te gelooven, maar ook voor hem te lijden en te strijden. Door dezen vrede was hij in geen ding bezorgd, deerde hem noch vernedering noch gebrek, en versterkte hij anderen, die denzelfden strijd streden, hoedanigen zij van hem gezien hadden en nu hoorden, met zijn telkens herhaald: Ik verblijd mij, met zijn uitdrukkelijk: Verblijdt u in den Heere te allertijd! wederom zeg ik u: Verblijdt u! Door dezen vrede leefde hij in de ernstige verwachting en hope dat hij in geene zaak zou beschaamd worden, maar dat in alle vrijmoedigheid, gelijk altijd alzoo ook nu Christus zou groot gemaakt worden in zijn lichaam, hetzij door het leven hetzij door den dood, En met dezen vrede ging een gevoel gepaard van inwendige kracht; niet uit hemzelve voorzeker, maar uit dezelfde bron, waaruit hem deze vrede was toegevloed; van inwendige kracht, waardoor hij gevoelde alles te vermogen wat tot zulk een sterven, wat tot een leven van strijd en lijden als het zijne vereischt werd: Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft.

De eerste indruk, dien eene verklaring als deze op ons maakt, tenzij wij haar geheel als ook uit ons hart en onze ervaring gesproken mogen overnemen, mag wel die van eenen heiligen naijver zijn. Het is een hoogstbegeerlijke zake kracht te hebben, wezenlijke kracht om alle din-

gen te vermogen, Wij mogen niet verkeerem in de omstandigheden, waarin Paulus verkeerde, toen hij aan de Filippensen schreef; geen bloedig beulenzwaard moge boven onze hoofden hangen; wij mogen niet in ketenen geklonken, en aan een groot gedeelte van zijnen strijd vreemd zijn: wij zijn stervelingen, wij zijn menschen, wij zijn zondaren. En hoe verschillend van de zijne iemands lotsbedeeling op dit oogenblik ook wezen mag, niemand blijft van het sterf-lot, van de beproevingen en van den strijd des levens bevrijd. Om den dood tegemoet te gaan, om elken last des levens te dragen, om in den strijd des levens overwinnaar te blijven is kracht noodig, en van de beste.

Om den dood tegemoet te gaan. Het is den mensch gezet eenmaal te sterven en daarna het oordeel. Ik onderstel dat men niet onbekend is met den troost, die dit anders onverdragelijk denkbeeld verdragen doet; dat men de barmhartigheid gezocht heeft, die „tegen het oordeel roemt;” dat men een Heiland kent, die door zijn verzoenend sterven aan den dood zijn macht en zijn prikkel voor ons ontnomen heeft; dat men met Paulus overtuigd is: ontbonden en met Christus te zijn, zie daar zeer verre het beste. Maar vermag men daarom ook te sterven, voelt men er zich instaat toe, indien het heden, morgen, binnen kort moest plaatshebben. Gevoelt men zich reeds de kracht, een geliefd huisgezin, dierbare betrekkingen, den nuttigen kring van werkzaamheid, waarin men geplaatst is, indien het wezen moet, te verlaten; en door een onderworpen, een blijmoedig, een voorbeeldig scheiden, dien Christus te verheerlijken, met wien in eeuwigheid te zijn, zeer verre het beste is? Of indien het niet noodzakelijk, indien het deels niet mogelijk is, de kracht tot dit alles als bij voorraad, zonder dat zij

nog gevorderd wordt in zich te gevoelen, heeft men nochtans, gelijk Paulus, de volkomene gerustheid, dat zij, als het zoover komt, niet ontbreken zal? Wenschelijke zake.

En wat voor het sterven geldt, dat geldt niet minder voor de beproevingen van het leven. Ook hier is kracht noodig. Vele en velerlei zijn des levens zorgen, moeiten, smarten. Voor allen zeker niet even veelvuldig, niet even zwaar. Maar, uit wijze en heilige oorzaken, erlangt toch ieder zijn aandeel en zijn beurt. Deze een doorn in 't vleesch; die een wonde in 't hart; gene een kruis zwaar om te dragen. De doorn in 't vleesch wordt niet weggenomen, al bidt men den Heer tot driemaal toe. De wonde geneest ten halve, maar niet geheel, zij springt weder open; er komt nog een wonde bij. Het kruis wil niet gesleept, het moet gedragen worden; dit zegt het geloof; dit wil het hart. Maar er moet kracht toe zijn, en niet weinig kracht, en de ware kracht. Zij ontbreekt wel eens. Zij is wel eens gedeeltelijk. Vermogend tot sommige, tot vele, maar niet tot alle dingen. Ik vermag alle dingen zegt Paulus. Benijdbare Paulus!

Wanneer wij dit zijn woord beschouwen in zijn onmiddellijk verband, dan zien wij dat het door hem is terne-dergeschreven, niet alleen met een oog op wegen van beproeving, maar ook met de gedachte aan toestanden van voorspoed. Ik weet; zegt hij in 't vers, dat aan deze zijn uitspraak voorafgaat; Ik weet vernederd te worden, ik weet ook overvloed te hebben; alleszins in alles ben ik onderwezen, beiden verzadigd te zijn en gebrek te hebben, beiden overvloed te hebben en gebrek te lijden. Daarop: Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. Gewis, er is ook kracht noodig bij overvloed. Onder

alle omstandigheden is het leven, voor die het ernstig, voor die het christelijk beschouwt, een strijd. Die strijd verandert dikwijls van gedaante, maar niet van aard. Aan wat al vijanden, aan wat al verzoekingen, aan welke gevaren is die ziel blootgesteld, die hare zaligheid wil uitwerken met vreezen en beven. Er is niet weinig kracht noodig om te staan, te wederstaan, en staande te blijven, om te volharden tot den einde toe. De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zoo zwak! En bij het veelvuldig struikelen en dikwijls bezwijken is het niet onnatuurlijk, indien ten laatste een gevoel van moedeloosheid de overhand krijgt in het gemoed. Maar bij Paulus was dit niet het geval. Hij had een gevoel van kracht, van kracht tot alle dingen. Ach, dat wij waren als hij!

Zou dat onmogelijk zijn? Gewisselijk niet. De wensche-lijke zaak is een mogelijke zaak. Wat Paulus bezat kunnen wij verkrijgen. Dit is zeker. En waarom? Omdat ook hij het verkregen had; en van denzelfden Christus, die het ook ons zal willen geven.

Wat wij in Paulus terecht benijden, was uit Paulus niet, het was gegeven goed. Het was door Christus; die gaf hem deze kracht. Ik vermag alle dingen, zegt hij, door Christus, die mij kracht geeft; letterlijk; door den mij kracht gevenden Christus. En zoo hij er dit niet had bijgevoegd, zijn woord ware een ijdele grootspraak geweest; een snorkerij zooals wereldsche menschen, die hun hoogmoed, hun ongevoeligheid, of hun lictzinnigheid voor kracht aanzien, zeker dikwijls in den mond voeren, maar die wij van geen ootmoedig en waarheidlievend discipel van Jezus verwachten kunnen. Wat de farizeër, die den gekruisigden Nazareër in zijn gemeente vervolgde, in

die dagen geroemd moge hebben: de aan zichzelf ontdekte zondaar roemt niet dan in hem. Maar in hem roemt hij, omdat hij uit zijne volheid genade voor genade ontvangt.

Jezus Christus geeft hem kracht; hij, die kracht van hem eischt. Indien aan dezen Paulus een allergewichtigste roeping is opgedragen, zij is hem opgedragen door Christus. Indien zijn leven een aaneenschakeling is van arbeid, zorg, beproeving, moeite, lijden, doodsgevaren: Christus heeft het alzoo beschikt. Het is door diens bestelling dat hij op dit oogenblik is een gezant in een keten, en het gevaar boven zijn hoofd zweeft een bloedigen dood van beulshanden te ondergaan. Christus wil dat Paulus alle deze dingen zal vermogen; en temidden van alle deze dingen jagen naar den prijs der roeping Gods, die van boven is in hem; grijpende naar hetgeen waartoe hij ook gegrepen is; hij wil dat deze Paulus arbeide als een christen, lijde als een christen, strijde als een christen, sterve als een christen, zijnen Heer grootmakende zoowel in den dood als in het leven; en hij weet, hij weet dat deze Paulus zonder hem niets doen kan. Zou hij dan niet bereid zijn, hem de kracht te geven, die hij behoeft?... Voorzeker. Maar hetzelfde weet hij ook van allen; zoo kunnen dan ook allen overtuigd zijn, dat hij evenzeer bereid is hun de kracht te schenken, de noodige kracht, de genoegzame kracht tot de dingen, waartoe hij hen roept, tot de dingen, waarin hij hen brengt, tot de dingen, die hij van hen eischt — ja tot die allen.

Christus gaf Paulus kracht. Zou hij niet? Zijn eigen eer was er mede gemoeid. Wat zou de heidensche wereld gezegd hebben van een bezwijkenden Paulus? van een Paulus, de wereld vervullende met de prediking van

eenen Heer, die de troost, de wijsheid, de hoop en de kracht der zijnen is, maar zelf in voorspoed niet wijs, in tegenspoed niet groot, in deugd niet voorbeeldig, en in het aangezicht van den dood zonder blijkbaren heldenmoed? Van een Paulus, heden groot, morgen klein, naardat de omstandigheden hem maakten, en afhankelijk van zijn luim, van zijn gestel, van zijn doorn in 't vleesch, van overvloed en vernedering?

Voorwaar, zulk een dienstknecht ware al te slecht een aanbeveling voor zijnen meester; zulk een Paulus ware geen eere voor Christus geweest. Dit moest hij zijn, en niet slechts; ofschoon daarom zekerlijk in zoo uitnemende mate; niet slechts omdat hij hem was een uitverkoren vat, om zijnen naam te dragen voor volken en koningen en voor de kinderen Israels, maar reeds omdat hij een belijder was van zijnen naam en naar zijnen naam zich noemde. Wat ons betreft, wij zijn geen Paulussen, wij hebben hunne hooge roeping niet; maar indien de wereld ons kent als dezulken, die op Christus onze hope stellen, er is dien Christus aan gelegen dat zij ons altijd zie als dezulken, die in Christus hunne kracht vinden — en tot alle dingen.

Christus gaf Paulus kracht. Paulus verwachtte het van zijne liefde. Die zich over den armen, blinden, tegen hem woedenden zondaar erbarmd had; die zich aan hem-geopenbaard had als ook voor zijne zonden overgeleverd in den dood, als ook tot zijne rechtvaardigmaking opgestaan uit de dooden, en als levende om ook voor hem te bidden, zou die hem niet gadeslaan, niet nagaan, niet ondersteunen, niet sterken op alle zijne wegen, in alle zijne beproevingen, en in iederen strijd? niet behouden door zijn leven, dien hij gekocht had door zijn bloed?

Wat zou hem scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? Neen! In dit alles zou hij, die hem had liefgehad, hem meer dan overwinnaar maken, en zijne onuitputtelijke liefde op steeds nieuwe wijze betoonen! Verdrukt mocht hij worden, hij werd niet benauwd; twijfelmoechtig doch niet mismoechtig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven; hoe zou die getrouwe liefde dat gedoogen, die hem van dood en verdoemenis gered, die hem voor haren hemel bestemd had? Gewis, zoodanig is de getrouwe liefde eens Heilands, die zoo machtig is als getrouw. Zij is onuitputtelijk en blijft zichzelf gelijk. En die voor de zijnen alles gedaan en alles geleden heeft wat tot hunne eeuwige behoudenis noodig was, wil ook geven al wat tot hunne heiligmaking, al wat tot hunne volharding en lijdzaamheid in goeddoen, al wat tot hunne ondersteuning en tot hunne bemoediging op elken weg noodig blijft: geloof, geduld, wijsheid, moed — kracht tot alle dingen.

Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft; zoo spreekt de geloovige. Doch het geloof is niet aller. En ook waar het niet geheel ontbreekt, daar is het dikwijls, vooralsnog, meer sluimerend dan wakend; men roept het op en vindt het in de groote benauwdheden der ziele en des levens, maar het meldt zich nog niet bestendig aan als tot het leven behoorende, als het leven zelf. Niet terstond dringt elk, die tot het geloof gekomen is, tot de volle kracht van het geloofsleven door. En toch is het daardoor alleen, dat men ervaart wie

Christus is, niet slechts voor de eeuwigheid, maar ook voor den tegenwoordigen tijd, niet alleen om de zijnen den hemel te bereiden, maar ook om de zijnen te bereiden voor den hemel. De vele dingen, waarin zij zonder hem bezwijken, moeten hen tot dit geloofsleven brengen en opleiden, moeten hen meer en meer leeren hun kracht te zoeken bij Christus, die kracht geeft; totdat zij eindelijk door die Christus alle dingen vermogen. Dit is de school, waartoe men ingaat wanneer men heeft leeren gelooven in een Zaligma ker van zonden; en die men niet verlaat, vóór men genoeg geleerd heeft, om voorts met hem te kunnen zijn in de heilige ruste.

Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. Dat woord zal nimmer gesproken kunnen worden door hem, die, schoon hij Christus als den Heiland belijdt, nochtans meent voor vele dingen hem niet noodig te hebben, in vele dingen op eigen kracht steunt, in vele dingen zijn troost bij de wereld en hare ijdelheden zoekt en nog meent te kunnen vinden; vele dingen, waartoe hem zijn christelijke belijdenis verplicht, verzuimt en aan hunne plaats laat. Maar vermag deze eigenlijk iets? Zal het geloof, dat de zoodanige in Christus meent te hebben, hem niet, als het er op aankomt, verlegen laten? Vermag zijn geloof hem te troosten, die geen geloof heeft, waardoor hij iets vermag? Daal in uw hart, ongelukkige! Gij hebt geen kracht; gij hebt geen troost... Maar nog leeft de liefde van Christus, die u beiden geven kan.

Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. O, die het zeggen kan, zegge het zelden;



en niet dan waar het er op aankomt om anderen gerust te stellen, anderen te bemoedigen. Maar hij toone, hij toone het altijd; zonder vertooning; ootmoedig en dankbaar; opdat Christus worde grootgemaakt, Christus alleen.

---

## XXI.

### MANLIJKE ZACHTMOEDIGHEID.

De man Mozes was zeer zachtmoedig, meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren. Num. XII : 3.

Manlijke zachtmoedigheid? Ja. Wat den mensch betaamt, versiert den man; wat van den christen gevorderd wordt, mag niemand ontbreken. Het is ook manlijk, het is eervol zachtmoedig te zijn.

Het is ook manlijk zachtmoedig te zijn. De MAN Mozes was zeer zachtmoedig, meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren, en waarlijk hij was een man; een man in verstand, een man in kloekmoedigheid, een wijze, een held. Zie hem tegenover Farao, dat is tegenover de macht van het machtig Egypte; zie hem aan het hoofd van Israel; dat wil zeggen, aan het hoofd van een onwetend, onhandelbaar, oproerig volk. Tegen de taak om dit volk te verlossen, om dit volk te leiden heeft hij opgezien; want met manlijke wijsheid doorzag en gevoelde hij hare zwaarte; maar haar eenmaal aanvaard hebbende, heeft hij ze doorgezet in spijt van Farao, volvoerd in spijt van Israel, en niet gewankeld. Wanneer toont deze man zich manlijker? Als hij den Egyptenaar verslaat, die zijnen broeder mishandelt? Als hij, vreemdeling in Midian, terstond de verdediging der zwakken opneemt tegen de sterken, vrouwen beschermt en mannen bestrijdt? Als hij, in de zaal des konings, met kalmte de

woede des konings trotseert: Gij hebt recht gesproken; ik zal niet meer uw aangezicht zien! Of als hij, aan Sinai's voet, de tafelen der Wet verbreekt, en zonder aanzien des persoons het strafgericht voltrekt over de duizenden, die binnen een zelfde veertigtal dagen de stem des levenden Gods gehoord en rondom een afgod gedarteld hebben?

Een heidensch dichter heeft geschreven: „Het oog eens dwingelands moge gebieden, een opgeruide menigte moge eischend voor hem staan, het vast gemoed van een rechtchapen, een onverzettelijk man kent vrees noch ontroering <sup>1)</sup>.” Zulk een man was Mozes. Indien moed den man maakt, hij bezat dien; tot alles en tegenover allen. Moed om te spreken. Moed om te handelen. Moed om aan te vangen; moed om te voleindigen. Moed om te strijden; te lijden; te sterven. Moed om getrouw te zijn, rechtvaardig te zijn, gestreng te wezen. Moed tegenover velen; moed tegenover allen. Tegenover vijanden niet slechts, maar ook tegenover vrienden; tegenover vreemden niet alleen, maar ook tegenover broeders, eigen bloed. Inderdaad, indien zachtmoedigheid eene deugd ware, met den zachteren aanleg van het vrouwelijk gemoed alleen bestabaar, indien mannenharten niet voor haar waren gemaakt, indien de heldenaard niet met haar kon samengaan: van den man Mozes zou het niet geschreven staan, dat hij zeer zachtmoedig was, meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren; maar nu staat het van hem geschreven, en tot zijne eer.

Het is eervol zachtmoedig te zijn. Indien zachtmoedigheid met een manlijk karakter onvereinbaar, indien zij

---

1) Horatius.

blijk van verwijfdheid was, slechts een andere naam voor vreesachtigheid, voorwendsel van lafhartigheid; indien zij niet kon worden aangetroffen dan bij harten voor smaad en eere, recht en onrecht, haat en liefde gelijkelijk koud en onverschillig, voorzeker! ook aan het vrouwelijk karakter zou deze zoogenaamde deugd niet ten sieraad kunnen verstrekken, maar de zachtmoedige man zou verachtelijk zijn! Doch waar wij in deze eigenschap niets anders zien kunnen dan de schoonste vrucht der liefde; waar zij te samenhangt met de stemming van een hart, dat ootmoedig is voor God; waar zij zich openbaart in een gemoed vatbaar voor een edelen toorn, en ook voor zijne gevolgen geenszins vervaard; waar zij, door oefening sterker geworden, op de moeielijkste proeven niet bezwijkt, daar is deze zachtmoedigheid niet alleen een deugd, maar de kroon dier deugden, welker schitterende beoefening hare aanwezigheid scheen te moeten uitsluiten. Dit was het geval bij den man Mozes. De lof zijner zachtmoedigheid staat aangeteekend bij de vermelding van het smartelijk oogenblik in zijn leven, toen, na duizend mishandelingen en gedurige miskennis, hem tebeurtgevallen van een wispelturig volk, ook zijne naaste betrekkingen met hoogmoedigen najver, onder een opgeraapt voorwendsel, deze miskennis begonnen aan te vuren.

Heeft dan de Heer maar alleen door Mozes gesproken? heeft hij ook niet door ons gesproken? Zoo spraken een zuster en een broeder, van wier duister aanzijn, zonder Mozes, geen sterveling ooit zou hebben vernomen; zoo spraken zij met de ondankbaarste minachting, tegen betere overtuiging, in moeielijke tijden, en voor toehoorders, die waarlijk zulk een taal uit zulke monden niet behoefden, om tot een uiterste van weder-

spannigheid en boosaardigheid te worden opgevoerd. Heeft dan de Heer maar alleen door Mozes gesproken? heeft hij ook niet door ons gesproken? zoo spraken Mirjam de profetesse en Aäron de hoogepriester, misbruik makende van eenen invloed en van voorrechten, die niet dan tot handhaving der orde en opwekking van alle goede gezindheden behoorden te worden aangewend; zoo spraken zij met onteering hunner gaven, met ontheiliging van hun ambt. Heeft dan de Heer maar alleen door Mozes gesproken? heeft hij ook niet door ons gesproken? zoo spraken zij, en smaalden tevens op de afkomst van haar, die hij zich ter vrouwe genomen had, en door wie verzacht waren de smarten dier ballingschap, welke de liefde tot zijn mishandeld volk hem had berokkend. Jehova hoorde het en trok het zich aan. Maar Mozes deed alsof hij het niet hoorde en verdroeg het. Jehova sprak, maar Mozes zweeg. Jehova's toorn ontstak, zijn strafgericht bleef niet uit; maar Mozes bad voor de met melaatschheid gestrafte: Och Heer! heel ze toch! En waarom verdroeg, waarom zweeg de MAN Mozes, bij eene verkleining zoo onverdiend, zoo boosaardig, zoo verraderlijk en van deze lippen zoo dubbel bitter voor zijn hart? waarom liet hij het aan Jehova over om zijne eere in het licht te stellen, en zijnen smaad te wreken, en gebruikte hij zijne lippen niet dan om Jehova's toorn te verbidden? Omdat hij te flauwhartig was om den hoon te gevoelen, te lafhartig om hem te vergelden? Neen, maar omdat hij zeer zachtmoedig was, meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren, omdat zijne zachtmoedigheid proef hield ook in deze verzoeking. Diezelfde liefde, die hem voor een arm mishandeld volk alles had doen wagen en

nog verdragen deed; die hem had doen verkiezen liever met het volk van God kwalijk gehandeld te worden dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; die hem den toorn van Farao had doen verachten, en waardoor hij, ware hij anders, niet te verbidden geweest, om zijn volk te behouden zich aan den toorn van Jehova zou hebben opgeofferd, <sup>1)</sup> diezelfde liefde sprak ook nu in zijn hart. Zij had vruchten gedragen, zij droeg gedurig vruchten van de edelste zelfverloochening, de trouwste volharding, den verhevensten heldenmoed; zij droeg ook de vrucht der zachtmoedigheid. Waar anderer recht gekrenkt, waar de onschuld verdrukt, waar de naam van Jehova aangetast werd, waar het er op aankwam Jehova's wet te handhaven en zijne eer te wreken, daar bruiste dat hart in edele verontwaardiging op, daar greep die hand naar het zwaard, daar was de man Mozes kloekmoedig, ijverig, onverbiddelijk, meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren; maar persoonlijke beledigingen wreekte hij niet. Hij gevoelde ze, maar vergaf ze; vergaf ze aan eene onkundige menigte, en ook aan een broeder, die beter wist; vergaf ze aan goddeloozen en aan vromen, aan afgodendienaars en aan profetessen; en hierin stelde hij zijn EER, en het is hem tot eere gerekend.

En door God en alle braven zal het allen tot eere gerekend worden zijn voorbeeld te volgen; niet het minst hun, die, gelijk Mozes, door hooge roeping, ongewone gaven en voortreffelijke deugden alreeds geëerd en uitnemend zijn; niet het minst hun, aan wie men, op grond van hun verheven standpunt, eigenaardige loopbaan, natuurlijk

1) Exod. XXXII : 31, 32.

ken aanleg, of andere omstandigheden het meest geneegen zijn zoude eene zekere of zelfs eene groote mate van prikkelbaarheid te veroorloven. Liefde is de eerste der deugden, en zachtmoedigheid eene harer voortreffelijkste vruchten; slechts van die liefde is zij eene vrucht, die zichzelve niet zoekt en geen kwaad denkt; en eindeloos grooter liefde wordt er vereischt om niet verbitterd te worden en te verdragen, dan om uit te deelen en goedertieren te zijn. Daarom is de lof van zachtmoedigheid, waar zij verdiend wordt, de hoogste lof, de schoonste parel aan de kroon van kinderen der machtigen, mannen van eer en van eenen grooten naam, en een parel, die geen andere parels daaruit behoeft te dringen! Ere den zachtmoedigen vorst, bewindsman, krijgsman, profeet! Persoonlijke gevoeligheid ter zijde te stellen, persoonlijke beledigingen te vergeven, van alle vergelding en weerwraak af te zien, het door wien dan ook aangedaan kwaad door het goede te overwinnen, kan niemands grootheid verkleinen, niemands manlijkheid twijfelachtig maken, niemand verhinderen (Mozes is het geweest) een wonder van veerkracht en een voorbeeld van heldenmoed te zijn. Maar wel is het beleefd dat zij, die door hunne lichtgeeraaktheid de plaag hunner vrienden, om hunne oplopendheid de vloek hunner onderhoorigen en de schrik hunner huisgenooten waren, voor de ware eer ongevoelig, van echten moed ontbloot, en tot ontwikkeling van zedelijke grootheid geheel onvermogen bleken.

Doch het is niet slechts eervol zachtmoedig te zijn, het versiert niet maar een man als Mozes, het betaamt alle menschen, die op den aardbodem zijn; van den christen wordt het geëischt. Ook is het geenszins aan diens keuze of goedvinden verbleven, de hoogste eere in dit op-

zicht aan den man Mozes over te laten en met een matig deel van deze deugd tevreden te zijn. Integendeel, elk christen behoort ook in dezen naar het hoogste te staan. Die schoone eerzucht mag in hem geen maat houden. God wil liefde, hij wil die van ons allen. Hij heeft het hoogste recht om dit te willen, want wij zijn alle broeders; hij toont daarin zijne liefde, want die liefde wil, wil geluk. God wil liefde, die lankmoedig is, liefde, die alle dingen verdraagt; hij wil liefde in elken vorm, en zonder maat. Leert van mij dat ik zachtmoedig ben, sprak zijn Eengeboren Zoon tot allen, die ook Gods kinderen willen genaamd worden, en wie kent onder zijne eerste woorden de volgende niet? Gij hebt gehoord dat gezegd is: oog om oog, tand om tand! Maar ik zeg u dat gij den boezen niet wederstaat; maar zoo wie u op de rechterwang slaat, keer hem de andere toe; en zoo iemand met u rechten wil en uwen rok nemen, laat hem ook den mantel; en zoo wie u zal dwingen een mijl te gaan, ga met hem twee mijlen! En wederom: Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: gij zult uwen naasten liefhebben, en uwen vijand zult gij haten. Maar ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen en die u vervolgen. Wie weet niet hoe nadrukkelijk de apostel vermaant: Wreekt uzelfen niet, beminden! maar geeft den toorn plaats: want er is geschreven: Mij komt de wrake toe, ik zal het vergelden; zegt de Heer<sup>1)</sup>; hoe dringend hij smeekt: Zoo bid ik u dan, ik de ge-

1) Rom. XII : 19.

vangene in den Heere, dat gij wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt; met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkander in liefde; u benaastigende te behouden de eenigheid des Geestes door den band des vredes; — <sup>1)</sup> alle bitterheid, en toornigheid, en gramschap... zij van u geweerd, met alle boosheid; maar zijt jegens elkander goedertieren, barmhartig, vergevende elkander, gelijkterwijs ook God in Christus ulieden vergeven heeft <sup>2)</sup>?

Zijn er, na zulke duidelijke geboden, dringende vermaningen, veelomvattende eischen, nog christenen zonder zachtmoedigheid? Immers neen! Of indien nochtans: er zullen er dan toch wel geen gevonden worden, die enige aanspraak maken op uitnemendheid in het christendom, en die tegelijkertijd de verdediging eener billijke weerwraak nog op zich nemen, het punt van eer in lichtgeraaktheid stellen, of hunne oplopendheid daarmede verschoonen dat driftige menschen geen verraders zijn, alsof dit het eenige karakter ware, waardoor men de liefde der menschen en het welgevallen Gods kon verbeuren!

Maar men vraagt: is de volmaaktheid in deze deugd niet bovenmenselijk? Is de hooge trap, die daarin een Mozes, boven alle menschen, die op de aarde waren, bereikt heeft, niet aan eene buitengewone genade toe te schrijven? Is hare beoefening voor het eene gestel niet oneindig bezwaarlijker dan voor het andere? Schijnt zij niet voor sommige karakters, onder sommige omstandigheden metterdaad onmogelijk te zijn? Ik antwoord: de man Mozes,

1) Ef. IV : 1, 2.

2) ald. 31, 32.



zachtmoedig meer dan alle menschen, die op den aardbodem waren, was ook zelf een mensch van gelijke bewegingen als wij; en geeft ons dit aan den eenen kant de zekerheid (wat trouwens door de geschiedenis nog bevestigd wordt) <sup>1)</sup> dat ook hij in dezen de volmaaktheid niet bereikt heeft, het geeft ons ook den moed om naar den hoogen trap, dien hij bereikt heeft, met blijde hope te streven. Zekerlijk, eene zachtmoedigheid als de zijne, ware zachtmoedigheid, is niet dan een vrucht des Geestes <sup>2)</sup>, en kan niet dan onder diens koestering gekweekt worden en rijpen; doch een liefderijk God wil ook te dien einde van zijn Geest uitstorten over alle vleesch, en niet alleen over het vleesch dergenen, die hij geroepen heeft zijn volk Israel te leiden. Wat zou dien Geest onmogelijk zijn? Welke van zijne eigenaardige vruchten zou hij weigeren te voorschijn te roepen in dat hart, hetwelk belijdt zijne invloeden te behoeven, die inroept, werken laat — en er mede werkzaam is?

En er mede werkzaam is. Met nadruk voeg ik ook deze woorden toe, en zou achten mijn plicht niet te vervullen, indien ik ze niet herhaalde en nader verklaarde. Goddelijke waarheid is het dat ware zachtmoedigheid niet dan een vrucht des Geestes is; maar ook kan men met volkomen waarheid zeggen, dat zij niet dan een vrucht is der bestrijding van het vleesch; en het is heilzaam de zaak ook van deze zijde te beschouwen. Van nature zijn wij licht geraakt en rasch tot toorn, immers wanneer op den gevoeligen teen, die niet bij allen dezelfde is, hetzij onbedacht hetzij moedwillig wordt getreden; dit moet anders worden. Van nature komt bij elke belediging de gedachte

1) Ps. CVI : 32, 33. Num. XX : 12.

2) Gal. V : 22.

aan weerwraak en vergelding op, ja valt het ons zelfs moeielijk zonder uit- of immers inwendigen toorn een welverdiende bestraffing te verdragen; deze moet verdragen kunnen worden, moet steeds verdragelijker vallen. Maar daartoe is het niet genoeg dit te erkennen, en biddende van Gods Geest te verwachten „wat wij onszelven niet kunnen geven!” Wij moeten waken over ons hart, wij moeten ons wapenen tegen de verzoeking, wij moeten het telkens wederopkomende kwaad met de krachtige poging tot het gebodene goed bestrijden. Dit kunnen wij doen, zooras wij het niet kunnen nalaten zonder tegelijkertijd te gevoelen dat wij iets verzuimen. Christenen tot liefde geroepen, geroepen om als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid, aan te doen, geroepen om, op verbeurte van den christelijken eernaam, elkander te verdragen, en den een den anderen te vergeven, zoo iemand tegen iemand eenige klachte heeft<sup>1)</sup>, mogen, in den strijd, waarin hen deze roeping voert, de raadgevingen niet versmaden van geoefende medestrijders, al is het ook dat zij hun op dit veld van eer minder zegeteekenen dan litteekenen kunnen aantoonen; en deze allen roepen als met éene stem: „Bidt, maar niet zonder te waken; waakt, maar niet ongewapend.” Een wapen is het Woord Gods, het woord zijner heilige geboden. Een wapen de gedachte aan de goddelijke lankmoedigheid, aan Gods onuitputtelijke genade; een wapen de voorstelling van de liefde van Christus, haar werk, haar geduld, haar onwederstaanbaar voor-

1) Col. III : 12, 13.

beeld; een wapen de gedurige herinnering, dat wie zich ook aan ons bezondige, wij ook zelf zondige menschen zijn, onophoudelijk zich vergrijpende aan den Allerhoogste. Ootmoed en zachtmoedigheid zijn gezusters, zijn onafscheidelijk; zelfs bij den zondelooze stonden zij in verband: Leert van mij dat ik zachtmoedig ben en nederig van harte. Een wapen is de overtuiging, dat zoo wij God liefhebben de boosheid van den medemensch ons niet kan schaden, dat ook zij, door zijne liefde, ons moet medewerken ten goede. Een middel is de zorgvuldige vermijding van alle aanleiding tot opwekking van een boozen hartstocht, de schielijke onderdrukking ook van niet onrechtvaardigen toorn; een hulpmiddel de levendige voorstelling van de broosheid des levens; een hulpmiddel de dankbare viering van het Heilig Avondmaal. Een aanmoediging het voorbeeld van Mozes, en van alle ware heiligen. Eene aanmoediging de belofte Gods, die zijne genade, die het bezit des aardrijks aan de zachtmoedigen toezegt <sup>1)</sup>; eene aanmoediging de ondervinding, dat hij op zich neemt het recht en de eer des zachtmoedigen te wreken; en ook deze ervaring, dat zelfs uit het grievendst ongelijk en de minst verdiende belediging, voor hart en leven altijd iets te leeren valt. Eene aanmoediging eindelijk is het dadelijk geluk, hetwelk een zachtmoedig hart in de oefening zelve zijner zachtmoedigheid smaken mag, en om zich verspreidt. Voorwaar, die zachtmoedigheid, welke de hoogste eer des mans, en de dierste plicht des christens is, is ook de beste wijsheid! De man Mozes, die zeer zachtmoedig was, meer dan alle menschen, die op de aarde waren, was ook gelukkiger dan die allen; niet maar omdat Jehova

---

1) Matth. V : 5.

van mond tot mond met hem sprak en dooraanzien, en niet door duistere woorden; niet maar omdat hij de gelijkenis des Heeren aanschouwde; maar omdat, door de liefde, het beeld Gods in zijn binnenste weder opkwam en zich herstelde. De mensch is gelukkig door zijnen God te gelijken, en naar de mate waarin hij hem gelijkt. Het geluk der liefde is de aanvankelijke hemel voor hen, die op aarde zijn. En die hemel staat open voor elk, die geen hemelsche invloeden afwijst, geen hemelsche geboden versmaadt.

## XXII.

## DIE HIJ LIEFHEEFT KASTIJDT HIJ.

Schoon is de aarde; het leven zoet. Aan beiden is de mensch gehecht. Menigeen is een boom gelijk, die dieper wortelt, naarmate hij langer gespaard blijft; gezegend dan de stormwind, door God gezonden om den vasten stam te schokken, den overal uitgeslagen wortel los te wrikken! Gezegend de pijnlijke ervaring welke (temidden van het genot) de ongenoegzaamheid, de onbetrouwbaarheid der aardsche dingen in gedachtenis brengt! die af doet zien van het vergankelijke, en in het hart de behoefte schept aan het onbewegelijke! Gezegend de tegenspoed, welke vermaant het doel der reize niet voor de aangenaamheden van den weg te vergeten! Gezegend de vermoeienis, de zonnebrand, de ruwe en steile paden, die verlangen doen naar rust.

Waarlijk, om het éene noodige als het eene begeerlijke te begeeren; om aardsche uitzichten met blijmoedigheid prijs te geven voor de hope des hemels; om met vreugde voor de kostelijkste parel al wat men bezit te verkopen; om reeds hier het burgerschap in dien hemel te stel-

len, waar Christus de zijnen wacht; om hem te leeren liefhebben boven al wat lief is, vader, moeder, eigen broeders, eigen kroost — is het voor velen onvermijdelijk, dat menige vreugd bedriege, menige blijdschap tot bitterheid worde, menige steun ontvalle, menig dierbare band verbroken worde of verscheurd, menige verwachting beschaamd make. Wel hem, wien God lief genoeg heeft om hem deze ondervindingen, die hij, stond het in zijne macht, zichzelf gewisselijk sparen zou, geenszins te onthouden; want geen prijs is te kostelijk voor de redding eener ziel. O hoe luide hebben zij later God voor de kastijding geprezen, voor wie zij, toen zij tegenwoordig was, niet dan eene zake van droefheid scheen te zijn! Eer ik verdrukt was dwaalde ik, maar nu onderhoud ik uw woord. Het is mij goed verdrukt te zijn geweest, opdat ik uwe inzettingen leerde: op de lippen van hoevelen heeft dit godverheerlijkend getuigenis van den in vele beproefden psalmdichter niet gekleefd! — Want het waren de schreiende oogen geweest, die hadden leeren opzien tot den God der vertroosting; het gebroken hart leerde vertroosting verstaan, met welke vroeger lichtvaardig werd gespot. Gewis! de smarten des levens zijn Gods krachtigste roepstemmen; zij wekken op uit den slaap der onverschilligheid, zij verbreken de roes der lichtzinnigheid. Het leed des levens is een „engel voor het aangezicht des Heeren,” tot wien gezegd is: dwing ze om in te gaan!

En de ingeganen! hoe waardeeren zij den zegen der ook verder hun niet gespaarde, maar dikwijls met zoo milde hand toegedeelde beproevingen. Hoe gevoelden zij dat zij door de kastijdinge, als de Heilige Schrift zegt, geoefend worden. Ja het leed is een oefening voor de geloovige ziel. Het vergt de inspanning van alle de krachten, daarin door

Gods genade uitgestort; het sterkt, het vermeerdert die. Het oefent haar gedurig meer te kunnen dragen, meer te kunnen verlooehenen. Het maakt haar steeds ootmoediger, steeds onderworpener. Het maakt haar bedachtzamer, voorzigtiger, waakzamer, meer biddende. Het komt haar te hulp in het bestrijden van menige zondige neiging, in het bedwingen van menige drift, het matigen van menigen hartstocht. Het maakt de beoefening van menige deugd gemakkelijker. Het leed, als kastijdinge Gods aangenomen en gedragen, stemt tot zachtmoedigheid. Het lijden maakt medelijdend, hulpvaardig, troostrijk; het bepaalt het hart meer onmiddellijk bij de navolging van Christus, welke is de roeping van alle geroepenen. Die God liefheeft kastijdt hij, en hij wordt het meest bemind door hen, die deze zijne liefde waardeeren.

Ziet, gelukzalig is de mensch, wien God tuchtigt; want hij doet smarten aan, en zijne handen heelen: zoo spreekt, in het boek Job, Elifaz de Themaniter, en de apostel gewaagt van de uitkomst bij de verzoeking, en van niet verzocht worden boven de macht. Altijd wordt in de slaande hand, de vaderhand erkend; ook aan hare zachtheid en matiging. Geen leed zonder bijgevoegde vertroosting of inmengsel van barmhartigheid. Het is niet alleen het liefderijk doel, waarvoor Gods kinderen Gods liefde onder het lijden prijzen; het is niet alleen de vreedzame vrucht der gerechtigheid, die daarna al hunne dankbaarheid opwekt — velen hebben getuigd dat zij de liefde, de trouw, de zorg, de nabijheid, de gemeenschap Gods nooit gevoeliger ondervonden hebben dan onder het lijden zelf. Ook is hij die God, die kracht naar kruis geeft; die des middernachts waakt bij de lampe der eenzamen en den dag

overbrengt met de kinderen der treurigheid; immers is hij die Vader, die de zijnen troosten kan, gelijk de zoodanigen, „die door hunne moeder getroost worden.”

### XXIII.

KOOPT DE WAARHEID EN VERKOOP ZE NIET.

Spr. XXIII : 26v.

Koop de waarheid en verkoop ze niet! Goede raad; gewichtige waarschuwing; wel waardig een der eerste te zijn in die reeks van vaderlijke lessen, die met het 19<sup>de</sup> vers van het opgeslagen hoofdstuk der Spreuken Salomo's met deze woorden een aanvang neemt: HOOR GIJ, MIJN ZOON! en word wijs, en richt uw hart op den weg, maar een nieuwen aanvang met het 22<sup>ste</sup>, waar het nadrukkelijker nog en dringender heet: HOOR NAAR UWEN VADER, DIE U GEWONNEN HEEFT, EN VERACHT GEENE MOEDER, DIE OUD GEWORDEN IS!

Koop de waarheid en verkoop ze niet. Wie wil het zich niet gaarne door Vader Salomo laten herinneren? Den goeden raad en der waarschuwing eens wijzen is niemand ooit ontwassen. En deze lezen wij in de Heilige Schrift. Deze komt ons, door Salomo, van God, die hem wijsheid gegeven had ook om onzentwil.

Koop de waarheid en verkoop ze niet! De eerste vraag is: wat hebben wij te verstaan door hetgeen wij hier zoo uitdrukkelijk vermaand worden te koopen en, gekocht hebbende, te behouden? Welk zoozeer wenschelijk, zoo onmisbaar goed wordt ons aangeprezen onder dien naam van waarheid? Dat wij met deze spreuk op zedelijk en niet op wetenschappelijk gebied staan, behoeft wel niet opgemerkt te worden. Er is ook, blijkens het

vervolg, hier van geen waarheid spraak dan met wijsheid, tucht en verstandigheid in verband. Waarheid voor hart en leven, ziedaar wat bedoeld wordt; een ondubbeltzinnig, het onfaalbaar antwoord op alle vragen, die het hart in onzen boezem opwerpt, en aan welke beantwoording het behoefte heeft tot zijnen vrede, zijne vertroosting, zijne hoop. De randteekenaars van onzen Statenbijbel maken het recht duidelijk als zij kort en goed, in hunne voor allen verstaanbare taal, zeggen: „De rechte en ware kennisse van alle dingen — die wij moeten weten om Gode te behagen en zalig te worden.”

Het is deze kennis, welke wij vermaand worden te koopen. Want van onszelven bezitten wij haar niet. Zij is niemand aangeboren, noch kan bij iemand door eigen inspanning ontwikkeld worden; dat bewijzen de dwalingen der heidenen en de vruchteloze pogingen der wijsgeeren. Het eenige wat ten haren opzichte de gevallen mensch vermag, is haar gemis te gevoelen, haar bezit te begeeren, haar te erkennen waar zij hem wordt aangeboden, en ze zich toe te eigenen tot haren gestelden prijs: Koop de waarheid!

De wijze Salomo, en dit was zijne wijsheid, wist dat en bij wien zij te koop was. Bij den God zijns vaders, dien hij gekend had van zijn jeugd af aan; dien hij ook om wijsheid gebeden en die hem verhoord had. Bij den God, die voortijds veelmaalen op velerlei wijze tot zijne vaderen gesproken had door de profeten, en die ook tot hem sprak door geboden en beloften, en niet alleen door de woorden maar ook door de schaduwen der Wet; bij den God, die de wereld gemaakt had, en aan Israel zich geopenbaard. Hij wist het: de wet des Heeren was volmaakt, bekeerende de ziel; de ge-



tuigenis des Heeren was gewis, den slechten wijsheid gevende. Indien hij zegt: „Koop de waarheid,” zoo wil dit in de eerste plaats zeggen: Zoek haar bij de onderwijzingen, leer haar kennen in het woord van God. Daarmede echter is de waarheid nog niet gekocht.

Die God, die tot Salomo en zijne vaderen gesproken had door de profeten, heeft tot ons gesproken door den Zoon. De wet was door Mozes gegeven; genade en waarheid is met Christus geworden. Wij kennen Hem en zijn evangelie. „De rechte en ware kennis van alle dingen, die wij moeten weten om Gode te behagen en zalig te worden” heeft hij ons geheel ontsloten en in 't helderst licht gesteld. Die een Nieuw Testament gekocht en wél gelezen heeft, weet meer van de waarheid dan Salomo zelf. Maar hiermede kan hij nog in geen deele gezegd worden voldaan te hebben aan hetgeen er ligt in die vermaning: Koop de waarheid. Dit zal eerst dan het geval zijn, wanneer hij zich het gelezene alzo heeft aangetrokken, het geleerde alzo heeft toegeëigend, dat hij er geheel van is doordrongen en beziel, en naar waarheid zeggen kan, dat de verkregene kennis het licht zijner ziel en de kracht zijns levens geworden is. En dit moet meer kosten.

Het licht der ziel en de kracht des levens! Gewis, deze worden met het bezit der waarheid verkregen. Het ware licht, de ware kracht. Het licht eener wezenlijke kennis, eener degelijke vertroosting. Kracht tot het goede, het goede in de oogen Gods. „Wijsheid, tucht, verstandigheid,” in echten, Gode welbehagelijken zin; gewisse tróost in leven en in sterven. Wie kan dit licht, wie kan deze kracht ontberen? Welk sterfelijk, welk lijdend, welk zwak en zondig mensch? Wie kan ze bezitten, die de waarheid niet

bezit; die niet weet, niet aangenomen, niet in zich opgenomen heeft wat God in zijn woord te zijner ware verlichting, vertroosting, heiliging heeft geopenbaard. Zijn verstand reikt niet tot God; zijn gevoel slingert hem; zijne verbeelding poogt, maar vermag hem niet te troosten; zijn geweten prikkelt, maar geeft hem geen kracht; de schepping onderwijst hem veel, maar belooft hem niets. Hij hoopt, maar vreest. Dat dan de waarheid gekocht worde; gekocht en niet slechts gekend; gekocht tot elken prijs!... Wat kost zij?

Wat zij kost? Hij meent het te weten, die haar kent en niet koopt, en hij zegt: „Veel te veel; veel meer dan ik er voor overheb.” — „En toch is het minder dan niets!” antwoorden met weemoedigen glimlach zij, die haar gekocht hebben, maar eenmaal dachten als de eerste. Hoe nu? Heeft men het dan misgezien, dat men deze zoogenaamde waarheid niet tot de zijne kan maken dan ten koste van redelijk verstand, menschenwaarde, levensvreugd? Moet men dan niet veel aannemen, wat men niet begrijpt; veel erkennen, dat in eigen oogen vernedert, en het hart aftrekken van veel, waar het thans in leeft? Gewis, maar dit eerste kan geschieden zonder het redelijk verstand, het tweede zonder de menschenwaarde op te offeren, en het derde zonder aan ware levensvreugd te verliezen. Of bestaat het verstand in de ontkenning, dat het verstand zijne grenzen heeft? Bestaat de waarde van den mensch in menschenlijken hoogmoed? Is het uitsluitend genot van het vergankelijke de hoogste levensvreugd?... Neen! neen! wat het bezit der waarheid kosten moet, het is metterdaad niets kostelijks, niets dat waarde heeft, niets wezenlijks, maar dat men nochtans weigert omdat men het lief heeft, schoon het ons verderft. Het is het bedrog van het zondig, van

het hoogmoedig, van het lichtzinnig hart. Ons verstand zegt ons wel dat een godsopenbaring of onnoodig is of de grenzen van hetgeen de mensch doorzien kan tebuiten moet gaan; ons geweten betuigt ons genoeg dat de leer der Heilige Schrift, de leer van ellende, verlossing, dankbaarheid, waarachtig, Gode waardig, menschveredelend is; maar het bedorven hart, dat zijn hoogmoed niet wil laten varen en den staf niet wil breken over het onheilig leven, neemt alle drogredenen te baat om ons te overreden dat wij zonder deze godsleer als de waarheid aan te nemen, zonder haar in ons leven de plaats en het recht te geven, die haar behooren, wijzer, grooter en gelukkiger zijn zullen, en wij — gelooven het niet, maar wenschen het te gelooven, en de waarheid, die wij kennen, wordt de onze niet.

Bij wien zal ik den dwazen mensch vergelijken, die het bedrog zijns harten zoo liefheeft dat hij de reddende waarheid niet met genoegzame liefde aan kan zien om haar te erkennen, te verlangen en tot zich te nemen? Hij is dien ongelukkige gelijk, die het onontbeerlijk brood, dat hem en zijn huisgezin voeden en sterken moet, op den duur verloochent voor den beker der bedwelming, wiens inhoud hem verarmt en verwoest. In nuchtere oogenblikken gevoelt ook deze zijne verkeerdheid; nimmer heeft hij er vrede mee; maar in zijn doorgaanden roes houdt hij lofredenen op het verkwikkelijke, het nuttige, het noodzakelijke van den sterken drank.

Och, of het eene ongerijmdheid ware zich temidden eener christelijke maatschappij eenen medemensch voor te stellen, met opzicht tot het onontbeerlijk brood der ziele niet wijzer dan deze schuldige dwaas! Doch dit is geene ongerijmdheid. Het moge het geval geweest zijn onder geheel andere omstandigheden; in dagen van vervolging,

waarin het koopen der waarheid op goed en leven kon te staan komen; in onze vreedzamer tijden is er een, hoe zal ik het zeggen? een leenen, een voorloopig huren, een op bezien houden, dat niets of bijna niets kost, en een schijn geeft van bezit. Laat ons zeggen zooals het is in deze negentiende eeuw onzer christelijke jaartelling! De waarheid is ons allen thuisgezonden; en dit is bij velen de oorzaak dat zij haar nog niet kochten; hetzij dan dat zij dit niet wilden, of dat zij tot nog toe niet begrepen hebben dat dit noodig is.

O, dat hij, die het nog niet begrepen heeft, het begrijpe; dat hij het wille, die het tot nog toe niet heeft gewild! Miskenne, bespote niemand langer de liefde Gods, die hem het dierbaarst goed voorhoudt, aanbiedt, in den schoot werpt! Laat de zonde niet grooter worden, omdat zijn genade zoo overvloedig is! Geene begoochelingen meer over den redelijken grond van het niet willen, de onschuldige oorzaak van het niet begrijpen! Het hart wil niet veranderen, dat is alles! Maar dit begrijpt men zeer wel, dat het evangelie waarheid, dat het Gods waarheid is, en dat men noch den troost, noch de kracht dezer waarheid gebruiken of ondervinden kan, tenzij men haar door geloof en liefde en gehoorzaamheid bezit.

„De rechte en ware kennis van alle dingen, die wij moeten weten om Gode te behagen en zalig te worden”: Ziedaar waaraan wij te denken hebben, wanneer wij ons door den godsman hooren toeroepen: „Koop de waarheid.” Deze kennis is niet te vinden dan bij de openbaring van God in zijn woord. Daar vinden wij haar volkomen en in het helderst licht, bij het evangelie van Jezus Christus. Aan deze kennis ingang te verleenen in

ons hart, door aan de innigste behoefte van ons hart en aan de stem van ons geweten gehoor te geven; aan het wettig en vruchtbaar bezit dezer kennis het zelfbedrog van ons zondig hart ten offer te brengen; voor het licht, dat zij ontsteekt, onze eigene wijsheid, voor den troost, dien zij aanbiedt, onze schoone droomen over te hebben, en het leven naar eigen wil en lust prijs te geven aan haar heiligenden invloed — dat mag heeten haar te koop en. Heil den man, die het gedaan heeft, die het doet, die bezig is het te doen, want het is juist het werk van een enkel oogenblik niet. Hoe meer hij dezen begeerlijken schat zich eigen maakt, hoe meer hij hem geniet en gebruikt, des te meer zal hij hem leeren waardeeren, des te nauwer bewaken!... Of zou ook het tegendeel kunnen geschieden? Zou het gekende, begeerde, eigengemaakte en ten deele reeds gesmaakte goed door zijnen bezitter van lieverlede verachteloosd, in de waagschaal gesteld, en op zijn beurt opgeofferd en weder prijsgegeven kunnen worden? De wijze, die ons heeft toegeroepen: *Koop de waarheid!* schijnt deze mogelijkheid eensdeels te onderstellen, daar hij uitdrukkelijk volgen laat: *en verkoop ze niet!*

*Verkoop ze niet!* De waarschuwing is niet overbodig; zij kan zeer tijdig zijn; zij is liefderijk.

Zij is niet overbodig. Meen het niet! Zeg niet: Wie zou een zoo onwaardigbaar goed kunnen verkoopen; vraag niet: En waarvoor? Er zijn voorbeelden van de vervreemding van het kostelijkste voor het minste. Voor éene spijze verkocht Ezau het recht zijner eerstgeboorte. Voor dertig zilverlingen verkocht Judas zijn Heer. Wat eerst van koopen terughield, kan met nieuwe kracht wederkomen en tot ver-koop en verleiden.

Ook lokt het bezit der waarheid nieuwe verzoeken uit, nieuwe bestrijdingen van wereld en booze. Een apostel spreekt ons van zulken, „die eens verlicht zijn geweest en de hemelsche gave gesmaakt hebben en den Heiligen Geest deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede woord Gods en de krachten der toekomstende eeuw, en afvallig worden... Neen! de waarschuwing is niet overbodig: Verkoop de waarheid niet!

Zij kan zeer tijdig zijn. Er zijn oogenblikken in het leven, er zijn tijden der wereld, waarin zij noodiger is dan in andere, waarin zij dringender gevorderd wordt. In het Boek der Spreuken komt zij voor als de vermaning eens vaders aan zijn kind. Hoor gij, mijn zoon! en word wijs, en richt uw hart op den weg. Hoor naar uwen vader, die u gewonnen heeft, en veracht uw moeder niet, als zij oud geworden is. Koop de waarheid en verkoop ze niet. Ik verbeeld mij een zoon op de grens van jeugd en jongelingschap; op het punt van zijns vaders huis en voogdij te verlaten en zelfstandig de wereld in te gaan. Hij is godvruchtig opgevoed en in de kennis der waarheid onderwezen. Deze is hem heilig, en hij weet niet beter of ook dierbaar en lief. Met een ontroerd gemoed heeft hij haar beleden, met een ongeveinsd hart haar trouw beloofd. Wat al zijns vaders wijsheid, al zijn moeders geluk uitmaakte, neen, hij zal het nimmer laten varen! Maar wat kende hij tot nog toe van de wereld en hare verzoeken? wat van de ondermijnende kracht harer drogredenen, den verwoestenden adem harer spotters, den verdoovenden invloed harer verstrooiingen...? Helaas, hij zal ze leeren kennen, en in zijn eigen binnenste den bondgenoot vinden van alle die

vijandige machten. Tot hiertoe ongekende hartstochten ontwaken, nieuwe kringen van denkebeelden openen zich, ongedachte twijfelingen krijgen voedsel, moed en kracht; een andere levenswijze gevoelt behoefte aan eene andere leer; het ontkiemen der zelfstandigheid prikkelt tot overmoed; en naarmate de waarheid eerst bereidwilliger en in warmer hart scheen opgenomen te zijn, des te eerder loopt zij mogelijk gevaar met groote koelbloedigheid te worden prijsgegeven; tenzij dan dat eens vaders, tenzij dan dat de godstem in 't hart gehoord en haar gehoor gegeven worde: **Koop de waarheid, en verkoop ze niet!**...

**Koop de waarheid, en verkoop ze niet.** Er komen voor de volkeren, met de kennis der goddelijke waarheid gezegend, dagen van weelde, waarin zatheid van brood zich aan het brood gaat bezondigen. Er worden tijden beleefd waarin het ongeloof met zooveel vermetelheid optreedt, in zulke aannemelijke vormen zich voordoet, zoo overtuigend spreekt, en zulk een dienstvaardig bondgenoot heeft in de algemeene oppervlakkigheid, dat bijna niemand verschoond blijft van de verzoeking om ook de dierbaarste overtuigingen zijns harten geheel of gedeeltelijk prijs te geven aan den alvermogenden geest der eeuw; tijden, waarin aan alles wat ontwijfelbaar scheen getwijfeld, openlijk met hetgeen tot hiertoe voor heilig gehouden werd den spot gedreven wordt, en de dierbaarste kennis tegelijk met haar heilige bron, zelfs door zulken wordt aangerand, van wie hare verdediging en aanprijzing gewacht werd. Er kunnen tijden komen van verwaasdheid, waarin eene maatschappij, die door het heilig evangelie geworden is wat zij is, in naam van het gezond verstand, wordt uitgenoodigd om tot de armelijke eerste beginselen der wereld, den natuurlijken godsdienst, weder te keeren; onbegrijp-

pelijke tijden, waarin het gezag van Gods Woord voor menschonteerend wordt uitgekreten en de Christelijke Kerk, die haar aanzijn en hare uitbreiding dankt aan de blijde boodschap van de zegenrijkste aller gebeurtenissen, zich, in naam der wetenschap, moet laten overreden, dat onverschilligheid voor de waarheid dezer gebeurtenis en twijfel aan de waarachtigheid der oorkonde, die haar vermeldt, haar tot een hooger trap van ontwikkeling en een geestelijker godsdienstigheid zal opvoeren...

Zou het temidden van de schuddingen, de verzoekingën, de onwillekeurige invloeden zulker tijden, ontijdig, zou het niet veeleer de heiligste plicht zijn, hoofden in den naam van den God der openbaring gedoopt, kinderen in den eerbied der Heilige Schriften opgevoed, harten, die zich bij het licht van het Evangelie des kruises hebben leeren kennen, zielen, die op zijn roepstem de toevlucht genomen hebben tot een goddelijken Verlosser, stervelingen, die met de hand op hunnen Bijbel den dood tot nog toe niet gevreesd hebben en den hemel open zien, met luider stemme toe te roepen: *Verkoopt, verkoopt de duur gekochte waarheid niet! Niet voor de wijsheid van den dag! niet voor de dubbelzinnige eer der vrijzinnigheid!*

Liefderijk is ten allen tijde de waarschuwing aan hen, die de waarheid gekocht hebben, haar niet, o nimmer! te verkoopen. Niet uit wantrouwen, maar uit teedere bezorgdheid komt zij voort. Die zonde zou zoo groot, de schade zoo onberekenbaar, de kans om ook deze schade te boven te komen zoo gering zijn! Hij, die onverschillig kan worden voor hetgeen hij eenmaal liefhad, bestrijden wat hij lang voor heilig hield, verwerpen waar hij zijn gansche hoop op bouwde, diens hoogmoed zal het dubbel zwaar vallen zich opnieuw te vernederen, indien ook zijn



hart niet reeds te koud geworden ware om nog eenmaal te kunnen ontgloeien; en al ware dit het geval niet, misschien zal de moed ontbreken andermaal troost en heul te zoeken bij diezelfde waarheid, welke men zoo grievend een hoon heeft aangedaan. Toch blijft dit de hoogste hoon, dien men haar aandoen kan: te vertwijfelen aan de genade Gods, die zij predikt; en welke, na al wat tegen haar misdreven mag zijn, zoolang het heden genaamd wordt, nog altijd even dringend bidden en vermanen blijft: „Koop de waarheid,” als zij liefderijk blijft waarschuwen: Verkoop haar niet!

---

## XXIV.

### EENE BELOFTE VOOR DIE JEZUS LIEFHEBBEN.

Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken. Joh. XIV : 23.

Het bovenstaand bijbelwoord behoort tot die zinrijke redenen, welke onze Heiland voor zijne twaalf discipelen gehouden heeft aan zijnen laatsten Paaschmaaltijd. Het is een antwoord, op eene vraag door een hunner aan hem gedaan; maar een antwoord dat, schoon zij ook die vraag niet doen, allen aangaat; alle discipelen, alle belijders van den Heer, alle gedoopten in zijnen naam, allen aan wie die dierbare naam verkondigd is. Het behelst een verklaring, waar een iegelijk, die christen heeten wil, zijn hart, zijn leven, en het geluk, dat hij als christen kent, aan behoort te toetsen.

Indien gij mij liefhebt, zoo bewaart mijne geboden, had de Heiland gezegd (vs. 15) en kort daarop:

(vs. 21) Die mijne geboden heeft en zebewaart, die is het, die mij liefheeft: Hij had er bijgevoegd: En die mij liefheeft zal van mijnen Vader geliefd worden, en ik zal hem liefhebben en ik zal mijzelfen aan hem openbaren.

Deze laatste toezegging opende de lippen van een man, van wien ons geen ander woord dan dit is opgeteekend: Judas, niet de Iscariot; van den Iscariot kennen wij geen vraag dan die éene afschuwelijke: Ben ik het Heere? -- Judas, de broeder van Jakobus den Kleine, Judas, Thaddéus of ook Lebbéus bijgenaamd, wilde zoo gaarne van dit zich openbaren des Heeren iets naders weten. Inderdaad, dit is een punt, dat alle harten wakker, alle tongen losmaakt. Als het hier op aankomt vat een anders stilzwijgende Judas het woord nog vóór een voorbarigen Petrus op. Die mij liefheeft, heeft de Heer gezegd, zal van mijn Vader geliefd worden, en ik zal hem liefhebben, en ik zal mijzelfen aan hem openbaren. Maar in dit laatste is iets, hetwelk dezen discipel vreemd en onverstaanbaar voorkomt. Hem dunkt, aan die hem liefhebben en door hem bemind worden heeft de Heer reeds begonnen zich te openbaren. Hij en zijne medeapostelen hebben genoeg van hem gehoord en gezien om hem te erkennen en te blijven erkennen voor den Christus, den Zoon des levenden Gods. Waar hij, waar zij op wachten, waar allen met brandend verlangen naar uitzien, het is naar den grooten stap, eerlang, zoo zij hopen, door hem te doen, waardoor hij zich aan Israel, waardoor hij zich aan alle wederhorigen en tegensprekers, waardoor hij zich aan de gansche wereld openbaren zal, als dengene, die komen zoude en gekomen is, om aan Israel het koninkrijk we-

der op te richten, en de heerschappij over de heidenen te aanvaarden. „Openbaar uzelfen aan de wereld!” zoo luidde de eisch van het ongeloof op de lippen van des Heilands nog ongeloovige broeders; maar het ongeduld van zijne geloovige discipelen spreekt aldus: „Heere, wat is het, (hoe komt het bij) dat gij uzelfen aan ons zult openbaren en niet aan de wereld?” Hierop zegt Jezus: Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken; die mij niet liefheeft bewaart mijne woorden niet. En, schoon hij het wellicht eerst na dezen verstaan heeft, met deze woorden is de vraag van Judas, niet den Iscariot, op zinrijke wijze beantwoord. Het zich openbaren, hetwelk de Heer bedoeld had, toen hij gezegd had: Die mijne geboden heeft en ze bewaart, die is 't, die mij liefheeft; en die mij liefheeft zal van mij geliefd worden, en ik zal hem liefhebben, en ik zal mijzelfen aan hem openbaren, was geen zich openbaren in heerlijkheid, zooals zinnelijkheid en hoogmoed nu reeds wenschen zouden en de ongeloovige wereld eenmaal te vreezen heeft, maar een zoodanig zich openbaren, waarin zijne liefde op de nadrukkelijkste wijze, voortdurend en toenemend, zou worden ondervonden en gesmaakt. Dat dit der wereld, die hem niet liefheeft en zijne geboden niet bewaart, onmogelijk te beurt kan vallen, behoeft zelfs niet gezegd te worden; voor hen, die hem liefhebben en zijn woord bewaren, zal het een voorrecht zijn met geen ander te vergelijken. Toon mij nu uwe heerlijkheid! had Mozes eenmaal tot Jehova uitgeroepen, en het antwoord was geweest: Ik zal almijne

GOEDIGHEID voorbij uw aangezicht gaan laten. Ook in de vraag van Judas, niet den Iscariot, aan hem, dien hij als den Christus, den Zoon des levenden Gods beleed, lag een: Toon mij nu uwe heerlijkheid! maar hoeveel meer dan hij hiermede begeerde zou hem, niet getoond maar te genieten gegeven worden in de vervulling van dat woord: Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken!

Het zal een rein genoeg zijn, ons hierin te verdiepen; maar een genoeg, dat wij ons niet zouden durven veroorloven, tenzij wij ook ernstig stilstaan bij hetgeen hier nadrukkelijk als voorwaarde dezer genietingen wordt op den voorgrond gesteld.

In den discipel van Jezus wordt volstrekt, wordt in de eerste plaats gevorderd dat hij Jezus liefhebbe;

Ware liefde tot Jezus kenmerkt zich door het bewaren van zijn woord;

En deze liefde vindt hare onuitputtelijke belooning in eene nadrukkelijke, blijvende en toenemende ondervinding van zijne en zijns Vaders liefde:

Deze drie waarheden liggen in het woord, dat wij bepeinzen, en zijn wel waardig dat wij daaraan achtereenvolgens onze geheele aandacht wijden. Wat de eerste betreft, deze behoeft geen bewijs. Liefde tot Jezus maakt den discipel, immers den waren, en van andere spreken wij niet. Wie wil van hem leeren, wie wil hem volgen, wie zal voor zijne teederste, voor zijne heiligste belangen, wie zal voor tijd en eeuwigheid zijn vertrouwen op hem stellen, die hem niet bemint? Het is schandelijk in een iegelijk

mensch, die met Jezus in aanraking is gekomen, die iets van hem gezien heeft, hem niet lief te hebben, daar hij zoo beminnelijk, daar alles in hem beminnelijk is; maar het is daarenboven ongerijmd in hem, die zijn discipel wil heeten, die hem Meester noemt en Heere, die hem belijdt voor den Christus, den Zoon des levenden Gods, die hem aanroeft als zijn Heiland en zijn Verlosser. Want deze heeft erkend de liefde, die in al zijne woorden, die in al zijne daden is, prijst hem voor de hoogste weldaad, acht zich metterdaad een door hem begenadigde, door hem beminde. Zijn weldoener niet lief te hebben, hartelijke liefde met een koel gemoed te vergelden is altijd onnatuurlijk; maar welken naam zullen wij aan deze snoodheid geven, waar die weldoener een goddelijk weldoener, zijne liefde eene verbeurde liefde, en zijne weldaad geene andere is dan de behoudenis der ziel?

Neen, wij mogen het veilig zeggen: de liefde tot Jezus maakt den discipel van Jezus, maakt den waren belijder, den christen. Zij zijn het niet, die in hun hart niet gevoelen dat zij hem liefhebben; al zwoeren zij ook bij zijn woord, al konden zij alle zijne geboden stiptelijk nakomen. Geloofst gij dat zij in hem gelooven? Immers neen. Immers niet in dien zin, waarin hij zelf het woord gebruikt heeft als hij tot zijne discipelen zeide: Uw harte worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in mij. Want een, in wien ik geloof gelijk ik in God geloof, want een, wiens woord mij zooveel is dat het mijn hart voor ontroering bewaart, dien moet ik liefhebben, die moet weten dat ik hem liefheb.

Maar wat zegt het Jezus lief te hebben gelijk hij bemind wil wezen? Is het hem beminnelijk te vinden? Is het van tijd tot tijd met warme bewondering, met zachte verteede-

ring aan hem en zijne liefde te denken? Is het hem lief te hebben gelijk men een mensch liefheeft, dien men zeer liefheeft zoolang men hem hoort en ziet, maar in zijn afzijn gemakkelijk vergeet? gelijk men een vriend liefheeft, dien men zeer liefheeft wanneer men hem noodig heeft, maar aan wien men weinig denkt wanneer men buiten hem kan? zooals men een weldoener bemint, aan wien men niet dan met een brandend hart en vochtige oogen denken kan, zoo dikwijls men zich zijne weldaad herinnert, maar wiens weldaad men zich niet altijd herinnert, zoodat er tijden kunnen omgaan zonder dat het aan anderen of aan onszelfen blijkt dat er liefde voor hem in onze harten is? Op deze wijze wordt Jezus bemind door degenen, die hem liefhebben zoolang zij de Heilige Schrift lezen, in de kerk zitten, of met zijne betere vrienden het Heilig Avondmaal medevieren; zoo hebben zij hem lief, die hem slechts liefhebben op het ziekbed, in de treurkamers, bij het bezoeken van de graven hunner „lieve dooden,” die zij eigenlijk toch nog veel liever hebben dan hem; zoo hebben zij hem lief, die het zeer lief van hem vinden, dat hij voor hen, dat hij om hunner smarten, om hunner zonden wil dáar is, wanneer zij in smarten zijn of aan hunne zonden denken en ze min of meer gevoelen, maar wier gemoed niet doordrongen is van de gedachte, wier leven niet bezielde wordt door het beginsel dat zij iets voor hem, dat zij iets om zijnentwil moeten zijn.

Die mijne geboden heeft, zegt de Heere, die mijne geboden heeft en dezelve bewaart, die is 't, die mij liefheeft. En wederom: Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren. Van onze liefde tot een, die recht heeft op onze gehoorzaamheid, is gehoorzaamheid de proef. Welke dienstknecht kan ge-

zegd worden zijn meester, welk kind kan geacht worden zijne ouders, welk christen zich inbeelden zijn Heiland lief te hebben, zonder een gehoorzaam dienstknecht, een gehoorzaam kind, een gehoorzaam christen te zijn? Gehoorzaamheid is denkbaar zonder liefde; maar liefde zonder gehoorzaamheid niet. Des Heilands geboden niet alleen te hebben en te weten, maar te bewaren, zijn wil in het liefhebbend hart om te dragen, tot richtsnoer van het leven te stellen, en zich gelukkig te gevoelen door deze gehoorzaamheid, dat is hem lief te hebben zooals hij recht heeft bemind te worden, en niet minder dan dit is wat hij liefde noemen kan.

Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren. Hij moet niet slechts, hij zal het doen. Er bestaat geen moeten, er is slechts een willen voor de liefde. Alle geboden zijn voor haar even gewichtig, maar geen enkel gebod valt haar zwaar.

Ware liefde tot Jezus kenmerkt zich door het bewaren van zijne geboden, door het bewaren van zijn woord. En deze gewillige gehoorzaamheid heeft haar loon in zichzelf. Want wat kan het hart gelukkiger maken dan de bewustheid, dat men wil en doet overeenkomstig de begeerte van hem, dien men liefheeft? Slechts dit: te ondervinden dat dit liefdebewijs niet onopgemerkt blijft, dat het met liefde beantwoord wordt. En zie daar wat in de hoogste mate het geval zal zijn, waar Jezus het voorwerp der werkdadige liefde is. Die mij liefheeft, verklaart hij, zal van mijn Vader geliefd worden, en ik zal hem liefhebben, en ik zal mijzelf aan hem openbaren. Maar aandoenlijker, treffender nog is het woord, dat wij nu overdenken: Mijn Vader

zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen, en zullen woninge bij hem maken.

Wie legt deze laatste woorden uit? Wie maakt duidelijk wat daarmede gemeend is? Als de apostel Johannes, die ons deze woorden des Heeren mededeelt, in later tijd op het eiland Patmos met de gezichten der toekomst werd bevoorrecht, en in het laatste gezicht een nieuwen hemel en een nieuwe aarde zag (want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbijgegaan, en de zee was niet meer); als hij de heilige stad zag, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als eene bruid, die voor haren man versierd is, was het dit, wat een groote stem uit den hemel als het einde aller smarten, het toppunt aller zaligheden uitriep: Ziet, de tabernakel Gods is bij de menschen, en hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen en hun God zijn! En voorzeker, het kan niet anders dan een voorsmaak, een sterke voorsmaak van dit hemelsch, dit volkomen geluk zijn, als dit woord aan Jezus' vrienden op aarde vervuld wordt: de Vader zal u liefhebben en wij zullen tot u komen en woninge bij u maken.

Uit de liefde des Vaders vloeit alles voort. Zijne liefde is eerder dan die van eenig schepsel. Hij is liefde, en alle liefde is uit deze bron. Zoo iemand Jezus liefheeft, het is omdat Jezus hem eerst heeft liefgehad, omdat hij voor hem heeft willen in de wereld komen en sterven, eer hij er aan dacht hem lief te hebben. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwig



leven hebbe. Welk een geluk deze liefde te erkennen, door haar voorgegaan, opgewacht, ingehaald, gezocht en gevonden te worden, zich behouden te weten, behouden voor eene eeuwigheid, behouden voor eene verbeurde gelukzaligheid! Welk een geluk deze liefde met wederliefde te beantwoorden; iets te mogen, iets te kunnen, in zijn hart te gevoelen dat men alles wil doen om aan deze liefde welbehagelijk te zijn! Maar welk een driedubbel genot, daarop de aanmoediging, de goedkeuring, en telkens nieuwe bewijzen dier liefde te mogen ondervinden!

Zoo iemand mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben. O gewis, op dezen weg der gehoorzaamheid uit dankbare liefde wordt het nadrukkelijk ondervonden wat het zegt door God om zijns Zoons wil bemind te worden, en den God en Vader van Jezus Christus te hebben tot zijn Vader en zijn God.

Wij zullen woninge bij hem maken. De Zoon en de Vader zijn één. Zoozeer één, dat de Zoon, ook daar hij voor de menschen staat in de nederigheid zijner menschelijke natuur, dit grootschklinkend meervoud op de lippen kan nemen en zonder aanmatiging zijn. Nooit zal hij wezen zonder zijnen God, die nooit zonder zijnen Heiland is; en nooit zal hij zonder zijnen Heiland zijn, die hem liefheeft en zijn woord bewaart. In zijn en zijns Vaders gemeenschap zal hij leven en wandelen; en deze zal van hem niet wijken, maar bij toeneming het geluk, de rust en de kracht zijner ziele zijn.

Wat dit zegt weten zij, die ook weten wat het zegt Jezus waarlijk lief te hebben. Zij kennen den troost dezer gemeenschap, den zaligen troost van dit inwonen Gods

in hun hart, temidden van alle zorgen, moeiten, smarten van een dikwijls donkeren levensweg; zij kennen hare bewarende, hare reddende, hare heiligende kracht temidden der velerlei verzoeking en in den bangsten strijd. Zij kennen de onuitsprekelijke zaligheid om in de moeielijkste, de pijnlijkste, de gevaarlijkste, de verlatenste oogenblikken des levens hunnen Heiland na te zeggen: *N och t a n s ben ik niet alleen, de Vader is met mij; en ook bij de gedachte aan de vallei der schaduw des doods met een hart, dat niet ontroerd is, uit te roepen: Ik zal niet vreezen, want gij zijt met mij; uw stoken en staf, die vertroosten mij. En deze zalige ondervindingen, zij zouden het deel van alle belijders zijn, indien er onder hen maar niemand ware, die het gevaarlijk spel speelde een belijder van Jezus te wezen zonder Jezus lief te hebben, niemand, die zich inbeeldde hem lief te hebben zonder het bewaren van zijn woord.*

Wat zegt eene belijdenis van Christus, indien het hart geene liefde voor hem gevoelt; waartoe kan zij leiden dan tot een voortdurend bedrog en zelfbedrog, waarbij de behoeften van het hart wel langzamerhand verdoofd, maar niet vervuld kunnen worden? Laat ons Jezus liefhebben. Hij verdient het wel. Hij heeft ons zoo liefgehad. Hij heeft ons doen doopen in zijnen naam. Hij heeft zich aan ons in al zijne liefde bekend gemaakt, en wij kennen hem in zijne liefde. Laat ons Jezus liefhebben. Hij zoekt onze ziel. Hij zoekt onze liefde. Laat ons Jezus liefhebben; wij weten dat wij het hem schuldig zijn. Wij hebben het hem dikwijls beloofd. Wij zijn overtuigd dat het ons gelukkig maken zal. Laat ons toonen dat wij hem liefhebben door het bewaren zijner geboden. Wij hebben zijne geboden. Wij kennen ze. Zij hangen allen aan dat éene woord:

Liefhebben. Liefhebben gelijk hij; liefhebben naar zijn voorbeeld; liefhebben tot op het laatst. Laat ons dat woord bewaren. Alle plichten der barmhartigheid, der rechtvaardigheid, der zachtmoedigheid, der goedertierenheid, der trouw, der waarachtigheid en der nederigheid zijn daarin opgesloten; al wat liefelijk is en welluidt. God liefhebben is heiliglijk wandelen, den naasten liefhebben is Jezus navolgen. Het zij niet twijfelachtig of wij dit willen, of wij dit doen, en schoon wij het niet kunnen willen dan in strijd, en niet volbrengen dan in zwakheid en met veel gebreks, het zal niet twijfelachtig zijn of de Vader ons liefheeft, niet twijfelachtig of de Zoon dit woord aan ons vervult: Wij zullen woning bij u maken.

## XXV.

## PLICHT DER BLIJMOEDIGHEID.

Verblijdt u te allen tijde. 1 Thess. V : 16.

Zou nu waarlijk eene dwaze wereld vermoeden, hoe gelukkig de ware christen is? Zij streeft zoo rusteloos, zoo vruchteloos naar geluk. Zij vervolgt het langs zoovele wegen, en met zooveel inspanning van krachten. Vroeg staat zij op; laat blijft zij wakker. Te vergeefs! Nog eet zij brood der smarte of blijft hongeren; terwijl hem, die zijnen Heiland kent en bezit, het brood des levens en de beker der vreugde als in zijnen slaap worden tehuisgebracht.

Ijdelheid der ijdelheden, roept eene treurige ervaring den vrienden der wereld, wier wenschen naar de vreugden der wereld uitgaan, dag aan dag luider toe, en schoon zij het zich ontveinzen, zij hooren het wel. Ijdelheid der ijdelheden; 't is alles ijdelheid en kwelling des

geestes. Alle de beken gaan in de zee; nochtans wordt de zee niet vol. Maar op het kruis van Christus staat geschreven: Rots des heils; Bron van vreugd! Wel hem, die het gelezen en verstaan heeft. Hij kent door Gods genade het geluk. Het waarachtig geluk, want het is uit God; het doordringt het binnenste heiligdom des harten; het is onafhankelijk van tijd en lot; het is onuitputtelijk in genietingen, oneindig van duur. Roem niet tegen den christen, o gij gelukskind in wereldschen zin, want hij heeft het geluk een kind Gods te wezen! Verhef u niet boven hem, gij aanzienlijke onder de menschenkinderen! want zijn naam is geroepene heilige, uitverkorene en beminde! En gij, wiens beroemde naam onvergetelijk is in de geschiedenis der menschheid, verheug u daarin niet zoozeer, indien die naam niet tegelijkertijd is opgeschreven in de hemelen. De zijne is in het boek des levens. Dit is meer dan de onsterfelijkheid van een naam; dit is het GELUK DER ZIEL. Bestaat het geluk in rijkdom, wie is rijker dan de christen, die, daar alles hem moet medewerken ten goede, alles het zijne noemen mag? Bestaat het in kalmtte des gemoeds: wie kan kalmer zijn dan de man, die vrede heeft bij God, vrede ook met zijn lot? Is het geluk zielskracht: wie is sterker dan die alle dingen vermag door Christus, die hem kracht geeft? Voorwaar! hier is de rechtvaardige, wien het licht, hier de oprechte, wien, gelijk de psalmist zegt, de vroolijkheid gezaaid is; en wel heeft de apostel het recht hem toe te roepen: Verblijdt u te allen tijde!

Verblijdt u, dat wil zeggen: erken, waardeer, geniet dat geluk. Wees vroolijk en toon u vroolijk, gelijk het een aldus bevoorrecht betaamt. Stel geheel uw

hart open voor de blijde gewaarwordingen, welke het evangelie des vredes daarin uitstort, en toon door gelaat en woorden, dat gij zoo gelukkig zijt als die mensch wesen moet, die al den troost van dit evangelie geniet, al zijne kracht gevoelt. Verblijdt u te allen tijde. Bewaar deze uwe gemoedsstemming, ook in den kwaden tijd; maar daar is voor u geen kwade tijd. Ook in den dag der beproeving en der smarten drijve zij boven, klinke zij door! Vergeet in geen en tijd, hoe rijk, hoe bevoorrecht, hoe gezegend gij zijt, en dat het geluk een christen te zijn tegen alle aardsche rampen en droefenissen meer dan opweegt.

Verblijdt u te allen tijde! Het is niet slechts eene opwekking: het is een voorschrift door den heiligen apostel gegeven. Een voorschrift, waarmede het hem gewis geen minder ernst is dan met het voorafgaande: Ziet dat niemand kwaad voor kwaad iemand vergelde, of het volgende: Bidt zonder ophouden, dankt God in alles. Neen zeker! Ook dat de christen zich te allen tijde verblijde, is de wille Gods in Christus Jezus over hem <sup>1)</sup>. Dat wij dan, zoo wij waarlijk christenen zijn, ook den duren plicht der blijmoedigheid onder onze christelijke verplichtingen opnemen! Dat wij bedenken hoe natuurlijk deze plicht in den christen is, en met welk groot recht hare betrachting van hem gevorderd en verwacht wordt.

Wat dunkt u? De bedeeling der wet was door Mozes gegeven. Genade en waarheid zijn met Christus geworden. De wet had niet dan eenschaduw der toekomstige goederen, geenszins het beeld zelf der zaken. Zij was de bedeeling van

1) Zie vs. 15, 17, 18.

den brandenden berg en duisternis en onweder. Toch klonk en wederklonk het in Israel van psalmen en liederen, welke uitriepen: Dient den Heer met blijdschap! komt voor zijn aangezicht met vroolijk gezang! Toch werd ook onder deze bedeeeling in de tent der rechtvaardigen de stemme des gejuichs opgeheven; toch riepen ook onder deze bedeeeling Gods gunstgenooten uit: Alhoewel de velden geene spijze voortbrengen, zoo zal ik nochtans in den Heere van vreugde opspringen; ik zal mij verheugen in den God mijns heils <sup>1)</sup>. En wat mag dan verwacht worden, waar men leeft onder de bedeeeling van genade en waarheid? Alle Gods beloften vervuld, alle geestelijke zegeningen van den hemel in Christus uitgestort! Onder die bedeeeling, waarvan de naam is: Blijde boodschap, en het eerste woord: Ziet, ik verkondig u groote blijdschap? Onder die bedeeeling, waarin de oogen van Gods dienstknechten de zaligheid zien, die God bereid heeft alle de geslachten? Onder die bedeeeling, in welke men komt tot den berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelsch Jeruzalem en de vele duizenden; tot der engelen algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den rechter over allen, en de geesten der volmaakt rechtvaardigen, en tot den Middelaar des Nieuwen Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat van volkomen reiniging, van eeuwige verlossing spreekt? Voorwaar, hier mag men zich verheugen als in den oogst; hier als degenen, die den buit uitdeelen!

1) Hab. III : 17, 18.

Hier is een gewicht van zaligheid, waartegen al het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waardeeren! En zou dan hier der vromen tent niet wedergalmen? hier het aangezicht van Gods gunstgenoot niet blinkende zijn? hier zijn hart zich niet juichend verheffen boven wat leed of beproeving het zij? Zou de God en Vader in Jezus Christus zonder blijdschap gediend, met een hangend hoofd gehoorzaamd worden? Kan de gewisheid van de liefde Gods, kan het liefhebben van God, kan de zekerheid van schuldvergifenis en eeuwig leven zonder blijdschap wezen? Kan verdrukking of benauwdheid, vervolging, honger, zwaard, kan iets tegenwoordigs, iets toekomstigs, kunnen de dingen des levens, kan de gedachte des doods die blijdschap wegnemen? Kan de christen twijfelen aan de wettigheid, aan de billijkheid van den eisch: Verblijdt u te allen tijde? Neen, voorzeker! dit godsgebod is niet zwaar — en hij zegt er Amen toe.

Hooren wij echter de bedenkingen, die hier kunnen worden ingebracht.

„Is,” zegt iemand, „de bestendige blijdschap, die gij zoo plichtmatig en natuurlijk vindt, wel bestaanbaar met dat diep en blijvend gevoel van schuld en zonde, zonder hetwelk gij toch erkennen zult dat de ware christen evenmin wezen kan? Ik mistrouw de diepte van het schuldgevoel, waar ik altijd hoor roemen, nooit hoor klagen, waar het aangezicht altijd zoo vroolijk staat en het voorhoofd steeds zoo effen is; waar men zich zoo bij voorkeur houdt aan een woord als: Verblijdt u te allen tijde! en steeds vroolijk omtast in den schoot der christelijke voorrechten en vertroostingën, zonder misschien even diep in

eigen boezem te tasten en de ellende te peilen, die ons veroordeelt voor God." — Maar gij, die zoo spreekt, mistrouwt gij ook dien Paulus, die het bevel gegeven heeft: Verblijdt u te allen tijde! dien apostel, die niet opgehouden heeft zich den voornaamsten der zondaren te gevoelen en te belijden? Meent gij dat het ook bij hem een oppervlakkige zelfkennis, een weinig diepgaand besef van de schandelijkheid, de doodelijkheid, de verdoemelijkheid der zonde geweest is, die hem den plicht der blijmoedigheid met den plicht der dankbaarheid en des gebeds op éene lijn hebben doen stellen? Neen, maar zijne blijdschap in God door Jezus Christus klom te hooger, brak in te luider een lofzang uit en bezielde te meer geheel zijn hart, geheel zijn leven, naarmate hij te dieper gevoelde de ellende van het lichaam des doods en de smartelijke schaamte over de zonde!

„Maar toch," zegt iemand, „dat gedurig struikelen en vallen, die verootmoedigende ondervinding van dag tot dag, van de „zwakheid, die ons altijd aankleeft;" dat toenemend besef van zoo weinig, zoo in het geheel niet te vorderen, veeleer achteruit te gaan op den weg der volmaking; dat drukkend gevoel van ontevredenheid over zichzelf, en de groote reden daartoe voor hem, die bij het licht, die bij den troost des evangelies leven mag en kracht mag scheppen uit de bron der kracht: hoe kan het anders stemmen dan tot zulk een stemming van ernst, van moedeloosheid, van vernedering in eigen oogen als wederom niet anders kan dan die blijdschap op- ja overwegen, welke anders uit de vertroosting en beloften des evangelies geput wordt?

Niet anders kan? Waarom niet? Ernst is niet onbestaanbaar met blijdschap; ja ook de hoogste, de heiligste ernst



is het niet. Ernstige waakzaamheid, ernstige werkzaamheid, ernstige inspanning van alle van God gegevene krachten, houdt de ziel, die hare zwakheid kent en haar gevaar geenszins klein acht, duizendmaal blijmoediger dan eene lichtvaardigheid zou vermogen, die de oogen voor beiden sloot. Het is juist gebrek aan den noodigen ernst, hetwelk bij vele christenen eene bekommering onderhoudt, welke hen onvatbaar maakt voor het vol genot van de vertroosting des evangelies. Het blijft bij hen veel te veel bij de gemoedelijkheid der woorden en verzuchtingen, maar het komt te weinig tot den ernst der inspanningen, zonder welke ook de vrijmoedigheid uitblijft. Waar geen beweging is, is geen leven; waar weinig beweging is, is het gezonde leven niet; waar de gezondheid kwijnt is moedeloosheid; waar deze bestaat, daar zijn, bij de eene wezenlijke, nog duizend ingebeelde kwalen.

Moedeloos behoeft de christen nimmer te zijn; die waarlijk een christen is kan het niet wezen. Ook niet al struikelt hij in velen; ook niet al gevoelt hij dagelijks meer zijne zondige zwakheid; ook niet al schijnt hij niet te vorderen op den weg, die ter volmaking leidt. Dit alles heeft een Paulus zonder twijfel gevoeld, maar het heeft hem zoo min als eenige verdrukking, als eenige doorn in het vleesch, verhinderd zijn weg met blijdschap te loopen. Indien de liefde van Christus struikelen, indien zijne trouw bezwijken kon, indien zijne genade kon worden uitgeput, zijne hulp en bijstand tevergeefs ingeroepen; indien er geene ondervindingen waren van zijne zorg en nabijheid, geene toezeggingen van zijne eeuwige bewaring, dan — dan voorzeker zou de oorzaak tot moedeloosheid zoo algemeen zijn, dat ook geen enkel christen zijn weg met blijdschap zou kunnen reizen! Maar nu na elke struikeling

de hand weder te vinden is, die op wil helpen en ondersteunen; nu men te doen heeft met eene wijze liefde, die ook het struikelen doet medewerken tot het vorderen, nu men nimmer tevergeefs om vergiffenis, om hulp, om raad, om wijsheid, om kracht aanroeft hem, die mildelijk geeft en nooit verwijt, nu is het iets anders, en lost zich de bestendige ondervinding hoezeer men zijnen Heiland noodig heeft telkens weder op in een verhoogd gevoel van blijdschap, dat men hem bezit.

Verootmoedigend zeker is deze ondervinding, maar er is in eens christens ootmoed niets, dat zijn rust zou kunnen storen of zijn geluk verbitteren. Dit zou slechts, waar het in hem opkwam, een gevoel van gekrenkten hoogmoed kunnen doen. Gekrenkte hoogmoed, wrevelig spijtgevoel over de mogelijkheid van struikeling en val is zoo geheel iets anders dan het innig smartgevoel van tegen God gezondigd, wederom tegen God gezondigd te hebben. Die gekrenkte hoogmoed, die wrevelige spijt zijn ontroostbaar, maar dit smartgevoel brengt zijne eigene vertroosting mede. Men voelt zich gelukkig als men zich klein gevoelt voor God; men voelt dat dit gevoel een weldadig, een zegenrijk gevoel is. Ook laat God zich niet onbetuigd aan dengenen, wiens gansche hart er van vervuld is. De ootmoedigste is de gelukkigste. Hij is het naast bij God, en zijn hart staat het meest open voor alle de vertroosting, alle de zegeningen, alle de genietingen, die uit zijne genade in Christus als uit de rijkste bron voortvloeien.

Zoo is er dan niets, dat de ware christen verhinderen kan het recht te erkennen van de apostolische vermaning: Verblijdt u te allen tijde! Zoo mag, zoo moet hij zijn hart gerustelijk overgeven aan de verblijdende kracht van het evangelie, dat hij gelooft en belijdt; zoo behoort

hij deze blijdschap, die een vrucht des Geestes is <sup>1)</sup> als zoodanig te kweken, te eeren en tegen elke schennis te beveiligen; zoo moet het zijn heilig streven zijn zich geheel van deze blijdschap te laten doordringen en bezielen, dat hij niet alleen deze blijdschap, maar ook hare vrucht geniet.

Want ook zij heeft haar vrucht op haar beurt; of zou de blijmoedigheid des christens niet hoogst bevorderlijk aan zijne heiligmaking zijn? Het is wel niet toevallig dat de apostel, bij eene andere gelegenheid eene andere gemeente tot blijdschap vermanende, er in denzelfden adem eene vermaning bijvoegt tot vordering op den goeden en heiligen weg. Tot de Corinthiers <sup>2)</sup> heet het uit zijne pen, als slotsom aller vermaningen in zijnen tweeden brief vervat: Voorts, broeders! zijt blijde, WORDT VOLMAAKT, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede. En wie gevoelt niet dat de blijmoedige christen tot alle plichtsbetrachting opgewekter, tot alle waakzaamheid wakkerder, tot elken strijd moediger, en tot het kweken en bewaren van liefde en vrede geschikter zijn zal dan de naargeestige? Het ter aarde geslagen oog ziet slechts hinderpalen en ergernissen; het blijmoedig opgeslagene wisselt blikken met God in den hemel! De naargeestige is overal kwetsbaar; de blijmoedige gevoelt niets dan zijn geluk. Dat gevoel behoedt voor ondankbaarheid, weert kleingeoovigheid, verheft boven afgunst, spoort aan tot benaastigen, maakt vurig van geest. Het geloof, dat de wereld overwint, is het blijmoedig geloof; de liefde, die alle dingen verdraagt is de blijmoedige liefde; en slechts door de blijdschap der hope, kan de hope lijdzaamheid werken.

1) Gal. V : 22.

2) 2 Cor. XIII : 11.

Maar de blijmoedigheid des christens is ook bevorderlijk aan de uitbreiding van het godsrijk. Zij is eene aanbeveling van het evangelie, bijna zouden wij zeggen meer dan eenige andere deugd. Het is niet te zeggen welk een schadelijken, welk een verwoestenden indruk naargeestigheid op de wereld maakt, waar zij gepaard gaat met de belijdenis der godzaligheid en het voorstaan van het ernstig christendom. De beoefening der uitnemendste christelijke deugden heeft in menig voorbeeld niet goed kunnen maken, wat door een gerimpeld voorhoofd en eene gedrukte stemming telkens weder bedorven werd. Wie kan aan het geluk gelooven, die de natuurlijkste uiting van het geluk, die de blijdschap niet ziet? Doch waar een helder voorhoofd, een wijdgeopend oog, een onuitwischbare glimlach den inwendigen vrede des gemoeds verraadt; waar de veerkracht gezien wordt eener ziel, zoo sterk door haar inwendig geluk, dat zij ook onder den bangsten tegenspoed zich gelijk blijft, daar worden de oogen geboeid, daar gaan de harten open, daar is het ten minste de schuld des discipels van Christus niet, indien het lichtzinnig kind der wereld zijn ijdele en vergankelijke genoegens boven het oneindig geluk der kinderen Gods blijft verkiezen.

Verwerpen wij den bekommerden christen? Twijfelen wij aan de oprechtheid zijns geloofs, de hartelijkheid zijner liefde, de gegrondheid zijner hope? Dat zij verre... Maar dat hij gevoele, dat hem iets, dat hem veel ontbreekt; dat hij zijn gebrek niet verschoone, niet verbloeme, niet opsiere met namen van deugden, waarvan het den schijn, maar het wezen niet heeft. De bekommerde christen is niet ootmoediger dan de blijmoedige, maar hij heeft minder geloof. Hij is minder doordrongen van de waarheid en de

kracht des evangelies. Zijn naargeestigheid behoort geenszins tot die zwakheden, waarin Gods kracht volbracht wordt, maar tot die verkeerdheden, die den Heiligen Geest bedroeven. Hij moet ze niet kweken, maar bestrijden en laten bestrijden door het woord der godsbeloften en het voorbeeld der blijmoedigen.

Is er niet een schijn van christelijke blijmoedigheid, die niet meer is dan een schijn, en die op zelf bedrog nederkomt? Helaas, maar al te zeer. Schoon de ware christelijke blijmoedigheid niet uit oppervlakkigheid of gebrek aan zedelijken ernst voortkomt, ook de oppervlakkige kan blijmoedig zijn; de zorgelooze is het. Niet ieder, die 't zich aanmatigt, heeft recht op die blijdschap, welke een plicht des waren christens is. Dit recht bestaat niet, waar geen droefheid naar God gekend is, die eene onberouwlijke bekeering tot zaligheid werkte. Ijdel is de blijdschap over de blijde boodschap van verzoening en behoudenis, ijdel de blijdschap over een door Christus geopenden hemel, waar geen blijmoedige verloochening van wereld en ijdelheid heeft plaats gehad, geen blijmoedig opnemen van het kruis om Christus te volgen.

Het is eene overgenomene, eene opgedrongene, eene ingebeeldde blijdschap; ook houdt zij geen proef tegen de smarten des levens, tegen de verschrikkingen des doods. Dit gevoelt gij wel, gij, die, gelijk van anderer geloof, zoo ook van anderer blijdschap leven wilt. Zoek dan uw eigen blijdschap door uw eigen geloof. Het is tijd. Reeds een langen tijd waart gij zonder de ware blijdschap. Misschien zal de tijd uws levens voorts kort zijn. Zoo hij echter nog lang genoeg is om het eeuwig geluk te zoeken en te vinden, gij zult den tijd hebben om het onderscheid tusschen ware en valsche vreugde bij ervaring te leeren kennen.

## XXVI.

## ZONDE EN BOOZE.

Kinderkens! dat u niemand verleide! Die de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, gelijk Hij rechtvaardig is.

Die de zonde doet is uit den duivel; want de duivel zondigt van den beginne.

Hiertoe is de Zoon Gods geopenbaard, opdat hij de werken des duivels verbreken zoude.

Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.

Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar. Een iegelijk, die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en die de broeders niet lief heeft.

1 Joh. III : 7—10.

Kinderkens, dat u niemand verleide! die de zonde doet is uit den duivel. Zoo spreekt de apostel der liefde en der waarheid. Ach! hoe verleidt men zichzelve en anderen, door van de zonde niet dan onder verbloemde, niet dan onder vergoelijkende namen te spreken; door over haar te redekavelen als over eene, zeker niet al te loffelijke, zwakheid, maar toch slechts zwakheid onzer menschelijke natuur, noodlottig overwicht der zinnelijkheid op eene nog altijd onderstelde kracht ten goede, indien al niet noodzakelijke inleiding en eersten trap op den weg van menschelijke zelfvolmaking; of wel door, zonder zelfs zooveel over haar na te denken, zich heimelijk te troosten met hare gedroomde verschoonlijkheid in de oogen van een toegevend God, die, zegt men, weet wat maaksel wij zijn, en gedachtig is dat wij stof zijn!... Die de zonde doet is uit den duivel. Hoe slaat dat donderwoord van Boanerges aan al zulke redeneeringen den bodem in; hoe doet het deze ijdele vertroostingën verstommen! De

zonde is geene zwakheid; de zonde is eene macht. Zij is eene macht des satans, die door haar zijn rijk sticht en uitbreidt, God in den hemel naar de kroon steekt, en een werk der verwoesting werkt in zijne zedelijke schepping. Die de zonde doet is uit den duivel. Hij werkt, in zijne mate, met meerdere of mindere bewustheid, en allereerst tot zijn eigen verderf, aan dit duivelenwerk van verwoesting en opstand mede. Zoo verdoemelijk de duivel is, die van den beginne zondigt, zoo verdoemelijk is in den mensch de zonde, waarmede hij op zijne beurt diens zondig werk voortzet en uitbreidt; en hoe zou die mensch, die zijn werktuig is, maar zijn redelijk werktuig en niet dan met zijn wil, hoe zou hij, des gewaarschuwd, maar tevergeefs gewaarschuwd, aan het deelgenootschap in zijne verdoemelijkheid kunnen ontkomen?

Die de zonde doet is uit den duivel, want de duivel zondigt vanden beginne. Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat hij de werken des duivels verbreken zoude. Ook die beschouwing is heilloos, waardoor men uit bijgeloovige onkunde, of in stugge vertwijfeling, of wel uit zedelijke traagheid en liefde tot de zonde zich de macht des satans op het zondig hart als alvermogend en onwederstaanbaar voorstelt of zoekt voor te stellen, en de zonde doen blijft „omdat men de werken des satans niet verbreken kan!“... Lastering der liefde Gods, alsof hij den mensch, naar zijn beeld geschapen, had overgegeven om een kind des duivels te zijn, hoe moet gij verstommen bij het kruis van Gods Zoon! Ongelukkige mensch, doe uwen Verlosser dezen hoon niet aan, noch bewijs den satan zooveel eere! Zijt gij de zonde moede, moede een dienstknecht der zonde

te zijn, moede het juk van uwen last en den stok uwer schouders en den staf desgenen, die u dreef: hij leeft, die dit alles verbreken zal! Geloof in den Zone Gods! Hij zal u vrijmaken. Door hem vrijgemaakt, zult gij waarlijk vrij zijn. Beschuldig den duivel niet, maar belijd uwe schuld. Gij waart het, die de zonde deed, welke u tot zijn deel- en gunstgenoot maakte, welke u zijn deed uit hem. Aanschouw in een gekruisigden Heiland den verzoener uwer schuld, den redder uwer ziele van het verderf! Grijp aan de doorboorde hand tot uwe redding uitgestrekt... Wat is dit? Gij wilt die dankbaar kussen, gij wilt die niet weder loslaten? Gij wilt voor zoo groote liefde hem de liefde toonen van een hart van de vreeze des doods, van den schrik des oordeels verlost? Reeds grijnst de satan met de tanden, want hij heeft eene ziel verloren.

Immers indien dit alles waarheid en wezenlijkheid, indien het waarachtige ernst, en geen voorbijgaande opwelling geweest is.

Het is met het geloof in Christus, het is met het belijden des christendoms eene ernstige zaak; en ook in dit opzicht maakt de apostolische uitspraak, die wij behandelen, elke lichtvaardige beschouwing te schande. Zij geeft geen acht op schakeeringen en wijzigingen, die uitwendig zijn en toevallig en die in den grond der zake niet bestaan. Zij kent slechts twee zedelijke toestanden: den toestand van hem, die de rechtvaardigheid doet, dat is een leven leeft van christelijke heiligmaking en goede werken, en den toestand van hem, die de zonde doet, dat is vooralsnog naar het goeddunken en opgeven van zijn zondig hart leeft.

Die de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, gelijk Christus rechtvaardig is. Die de recht-



vaardigheid doet, die toont zich uit God geboren; hij doet de zonde niet; want zijn zaad, zijn levenskiem uit God blijft in hem; hij kan niet zondigen, hij kan het vorige zondige leven niet meer leven, want hij is uit God geboren.

Die de zonde doet is uit den duivel; want de duivel zondigt van den beginne.

Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar.

Al wederom dat ons niemand verleide! Lichtzinnige en toegevendende beschouwingen van hetgeen genoegzaam is om onder de goede christenen te worden gerekend zijn er vele, en ons hart is niet traag om ze in te geven; maar dit is de schriftuurlijke, dit de apostolische, dit de hoogernstige van den apostel der liefde.

Wij zijn, door een oprecht geloof in den Zone Gods; daartoe geopenbaard, opdat hij ook in ons de werken des duivels verbreken zou; wij zijn door een oprecht geloof (in liefde en heiligheid, in rechtvaardigheid en goede werken blijkbaar) kinderen Gods, dat is goede christenen; of wij zijn, ondanks alle christelijke kennis, belijdenis, vernis en beschaving, door het doen der zonde, dat is door het zondig leven naar de inspraak van het onwedergeboren hart, kinderen des duivels tot nu toe... Het woord is hard, maar het is van den „zachten Johannes.”

Zoo nope ons dan dit harde woord van den „zachten Johannes” tot heilzame zelfbeproeving, alsof hij zelf het eerbiedwaardig hoofd in ons midden vertoonde en met plechtigen en liefderijken ernst ons toeriep: „Kinderkens! dat u niemand verleide!” De satan kan niet anders wenschen dan ons te verblinden. Eene licht-

zinnige wereld, op haar weinigje christendom gerust, heeft er belang bij ons van haar gevoelen te zien. Ons eigen hart is voor het volle licht der waarheid schuw. Maar Johannes, maar Hij, die geopenbaard is om in ons de werken des duivels te verbreken, wil het voor ons laten opgaan. Laat ons om onzer zaligheid wil ons hart dwingen zich door dat licht te laten beschijnen, en wereld en duivel te trotseeren! En zoo het ons blijkt dat het harde woord op ons toepasselijk is: dat wij het dan aannemen in ootmoed, dat het ons brenge tot boetvaardigheid.

„Door het doen der zonde, uit den duivel tot nog toe! kinderen des duivels door het leven naar den vleesche!” zou dat onze naam, dat in uwe heilige oogen onze hoedanigheid wezen kunnen, o God? En zulks daar wij geroepen waren om uwe kinderen te zijn; en zulks daar wij het weten dat uw Zoon geopenbaard is, en wat hij gedaan heeft opdat hij de werken des duivels verbreken zou! En zulks terwijl wij ons reeds naar zijnen heiligen Verlossersnaam christenen noemden en van u spraken als van onzen Vader, die in de hemelen is! O vergeef ons de zonde! vergeef ons de hardigheid van onze harten, doe er verzoening over in het bloed uws Zoons, en vernieuw ons door uwen Heiligen Geest, opdat wij niet met den duivel geoordeeld worden, opdat uw Zoon ons niet tevergeefs geopenbaard zij! — Dit zij de ootmoedige verzuchting, waartoe het woord des apostels allen opwekke, die nog niet uit God geboren zijn!

Van den uit God geboren en, in zijnen Zoon geloovenden en blijvenden, de rechtvaardigheid doenden en den broeder liefhebbenden, in wien de werken des duivels verbroken zijn, getuigt de apostel dat hij niet zondigen kan. Maar die man weet hoe hij dit te verstaan

heeft. Neen! de zonde kan niet meer de lust, kan niet meer de wet zijns levens zijn; het leven uit God, dat door het geloof in hem ontwaakt is, verhoedt het. Maar dit leven, het kan zoolang hij in den vleesche is niet beletten dat de nawerking van het oude leven zich nog menigmaal gevoelen doet, en ook niet dat de duivel zich door menige verzoeking over zijn in hem verbroken werk op hem en zijnen Heiland zoekt te wreken. Ook hiervoor is hij gewaarschuwd! Hij waakt dan en bidt, en houdt zich dicht aan dezen Heiland. Hij doordringt zich altijd opnieuw van de afschuwelijkheid der zonde als het eigen werk des satans, en van de liefelijkheid der gerechtigheid in het oog van zijnen Heiland en van zijnen God. Hij doet aan de geheele wapenrusting Gods, opdat hij moge staan tegen de listige omleiding des duivels. Hij staat, zijne lendenen omgord hebbende met de waarheid, en aangedaan hebbende het borstwapen der gerechtigheid, de voeten geschoeid zijnde met bereidheid des evangeliums des vredes; bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk hij alle vurige pijlen des boozen zal kunnen uitblusschen. Hij neemt den helm der zaligheid en het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods woord.... Hij verblijdt zich in de hope, dat weldra de strijd volstreden, de overwinning behaald zal zijn, en de God des vredes zelf den satan onder zijne voeten zal verpletteren.

---

## XXVII.

## AMBTEN EN BEDIENINGEN.

En dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leeraars. Ef. IV : 11.

Het bestaan van ambten en bedieningen in de gemeente des Heeren is eene schikking van zijnen heiligen wil. Hij heeft, zegt de apostel in den brief aan de Efeziërs, sommigen tot apostelen, sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leeraars GEGEVEN. En in verband met hetgeen voorafgaat schijnt dit alleszins zoo te moeten worden opgevat, dat het niet alleen beteekene dat hijzelf het is, die aan de gemeente apostelen, profeten, evangelisten, herders en leeraars geeft, maar ook dat hij het is die, door de wijze en vrijmachtige uitdeeling zijner geestelijke gaven, aan sommigen in de gemeente geeft apostelen, aan anderen profeten, aan anderen evangelisten, aan anderen herders en leeraars te zijn. Aan elk een; dit ging vooraf; aan elk een is de genade gegeven, naar de mate der gave van Christus <sup>1)</sup>. Hieruit leeren wij dat ook in de Christelijke Kerk de volstrekt uitwendige gelijkheid een hersenschim is, welke door de apostolische schrift geenzins wordt bevorderd. Neen, voorwaar, het is veelmeer de verscheidenheid der bedieningen, met de verscheidenheid der gaven in verband, welke aan de eenheid en den wasdom der gemeente bevorderlijk is! Maar ook dit leeren wij: indien de apostolische schrift ons elders toeroept, dat hij, die een opzienersambt

1) Zie vs. 7 en volgende.

begeert een treflijk werk begeert, het behoeft niemand in den waan te brengen dat het ieders zaak is een opziensambt te begeeren. Het is slechts de zaak van dien belijder, wiens verstand en geweten niet behoeven te worden omgekocht, om hem te doen gelooven dat het hem van Christus gegeven is dit ambt te bekleeden. Eindelijk leeren wij hier ook nog, dat een iegelijk, die in de gemeente door ambt of bediening met een zeker aanzien verwaardigd is, te allen tijde met allen ootmoed moet indachtig zijn, dat gegeven goed verplichting maakt.

### XXXVIII.

#### ZELFVERHOOGING EN NEDERIGHEID.

En hij zeide tot de genooden eene gelijkenis, aanmerkende hoe zij de vooraanzittingen verkozen; zeggende tot hen: Wanneer gij van iemand ter bruiloft genood zult zijn, zoo zet u niet in de eerste zitplaats, opdat niet misschien een waardiger dan gij van hem genood zij, en hij komende, die u en hem genood heeft, tot u zegge: Geef dezen plaatse; en gij alsdan zoudt beginnen met schaamte de laatste plaats te houden.

Maar wanneer gij genood zult zijn, ga heen en zet u in de laatste plaats; opdat wanneer hij komt, die u genood heeft, hij tot u zegge: Vriend! ga hooger op. Alsdan zal het u eere zijn voor degenen, die met u aanzitten.

Want een iegelijk, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden; en die zichzelf vernedert, zal verhoogd worden.

Luk. XIV : 7—11.

Het bovenstaande verplaatst ons ten huize van een van de oversten der Farizeën. Het is sabbat. Met anderen is de Heer daar ter maaltijd genoodigd, en wordt er waargenomen <sup>1)</sup>. Dit belet hem echter niet liefderijk te handelen, en vrijmoedig te spreken. Hij heeft; want hij achtte

1) Zie vs. 1 en volgende.

het niet ongeoorloofd op den sabbat gezond te maken; hij heeft in het midden der op hem loerende schijnvrienden een wonder van genezing gedaan aan een mensch lijdende aan waterzucht. Er zijn echter behalve deze nog andere gevaarlijke ziekten, waaraan een mensch lijden kan; bijvoorbeeld, eerzucht; nietige eerzucht, prikkel van hoogmoedige harten, tot waarachtig eergevoel niet bekwaam. Een verschijnsel van deze kwaal merkt hij op in zijne medegenooden. Want waarlijk, ook hij slaat op zijne beurt gade, die hem waarnemen, en hij neemt de vrijheid het hun te toonen. Heeft hij niet omtrent ook deze lijdens eene roeping van liefde? Het is eigenlijk meer kleingeestig dan iets ergers, het is niet dan een trek van dommen hoogmoed te noemen, dat de farizeesche genooden van dezen farizeeschen gastheer het niet willen of niet kunnen verbergen hoe gesteld zij zijn op de vooraanzitting aan den disch. Doch zoo gaat het hun altijd; en niet alleen aan den disch, maar ook in de synagoge!... De eereplaats, het voorgestoelte, ziedaar wat de farizeër steeds in het oog heeft, wat hij denkt dat hem toekomt<sup>1)</sup>, ook in het koninkrijk Gods! „Arme farizeër! welke beschamingen wachten hem daar. Mocht hij er iets van gevoelen!” Mij dunkt deze gedachte gaat om in het hart van hem, die, met een meelijnd lachje, het dringen en dingen om de vooraanzitting aanziet en, zelf bescheiden op den achtergrond blijvende, tegelijk dit zijn misschien verwonderingwekkend gedrag verantwoordt, en de gelegenheid aangrijpt om in verbloemde rede op gewichtiger dingen te doelen. En hij zeide tot de genooden de gelijkenis, die boven dit opstel te lezen staat, doch waarvan

---

1) Matth. XXVI : 6, 7. Luk. XX : 23

wij de leering in het 11<sup>de</sup> vers vervat, meer bepaaldelijk willen overdenken. Om de behartiging van deze, en dat vooral op het aangelegenst en heiligst gebied, was het toch den Heiland met zijne gelijkenis te doen, en niet; doch dan zouden zijne woorden ook kwalijk eene gelijkenis kunnen heeten; niet om lessen uit te deelen van welvoegelijkheid en wijze bescheidenheid bij omgang en gezellig verkeer. Trouwens aan zulke lessen heeft onze beschaafde eeuw geene zoo dringende behoefte. Weinigen zullen, ter bruiloft genood, zoo zij er al in de gelegenheid toe zijn mochten, de dwaasheid hebben, zich te wagen aan de beschamende noodzakelijkheid om eene hoogere plaats voor eene lagere te moeten verlaten. Integendeel! Al wat eenige opvoeding genoten heeft, heeft vroeg geleerd in dergelijke gevallen te wachten op het: Vriend! ga hooger op! Maar zou het daarom overbodig zijn den kinderen dezer eeuw, ja ook den christenen dezer eeuw, dat woord te herinneren, niet eenmaal, maar herhaaldelijk door den Heiland gesproken: Een iegelijk, die zichzelve verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelve vernederd zal verhoogd worden? Wij gelooven neen; en beschouwen deze spreuk in de eerste plaats als eene waarheid, om strijd door geschiedenis, ervaring en reden bevestigd, en ten anderen als een grondregel in het koninkrijk van God.

Een iegelijk, die zichzelve verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelve vernedert zal verhoogd worden. Deze spreuk is de uitdrukking eener algemeene waarheid, om strijd door geschiedenis, ervaring en reden bevestigd, en reeds daarom der behartiging overwaardig.

De Heere, dus zong de zanger in Israel, de Heere is hoog; nochtans ziet hij de nederigen aan, en den verhevenen kent hij van verre <sup>1)</sup>. Ook een heidensch dichter antwoordde op de vraag, waarmede God zich bezig houdt? „met het hoovaardige neder te buigen, het nederige te verheffen <sup>2)</sup>.” Hoogmoed, zegt de wijsheid des volks, hoogmoed komt vóór den val. Inderdaad de geschiedenis van alle volken en tijden vloeit over van eerzuchtigen, door hunne eerzucht jammerlijk bedrogen, van bescheidenen, voor hunne bescheidenheid ongevraagd maar rijkelijk beloond. Men denke aan een Haman. Wat gevoelde hij, als op Mordechaï gewezen en tot hem gezegd werd: Geef dezen plaatse? Men denke aan Nebukadnezar, van het toppunt van zelfverheffing plotseling tot de laatste plaatse neergebonsd! Men denke aan een Jozef, in de onverdiende boeien, aan een David, zijns vaderschapen weidende, tot wie God zelf te zijner tijd zoo onverwacht maar nadrukkelijk sprak: Vriend! ga hooger op!

Het is overbodig deze voorbeelden te vermenigvuldigen. Niet alleen op het groot tooneel der openbare geschiedenis, maar in elken kring van het maatschappelijk leven herhaalt zich het verschijnsel zoo veelvuldig, dat men bijna zeggen moet, dat geen ondeugd en geen deugd aan deze zijde des grafs veelvuldiger en kennelijker vergolden worden dan zelfverheffing en zedigheid. Geen wonder! Want deze ondeugd tergt niet alleen God, maar ergert ook de menschen; deze deugd is niet alleen Gode welgevallig, maar ook hoogst beminlijk in des menschen oog; en zoo biedt zich dan hier als van zelve de hand der menschen aan, als het middel, waardoor God in de meeste gevallen straft en loont.

1) Psalm CXXXVIII: 6. 2) Aesopus: *Elate deprimere, humilia extollere.*



Welk een ergernis verwekt de man, die zichzelf verhoogt; die den inwendigen hoogmoed zijns harten niet verbergen kan; die te weinig achting voor zijne medemenschen heeft om dit te pogen! Welk een ergernis, niet alleen bij de nederigen, maar vooral bij de hoogmoedigen, wier naam legio is, want zij zijn velen! Hoe uitdagend is zijn optreden, hoe beleedigend zijn gedrag! Hetzij hij dat met genadige vriendelijkheid vernisse of in volle onbeminlijkheid vertoone. Hoeveel haat, hoeveel afgunst, hoeveel wraakzucht wekt hij op. Hoe moet naar gelang hij het verder brengt, naarmate hij hooger stijgt, het getal zijner vijanden en benijders aangroeien; en welke vrienden kan de man van zulk een karakter zich gemaakt hebben, om hem te waarschuwen als hij zich, in de dwaasheid van den hoogmoed, het een na het andere vermeet en met toenemende verblindings arbeid aan zijn eigen val? Ach, meestal heeft hij geen andere vrienden dan die heimelijk aan dien val medewerken en de eersten zullen zijn om er zich openlijk in te verheugen!

Elke deugd boezemt overal eerbied in; maar niet elke deugd ontmoet overal liefde. Dit is het voorrecht der nederigheid. De goeden beminnen de nederigen omdat zij goed zijn; de kwaden, omdat zij hun niet in den weg staan. Hoe meer hoogmoedigen er in de wereld zijn, hoe meer de zedige, de bescheidenen, de niemand verdringende man zal gepezen worden. Ongeveinsde bescheidenheid en ware verdienste gaan gewoonlijk gepaard. De man, die zedig van zichzelf denkt heeft kracht en vergadert kracht; ook bezit hij in zichzelf een waarborg tegen elken stap, die zijne kracht zoude te boven gaan of uitputten. Zoo werkt hij zelf, zoo werkt een iegelijk met hem, onwetend, onwillekeurig, ondanks zichzelf, aan zijne verhooging.

Als de gelegenheid rijp, als de omstandigheden daar zijn, die tot hem zeggen: Vriend, ga hooger op! heeft het algemeen gevoelen het reeds lang uitgesproken; en wanneer hem de eereplaats wordt aangewezen, die door den val eens eierzuchtigen openstaat, erkent men eenparig de hand van God!

Die zichzelf verhoogt zal vernederd worden, die zichzelf vernedert zal verhoogd worden. Neen, het is niet slechts een les, die geschiedenis en ervaring prediken, maar het is een wet en regel in de zedelijke wereld. Uitzonderingen zijn zeldzaam; zij zijn slechts schijnbaar, en zouden geheel wegvallen indien wij in de eerste plaats, als hartekenners, ons nimmer konden vergissen, waar wij zelfverhooging of nederigheid meenen te zien, en ten anderen kennis droegen van elke beschaming, die aan de eerste, elke vereering, die aan de laatste tebeurvalt. Ach, dat eene maatschappij, die niet dan doordrongen van deze waarheid zijn kan, haar beter behartigde! Dat, door zoovele voorbeelden geleerd, het gewoel der eierzuchtigen zich matigde, en eene eerste beschaming op den weg der zelfverheffing genoeg ware om zich voor volgende te wachten, voor de uiterste vernedering te behoeden. Dat de vooraanzitting, het voorgestoelte, de begroeting op de markten meer ophielden de oogen te bekoren van hen, wier hart hun zeggen moet: Er zijn waardiger dan gij! Hoe bevorderlijk zou dit zijn aan den vrede der maatschappij, de rust der gemoederen, het geluk van menig huisgezin! Dat de ware eer meer werd gewaardeerd; de eer, die aangedaan wordt, de eer, die iemand tehuiskomt, en niet die valsche, die bejaagd wordt en genomen. De nederigheid zelve is eene eere, die elke andere teboven-

gaat <sup>1)</sup>. Mocht zij voor het minst meer algemeen het sie-raad zijn eener jeugd en jongelingschap, die, behalve vele redenen, ook nog den tijd heeft om te wachten totdat bevoegde lippen zich openen om te zeggen: Vriend! ga hooger op.

Deze dingen te wenschen is hetzelfde als te verlangen dat Gods koninkrijk kome. Weinig baten de lessen der geschiedenis, der ervaring en van het gezond verstand, indien geen adem Gods het hart gezond maakt; en deze bejegenet ons slechts daar. Die in deze school geleerd heeft wat zelfvernedering inheeft, die zal op elk gebied tegen zelfverhooging op zijne hoede zijn. En geen andere spreuk behoort zoozeer tot de grondregelen van het koninkrijk Gods als deze: Een iegelijk, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden en die zichzelf vernedert zal verhoogd worden. Zij staat aan den ingang geschreven; zij wordt bij elke schrede in gedachtenis gebracht; de jongste dag zal haar op het schitterendst bevestigen.

Zij staat aan den ingang geschreven. Dat is wel de hoogste verhooging, welke een zondig mensch kan tebeurt vallen, dat hij wordt waardig gekeurd een burger van het godsrijk te zijn. Bij deze verbleekt alle wereldsche eere; en het is eene eere, die metterdaad gelukkig, volkomen gelukkig maakt. Maar aan wien valt zij tebeurt? Aan hem, die zichzelf deze eere waardig acht? Aan den Farizeër, die ook hier op de vooraanzitting aanspraak maakt en, kwansuis God dankende dat hij niet is gelijk de andere menschen, zijne deug-

1) Spr. XV : 33.

den voor hem optelt, zijn godsdienstigheid hem aanrekent? Of aan den tollenaar, die zich in de laatste plaatse zet, van verre staat, de oogen zelfs niet durft opheffen ten hemel, en niets heeft dan deze eene bede: O God, wees mij zondaar genadig? Het antwoord is bekend. Honderde malen is het gelezen, en elks hart bestemt het: deze ging af gerechtvaardigd in zijn huis, meer dan die; want een ieder, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelf vernedert zal verhoogd worden<sup>1)</sup>. Tollenaar worden, zondaar worden, van verre staan; het oog, dat men vrijmoedig kan opslaan voor de menschen, met diepen ootmoed nederslaan voor God; beseffen, belijden dat men zijne genade behoeft: tot deze zelfvernedering moet het komen, opdat het kome tot die eere: Kind des koninkrijks, kind van God. Sluit niet die eernaam zelf zulke nederigheid in? Menigeen is nederig voor de menschen, wellicht tot kruipens toe, die tot dezen ootmoed voor God niet komen kan. Hij geniete in de wereld de vrucht van deze zijne laagheid: het koninkrijk Gods weert hem van zijne grenzen.

Een iegelijk, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelf vernedert zal verhoogd worden. Den burger van het godsrijk wordt bij elke schrede deze spreuk in herinnering gebracht. Wat niet dan in ootmoed verkregen is, kan niet dan in ootmoed worden bewaard. Op den weg der volmaking geen vordering, bij God geene eere dan door blijvende, door toenemende nederigheid voor God en menschen. Duizend waarschuwingen, voorbeelden, ondervindingen roepen

1) Luk. XVIII : 14.

het dagelijks uit. Beschaming op beschaming voor dien mensch, in wien, na de diepste zelfvernederings, de oude hoogmoed op de een of andere wijze weêr opkomt, die begint te meenen dat hij het alreede gekregen heeft, of alreede volmaakt is, die zichzelven gaat toeschijnen wat groots te wezen of althans uitnemender te zijn dan anderen; die aanvangt zich iets te laten voorstaan op voortreffelijkheid van gaven of roeping en of bedieningen, of ook van slagen en beproevingen; die voor de verzoeking bezwijkt zich op uitnemendheid van openbaringen of ervaringen te verheffen; die, in plaats van onophoudelijk voor zichzelven te vreezen, hooggevoelende wordt, zichzelven begint te behagen en zijnen broeder te oordeelen, te verachten, heerschappij te voeren over zijns broeders geloof! Al wat hoogmoed is verwijderd van God, bedroeft den Heiligen Geest, geeft den duivel plaats, spreidt strikken voor den voet, doet struikelen en vallen, komt op vernederings uit. Maar zoo iemand met de ootmoedigheid bekleed blijft, die hem tot God gebracht en voor zijne genade vatbaar gemaakt heeft, zoo iemand (wat hem ook onder de menschen, wat hem ook onder de burgers van het godsrijk onderscheide, wat hem boven anderen gegeven of toevertrouwd zij) niet roemt dan in den Heer; zoo iemand door de liefde anderen uitnemender acht dan zichzelven, en zichzelven door zelfkennis den voornaamsten der zondaren... voor diens eere in het midden van vrienden en vijanden zal de koning zorgen. Meer en meer zullen in den grooteren of kleineren kring, waarin hij geplaatst is, aller oogen op hem gevestigd worden, aller harten zich tot hem getrokken gevoelen. Meer en meer zal de gemeente hem lief

krijgen, en ook de wereld kan hem op den duur hare achtung niet onthouden. Van hem zullen allen willen leeren, allen zich laten waarschuwen en vermanen. Door geene andere gave misschien dan die eener ongeveinsde nederigheid, eener bescheidenheid aan alle menschen bekend, zal hij grooter invloed hebben en meer arbeiden dan de begaafdsten; dienende zal hij de meeste zijn. God wederstaat de hoovaardigen, maar den nederigen geeft hij genade.

De dag der dagen, waarop de gedachten der harten zullen geopenbaard worden, zal ook openbaar maken, wie hoovaardig, wie nederig geweest is; wie den weg des hoogmoeds voor den weg der nederigheid verlaten heeft; wie van den weg der nederigheid tot den weg des hoogmoeds is teruggekeerd; wie zich waarlijk vernederd heeft voor God en niet slechts voor de menschen; en wie, in zich voor God te vernederen, slechts een nieuw middel gevonden heeft om zich voor de menschen te verhoogen! Maar hij zal ook op de schitterendste, op de afdoendste wijze die waarheid Gods in het licht stellen: Een ieder, die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden; die zichzelf vernedert zal verhoogd worden. Dan is het gedaan met alle zelfverhooging, met alle droombeelden der eerezucht. Dan moet de Farizeër wijken voor den tollenaar, dan gaan de verlorene zonen de oudste zonen voorbij. Dan zullen velen komen van oosten en westen, noorden en zuiden, en zullen aanzitten met Abraham, Izak en Jakob, en vele kinderen des koninkrijks zullen buitengeworpen worden; de voornaamste der zondaren ontvangt de schoonste kroon, en vele meesters meerder oordeel<sup>1)</sup>.

1) Jak. III : 1.

Dan, dan zal dat woord verstaan worden: Vele laatsten zullen de eersten zijn. In de buitenste duisternis komt geen einde aan het gejuich: Gij zijt ook krank geworden gelijk wij, gij zijt ons gelijk geworden. Uw hoovaardij is in de hel nedergestort met het geklank uwer luiten; de maden zullen onder u gestrooid worden en de wormen zullen u bedekken. Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, o morgenster! gij zoon des dageraads!

Maar de erve der heiligen in het licht wedergalmt van dat éene woord: Gaat hooger op!... „Gaat hooger op!” sprak de koning. De engelen, de eeuwen, de eeuwigheden herhalen: „Gaat hooger op!”

Wie zou niet wenschen aan deze verhooging deel te hebben? Waarom weigert dan nog iemand tot die zelfvernedering te komen, die alleen er vatbaar voor doet zijn? Waarom zijn niet allen nederig voor God? Of is daar geen oorzaak voor deze nederigheid? Kent men zichzelf niet? Wil men zichzelf niet kennen? Ach, indien niet, het zal wel om geen andere reden zijn dan omdat het geweten zegt dat waar de zelfkennis aanvangt, de zelfverhooging moet ophouden.

Iemand zegt: „Ik heb geleerd mijzelf te kennen, ik heb geleerd mijzelf voor God te vernederen. Ik deed, ik doe het.” Heil u, gij ootmoedige! Maar is het waarheid? De proef zal zijn dat gij ook op deze zelfkennis, op deze zelfvernedering u niets laat voorstaan. De proef zal zijn dat gij, die uzelfen voor God vernederd hebt, niet nog, niet wederom tracht uzelfen te verhoogen bij de menschen. O zeg dat gij het vreest, en ik zal u gelooven. Belijd dat gij de kracht der verzoeking gevoelt, en God zelf zal u helpen haar te overwinnen.

Kind des koninkrijks! zondig mensch tot „ootmoed herboren,” en daardoor „van het hemelsche geslacht <sup>1)</sup>!” ontwijk zooveel in u is de verzoeking tot zelfverhooging en waak over uwe nederigheid. Let op uw hart, let op uw weg, let op hen, die u omringen. Duld geen vleierij, geen tehoogschatting van uwe gaven, noch van de zijde der wereld, noch van die der christenen. Behoud het oordeel voor uzelfen aan uzelfen voor, en dat oordeel zij naar uw geweten. Tracht niet naar hooge dingen, maar voeg u tot de nederigen, en laat u niet voortstuwen naar de plaats, welke gij niet begeert, omdat gij gevoelt dat zij u niet toekomt. Schaam u ook het nederigste plaatsje niet, maar vrees de beschamingen der eerzucht. Heb de waarachtige eer lief; zij bestaat in het welgevallen Gods. Pruil over geene miskennis of terugzetting, hoe onverdiend ook en van wat zijde ook aangedaan, en wacht u niet minder voor de verraderlijke verzoeking, u heimelijk op deze dingen te verheffen. Zie niet op uwe minderen, maar op uwe meerderen. Denk altijd aan den Meerderen dan allen. Die is het voorbeeld van uwe nederigheid, die zal u verhoogen te zijner tijd. In hem zijt gij reeds verhoogd, en wee u indien deze eer u niet genoeg is, indien het genot van deze eer u niet steeds dieper verootmoedigt. Om u uit het stof te verhoogen, heeft Christus Jezus de eerste plaats verloochend en de laatste plaats ingenomen. Hij heeft den troon verlaten voor het kruis en de gestaltenis Gods voor de gestaltenis eens dienstknechts. Hij had u lief, daarom deed hij het. Dat gevoelen zij in u, hetwelk in Christus Jezus was. Slechts de nederige kan hem die-

---

1) Vondel.



nen, hem eeren, hem voldoening schenken voor zijn liefdewerk. Slechts die zichzelf vergeten, kan hij liefhebben.

## XXIX.

### HET RECHTE FEESTMAAL.

En hij zeide tot dengenen, die hem genood had: Wanneer gij een middagmaal of een avondmaal zult houden, zoo roep niet uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwe magen, noch rijke geburen; opdat ook dezelve u niet te eeniger tijd weder nooden, en u vergelding geschiede.

Maar wanneer gij eenen maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden: en gij zult zalig zijn omdat zij niet hebben om u te vergelden; want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen.

Luk. XIV : 12, 13, 14.

Wat hebben wij hier? Eene „omkeering van den natuurlijken gang des gezelligen levens 1)?" Een verbod der gastvrijheid ten opzichte van die ons de naasten en liefsten zijn? Eene veroordeeling van de natuurlijkste uitingen van vriendschap en hartelijkheid, ja van de stem des bloeds zelve ten behoeve eener gekunstelde, eener overdrevene menschlievendheid? Eene bestrijding... Verontrust u niet, mijn lezer! die Zoon des menschen, die gekomen is etende en drinkende, en ook daarvan den smaad gedragen heeft, is zoo zonderling, zoo buitensporig, zoo onmenschelijk niet. Omtrent al wat liefde heet kunt gij hem een volkomen vertrouwen schenken.

Gij vindt den Heiland hier aan een maaltijd, een sabbatsmaaltijd ten huize van een aanzienlijken Farizeër 2). Vóór den maaltijd heeft men een waterzuchtigen gelegenheid gegeven om hem te ontmoeten, of liever men heeft

1) Schleiermacher.

2) Zie Luk. XIV : 1.

in deze ontmoeting de gelegenheid gezocht om des Heilands eerbied voor de sabbatswet, tegelijk met zijne wondermacht, op de proef te stellen <sup>1)</sup>. Hij heeft dien mensch genezen en hem laten gaan <sup>2)</sup>, want hij behoorde niet tot den stand van menschen, welke de gastheer aan zijne tafel ontvangen, of gelijk men in den hedendaagschen stijl zou zeggen, die hij zien konde! Behalve Jezus was daar een aanzienlijk gezelschap; zóo aanzienlijk dat elk om het zeerst aanspraak meende te hebben op de vooraanzitting.

De opmerking hiervan had den Heer aanleiding gegeven tot een woordje over gevaarlijke eerezucht en wijze bescheidenheid in dergelijke gevallen, waarvan de ernstige toepassing op het gansche, vooral ook op het hoogste levensgebied, niet verre was te zoeken <sup>3)</sup>. Dit was tot de aanzienlijke gasten gezegd geweest. Maar ook den aanzienlijken gastheer heeft Jezus wat te zeggen. Hij juiche zichzelf niet te zeer toe wegens het goede gezelschap en het rijke onthaal. Waar eigenliefde het hoofdgerecht is, is het rechte feest- en sabbatsmaal niet. Er zijn betere feesten te vieren. De hoogste feestvreugde is daar, waar de reinste liefde de tafel dekt en geen bijoogmerken in 't spel zijn. Om hem dit te doen gevoelen, hetgeen hoog noodig is, en niet om hem te leeren dat hij voortaan zijn deur voor bloed- en maagschap en zijns gelijken te sluiten heeft, hetwelk belachelijk zijn zoude, zegt de Heiland tot dengenen, die hem genood had: „Wanneer gij een middagmaal of avondmaal zult houden, zoo roept niet (uitsluitend, gelijk tot hiertoe) uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwe ma-

1) Zie Luk. XIV : 2, 3.      2) vs. 4.

3) vs. 7, 8 en volgg. Zie het voorgaande opstel.

gen, noch uwe rijke geburen; opdat ook deze u niet te eeniger tijd weder nooden, en u vergelding geschiede. Maar wanneer gij een maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden. En gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben om u te vergelden; want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen." Zooveel is zeker, dat wij allen hier uit den mond onzes Heilands den wel te behartigen wenk ontvangen, dat liefdebetoon jegens armen en ongelukkigen door ons als een gewichtig, een rijk gezegend, een noodzakelijk bestanddeel beschouwd moet worden van elke feestelijke aanrichting, welke hem welgevallig zal zijn.

Liefdebetoon jegens armen en ongelukkigen moet als een gewichtig bestanddeel beschouwd worden van zulk een feestvieren als onzen Heiland welgevallig wezen zal.

Feestvreugde gunt hij ons. Dat wij, voor zooveel staat en vermogen zulks toelaten, onze huiselijke, onze vriendenfeesten zullen hebben en houden, onderstelt hij; het kan niet worden afgekeurd door hem, die hier den sabbatsmaaltijd ten huize van den Farizeër bijwoont, die „door zijn tegenwoordigheid, giften en wonderteekenen te Kana in Galiléa" niet alleen het huwelijk, maar ook het huwelijksfeest zoo hoog heeft geëerd. God geeft feesten, hij geeft hoogtijden des aardschen levens. Tegenover menigen dag van droefenis, welke zijne wijze, zijne heilige liefde ons niet sparen kan, schenkt hij ook menigen dag van hartdoordringende levensvreugd, en het kan hem niet ongevallig zijn indien wij onze vreugde op alle betamelijke wijze aan den dag leggen en verhoogen. De baatzucht, die voor

zichzelve alleen zou willen genieten, gelijk zij tot het rechte genieten onbekwaam maakt, is Gode geenszins aangenaam. Onze liefde moet zich in anderer blijdschap verblijden; zij moct ook anderen in staat stellen zich te verblijden in de onze. Richt den bruiloftsdisch aan, gelukkig echtpaar! viert uwe groene, uwe zilveren bruiloft — uw gouden, zoo gij het uitnemend voorrecht hebt zelfs deze te beleven. Gelukkige ouders! de doop van uw eerstgeborene, de verloving uwer dochter, de bevordering van uwen zoon, zijn terugkeer uit den vreemde is wel een feestmaal waard! Het kan ingericht worden tot Gods eere. Heeft hij u mildelijk met tijdelijke goederen gezegend, het behoeft voorwaar geen karig feest te zijn. Geliefde broeders, eigen magen, trouwe geburen zijn zonder twijfel de naasten om aan uwen huiselijken disch aan te zitten en op deze wijze in uwe vreugde te deelen. Ook behoeft gij daarvan geen hunner uit te sluiten omdat hij rijk is. Zorg slechts dat gij niemand uitsluit omdat hij arm is; geen verarmden broeder, geen schamelen bloedverwant, dien gij u ten onrechte schaamt; geen trouwen maar ongelukkigen vriend, van welken gij denkt: „Dat vervallen gelaat zou mij nu de vreugde bederven!“... Vergeet op den dag uwer vreugde de vreugdeloozen niet; want indien uw Heiland het woord tot zijnen farizeeschen gastheer gesproken ook voor u gesproken heeft; Wanneer gij een middagmaal of avondmaal zult houden, zoo roep niet uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwemagen, noch rijke geburen; maar wanneer gij een maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen en blinden, behoeft gij dit zeker niet alzoo te verstaan, dat gij eens voor al allen, behalve onvermogenen en ongelukkigen, van uwe huiselijke feesten hebt

uit te sluiten; maar toch zeker alzoo, dat gij op den dag uwer vreugde in de eerste plaats aan dezen te denken hebt, dezen een aandeel in uwe vreugde behoort te geven, op dezer verblijding en verkwikking bedacht moet zijn. Hij wil dat gij eerder een rijken dan een armen vriend of bloedverwant tehuis laat, en dat gij, moettende kiezen tusschen eene luisterrijke aanrechting voor uws gelijken en een mild liefdeblijk aan armen en ellendigen, tot het laatste besluiten en van het eerste afzien zult. Of zou ook deze toepassing van het woord des Heilands nog van overdrevenheid te beschuldigen zijn?

Helaas, indien men een treurig voorbeeld zien wil van de willekeurigheid en partijdigheid, waarmede 's Heilands liefdelessen door velen uitgelegd en beoefend worden, men behoeft slechts het algemeen gedrag der christenen aan dezen tekst te toetsen. Hoe wakker is het gezond verstand om tegen alle mogelijk misverstand van het eerste gedeelte te waken. Bijna niemand zoo onkundig in de Heilige Schrift of hij weet bijbelplaats en bijbelsch voorbeeld bij te brengen om het toch vooral recht duidelijk te maken dat men wel degelijk zijne vrienden en broeders, zijne magen en rijke geburen feestelijk onthalen mag; dat die enkele zonderlingen, die zich op grond van dezen tekst dit genoeg weigeren, dwazen en dwepers mogen heeten, letterknechten, die althans op dit punt den vrijen geest van het evangelie jammerlijk miskennen! Het zij zoo! Maar nu het tweede gedeelte! Nu die woorden: Wanneer gij een maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden! Hoe worden deze verstaan? Op wat wijze toont men dat men ze verstaat? Of hebben zij mogelijk in het geheel geen zin, geenerlei strekking, geene toepassing? Dit laatste schijnt metterdaad

door velen alzoo begrepen te worden. Of gaat het niet dikwijls als volgt? De feestdag komt; hij moet gevierd worden. En hoe, op welken voet? Hierbij komt veel in aanmerking. Het gewicht en de zeldzaamheid der gelegenheid, de stand, het vermogen, de betrekking van den feestgever, de eischen van den tegenwoordigen tijd, de voorbeelden van anderen. Men is rijk, dus mag men niet karig zijn; men is niet rijk, maar „men moet voor deze enkele reize eens iets meer doen dan men eigenlijk kan!“... Maar het voorschrift des Heeren? Het komt niet op in de gedachten. -- Het feest wordt gegeven; het is groot, het is luisterrijk; het is recht genoegelijk en gezellig; een gulle gastheer; hartelijke vrienden; broeders één van ziel en zin; geheel de maagschap tegenwoordig; een vroolijke toon, een volle vreugd, en niets onbehoorlijks.... Maar de armen, de verminkten, de kreupelen, de blinden, aan wie Christus gedacht heeft, als hij aan de feestdagen zijner belijders dacht... zij zijn en blijven vergeten... „Wat verlangt gij dan? dat ik ze in mijn kostelijke feestzaal binnenleide, dat ik ze aan mijne gedekte tafel plaatse, dat ik mijn fijnen wijn en mijne...“ Neen! maar wat uw Heiland gewild heeft; dat gij aan hen denkt; dat gij met hen begonnen waart toen gij aan uwe feestgenooten begint te denken; en dat er voor u geen feestvreugde denkbaar ware, zonder ook iets te doen tot hunne verblijding.

Dit wilde onder het Oude Testament de God van Israel, als hij bij elke feestvreugde den vreemdeling, den wees en de weduwe in gedachtenis bracht <sup>1)</sup>, en bij het eten van het vette en het drinken van het zoete, deelen wilde gezonden hebben aan den gene, voor welken

1) Deut. XIV : 28, 29. XVI : 11. XXVI : 11—13.

niets bereid was <sup>1)</sup>; dit wilde met allen nadruk onze Heer en Heiland Jezus Christus; en gewisselijk zijn er ook vele christenen, die het niet vergeten. Maar in dit niet vergeten zijn trappen. Neen, men vergeet het niet geheel, maar toch, het gedenken is weinig, het komt in de laatste plaats, het staat in geene verhouding tot het andere. Herinner u eens, mijn lieve broeder uit hooger of lageren stand, wat uw bruiloft, wat het laatst door u gevierde familiefeest u gekost heeft; hoeveel voor uw fatsoen, hoeveel voor uwe ijdelheid, hoeveel voor het genoeg van uwe vrienden, broeders, magen, rijke geburen; en wat gij op dienzelfden dag aan de armen gegeven hebt. Was het veel? Was het genoeg? Was het naar reden van het overige? Hadt gij bij uzelfen gezegd: het is beter op al het andere te bezuigen dan op hetgeen de liefdadigheid eischt? Dan was het goed.

Liefdebetoon jegens armen en ongelukkigen moet door ons als een gewichtig, het mag daarbij als een zegenrijk bestanddeel onzer feestvieringen beschouwd worden. En zulks niet alleen omdat de Heer op zich neemt het liefdebetoon te vergelden, maar ook omdat zij, die het ontvangen, buiten staat zijn dit te doen. Het eerste is een heerlijk vooruitzicht, het andere een onmiddellijk voorrecht.

Wanneer gij een maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden; het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen. Ziehier wat op dien dag geschieden zal. Wanneer de Zoon des menschen komen zal in zijne heerlijkheid en al de heilige engelen met

1) Neh. VIII : 11.

hem, dan zal hij zitten op den troon zijner heerlijkheid. En voor hem zullen al de volken vergaderd worden, en hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt. En hij zal de schapen tot zijne rechterhand zetten, maar de bokken tot zijne linkerhand. Alsdan zal de koning zeggen tot degenen, die tot zijne rechterhand zijn: Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft het koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld. Want ik ben hongerig geweest, en gij hebt mij te eten gegeven; ik ben dorstig geweest, en gij hebt mij te drinken gegeven; ik was een vreemdeling, en gij hebt mij geherbergd; ik was naakt, en gij hebt mij gekleed; ik ben krank geweest, en gij hebt mij bezocht; ik was in de gevangenis, en gij zijt tot mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen hem antwoorden, zeggende: Heere! wanneer hebben wij u hongerig gezien, en gespijzigd? of dorstig, en te drinken gegeven? En wanneer hebben wij u een vreemdeling gezien, en geherbergd, of naakt, en gekleed? En wanneer hebben wij u krank gezien of in de gevangenis, en zijn tot u gekomen? En de koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg ik u; voor zooveel gij dit één van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat mij gedaan! Welk een vooruitzicht! Zulk een verklaring, van zulke lippen, op zulk een dag! bij het aangaan van het onvergelykelijk hemel-feest, waartoe men op aarde als zelf een arme, verminkte, kreupele, blinde in geestelijken zin, de noodiging gehoord



en gehoor gegeven heeft, en dat men zich bereid ziet door eene meer dan koninklijke gunst, onverdiend en verbeurd! Welk een vergelding zich door den Heiland zelven in herinnering gebracht te zien hetgeen men op aardsche feestdagen, naar zijn woord en hem welgevallig, aan armen en ellendigen gedaan heeft en niet kunnen nalaten!... Wat zijn, hierbij vergeleken, de overvloedigste, de vercerendste, de luisterrijkste vergeldingen, welke aan eene baatzuchtige gulheid, eene eerzuchtige gastvrijheid van hare genooden kan tebeurtvallen en waarin dezen hun loon weg hebben?

Wanneer gij een middagmaal of avondmaal zult houden, zoo roep niet uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwe magen, noch uwe rijke geburen, opdat ook dezelve u niet t'eeniger tijd weder nooden, en u vergelding geschiede. Indien iemand onder schijn van liefde en hartelijkheid slechts zijne eigenliefde dient, en naar hare heimelijke berekening handelt, niets is voor hem zoo noodlottig dan dat deze rekening uitkomt en hij zijn doel bereikt. Want de schijndeugd, die op aarde de door haar bedoelde belooning erlangt, erlangt in die belooning tevens haar welverdiende straf; de straf eener bedriegelijke zelfvoldoening, de straf eener voortgaande zelfmisleiding; deze straf: Voorwaar zeg ik u, gij hebt uw loon weg!

Maar wanneer gij een maaltijd zult houden, zoo nood armen, verminkten, kreupelen, blinden. En gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben om u te vergelden. In de vergelding der menschen, in belooningen aan deze zijde des grafs, ook waar het er niet om te doen is geweest, is altijd gevaar; gevaar voor den ootmoed, gevaar voor de oprechtheid, gevaar voor

de blijvende zuiverheid der beginselen en bedoelingen. Iets te mogen doen, waarop wij deze vergeldingen niet te wachten hebben is op zichzelf een voorrecht. Voor den inwendigen mensch geen gezonder oefening dan zelfverloochening; voor den christen geen grooter genot dan het zooveel mogelijk onvermengd genot van de goedkeuring zijns Heeren. Wie zal ons het stil, maar vol, maar zuiver genoegschetsen, hetwelk door dien man gesmaakt wordt, die op den dag zijner vreugde het kostbaar feestmaal, dat in zijne gedachten was opgekomen, wederom heeft teruggenomen of tot een eenvoudiger disch en kleiner kring beperkt en, zich het woord zijns Heilands herinnerende, liever eene goede som heeft afgezonderd, niet om, naar de letter, aan armen, verminkten, kreupelen en blinden eenen maaltijd voor te zetten, waaraan zij zich weinig op hun plaats zouden bevinden en die hun wellicht eer schadelijk dan nuttig zou kunnen zijn; maar om in stilte, naar den geest van dat woord, het hart eener behoeftige weduwe te verblijden, de zorgen van een ongelukkig gezin te verminderen, of de fondsen te stijven van het armbestuur zijner gemeente of eener instelling van ware liefdadigheid? O, buiten allen twijfel! ook afgezien van hetgeen er verder volgt, zal hij dat woord waarheid bevinden: Zalig zijt gij, omdat zij niet hebben om u te vergelden! Hij is wel de gevierde gastheer niet, wiens gulheid, wiens rijkdom, wiens keurige ontvangst, wiens goede smaak, op de minzaamste wijze bewonderd worden, en wien, in het midden van een breeden en luidruchtigen vriendenkring, van alle kanten de gelukwenschingen met dezen dag zijner vreugde op luiden toon en niet zonder loftuiting worden toegebracht, maar hij viert een feest der ziele.

Doch niet slechts als een gewichtig, niet slechts als een

gezegend bestanddeel van elke feestvreugde, welke onzen Heiland welgevallig zal zijn, moet dit liefdebetoon aan armen en ongelukkigen beschouwd worden, het is daarvan een noodzakelijk bestanddeel. Het kan onmogelijk worden gemist.

Indien feestvieringen, indien noodgingen tot feestelijke maaltijden op dagen van vreugde den Heiland niet ongevallig zijn, indien wij beweren dat zij met den geest des christendoms evenmin strijden als met dien der oudtestamentische godvruchtigheid, het is omdat hij er liefde in ziet, het is voor zoover het daden en uitingen van liefde zijn. Het is den godvruchtigen man, het is den christen niet genoeg zijnen God te danken voor de vreugde, die hij hem schenkt; gelijk geen enkele gave, zoo wil hij ook deze gave niet voor zichzelf alleen behouden, maar er van mededeelen aan anderen; kan het anders dan dat hij daarbij in eene eerste plaats denkt aan degenen, voor wie geen vreugde bereid is, die in droefheid verkeerden en in nood? En bij wien het anders kan, die bij dit mededeelen uit den schat zijner vreugde hen kan voorbijgaan, voor wie daarvan een deel te ontvangen niet alleen eene verkwikking maar een weldaad zou geweest zijn, om daarmee slechts te onthalen hen van wie hij dit niet zeggen kan, zou die niet met de hand op het hart tot het besluit moeten komen, dat hem tot dit onthaal een ander beginsel bestuurt dan liefde en mededeelzaamheid? Neen voorzeker! het ontwerp van een vreugdefeest, waar de vreugdeloozen niet op voorkomen, heeft de liefde niet, maar de eigenliefde opgemaakt. Zulk een feest kan van het begin tot het einde op een betamelijke, op eene niet onstichtelijke wijze gevierd worden, niet zonder een gevoel van dankbaarheid aan God, niet zonder betooning van de vriendelijkste

gevoelens jegens menschen; maar het mist den stempel van het christelijke, het mist den heiligenden adem, het mist de hoogere vlucht der liefde, welke daar aanvangt, waar eene gewone goedhartigheid eindigt. Zekerlijk, men doet voor de zedelijke rechtbank met zulk een feest geen kwaad; men doet, naar den maatstaf des gezelligen levens, zeer goed en zooals het behoort; maar op de vraag van Christus aan den christen: Wat doet gij boven anderen? moet men het antwoord schuldig blijven.

Christus zelf heeft boven anderen gedaan; daarom verwacht hij dat zijne belijders boven anderen doen. Hij heeft de blijdschap des hemels niet volledig geacht zonder de verblijding der ellendigen. Hij heeft den meest ellendigen het heerlijkst maal bereid; om armen rijk te maken heeft hij zich verarmd; om treurigen te troosten heeft hij geleden. En wat hebben zij om hem te vergelden? Niet anders dan eene liefde, welke zijne liefde op hare wegen volgt. O, dat deze liefde onze harten vervulle! Dat zij opmerkzaam zij op zijn voorbeeld, lette op zijn woord; dat zij zich toone bij elke gelegenheid, en in toenemende mate. Zij ontleene hare kracht uit hem. Haar loon zal zij in zichzelf vinden.

---

### XXX.

#### ZELFREINIGING.

Een iegelijk, die deze hope op hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk hij rein is. 1 Joh. III : 3.

„Een iegelijk, die deze hope op hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk hij rein is.” Van welke hope is het dat de heilige apostel Johannes in deze woorden spreekt? Wij hebben slechts hetgeen voorafgaat

in te zien, om deze vraag te beantwoorden. Daar gewaagt hij van deze gewisse verwachting der kinderen Gods, dat zij eenmaal, dat zij in de toekomstige openbaring van Gods heerlijkheid, God aanschouwen, dat zij hem gelijk zullen zijn. „Geliefden,” zegt hij, „nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten dat als hij geopenbaard zal zijn, wij hem zullen gelijk wezen, want wij zullen hem zien gelijk hij is.”

Welke openbaring Gods hier bedoeld wordt, weten wij. Geen andere dan die, welke de menschheid tegemoet gaat in de wederkomst van Christus; in de verschijning, zooals een ander apostel zich uitdrukt, der heerlijkheid van den grooten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus <sup>1)</sup>. Dan zal de Vader zich in den ook in het vleesch verheerlijkten Zoon openbaren. Dan zal de Zoon komen in de heerlijkheid zijns Vaders. Dan wordt het, ook met opzicht tot de heerlijkheid Gods: die mij gezien heeft, heeft den Vader gezien.

Deze aanschouwing Gods in den verheerlijkten Zoon kan voor eene ongeloovige wereld niet anders dan verschrikkelijk zijn, ja niet anders dan het vonnis der veroordeeling zelve. Want de dag dezer godsopenbaring is de dag der openbaarmaking aller dingen. De dag, wanneer; als Paulus zegt; de dag, wanneer God de verborgene dingen des menschen zal oordeelen door Jezus Christus. Daarentegen moet deze zelfde aanschouwing van God in den verheerlijkten Zoon, haren Heiland, voor de geloovige gemeente stof der hoogste blijdschap wezen. Hij zal, schrijft een apostolische pen: door degenen,

1) Paulus aan Titus II : 13.

die hem verwachten, gezien worden tot zaligheid <sup>1)</sup>. Want de dag dezer godsopenbaring is tegelijkertijd „de dag der openbaring der kinderen Gods.” En ook hunne openbaring zal in heerlijkheid zijn. „Het is hun nog niet geopenbaard, wat zij zijn zullen;” waarin hunne toekomstige heerlijkheid bestaan zal; zij kunnen er zich in deze aardsche bedeeing geen denkbeeld van maken, zomin als zij, die den Christus Gods op aarde zagen in den staat zijner vernedering, en derhalve zooals hij niet is, zich een denkbeeld vormen konden van hem zooals hij is, in de heerlijkheid, die hij bij den Vader had eer de wereld was. Maar in dien dag hem ziende gelijk hij is, zal het ook blijken wat zij bestemd waren te zijn en nu geworden zijn. Want zij zullen in zijne heerlijkheid, dat is in de heerlijkheid Gods, deelen. Zij zullen mede daarvan omstraald worden. Zij zullen die wederkaatsen. Zij zullen in hunne mate aan hem, hun Hoofd en Heer, gelijk zijn. Het beeld van Christus, het beeld des hemelschen Adams, zullen zij dragen, en blijken zal het, ook in hunne heerlijkheid, dat dit het beeld Gods is.

Om alles nog eens samen te vatten: de hope waarvan Johannes spreekt, is de hope der heerlijkheid; der heerlijkheid van den dan niet meer sterfelijken mensch, in het licht der heerlijkheid Gods, in het genot der zalige aanschouwing Gods en der heerlijkheid van den verheerlijkten Christus; de hope der heerlijkheid van den naar Gods beeld geheel, ja schooner herstelden mensch, heerlijk door inwendige heiligheid, heerlijk door een in heerlijkheid opgewekt lichaam, dat geheel met zijne in-

1) Hebr. IX : 28. Gr.

wendige heerlijkheid in overeenstemming is. Het is derhalve de hope, waarin zich de gemeente op haar Paascheest verheugt. De levende hope, tot welke de geloovige, zooals de apostel Petrus het uitdrukt, wedergeboren is door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden. Het is de verwachting van de onverderfelijke, onbevleekelijke, onverwelkelijke erfenis, waarvan diezelfde apostel spreekt en die hij ook de zaligheid genoemd heeft, welke bereid is, om geopenbaard te worden in den laatsten tijd (1 Petr. I : 3, 4, 6.)

Dat deze hope aan hen vervuld zal worden, weten zij, aan wie de Vader die groote liefde gegeven heeft dat zij kinderen Gods zouden genaamd worden, die met den naam ook de zaak hebben, die kinderen Gods zijn. Maar aan wie heeft de Vader dit gegeven? Wie zijn kinderen Gods? De Heilige Schrift leert ons dat slechts zij, maar zij allen het zijn, die den Eengeboren Zoon des Vaders als hun onmisbaren en algenoegzamen Heiland geloovig hebben aangenomen. Zoo velen hem hebben aangenomen; — dit verkondigt in zijn Evangelie dezelfde Johannes, die in dezen Brief schrijft: Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods; — zo velen hem hebben aangenomen, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk, die in zijnen naam gelooven. Ook is hun geloof een nieuw leven uit God; en zulk een leven, dat, uit kinderlijke liefde, zich in alle kinderlijke gehoorzaamheid en kinderlijke navolging openbaart; een inwendige, aanvankelijke hervorming naar het verloren godsbeeld, welke immer toeneemt, en die in den grooten dag, waarnaar

hunne hope uitziet, ook uitwendig voltooid zal worden. Want het geloof in den Zone Gods is de aanvang van alles; de aanvang van den vrede met God, die de aanvang der gelukzaligheid is; en de aanvang der heiligmaking, welke de aanvang is der heerlijkheid. Het werk Gods in de ziel des tot zaligheid geroepenen mensch is één. Het goede werk in hem begonnen, voleindigt hij tot op den dag van Christus. Dien hij geroepen heeft, rechtvaardigt hij, en dien hij gerechtvaardigd heeft, verheerlijkt hij.

En zoo mag dan een iegelijk deze hope, deze hope der heerlijkheid, op God hebben, die in waarheid en oprechtheid gevoelt dat hij in Christus, den Zone Gods, als in den van God gegeven Middelaar en Heiland gelooft. En zulks ook, al zou hij zich uit aanmerking van zijn nog maar aanvankelijk geloof en zijne nog zoo gebrekkige vrucht, dien al te heerlijken naam nog geenszins durven toeëigenen. Hij is een kind Gods, hij rust steeds aan Gods vaderhart, al brengt het diep gevoel van zijne groote zondeschuld nog steeds dat woord op zijne lippen: Ik ben niet waardig uw kind genaamd te worden. Elke hoop, ook de stoutste, die de kinderen Gods op God hebben, mag ook hij als zij voeden; want zij voeden die door een zelfde geloof in Christus, in dien Christus, in wien God de Vader hen gezegend heeft met alle geestelijke zegening, welke de vrucht is van zijn kruis. Doch met nadruk komt dan ook het woord der herinnering tot hem: Een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk hij rein is.

Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt den geloovige van alle zonden. Die ootmoed en godsvertrouwen genoeg heeft om in het sterven



van den Zone Gods op het kruis, het van God gegeven middel te zien om eene zondige wereld, en ook hem, zondaar, met God te verzoenen, zoodat zijne zonden hem niet worden toegerekend, dien worden zijne zonden niet toegerekend, die wordt door den in dien Christus zoo genadigen God beschouwd en zal gehandeld worden als zondeloos, als rechtvaardig, als rein. Maar deze hem door Gods genade toegekende reinheid is de reinheid niet, waarin hij berusten mag, waarin hij berusten kan. Het geloof in de onuitsprekelijke liefde Gods, waaraan hij deze reinheid dankt, de liefde voor God, die, door het geloof aan deze weldaad, in zijn hart ontwaakt is om voortaan het beginsel zijns levens te zijn, prikkelt hem tot eene andere reinheid. Hierin is de liefde Gods, dat het hem vergund is zich in Christus te beschouwen als rein voor hem; dit is zijn liefde, dat hij, om dien liefderijke welgevallig te zijn, rein wezen wil gelijk hij, rein door ware, wezenlijke, inwendige reinheid. Naar deze te staan is voortaan de taak zijns levens. Ook is het de proef van de waarheid en de oprechtheid zijns geloofs. En tegelijkertijd is het de geloovige en van God gezegende voorbereiding tot de vervulling van de hope der heerlijkheid.

Ook Jezus heeft gezegd: Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien.

Daarom kan de heilige Apostel van deze hope niet gewagen, of hij brengt deze vrucht en proef des geloofs, of hij brengt deze levenstaak in gedachtenis: Een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk hij rein is. Zoo ook vermaande een Petrus degenen, die door een voor hen gekruisigden Christus in God geloofden, in God, die hem uit de dooden had opgewekt, opdat hun geloof en hoop

op God zijn zoude: „Gelijk hij, die u geroepen heeft, heilig is, zoo wordt ook gijzelven heilig in al uwen wandel. Daarom dat er geschreven is: Zijt heilig, want ik ben heilig!”

Een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk hij rein is. De herinnering is niet overbodig. Zij was noodig voor de gemeenten te wier behoefte de Brief van Johannes in de eerste plaats geschreven is. Want deze waren onder den invloed van leeraren, die haar leerden tusschen zonde en zonde onderscheid te maken, derwijze dat niet alle zonde ongerechtigheid, niet alle zonde wetsovertreding scheen, en tusschen de werken Gods en de werken des Boozen een zeker middegebied werd aangewezen waarop de overgeblevene zwakheid des vleesches zich met eene zekere mate van zorgeloosheid bewoog. Maar is de apostolische herinnering ook niet heilzaam voor alle belijders? Of zijn niet allen maar al te zeer geneigd te vergeten dat de kracht des geloofs, de blijdschap der hope zich in het werk der heiligmaking openbaren moet? En schoon zij ook deze waarheid gedenken, zijn zij niet doorgaans veel te lauw en te onstandvastig in hare beoefening? Laat ons zien wat tot hare rechte behartiging behoort.

Dit is wel het eerste, dat wij den indruk dezer apostolische herinnering voor ons geweten niet beginnen te verlammen door een ontijdig, een ongeoorloofd beroep op ons zedelijk onvermogen; dat wij niet beginnen te zeggen: „Gewis, maar de christen staat daar altoos niet. Hij moet er al juist bij bepaald, hij moet er toe gebracht worden. Het zal almede een godswerk in hem moeten zijn. Anderszins...” Wat anderszins? Zult gij u anderszins uwe

achterlijkheid in heiligmaking, uwe veel te groote ongelijkvormigheid aan het volmaakte voorbeeld u voorgesteld, zult gij u uwe blijvende onreinheid moeten of mogen getroosten? Helaas, waar op deze wijze de waarheid Gods misbruikt wordt om de geboden Gods te ontzenuwen, daar is drierde deel der apostolische schrift zoo goed als tevergeefs geschreven. Zekerlijk, al het goede komt van God, en onze inwendige reiniging is een arbeid, waartoe wij de invloeden van zijnen Heiligen Geest volstrekt noodig hebben; maar het is dien Heiligen Geest bedroeven, indien wij onder schijn van hem te meerder te eeren, het woord waardoor hij tot ons geweten spreekt, ontwijken, van ons afkaatsen en alzoo, zijne eerste werking wederstaande, alle volgende verbeuren.

In de tweede plaats bedenke een iegelijk in het bijzonder, waarin bij hem, bij hem, deze reiniging naar het goddelijk voorbeeld vooral bestaan moet. De mensche Gods moet volmaakt zijn, tot alle goed werk volkomenlijk toegericht, en wij allen struikelen in velen. Doch niet in alles evenveel. Waarin het meest? En uit wat oorzaak? Is het door liefdeloosheid? Is het door begeerlijkheid, hoogmoed, menschenvees, ongeduld, harts-tochtelijkheid, traagheid? Dit bedenke een iegelijk bij zichzelf, dit onderzoek hij, opdat het werk der zelfreiniging op zelfkennis gegrond zij, en met den meesten ernst en de meeste kracht aan de zwakste zijde des harten worde ondernomen en voortgezet. Deze wordt, helaas, maar al te dikwijls juist het meest gespaard, en als overblijvende, bijna noodwendige zwakheid, met gestel, vochtsmenging, opvoeding, vroegeren weg in verband, verschoond en vergoëlijkt. En toch is die zonde, die ons het lichtelijkst omringt, wier overwinning ons de meeste moeite kost,

voor ons de verderfelijkste. Toch houdt deze éene zonde ons meer terug van de gelijkvormigheid aan den heiligen God dan alle onze overige deugden ons daartoe kunnen doen naderen.

Voorts, indien het ons ernst is met de betrachtning van het heilig gebod der reiniging van onszelven gelijk hij rein is, dan betaamt ons in de derde plaats eene nauwgezette opmerkzaamheid op alles wat in ons dit heilig werk of verstoren of bevorderen kan, en een gedrag naar onzen toestand en ondervinding ingericht.

Aan elken leeftijd, elke kunne, elken levenskring, aan elke roeping, iedere lotsbedeeling, zoowel als aan ieders persoonlijken aanleg, gaven, vatbaarheden, zijn eigenaardige gevaren en verzoeking en verbonden. Wel begrepen en wel gebruikt kan het echter alles medewerken tot dat goede, waarover wij thans spreken. Dit wel in te zien, dienovereenkomstig onze maatregelen te nemen is blijk van eene wijsheid, welker betrachtning Gode gevallen, welker versmading of veronachtzaming zonde is. Menig oprecht christen is in dit opzicht niet dan door schade wijs geworden. Zij dan een ieder gewaarschuid! Kenne een iegelijk zichzelf, doorgronde hij de zwakheid hem eigen, doorzie hij de gevaren, die hem omringen; bediene hij zich van de hulpmiddelen, die hem gegeven zijn! Zonder bedachtzaamheid, waakzaamheid, leerzaamheid geen vordering in heiligmaking.

Geef ook vooral acht op hetgeen van Gods wege met u plaats heeft, opdat het werk uwer reiniging bevorderd worde.

Neem ter harte de kastjdingen Gods. Opdat de vruchtbare rank meer vrucht drage, snoeit haar de goddelijke landman. Laat u dit welgevallig zijn. Alle kastjding

als die tegenwoordig is, schijnt geene zake van vreugde, maar van droefheid te zijn; doch daarna geeft zij van zich eene vreedzame vrucht der gerechtigheid, dengenen, die door dezelve geoefend zijn. Ja, kruis en lijden, wel verstaan, wel gedragen, wel gebruikt, is een oefening in heiligmaking. Daarom wordt in de Heilige Schrift kruis en lijden doorgaans in verband beschouwd met die heerlijkheid, waarop de hoop der kinderen Gods gericht is. De wijze Vader zendt het toe om voor die heerlijkheid vatbaar, om voor haar genot geschikt te maken. Wend het dan overeenkomstig zijn heilige bedoeling tot uwe reiniging aan. En meen niet, dat ander lijden en een ander kruis dan het uwe nog geschikter zou zijn om de bedoelingen Gods bij u te bereiken. Wees niet wijzer dan God. Geen lijden, geen kruis dan juist het uwe is in staat om u in ootmoed, in geduld, in zachtmoedigheid te oefenen, om de zonden van uw hart te bestrijden, om u los van de aarde te maken, om u nader te brengen en meer te verbinden aan dien God, aan wien men gelijkvormig wordt naarmate men zich dichter aan hem aansluit en meer in zijne gemeenschap leeft.

Gewis! niets reinigt zoo zeer als het verkeer met den Reine. Daarom moet, onder alle omstandigheden, niets zoo zeer gezocht, niets zoo vlijtig onderhouden worden als dit verkeer. O, gij, die uzelfen reinigen wilt, gelijk hij rein is, wandel met God! Laat God tot u spreken; spreek tot hem; zoek zijn verborgen omgang. Wandel in het licht van zijn woord. Houd uw hart open en gevoelig voor de heilzame kracht aller goddelijke vermaningen. Laat er u gedurig en altijd opnieuw bij bepalen, door besturen en bestraffen. Gedenk uwen Heiland. Zoek zijne gemeenschap. Verkeer altijd in uwe gedachten met hem als het uitge-

drukte beeld van Gods heiligheid en liefde. De bewerker van al uw geluk, het voorwerp uwer hoogste dankbaarheid zij uw bestendig voorbeeld. Vergelijk uzelf niet met uzelf, niet met anderen, maar steeds met hem. En bedenk hoeveel beminlijker gij zijn zoudt, indien gij meer op hem geleekt.

Onderhoud den geest des gebeds. Deze breekt de kracht der verzoeken, en God verhoort. Hij wil zijnen Heiligen Geest geven dien, die hem van hem vragen. Hij, die tot heiligheid geroepen heeft, hij zal het aan de kracht tot heiliging, zoo die ootmoedig en geloovig bij hem gezocht wordt, geenszins laten ontbreken. Het geloof zal hij versterken, de hope zal hij verhelderen, de liefde zal hij aanvuren. Met de dankstof zal hij de dankbaarheid vermeerderen, en te voorspoediger zal het werk der heiligmaking in de vreeze Gods volbracht worden. O zalig werk, o heilrijke vorderingen! Men werkt aan zijn geluk, men bevordert zijne aanstaande heerlijkheid. Want heiligheid is inwendige heerlijkheid; en de reinste is reeds hier op aarde de gelukkigste. Welke wortelen schiet eens christens hope nederwaarts, bij het voortbrengen van deze vruchten opwaarts! De volmaakt reinen zullen God zien. Deze aanschouwing zal het toppunt der gelukzaligheid wezen. Maar hoe blijmoedig is reeds de wandel in geloof van hem, die, deze hoop op hem hebbende, zichzelf reinigt gelijk hij rein is.

## XXXI.

## DROEFHEID EN DROEFHEID.

De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood. 2 Cor. VII : 10.

Het strekt der menschheid alleszins tot eere, dat eerbied voor de smart tot die gevoelens behoort, welke onder haar onwillekeurig en algemeen zijn. Wie treedt niet uit den weg voor het rouwgewaad? Wie erkent niet een recht der tranen? Wie kan zich wreed betoonen jegens treurende, zonder den goeden dunk te verbeuren, dien ons hart van hem had opgevat? Voor den bedroefde daarentegen verzacht zich ons oordeel, en zoo wij tot hiertoe niet veel goeds in hem zagen, wij zijn nu genegen het goede van hem te verwachten. Zoo ver gaat, in een wereld vol jammeren, de deernis met het leed en het geloof in de kracht der droefenis.

Dit geloof kan echter in menig geval de teleurstellingen ondervinden van het bijgeloof. Alle droefheid heeft aanspraak op ons medelijden; maar niet alle droefheid is eerbiedwaardig. Veelvuldig zijn de weldadige werkingen der smart. Maar niet elke smart leidt tot iets goeds. Indien er een droefheid des aangezichts is, waar het hart door gebeterd wordt <sup>1)</sup>, er is ook een treuren, dat niet beter is dan het lachen, omdat het, evenals dit, niets of erger achterlaat. Er is zoowel eene droefheid tot enkel schade, als eene droefheid tot louter gewin; zoowel eene droefheid, die niets anders dan den dood, als eene droefheid, die niets minder dan eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid werkt.

1) Pred. VII : 3.

Dit laatste herinnert ons de apostel, in een plechtig woord tot de Corinthiërs. Om het even bij welke gelegenheid of naar wat aanleiding, dit woord behelst eene algemeene waarheid, welke uit het verband, waarin zij voorkomt, geene opheldering behoeft, maar des te meer verdient dat men bij haar stilsta, haar bepeinze, doorgronde, met haar tot zichzelf inkeere. Gewis ontmoeten deze bladen, ook waar dit voor het voorhoofd niet geschreven staat, vele bedroefde harten! Hun moge het onderwerp een dubbel belang inboezemen. Maar voor allen, ook voor den blijgeestigsten, is eene stof gewichtig, waarbij gehandeld wordt over tranen onontbeerlijk op den weg des behouds.

Daar is eene droefheid, welke den dood en niets dan den dood werkt. Bij deze zullen wij eerst stilstaan. De apostel beschrijft haar als de droefheid der wereld. Hoe hebben wij ons deze voor te stellen?

Droefheid der wereld wordt aldus genoemd in tegenstelling van droefheid naar God. Het is dus droefheid niet naar God, maar der wereld. Geene smart, die den treurende tot God doet opzien, die hem Gode tegemoet, Gode in de armen voeren kan, maar een leedwezen, dat van de wereld begint en in de wereld eindigt; het jammeren van wereldschgezinde harten over het wereldsche leed, dat hun de vreugde der wereld ontroofd of vergalt. Deze droefheid kan grooter of geringer, meer wezenlijke of meer ingebeelde rampen beschreien; zij kan een belangwekkender of terugstootender, een zachter of een woester vorm aannemen: zij blijft droefheid der wereld, zoolang zij niet is droefheid naar God; zoolang zij den bedroefde van niets anders dan van zichzelf en zijn leed vervult. Droefheid der wereld is de



droefheid van dien ongelukkige, die het verlies van wereldsch goed of wereldsch aanzien niet teboven kan komen, omdat dit wereldsch goed, dit wereldsch aanzien zijn alles was, toen hij het bezat, en zijn alles blijft, nadat hij het moest verliezen; maar evenzeer is het de droefheid dier beklagenswaardige Rachel, die hare kinderen beweent en niet wil vertroost zijn. Niet slechts het jammeren van den wanhopige, die den dag zijner geboorte vervloekt en God rekenschap afeischt van de „ongehoorde" rampen, die hij over hem brengt; maar ook de treurende liefde, die van het gemiste voorwerp, die van hare smart zelf haar afgod maakt, is niet meer of beter dan droefheid der wereld.

De droefheid der wereld werkt somtijds niet met al. Hare bitterste tranen zijn vaak spoedig gedroogd; het hart bekomt schielijk van den schok; en het veerkrachtig leven herneemt zijn plooi. Het is hetzelfde hart, hetzelfde leven nog, voor wereldvreugd zoo vatbaar als ooit tevoren! Maar indien de droefheid der wereld iets werkt, het is de dood; wat zou het anders wezen? Het is niet dan door zijn verwantschap tot den waren troost, door zijn zich wenden tot de bron der vertroosting, dat er een vruchtbaar, dat er een zegenrijk weenen wezen kan; maar voor de droefheid der wereld bestaat deze verwantschap niet, en zij maakt eene tegenovergestelde beweging. Zij is droefheid, en niet anders dan droefheid. Droefheid nu is op zichzelfe doodelijk, een vergif voor lichaam en ziel.

De droefheid der wereld werkt den dood. Zij werkt de wanhoop, die een misdadige hand aan eigen leven doet slaan; zij werkt de kwijning, die de levenskracht sloopt. Velen zijn van smart gestorven; anderen hebben, door tegenzin in het leven, een leven voortgesleept erger dan de dood.

De droefheid der wereld werkt den dood, den dood der ziele. Sommigen heeft zij tot razernij vervoerd, anderen in sombere mijmering doen wegzinken; bij dezen bracht zij godslastering, bij genen menschenhaat, bij velen een eigenaardigen en hardnekkigen vorm van eigenbaat te weeg. Sommigen zijn door droefheid trotsch, anderen wreedaardig geworden; anderen onverschillig, dof, verstompt. Velen heeft zij den verraderlijken beker der bedwelming doen aangrijpen, bedwelming van wijn en sterken drank, bedwelming van wellust, spel, verstrooiing, slecht gezelschap, kwade samensprekingen, zedeloze boeken; vertroosting en der wereld, nog doodelijker dan hare droefheid zelve. En zelfs waar zij voorbijgaande was en niets scheen gewerkt te hebben, was het niet alzo, maar had zij in het verborgene, had zij in meerdere of mindere mate iets van dit alles gedaan.

Dat dan de mensch, wie hij ook zij, man of vrouw, sterk of zwak, aandoenlijk of hardvochtig, niet de rampen der wereld, maar de droefheid der wereld vreeze. De rampen zijn niet doodelijk, maar deze droefheid doodt! De mensch is een zondaar tot lijden geroepen, en het lijden is hem goed. Zonder een aandeel in des werelds leed, kan niemand komen tot het hemelsch geluk. Wee ons ook, indien „God ons slaat en wij geen pijn gevoelen <sup>1)</sup>!” Maar indien wij niet anders bedroefd kunnen zijn dan met de droefheid der wereld, zoo is het leed, dat een middel zijn kon tot ons eeuwig heil, niet anders dan de vervroeging van ons eeuwig onheil, en wij maken tot enkel straf wat zich op kon lossen in louter zegen. De bedroefde zij gewaarschuwd zich niet blindelings aan zijne droefheid

1) Zie Jer. V : 3.

over te geven, haar niet te laten begaan, maar haar te beproeven dat zij hem niet bedriege. Ook het zoet vergif is vergif, en daar is eene droefheid der wereld, die hare zoetheid heeft; een wellustig weenen, waarin men zichzelf behaagt en verliest; een belangwekkende weemoed, onvermoeid in zich te verdiepen in de smart, vindingrijk in het vermeerderen van het leed; een hartstochtelijk klagen, een hoogmoedig verbergen, verbijten, berusten, hetwelk alles genade, ja bewondering in de oogen der wereld vinden kan, omdat het alles gelijkelijk wereldsch is, maar dat ook even daarom verderfelijk is en doodt. Het voegt medelijdende harten deernis te hebben met alle bedroefden, het meest met de bedroefden der wereld! maar dat zij zich wachten voor het onmeedoogend mededoogen hunne doodelijke droefheid nog doodelijker te maken, door hen daarin te sterken en voort te helpen. De christen, die betere heeft, weerhoude zijne lippen van ijdele vertroosting en van redenen van inschikkelijkheid. Hij poge de droefheid der wereld te bestrijden, te wijzigen, te wenden, te veredelen; den gifdrank om te scheppen in heilzame artsenij! Het is met de treurende eene hoogst aangelegene, hoogst verantwoordelijke zaak. Altijd zweeft de mensch tusschen leven en dood en wordt tot eene keuze gedrongen, maar nooit zoo dringend, zoo beslissend als in den dag der droefenis.

Wij hebben stilgestaan bij de droefheid der wereld, die den dood werkt: staan wij nu ook stil bij de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekeering werkt tot zaligheid, dat wil zeggen, tot behoudenis.

De mensch, die door zijn zondig bestaan verloren gaat, behoeft niet verloren te gaan. Hij kan behouden worden.

God wil hem behouden. Wie weet dit beter, wie kan daarvan zekerder zijn, dan hij, wien het evangelie verkondigd, wien de liefde Gods in Christus bekendgemaakt is? Geene behoudenis van den zondigen mensch zonder bekeering; en geen bekeering zonder droefheid naar God.

Geene behoudenis van den zondigen mensch zonder bekeering. Wij weten dat hij niet zichzelf, dat God in Jezus Christus hem behoudt. Wij weten dat hij niet door zijne bekeering, maar door zijn geloof deel heeft aan de behoudenis, die in Christus Jezus is. Maar wij weten ook, dat geen zondig mensch, dat wil zeggen geen enkel mensch, in zijne behoudenis door Christus Jezus gelooven kan, tenzij hij zich bekeere. Wat is bekeering? Wat die bekeering, waarvan de heilige apostel spreekt in de uitspraak, welke wij bepeinzen? Het is die zinsverandering, het is die innerlijke omzetting waardoor de mensch der wereld herschapen wordt in een mensch naar God. De mensch der wereld is een mensch niet naar God, maar der wereld. Ondanks zijn minderen of meerderen eerbied voor het goddelijk wezen, is zijn hart niet Godwaarts maar wereldwaarts gekeerd. De wereld, het middelpunt van al zijn geluk, al zijn eer, al zijne genoegens, is ook het middelpunt van zijne meeste gedachten, vurigste neigingen, onmiddellijke uitzichten. Voor haar de opofferingen, voor haar de inspanning der beste krachten. Voorzeker, zij is de afgod, die meer gehoorzaamd wordt dan God! Want zoo God gehoorzaamd wordt, het is slechts voor zoover de wereld die gehoorzaamheid aannemelijk maakt en met wereldsche belooningen vereert. Van dezen mensch is het tegenbeeld de mensch naar God. De mensch naar God mag zijne gebreken hebben, gelijk de mensch der wereld zijne deugden, maar zijn hart is voor God.

Hij keert zich Godewaarts, gelijk de bloem naar het licht, gelijk de kompasnaald naar het noorden. Hij gevoelt wat het zegt, God lief te hebben met geheel zijn hart, geheel zijn verstand, geheel zijne ziel en alle krachten. Hij doet het. Hij is nog een zondig mensch, hij struikelt nog in velen, hij kan nog vallen; niet dat hij het alreede verkregen heeft, of alreede volmaakt is! Maar hij kan zich niet meer gelukkig gevoelen zonder het welgevallen van God, zonder de gemeenschap Gods, zonder de gehoorzaamheid aan God! Voor dit geluk, dat hij vroeger niet kende, heeft hij zijn geheele hart geopend; om dit geluk, den strijd met een wereld aanvaard, die hij beurtelings placht te dienen en te vreezen. En dat is zijne bekeering; zijne onberouwelijke bekeering, want het berouwt niemand gelukkig te zijn geworden, het kan niemand berouwen een schijngeluk voor waarachtigen zielevrede te hebben verworpen. Maar dit geluk, deze vrede ontluikt niet dan uit tranen van smart. Geene bekeering zonder droefheid naar God. De mensch naar God wordt in de droefheid naar God geboren.

De droefheid naar God is de bekeering zelve niet, maar zij werkt de bekeering, de onberouwelijke bekeering tot zaligheid. De aanvang en uitgang van deze is uit haar.

Als het oogenblik komt waarin de mensch der wereld niet maar de jammeren der wereld, maar zijn eigen jammer als mensch der wereld gevoelt, dan wordt al des werelds leed hem weinig bij dit harteleed. Als hij diep begint te beseffen hoe wederspanning hij is geweest tegen een heilig, hoe ondankbaar jegens een goe-

dertieren God, dan houdt het klagen op over de kastijdingen des rechtvaardigen; dan begint hij ook in dezen de hand der liefde te onderscheiden. Dit maakt de tranen los, de tranen van berouw en boetvaardigheid; en zij vloeien te overvloediger, naarmate de dringende behoefte aan barmhartigheid en genade door inspraken van hoop bemoedigd en door toezeggingen Gods bevredigd wordt. Dit is de droefheid naar God. Niet de droefheid des ongelukkigen over het ongeluk, maar de droefheid des zondigen over de zonde. Zijne droefheid over de zonde, en niet zijn spijt of wrevel of wrake. Zijne droefheid naar God, voor Gods aangezicht; voor het aangezicht zijner heiligheid, zijner rechtvaardigheid, zijner o! zoo slecht beantwoordde liefde: „Tegen u alleen heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad was in uwe oogen!” Eene droefheid vol ootmoed, eene droefheid niet zonder hoop. Tegelijkertijd de rechten van Gods heiligheid erkennende en tot zijne genade de toevlucht nemende, reinigt zij het hart van de verkleefdheid aan de zonde en van het vreezen voor God; het openende voor het geloof, stemt zij het tevens tot bekeering. Hare tranen, die het uitwendig oog benevelen, verlichten het zielsoog om de gansche liefde Gods in het evangelie der verzoening te zien en, het hart vernieuwende, maken zij het vatbaar om te gevoelen wat het zegt en eischt en hoe zoet het is God lief te hebben. Het is aldus dat de droefheid naar God een onberouwelijke bekeering tot zaligheid werkt.

En waar deze gewerkt is, daar kan door het bekeerde hart, dat zijn waarachtig geluk van zijne bekeering dagteekent, daar kan door de ziele, door het heiligend geloof van hare behoudenis zeker, nog wel leed gedragen en droefheid gesmaakt worden, maar al hare droefheid zal

voortaan droefheid wezen naar God. Met de droefheid der wereld heeft hij voor goed afgedaan, die in droefheid naar God een mensch geworden is naar God. Wat hem ook verder bedroeve, het zal alles met ootmoed aangenomen, met vertrouwen geleden worden als uit de hand van God; het zal te onafgebrokener tot God doen opzien, te inniger hem doen aanhangen, het hart tot dieper zelfkennis en heiliger gehoorzaamheid louteren. De bekeering tot zaligheid, welke onberouwelijk is maar nog niet volmaakt, zal uit elke nieuwe droefheid nieuwe kracht ontleenen om het voorgesteld doel te naderen.

Zoo hebben wij gepoogd de beteekenis van ook dat woord te vatten: De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid, en deze waarheid in het helderste licht gesteld, dat wij vermochten aan te brengen. Wij besluiten met de volgende opmerkingen.

De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid. Is dit hare werking, hoe wenschelijk, hoe boven alle dingen begeerlijk moeten dan voor den verloren zondaar de aandoeningen van deze droefheid zijn. Hoe moet hij niets zoozeer bidden van zijnen God, dan vóór de ure zijns doods, dan eenmaal, dan weldra die tranen in oprechtheid te mogen vergieten! Hoe welkom moet hem wezen de ernstige en liefderijke prediking van het woord van God, van het heilig evangelie, dat hem aan zichzelf ontdekt en zijn zondig bestaan in het licht der heiligheid en der liefde Gods doet aanschouwen en verfoeien. Hoe heilig die kastijdingen, die hem nopen tot zichzelf in te keeren! hoe onschatbaar die ondervindingen, die hem de vreugd der wereld beder-

ven en de behoefte aan den verbeurden hemeltroost doen gevoelen. Welk een schade, welk een zonde, welk een schendig vergrijp aan de eigene ziele, deze droefheid, deze (men gevoelt het wel!) deze zoo gansch andere droefheid dan de droefheid der wereld, deze droefheid naar God, naar God in den hemel, te voelen opkomen in het hart — maar haar te onderdrukken, maar haar te versmoren, maar haar weg te redeneeren met eene valsche wijsheid, weg te schertsen met een opgedrongen lach, met eene onmogelijke gerustheid. En waarom, mensch der wereld tot nog toe, die geen mensch naar God worden wilt! ik bidde u, waarom? Uit een gevoel van schaamte? Maar het is nimmer voor grootheid gehouden zich de tranen te schamen, waar tot weenen oorzaak was, en daar is, daar is onder den hemel niets beschreienswaardiger dan de zonde. Uit aangeboren afkeer van droefenis? Maar deze droefenis leidt tot de hoogste vreugd; van haar geldt het woord: „Zalig zij, die treuren, want zij zullen vertroost worden!” Deze bittere tranen zullen de bitterste verzoeten, dit vruchtbaar geween het vruchteloze besparen. In de droefheid naar God wordt gezaaid wat eenmaal met gejuich gemaaid zal worden, daar waar God zelf alle tranen zal afwisschen van de oogen. Is het beter levenslang zich te klemmen aan eene ijdele, nooit onvermengde wereldvreugd; daarna de weening en de knersing der tanden?

De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid. Is dit woord waar en alzoo waar, dat oprechte droefheid naar God niet anders kan dan deze bekeering werken, en het tot oprechte bekeering niet komen dan door deze droefheid naar God: wat moeten wij dan van onszelven denken



indien wij geene ongerustheid gevoelen omtrent onze behoudenis, maar van geen bekeering weten en geen droefheid naar God ooit gekend hebben? Wat, dan dat wij onszelven bedriegen in ons gemoed, en slechts daarom niet twijfelen aan onze zaligheid, omdat wij nimmer geloofd hebben aan het verderf! En wederom, wat moeten wij van onszelven denken indien wij geenszins twijfelen aan het verderf, indien wij onze ellende doorgronden, onze zonden belijden en betreuren, en het komt niet tot eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid, niet tot het geluk der goede keuze, niet tot de blijdschap van het verzoend, niet tot de rust van het behouden zijn, maar slechts tot eenige weinige, niet samenhangende en telkens afgebrokene pogingen, waaraan de wereld geen ergernis neemt, waarmede het hart geen vrede heeft, en waarvan niemand recht zeggen kan of zij ons verblijden of berouwen? Wat anders dan dat ons inzicht in de zonde nog geen droefheid over de zonde, of wel dat ook zelfs onze droefheid over de zonde geen droefheid naar God, maar eene droefheid der wereld is tot nog toe? Want ook over de zonde kan het hart een wereldsche droefheid kweken; en tot welke uitersten die droefheid voeren kan, heeft Judas getoond... Beware ons God, en geve hij ons veeleer een hart als van Petrus. Voor onzen geest sta de Heiland der wereld in die lijdensgestalte, waarin hij voor zondaren de zaligheid verworven heeft, en hij zie ons aan met dien liefderijk verwijtenden blik, die ons zegt: „Ook gij zijt een zondaar! ook gij hebt gezondigd; tegen God! tegen mij! hebt gij niet?” Opdat ons hart vol worde en onze oogen overloopen, voor het eerst, of opnieuw!

## XXXII.

## MET VREEZEN EN BEVEN.

Werkt uws zelfs zaligheid met vreezen en beven; want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen. Filipp. II : 12<sup>e</sup>, 13.

De genade Gods, op zich nemende het werk, dat zij in ons begonnen heeft, ook te volbrengen, mag en moet een bron van gerustheid zijn, ook temidden van overblijvende zwakheid; maar zij moet tegelijkertijd de prikkel wezen van onzen grootsten, vurigsten, gemoedelijksten ijver. Het denkbeeld alsof hij, die het werk dezer genade aan zijn hart gewaar wordt, een zorgeloos, een werkeloos leven zoude mogen (ik zeg te weinig) zoude kunnen leiden, is in zichzelf ongerijmd, en de Schrift getuigt er tegen van bladzijde tot bladzijde, alsof zij alleen geschreven ware om er tegen te getuigen. God werkt in ons onze zaligheid niet zonder ons, al werkt hij ze zonder eenige onze verdienste of eigenmachtige medewerking. Hij werkt in ons, zedelijke personen, die wij zijn en blijven, een wil, hij werkt in ons een werk ter zaligheid, en dit dient door ons met vreezen en beven aangenomen, behartigd, verantwoord te worden. Welk een gruwel (zoo die denkbaar ware) de overtuiging te hebben dat God in ons werkt, en te doen, te zijn alsof die overtuiging ons koud liet; in plaats dat het in alles aan ons zichtbaar wordt hoe zij ons met al hare ontzaglijkheid aangrijpt, drijft en regeert; zichtbaar, hoe wij (schoon zonder angst dat hij „den arbeid zijner handen in ons zal laten varen”) altijd vreezen achterlijk te blijven in het metterdaad erkennen van eene zoodanige genade, altijd vreezen ons niet aandoenlijk genoeg te betoonen aan zoo genadige werkingen! — Zulk een

vreezen en beven, gelijk het geschiedt ter eere Gods, drijft den hoogmoed buiten, die de machtigste is en de gevaarlijkste van alle onze boezemzonden, en die het meest blootstaat en blootstelt aan de verleidingen van wereld en satan. Zulk een vreezen en beven bewaart voor alle verheffing op de verworvene genade, op het in ons door haar gewrocht willen en werken, tegenover onze medezondaren. Zulk een sidderen voor onszelven, bij het bewustzijn der hooge hulp van God, behoedt ons voor dat andere vreezen en beven, hetwelk voortkomt uit de teleurstelling van het zich altijd weder aan de ziel opdringend denkbeeld, dat er eenige voortreffelijkheid, hetzij van werken, hetzij van geloof, hetzij van ootmoed, hetzij van gebed in ons zijn kan, machtig om de gunst van God uit te lokken of voor ons te verzekeren. Dit vreezen en beven is het eerbiedig ontzag van het kind, dat, van zijns vaders liefde overtuigd, ja doordrongen, en zijne eigene zwakheden kennende, die als zij zich toonen dien lieven vader diep bedroeven, over zijn hart en lippen waakt met de nauwgezette, de teederste bezorgdheid.

## XXXIII.

## DEELNEMING.

Verblijdt u met de blijden, en weent met de weenenden.

Rom. XII : 15.

De apostolische Schrift bevat niets uitnemenders dan den Brief van Paulus aan de gemeente te Rome. Wel mag deze den bundel openen. Door zijne volledigheid is hij met geen anderen noch van dezen noch van éenen der heilige schrijvers te vergelijken. Eigenlijk is het minder een brief dan een regelmatige uiteenzetting van het evan-

gelie van Christus, zoo met betrekking tot de leer als tot het leven. In andere brieven, aan hem van nabij bekende gemeenten, dikwijls naar bepaalde aanleidingen geschreven, erlang ik opheldering omtrent menig punt tot den inhoud behoorende van het christelijk geloof, bij menigen heilzamen wenk voor den christelijken wandel, maar in dezen brief, voor eene gemeente bestemd, noch door Paulus gesticht, noch tot hiertoe door hem bezocht, maar tot welke al wat in hem is verlangd „met een vollen zegen des evangelies te komen <sup>1)</sup>,” leer ik opzettelijk en van stuk tot stuk: „Hoe groot mijne zonden en ellenden zijn; hoe ik van alle mijne zonden en ellenden verlost worde; hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.”

Wij zullen niet zeggen dat de behandeling van het laatstgenoemde dezer drie stukken, ons zoo „noodig te weten” en te behartigen om „zaliglijk in den christelijken troost te leven en te sterven,” eerst aanvangt met het twaalfde hoofdstuk. Een nadrukkelijk voorhouden der verplichting om der zonde te sterven, Gode te leven en in nieuwigheid des levens te wandelen heeft reeds in het zesde plaats gehad. Maar hier, na het plechtig Amen waarmede het vorige hoofdstuk, en daarmede de beantwoording aller groote geloofsvragen in dezen brief, besloten wordt, komt de schrijver er opzettelijk op terug. In het eerste tweetal verzen vinden wij het dankbaar leven van den geloovigen christen, vinden wij zijn redelijken godsdienst, onder uitdrukkingen aan den zinrijken eerdienst des Ouden Verbonds ontleend, als een leven van vrijwillige, volkomene, nauwgezette toewijding aan God, als eene door inwendige vernieuwing immer toenemende uitwendige ver-

1) Rom. XV : 22—29.

andering en volmaking voorgesteld en aangedrongen. „Ik bidde u dan, broeders! door de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande, uwen redelijken godsdienst; en wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehagende en volmaakte wille Gods zij. Doch aan deze algemeene sluit zich aanstonds eene reeks van bijzondere vermaningen en opwekkingen aan, in welke behartiging de kracht en de vrucht van het algemeen beginsel behoort openbaar te worden; en indien het alleszins natuurlijk is dat de apostel in de keus en volgorde dezer vermaningen, zich door wat hem van den bijzonderen toestand der Romeinsche gemeente bekend was heeft laten besturen, uit de eenheid der menschelijke natuur vloeit voort dat geen enkel dezer apostolische woorden voor eenige gemeente, in wat oord der wereld ook of uit welk tijdperk der kerkgeschiedenis, zijn nut of beteekenis kan verloren hebben. Er zullen wel altijd en overal christenen gevonden worden, voor wie de herinnering niet overbodig mag heeten, dat het niet goed is wijs te zijn boven hetgeen men behoort wijs te wezen (vs. 3), en dat een iegelijk zich beijveren moet, maar ook tegelijk tevreden moet zijn zijne gave ten nutte en heil zijner medebroeders aan te wenden (vs. 4—8). De liefde zij ongeveinsd; hebt een afkeer van het booze en hangt het goede aan (vs. 9): zekerlijk, het zijn niet dan de eerste beginselen der christelijke zedeleer, die in deze woorden vervat zijn; maar welk menschelijk hart heeft immer met deze eerste beginselen afgedaan? Nog altijd is er gevaar

genoeg van verflauwing voor de broederlijke liefde, van vertraging, en ook van ontaarding voor den christelijken ijver om het zich met nadruk te laten herhalen: Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde; meteer de eenden anderen voorgaande. Zijt niet traag in 't benaarstigen, zijt vurig van geeste, (en vergeet daarbij niet, maar) dient den Heere (vs. 18, 11)! Zoolang de troost van het evangelie dezelfde, de lijdensschool voor den christen onvermijdelijk, en bij alle gewilligheid van zijnen geest het vleesch zwak blijft, zal dat liefelijk klaverblad van apostolische raadgevingen zijn waarde en kracht behouden: Verblijdt u in de hope, zijt geduldig in de verdrukkinge, volhardt in den gebede (vs. 12). Aansporingen tot mededeelzaamheid en herbergzaamheid zijn in geenen tijd overbodig (vs. 13); en naarmate de vijandelikheden waaraan de belijder van Christus is blootgesteld, in onze tijden minder algemeen en minder bloedig zijn, mag de heilzame beschaming wel te grooter wezen, die er ligt in het gebod: Zegent ze, die u vervolgen, zegent en vervloekt niet (vs. 14). Vordert de gehoorzaamheid aan dit voorschrift de uiterste inspanning der liefde, des te gemakkelijker schijnt de last, opgelegd door het onmiddellijk volgende: Verblijdt u met de blijden, en weent met de weenenden; en toch is het geoorloofd in het midden eener maatschappij, welke de liefdeleer van het evangelie heeft aangenomen, de vraag op te werpen: „Christenen! Vermoogt gij dit reeds? doet gij dit reeds geheel?” Ja, ik vlei mij dat het geenszins onbelangrijk geacht zal worden en zijnen zegen hebben kan, bij den christelijken liefdeplicht in deze woorden vervat, opzettelijk en met allen ernst stil te staan.

Overwegen wij de apostolische vermaning in hare gansche beteekenis, ruimen omvang, heilig recht, wij kunnen dan niet anders dan ons doordringen van de overtuiging dat wij door haar bij een zeer gewichtig, zeer dierbaar deel van onze heilige roeping bepaald worden. En dit zal ons nog te meer in het oog vallen, indien wij bedenken wat tot aanmoediging van onze gehoorzaamheid in dezen kan worden gezegd.

Verblijdt u met de blijden en weent met de weenenden. Bij den eersten opslag schijnt de apostolische eisch in deze woorden vervat nog al gemakkelijk te vervullen, en onze beschaafde maatschappij, zoo gezet, zoo overvloedig met hare gelukwenschen en rouwbeklag, in geen ding zoo weinig als in de betrachting van dezen plicht tekort te schieten. Doch zoo te spreken doet glimlachen; want wie is onnoozel genoeg om hier den schijn voor 't wezen te nemen, en waarachtige deelneming voor even algemeen te houden als eene goede gewoonte, welke zekerlijk haar eersten grond in liefde heeft, maar die maar al te dikwijls in bloote plichtpleging ontardt?

Eene waarachtige deelneming wordt geëischt; deelneming in de letterlijke beteekenis van dit zoo zinnrijk en zoo dikwijls misbruikt woord. Immers, een werkelijk zich aantrekken en daardoor medegevoelen van anderer vreugd of smart alsof het eigene vreugd of smart ware, en niets minders dan dit, moet door den heiligen schrijver bedoeld zijn, daar hij toch niet gewoon is met woorden te spelen, en slechts dit in waarheid een zich verblijden met den blijde, een weenen met den weenende kan worden genoemd. En is ook dit zoo algemeen? Mag men dit zoo gereedelijk onderstellen? Gaat dit steeds even

gemakkelijk? Is hiertoe de gewone mate van menschelijk gevoel genoegzaam? Of vereischt het meer? Helaas, de gevallen zijn maar al te menigvuldig, waarin het, ook bij de besten, bij de aanschouwing van anderer grootste blijdschap en verpletterendste smart, tot dit waarachtig medegevoel niet komen kan.

Ondervragen wij ons eigen hart! Biechten wij eerlijk bij onszelven. Wij zijn niet zoo ten eenemale in eigene belangen verdiept, wij leven niet zoo uitsluitend voor onszelven, dat wij ongevoelig zouden zijn voor het geluk of ongeluk van onzen evenmensch. Integendeel, wij zijn goedhartig, meêwarig, teederhartig misschien, en de tranen zitten los!... Maar zou het ons niet somtijds minder moeite gekost hebben eenen ongelukkige door een of andere weldaad gelukkig te maken, dan ons zóo geheel, zóo volkomen, zóo van harte in het geluk van dezen of genen gelukkigen te verheugen alsof het ons eigen geluk en onze eigene vreugde geweest ware? O hoe gaarne hadden wij, en met opofferingen, van menig hoofd de rampen geweerd, waaronder het bijna moest bezwijken! Hoe menigmaal hebben wij er ons een plicht en genoeg van gemaakt, de tranen der smart door daden af te drogen of door troostrijke woorden te stelpen! Doch dit alles kan plaatshebben zonder het rechte weenen met den weenende, zonder het geheel medegevoelen van zijn leed, het volkomen inkomen in zijne smart; en dit is het wat wij dikwijls tot eigen smart en met zelfverwijt gevoeld hebben, doch waaraan wij op dat oogenblik niets vermochten te veranderen.

Verblijdt u met de blijden. Dit schijnt van het tweeledig gebod toch altijd de gemakkelijkste helft te zijn. „Niet alzoo!” zegt de oudvader Chrysostomus. „Er behoort oneindig meer zelfverloochening toe dan tot het weenen



met de weenenden. Dit toch kan de menschelijke natuur nog wel uitwerken, daar niemand zoozeer van steen is, dat hij geene tranen heeft voor den ongelukkige. Maar tot het andere wordt een goddelijk gemoed vereischt, waardoor men dengene, die in vreugde is, niet alleen niet benijdt, maar zich nog daarenboven met hem verheugen kan." Helaas, de afgunst zit zoo diep in 't harte, en ook waar men haar krachtig bestrijdt, blijft er nog dikwijls te veel van haar over, om een innig, een volkomen, een van harte deelen in anderer geluk te gedoogen!

Weent met de weenenden. Hier werkt, zegt Chrysostomus, de natuur mede. Niemand is van steen! — O neen, wij zijn van vleesch en bloed. Maar is het niet dan eene opgeraapte lastering van het menschelijk hart, of een opmerking, die gegrond is, wat mij door menschenkenners, in zeer verschillende scholen gevormd, eenstemmig wordt in het oor gefluisterd: „Ook in den tegenspoed van onze beste vrienden vinden wij iets, dat ons niet ongevallig is" <sup>1)</sup>? Indien dit waar is, wat zou dit „niet ongevallige" kunnen zijn? Eenige streeking voor onze eigenliefde, omdat hun leed ons in staat stelt hun de trouw, de teederheid, en het vermogen onzer vriendschap te toonen <sup>2)</sup>? of misschien, naar gelang der omstandigheden en der personen, ook wel eens iets van een onedeler aard?... Hoe dit zij, indien

1) Overal heb ik deze opmerking uitsluitend zien toeschrijven aan den Koningsberger wijsgeer Kant, maar ik vind haar ook reeds bij den verbitterden hoveling De la Rochefoucauld, wiens menschenkennis niet geheel te verachten is, al werd zij hem door teleurstelling en menschenhaat ingegeven. Zie hier de plaats: „Dans l'adversité de nos meilleurs amis, nous trouvons toujours quelque chose, qui ne nous déplaît pas." *Pensées*. XV.

2) Nous nous consolons aisément des disgrâces de nos amis, lorsqu'elles servent à signaler notre tendresse pour eux." De la Rochefoucauld. *Maximes*. CCXXXV.

onze deelneming in het leed zelfs van onze beste vrienden niet altijd volkomen, nauwelijks zonder inmengsel wezen kan, hoe zwaar moet die taak worden, waar ook ten opzichte onzer bitterste vijanden het voorschrift behartigd wil wezen: Verblijdt u met de blijden, weent met de weenenden! Of zouden dezen, zouden zij, die ons geluk en voordeel niet zoeken, die integendeel op ons nadeel en ons ongeluk uit zijn, zouden zij uitgesloten wezen van de weldaad van een gebod, uit dezelfde pen gevloeid, die onmiddellijk tevoren nederschreef: Zegent ze, die u vervolgen, zegent en vervloekt niet?

Neen, de apostolische vermaning duldt geene uitzondering; zij is algemeen, zij omvat vriend en vijand, christen en onchristen. Zij zegt niet: Verblijdt u met de heiligen; zij zegt niet: weent met de goeden; zij zegt niet: weent en verblijdt u met hen, die met u weenen en zich met u verblijden, maar zij zegt: Verblijdt u met de blijden; weent met de weenenden. Wat zij van u wil, het is zekerlijk niet het delen in de zondige genoegens en de ijdele droefenissen der wereld, maar het is een hart open en toegankelijk voor al wat onder menschen waarlijk beschreienswaardig is en metterdaad eens menschen ziel verblijden mag. Wat zij van u wil, het zijn de liefderijke aandoeningen van een gemoed, dat zich niet baatzuchtig afsluit of terughoudt, maar geeft en overgeeft aan de vreugd en de smart van anderen, en dat, om daarin zonder voorbehoud te kunnen delen, alle opkomende booze neigingen bestrijdt en onderdrukt, zoowel die met heimelijke afgunstigheid als die met natuurlijken afkeer van droefenis tezamenhangen; het is een gemoed, dat, om deze zijne deelneming op de ongemaaktste, op de hartelijkste wijze te doen blijken, geen prikkel van gestreelde eigen-

liefde, geen bijzondere voorkeur of genegenheid behoeft, en om zich te verblijden met de blijden en te weenen met de weenenden zoowel eigen blijdschap verstoren, als eigen leed vergeten en kwade bejegening terzijde stellen kan.

Vraagt iemand op welken grond en met welk recht deze zooveel omvattende vermaning tot hem komt?... Maar wie kan het vragen? Zij komt tot ons als een der wettigste, een der natuurlijkste toepassingen van dat tweede der groote godsgeboden, in gewicht aan het eerste gelijk: Gij zult uwen naasten liefhebben als uzelf. Wie heeft den naasten als zichzelf lief, en gevoelt zijn leed niet als eigen leed, zijne blijdschap niet als eigene blijdschap? Zij komt tot ons in de onderstelling dat wij christenen zijn, „geliefden Gods en geroepene heiligen”<sup>1)</sup>, die aan de liefde Gods in Christus over ons gelooven en daardoor harten hebben ontvangen tot alle liefde gezind en bekwaam en van ijver brandende om aan Gods en onzes Heilands liefde te beantwoorden door ze na te volgen. Zij komt tot ons in het XII<sup>de</sup> Hoofdstuk van den Brief aan de Romeinen, in welks aanvang ook wij door de ontfermingen Gods geboden worden onze lichamen te stellen tot eene levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande, onzen redelijken godsdienst; deze wereld niet gelijkvormig te zijn, maar veranderd te worden door de vernieuwing onzes gemoeds, opdat wij mogen beproeven welke de goede en welbehagende en volmaakte wille Gods zij. Naar de genade, die hem als dienaar en gezant van Jezus Christus gegeven is, roept die Paulus, die een iegelijk,

1) Rom. I : 7.

die onder ons is, toeroept dat hij niet wijs zij boven hetgeen men behoort wijs te zijn, evenzeer een iegelijk, die onder ons is, met deze woorden toe, dat hij niet liefhebbe beneden hetgeen men behoort lief te hebben. En door zijnen mond spreekt die Heiland, die alle onze krankheden heeft op zich genomen, al onze smarten heeft gedragen.

Is het, na het doen gelden van zulke aanspraken op onze gehoorzaamheid aan het heilig gebod van blijkbare, van hartelijke deelneming aan anderer lief en leed, nog noodig tot deze gehoorzaamheid aan te moedigen door te wijzen op de zegeningen, welke zij in zich heeft en om zich verspreidt? Het zal ten minste niet schaden. Letten wij dan op hare vrucht voor een lijdend mensdom; voor een nog onvoltooid koninkrijk Gods; voor eigene zaligheid.

Voor een lijdend mensdom.

Reeds die uiterlijke schijn, die aangenomen houding, die beminnelijke vorm, al is het dan slechts een vorm van deelneming, welke door het christendom in de beschaafde maatschappij algemeen is en waartoe zijn invloed haar verplicht, vermag iets, vermag voor het liefderijk of argeloos gemoed veel tot verzachting van het leed, en tot verhooging van het geluk, waardoor het leed wordt afgewisseld. Wat moeten de waarheid en het wezen dan niet vermogen?

Christen, verblijd u met de blijden! Er ontbreekt iets aan hunne vreugd, indien zij niemand, indien zij slechts weinigen vinden, wie zij het duidelijk, wie zij het ontwijfelbaar kunnen aanzien dat zij zich van harte en zonder voorbehoud in hun geluk verheugen. Toon gij het hun en maak daarmede hunne blijdschap volkomen. Een hart kloppende, een oog tintelende van warme, van ongeveinsde deel-

neming op de feesten van hun huis en hart is de beste feestgave, eindeloos meerder waard dan de sierlijkste rede, dan het kostelijkst geschenk, dat eigenbaat of ijdelheid aanbrengeu. Dit maakt weder zoet wat door de blijkbare benijding van enkelen, wat reeds door de onverschilligheid van velen verbitterd is.

Weent met de weenenden. Gij vermoogt; hoe gaarne gij het ook zoudt wenschen; gij vermoogt tot verzachting hunner smart wellicht niets anders dan dit. Gij zijt noch welsprekend tot vertroosting, noch vermogend tot opheffing of vermindering van hun rampspoed. Maar gij zult zien, hoe hun oog u danken zal voor eene deelneming, welke hun hart niet kan miskennen. Het ongemaakt, het innig medelijden der goeden doet het gewonde hart zoo onuitsprekelijk goed. Het streelt, het sterkt; het bemoeidigt, het verheft, het wekt hoop. Het is, ook waar het in woorden tekortschiet, een kracht tot vertroosting.

Verblijdt u met de blijden, weent met de weenenden. Oprechte, liefderijke deelneming in anderer lief en leed, bevorderen bij uitnemendheid den wasdom van het nog niet voltooide koninkrijk van God. Het strekt niet weinig tot belemmering van die waarachtige christelijke vroomheid, door welke alleen het koninkrijk Gods gebouwd wordt, dat zij het vooroordeel tegen zich heeft cenzijdig, uitsluitend, wantrouwig te zijn. Zij lijdt zeer onder het algemeen gevoelen dat zij geen hart zou hebben voor al het menschelijke en geen ingewanden der ontferming voor alle menschen; dat zij geen, of slechts een koud belang zou stellen in wat haren stempel niet draagt en vruchteloos met een te vuriger liefdebetoon, binnen een beperkten of willekeurigen kring, haar gebrek aan liefde voor allen zou

pogen te vergoeden. Welnu, dit noodlottig vooroordeel, hetwelk door de partijdigheid, hardvochtigheid, strakheid en hoogheid van vele christenen maar al te zeer gesterkt wordt, gij zult het niet verlammen of beschamen door bij uwe belijdenis der godzaligheid de mildste mededeelzaamheid jegens de armen, de krachtdadigste ontferming voor de heidenen te voegen. Eene achterdochtige wereld zal slechts geneigd zijn in het eerste een werk van hoogmoed, in het andere een werk van blinde geestdrift te zien; maar indien gij haar voor zooveel in u is wilt doen verstommen, het zal zijn door de onmisduidbare liefde van een hart, waarin men plaats ziet voor aller vreugde, en door oogen en tranen voor elke droefenis!

Verblijdt u met de blijden, weent met de weenenden! De dag des onspoeds vooral is het vruchtbaar getijde; de tooneelen van jammer en smart zijn de ontvankelijke akkers voor het goede zaad van het koninkrijk Gods. Maar dan vooral; ach! bijna zeiden wij: slechts dan! dan vooral, wanneer hij, die hier uitgaat om te zaaïen, aan de tranen der bedroefden tranen van een ongeveinsd medegevoel mengen kan, is hier hoop, gegronde hoop op een gezegend gedijen. O krachtelooze vertroosters, van wier innige deelneming wij niet overtuigd zijn! Onwelkome predikers, die ons toeschijnt in onze smart niet in de eerste plaats onze smart, maar een gelegenheid te zien voor uw geliefkoosd werk! Voor u sluit zich het lijdende hart, ondanks het groot gewicht der dingen, welke gij aanprijst, ondanks de voortreffelijkheid der woorden, welke gij spreekt; van u keert het zich af met een gevoel alsof gij misbruik maaktet van zijn ongeluk en van zijne vernedering. Indien gij geene liefde genoeg hebt om blijkbaar in zijn leed te deelen, het wil van alle uwe andere liefde niets

weten! Maar voor u zal het zich openen, u vertrouwen, aan u zich overgeven, man van hart! op wiens gevoelig gelaat, in wiens bewogene stem de nedergebogene ziel die openbaring van het christelijk karakter erkent, zonder welke het christelijk woord, onder deze omstandigheden, niets vermag.

Jezus dan, als hij Maria zag weenen, en de Joden, die met haar gekomen waren, ook weenen, werd zeer bewogen in den geest en ontroerde zichzelven, en zeide: Waar hebt gij hem gelegd? Zij zeiden tot hem: Heere! kom en zie het. Jezus weende. Deze, deze weenende Jezus breidt in het klaaghuis en bij de graven zijn koninkrijk uit. Iets van dezen Jezus verlangen de weenenden in zijne discipelen te zien.

Verblijdt u met de blijden en weent met de weenenden. Christen! het heeft een grooten zegen ook voor uzelf in.

Ik zal nu niet spreken van het zieldoordringend genot, daarin gelegen dat men anderer blijdschap vermeerderen, anderer leed verzachten mag, en op de onopzettelijkste wijze, enkel door zijn hart te volgen en te toonen, een aanbeveling kan zijn voor het christendom en zielen winnen voor het koninkrijk Gods; ik zal niet gewagen van de rijke vergeldingen, die men zich tegen den dag van eigen blijdschap en eigen droefenis in dit medeverblijden en medeweenen bereidt; ik denk aan een nog veel kostelijker zegen, aan een vrucht voor de zaligheid der ziel. Het christendom is daarom de ware godsdienst, omdat het de dooding van den zelfdienst is; het is daarom de ontwikkeling, de veredeling van den ganschen mensch, omdat het de eigenliefde, die verdorring des menschen, bestrijdt. Die iets

worden zal, moet zich niet sparen maar zich geven. De christen, om alles te worden, waartoe de menschelijke natuur bestemd is, moet zich geheel geven; eerst in dankbare liefde aan zijnen God, als een levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande; daarna (of wilt gij, daardoor), in zich aan allen mededeelende, in alles deelnemende liefde, aan de menschen. Hoe meer hij zich geeft, hoe meer hij nadert tot de volmaking. Welaan, hij geve zich, hij geve zich aan de blijden en aan de weenenden. Die slechts in eigen vreugd zich verblijden, over eigen leed treuren kan, leeft maar één leven; maar die anderer blijdschap, anderer leed als zijn eigen kan gevoelen, leeft er duizend en zal de vrucht van duizend levens hebben. Hij vermenigvuldigt zich. En door deze vermenigvuldiging, vermenigvuldigt hij de oefeningen in zelfverloochening en belanglooze liefde, welke het hart reinigen en den hemel nader brengen.

---

### XXXIV.

#### GENOEGZAAMHEID DER HEILIGE SCHRIFT.

En hij zeide: Ik bid u dan, vader! dat gij hem zendt tot mijns vaders huis; want ik heb vijf broeders; dat hij hun dit betuige, opdat ook zij niet komen in deze plaats der pijniging.

Abraham zeide tot hem: Zij hebben Mozes en de profeten; dat zij die hooren!

En hij zeide: Neen, vader Abraham! maar zoo iemand van de dooden tot hen heenging, zij zouden zich bekeeren.

Doch Abraham zeide tot hem: Indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij ook, al ware het dat iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.

Luk. XVI: 27—30.

Niets is bekender dan het leerzaam verhaal, waarvan boven dit opstel het laatste gedeelte is uitgeschreven. Ieder



weet wie hij is, die daar zegt: „Ik bidde u dan, vader! dat gij Lazarus zendt tot mijns vaders huis.” Het is de rijke mensch, die zijne oogen heeft opgedaan in de helle, zijnde in de pijn; en hij spreekt tot Abraham, in wiens schoot hij dien Lazarus het geluk des hemels ziet smaken, dien hij op aarde hulpeloos en krank heeft zien liggen voor de poorte van zijn prachtig huis. Wat hem betreft, hij heeft op aarde veel goeds genoten. Hij was rijk en verrijkt geworden en heeft geens dings gebrek gehad. Het kostbaar purper, het fijnste lijnwaad zijn voor zijne kleeding geweest; de lekkerste beten, de keurigste wijnen voor zijn disch; elke dag een feest; elke dag een nieuwe gelegenheid tot genieten en pralen.... En in dit goede leven heeft voor hem het goede, heeft het leven voor hem bestaan — totdat het gedaan was; totdat het van hem genomen werd; totdat hij zijn laatsten beker had geledigd, en in zijn laatste fijn lijnwaad werd begraven.... om in een andere, ach welk eene wereld! te ontwaken.

Hij is ontwaakt, ontwaakt „tot eeuwig afgrijzen!” Zijn verblijf de helle; zijn deel de pijn; zijn toestand dat kwade, aan welks bestaan hij tusschen spel en beker nauwelijks geloofd, en dat hij zeker voor zichzelf niet verwacht had! Of waarom zou hij ter helle varen, die geen grooter kwaad deed dan rijk te zijn en het leven te genieten? Was zijn goed door onrecht verkregen? Neen! het was het erfdeel van zijn vaders huis. Betaalde hij niet het purper, dat hij droeg, het fijn lijnwaad, waarmede hij zich kleedde? Kon iemand zeggen dat hij zich tebutenging? Was hij een gierigaard? Genoot hij voor zichzelf alleen? Liet hij niet velen deelen in zijne vroolijkheid? Voer niet menigeen wel bij zijne pracht? Was hij onbarmhartig? Weigerde hij den arme, die aan de poort lag, de brokken misschien, die van zijne tafel

vielen? Lazarus bewees het tegendeel. Was hij een heiden? Neen, voorwaar! een zoon van Abraham, en niet slechter dan de meesten!... Maar hij sterft, hij wordt begraven, en heft zijne oogen op in de hel, zijnde in de pijn.

Van verre ziet hij de rust en de vreugde der hemelen. Vader Abraham aan het hoofd van het hemelsch gastmaal, Lazarus in zijnen schoot. Dit gezicht wekt in hem op, eene gedachte van hoop, dat zijne smart kan verzacht worden. Vader Abraham zal niet doof zijn voor de klacht van een zijner zonen; en de bedelaar Lazarus is niet te goed om voor een oogenblik Abrahams schoot te verlaten en zijnen rijken weldoener de kruimkens van zijn disch met een droppel lavenis te vergelden! En hij riep en zeide: Vader Abraham! ontferm u mijner, en zend Lazarus, dat hij het uiterste zijns vingers in 't water doope en verkoele mijne tonge; want ik lijde smarten in deze vlamme.

„Want ik lijde smarten in deze vlamme;” dit was, zoo dacht het den aanzienlijken lijder, genoeg gezegd; maar het was tevergeefs!... Op aarde had hij het zijne genoten; zijn goed (vs. 25), boven hetwelk hij geen ander gekend had, en waarvan hij het genot nooit voor een oogenblik had willen verstoren; zelfs niet om dat kwade van zich af te wenden, dat nu gekomen, dat nu daar is, dat nu zijn deel blijven moet, zonder door iets of iemand te worden gematigd of verzacht. Abraham zeide: Kind! gedenk dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordthij vertroost en gij lijdt smarten. En boven dit alles, tusschen ons en ulieden is eene kloof gevestigd, zoodat degenen, die van hier tot u willen overkomen, niet zouden kunnen, noch

ook, die daar zijn, van daar tot ons overkomen.

Het door de heiligste lippen verdicht verhaal van den rijken en Lazarus leert ons tot hiertoe omtrent de eeuwige toestanden vele dingen, bij welke wij ditmaal niet zullen stilstaan. Wat het ons nu leeren gaat is verschrikkelijk. Wij bemerken alleszins dat ook zelfs in de hel, de pijn, de smarten der vlamme, bij den veroordeelden zondaar de schuldige neiging om zich te rechtvaardigen niet ophoudt. Deze eenmaal zoo aanzienlijke zoon van Abraham gevoelt zich verongelijkt, Indien het beroep op zijn hooggeloofden stamvader verworpen wordt, indien geen voormalige bedelaar tot hem gezonden worden mag, tot hem gezonden worden kan.... zoo zal hij dan lijden waarvoor geen ontferming, uitstaan waarvoor geen verzachting is.... Maar dit kan hij niet nalaten, zich zijdelings te beklagen over dien God, dien hij niet noemt, niet noemen durft, en voor wien hij zich ook niet verootmoedigt. Immers hij is, zoo komt het hem voor, niet genoeg gewaarschuwd. Het lot, hetwelk hij nu ondervindt, is hem niet duidelijk genoeg, niet ernstig genoeg voor oogen gesteld, en dat in zijne gansche waarheid, vreeselijkheid, onverbiddelijkheid... Indien hij dit geweten hadde!... Maar hij weet het nu. En indien er dan geene ontferming meer wezen mag over hem, er zij ontferming over zijne broeders, die nog op aarde zijn! Tusschen den hemel en de aarde is toch die klove, die afgrijselijke klove niet gevestigd! Hij althans, hellewicht, die hij wezen mag, hij ontfermt zich over de onwetenden en dwalenden... Ik bid u dan, vader! dat gij hem zendt tot mijns vaders huis; want ik hebbe vijf broeders; dat hij hun dit betuige, opdat ook

zij niet komen in deze plaatse der pijniging.

O vermeerdering van pijn! in deze plaats der pijniging aan de broeders te gedenken, die men op aarde liet, levende gelijk men geleefd heeft; aan de broeders, die men zoolang men leefde door zijn verleidelijk voorbeeld heeft aangemoedigd, terwijl misschien de grauwe haren eens godvruchtigen vaders met smarte zijn ten grave gedaald, omdat zijne vermaningen werden in den wind geslagen! Ach, dat men nu nog iets voor deze broeders vermocht!

Abraham zeide tot hem: Zij hebben Mozes en de profeten, dat ze die hooren!

Zij hebben Mozes en de profeten. Veelbeteekenend woord! Maar welken indruk maakt het op dezen rampzalige? Nu ja, denkt hij, zij zijn kinderen Abrahams, gelijk ik. Ook ik heb ze gehad. Iedereen heeft ze in Israel. Zij waren erfelijk in mijns vaders huis. Ik ben er mede opgevoed, zooals van zelf spreekt. Ik heb ze menigmaal hooren voorlezen en verklaren in de synagoge. Ik heb ook wel begrepen waar zij heen wilden; dat is zoo duister niet. Maar wat is het? Men gewent er aan. Wie weet? Misschien heb ik Mozes en de profeten eer te veel dan te weinig gehoord en gelezen... En een boek is toch ook maar een boek; woorden zijn slechts woorden. Men kan het gesloten laten, men kan zijne ooren stoppen; terwijl daar tegenover de genoegens des levens ons van alle kanten zichtbaar omringen, overstelpen, aanlokken, medesleepen... Vooral wanneer men geen Lazarus is en zich niets behoeft te weigeren... Zekerlijk, Mozes en de profeten zijn voldoende, zijn voortreffelijk voor geringe, voor ongelukkige lieden, voor kranken en afgeleefden. Waar zullen deze anders ook al troost zoeken?... Het ware wel schande, indien zij den weg ten

hemel niet vonden, voor wie de aarde weinig anders oplevert dan ellende en verdriet... Maar voor den rijke, den gelukkige, in het midden van zijn grootheid en overvloed, van zijne genietingen en van de talrijke vrienden, die hem vleien en toejuichen en niets kwaads voor hem schijnen te schromen, indien ook deze tot zichzelf moet inkeeren en aan de ernstige gedachten van dood en eeuwigheid plaats geven... is het waarlijk, de ondervinding leert het, is het waarlijk wel noodig dat er iets anders, iets buitengewoons, iets onwederstaanbaars geschiede, en, om de waarheid te zeggen, iets, dat overtuigender, dat ontegenzeggelijker is dan de uitspraken van een eeuwenoud boek, over welks ware zin en kracht de schriftgeleerden zelve het dikwijls oneens zijn!... Neen, vader Abraham! maar zoo iemand van de dooden tot hen ging, zij zouden zich bekeeren.

Zij zouden zich bekeeren. Ziedaar een veroordeelde, die zijns ondanks zijne schuld belijdt. Wat zijne broeders niet doen, maar behoorden te doen, wat hij zelf niet gedaan heeft, en waarvan hij het verzuim in deze plaats der pijniging boet, weet hij, en noemt hij, noemt hij op eenmaal bij den rechten naam, een naam met welks heiligen ernst hij, in zijne vroolijke levensdagen, wie weet hoe dikwijls den spot gedreven heeft. Het geweten spreekt. Gewis! het is zoo. Ook deze; geen heiden, maar een zoon van Abraham; ook deze rijke, die door zijn vroolijk en prachtig leven niemand kwaad deed, maar integendeel velen groot vermaak en anderen groot gewin toebrecht, ook deze voorstander van een goed leven, die geen vrek was, integendeel! geen onbarmhartige, wel neen! en alles behalve een huichelaar! had noodig zich te bekeeren; en hij weet het; hij heeft het altijd geweten. Zooveel had hij van

Mozes en de profeten wel verstaan luide genoeg had zijn geweten hem betuigd, dat die God, aan wien hij, als mensch en Israëliet, alles verschuldigd was, nog andere aanspraken had op zijn hart en leven, dan die hij vervulde door geen huichelaar te zijn, en zich te wachten voor onteerende overtredingen van de tweede tafel zijner wet. Hij had zich moeten bekeeren; niet van deze of die ondeugd of zondige gewoonte, maar, van het leven voor zichzelf, tot het leven voor God, van het ijdele leven, tot het godvruchtige! Voorwaar, geen schrik der hel, geen levendige voorstelling van de plaats der pijniging, geen voorgevoel van de smarten der vlam waren noodig geweest om hem dit te doen beseffen. Ondanks alle uiterlijke gerustheid en vroolijk leven en wegwerping van groote woorden en kleingeestige vooroordeelen, had hij de overtuiging er van in zijn hart. Hier blijkt het; hier belijdt hij het. Levenslang heeft hij het ontveinsd; levenslang met hen, die hem wilden bekeeren, den draak gestoken en gespot; levenslang hen, die zich wilden bekeeren (tenzij dan, natuurlijk! tollenaars of verlorene vrouwen) dwepers genoemd of schijnheiligen. Wat hem betreft, „hij was een goed man, een verstandig man, hij wist dat hij met een goeden God te doen had, die mildelijk geeft om te genieten, en wiens voorbeeld hij zooveel mogelijk volgde door te leven en te laten leven, en dit was zijn godsdienst"... Neen! — hij wist dat hij geen godsdienst had, en noodig had zich te bekeeren!

En zoo hij zich nochtans niet had willen bekeeren... geen nieuw godswoord, geen wonder nooit tevoren vernomen, geen donderslag uit den hemel gevallen, geen broeder uit de dooden wedergekeerd, zou een hart vermurwd hebben, dat zich zoo zeer geoefend had in de nood-

lottige kunst: Gods waarheid in ongerechtigheid ten onder te houden.

Dit geeft hem Abraham te kennen; dit leert hij te dier rampzalige plaatse waar alles te laat wordt geleerd, maar dit antwoord tot zijne ziele komt: Indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij ook, al ware het dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.

Zoo sprak Abraham. Deze woorden zijn hem door den Mond der Waarheid in den mond gelegd in dat verdicht verhaal, hetwelk in de beeldspraak der gelijkenis ons de ontzaglijkste waarheden, en niet dan waarheid, voor oogen stelt; en ook ons wil hij, met deze woorden, in het Woord van God het voor allen genoegzaam middel leeren erkennen om voor eene rampzalige eeuwigheid te behoeden; ook ons de zondige roekeloosheid doen inzien van daartoe een ander middel of te verwachten of te vergen; en de ijdelheid van een zelfbedrog, hetwelk bij versmading van het Woord Gods, zij het ook van het ontzettendste middel, zich iets durft voorstellen.

Het Woord Gods is het van God geschonken middel, en het voor allen genoegzaam middel om voor eene rampzalige eeuwigheid te behoeden. Rijken en bedelaars, aanzienlijken en geringen, gunstelingen der fortuin, zonen des rampspoeds, allen leert het zichzelf kennen; allen wijst het den zekeren, maar eenigen weg des behouds. Het deed dit onder de oude bedeeing; het doet dit zooveel te meer onder de nieuwe. Het is een krachtige roepstem tot bekeering, een dringende lokstem ten leven. Het verschrikt en vermurwt; het waarschuwt, en moedigt aan. Het past in ieders leven. Het weet den weg tot aller harten; het

heeft een medegetuige in elks geweten; het overtuigt alle verstanden; het drijft elken zondaar in de engte, en laat hem geen voorwendsels over. Is het niet „Gods woord, levendig en krachtig en scherpsnijdender dan eenig tweesnijdend zwaard, doorgaande door ziel en geest, merg en gewrichten, een richter der gedachten en der overleggingen des gemoeds?” De alwetende God kent al de broeders van den rijken mensch, die er meer heeft dan vijf; hij kent al de behoeften, de gansche zwakheid, geheel de arglistigheid en den wederspanningen aard hunner harten; hij ziet al de gevaren, waarin zij zweven, al de verleidingen, waaraan zij zijn blootgesteld; hij hoort alle de drogredenen, met welke zij onophoudelijk worden bedwelmd; hij is barmhartig; hij is liefde; hij wil niet dat de zondaar sterft, maar dat hij zich bekeere en leve... Maar hij zegt: „Zij hebben Mozes en de profeten!” en zijne liefde is verantwoord.

Welk een voorrecht derhalve dit Woord Gods te hebben, welk eene verantwoordelijkheid! Welk een plicht dat Woord Gods te hooren, zich daardoor te laten betuigen en gezeggen! Welk een roekeloosheid, welk een misdaad dat woord te verachten, immers te verachteloozen, en de behoudenis zijner ziel van andere, ongehoorde, willekeurige middelen te verbeiden! Voorwaar, dit is heiligschennende ondankbaarheid; dit is niet anders dan moedwillige zelfmoord. De zondige mensch, die dit middel versmaadt, heeft geen ander middel te wachten; hij heeft geen recht den heiligen God voor te schrijven, op wat wijze hij hem aan de zonde ontrukken en tot de zaligheid voeren moet; en hier wordt hij gewaarschuwd: Indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij ook,



al ware het dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.

Het behoort tot het zelfbedrog der onbekeerlijke harten zichzelve toe te schrijven, dat het hiermede anders bij hen gelegen is. Een buitengewoon voorval, een geheele omkeering in hun lot, een doodsgevaar, een uitredding, een wonder, een stem uit den hemel, een geestverschijning zou op hen vermogen, waartoe het Woord Gods, waartoe de prediking van Wet en Evangelie, hemel en hel, dood en leven, veel te krachteloos gebleken zijn. Ware dit gebeurd, zij zouden zich zonder twijfel bekeerd hebben; kon dat ook nog in onze tijden plaats hebben, zij zouden niet anders kunnen dan zich bekeeren! Niet alzoo. „De bereidwilligheid tot bekeering is het rechte oor tot het ware hooren van het gansche woord van God; maar het onbekeerlijk hart is niet te helpen.” Saul bekeerde zich niet, als de geest van Samuel hem was verschenen, en hem zijn einde voorzegt had; de Joden, die noch Jezus woorden noch de schriften, die van hem getuigden, hadden willen gelooven, lieten zich ook door geen uit de dooden wedergebrachten Lazarus gezeggen, ja zoo weinig, dat zij veeleer trachtten hem andermaal te dooden. Laat de Lazarus uit de gelijkenis aan de broeders, laat hij tegelijkertijd aan alle vijf de broeders van den rijk en mensch verschijnen: laat hij door hen gezien worden in de stilte des nachts, als diepe slaap over de menschen komt; of in het midden van een vroolijken maaltijd, waar zij bij den opnieuw gevulden beker den rouw over den begravenen broeder vergeten en de ernstige les van zijn schielijken dood wegspoelen; laat hij hun een plotseling: „Gedenkt te sterven!” toeroepen, en aan hun broeders groet van uit de plaats der pijniging de vreeselijke schets van hetgeen

daar door hem geleden wordt, paren; het haar huns vleesch zal te berge rijzen, het kille zweet zal hun uitbreken, het vroolijk leven voor een oogenblik geschorst worden; maar wie verzekert u dat zij niet van lieverlede van den bangen schrik bekomen, dat zij niet weldra den boozen droom afschudden, dat zij niet eerlang het gezicht hunner oogen voor een spel hunner verbeelding verklaren, en eindelijk met een glimlach denken zullen aan „dat oogenblik van zwakheid, toen zij waarlijk dachten dat er voor hen, ook voor hen iets te vreezen was!” Helaas, alles vermag de mensch, die zich heeft weten te verharderen tegen de werking van dat godswoord, waarvan de Almachtige de kracht berekend heeft naar zijne behoefte.

Dat wij dan; voor zooveel wij mogelijk nog broeders of zusters zijn van den rijken mensch, en wij behoeven daartoe juist zoo schatrijk niet te wezen en purper en zeer fijn lijnwaad te dragen; voor zooveel vroolijkheid en pracht nog de lust van ons leven, het goede der wereld ons „het goede” nog is; voor zooveel wij, in één woord, hetzij wij dan arm mogen zijn of rijk, oud of jong, ziekelijk of gezond, gelukkig of ongelukkig, ons nog niet bekeerd hebben, het leven voor God bij ons nog niet in de plaats gekomen is voor het leven voor onszelven, daar wij toch weten dat dit de eisch van God en voor ons de eenige weg is om eene eeuwige rampzaligheid te ontgaan; dat wij dan onszelven niet verleiden en onzen God niet verzoeken, door van hem te verwachten of te vergen dat hij ons op de een of andere wijze dringe en geweld aandoe, daar wij immers de kracht van zijn woord gevoelen in onze harten! Wij hebben, wij hebben Mozes en de profeten; en niet alleen Mozes en de profeten, maar ook Jezus en de apostelen!... Dat wij voor deze

stemmen onze ooren niet stoppen, noch onze harten verharderen. Daar is niets, dat tot onze bekeering, onze verbetering, onze behoudenis, onze volmaking, onze eeuwig gelukzaligheid dient, dat zij ons niet op de duidelijkste, de ernstigste, de gevoeligste wijze zouden betuigd hebben en nog betuigen.... Eenmaal is het te laat! Waarom zou iemand onzer sterven en worden begraven en zijne oogen opheffen in de hel, zijnde in de pijn? Waarom zou iemand onzer komen in de plaats der pijniging.

Dat zij, die zich hebben laten gezeggen, God danken voor de onwaardeerbare gave van zijn alles afdoend Woord! Zekerlijk, zij hebben hem ook te danken voor de onmisbare werkingen van zijnen Geest, waardoor alleen dat woord voor hen alles afdoende geworden is. Maar deze werkingen heeft hij nooit geweigerd aan hem, die ten opzichte van zijn woord aan de stem zijns gewetens gehoor gaf. Doch dat ook dezulken, op den weg, dien zij verder bewandelen, geen ervaringen of verlichtingen boven en buiten dat woord begeeren! Dat zij het hunnen kinderen en huisgenooten prediken, en geen rust hebben tenzij dat door hunne zorg dat kroost, dat zij in een wereld vol zonde en verleiding zien opwassen en misschien weldra moeten achterlaten, zoo onderwezen en onderleid zij in de Heilige Schrift, dat zij ook van hen met gerustheid kunnen getuigen: „Zij hebben Mozes en de profeten.” Dat zij den blinden heiden het godswoord helpen brengen; en zoo de wijsheid der eeuw er op uit is het tot een menschenwoord te verlagen, haar wederleggen door een leven en een sterven, waarin zijn goddelijke kracht onweder-sprekelijk spreekt.

## XXXV.

## HINKEN OP TWEE GEDACHTEN.

Toen naderde Elia tot het gansche volk en zeide: Hoe lange hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt hem na, en zoo het Baäl is, volgt hem na! Maar het volk antwoordde hem: niet één woord. 1 Kon. XVIII: 21.

Wie kent Achab niet, den koning van Israel, door zijne goddeloosheid zoo treurig vermaard! Wie gruwet niet op den naam van Achabs gemalin, de verdorvene Isébel, daarom alleen niet verachtelijker dan haar echtgenoot, omdat zij in haar Sidonisch vaderland geen betere opvoeding had gehad, dan die met de afschuwelijkste afgoderij kon gepaard gaan? Ach, hoe duur kwam dit koninklijk huwelijk den koning en zijn volk te staan! Haast diende de koning den afgod zijner koningin, en boog zich voor den Baäl der Sidoniërs, en bouwde hem een tempel in zijn hofstad, en richtte een altaar voor hem op, en maakte een bosch, en deed meer om den Heere, den God Israels, tot toorn te verwekken, dan alle koningen van Israel, die vóór hem geweest waren <sup>1)</sup>. En het ongelukkige volk was maar al te gereed in de wegen zijns konings te treden en te wandelen! Het was hierom, dat Elia de Thisbiet, van de inwoners van Gilead, tot den koning gezonden werd om hem aan te zeggen: Zoo waarachtig als Jehova, de God Israels, leeft, voor wiens aangezicht ik sta, indien deze jaren dauw of regen zijn zal, tenzij dan naar mijn woord! Het was hierom, dat de vloek der Wet, aan den afval van God verbonden, gedurende

1) 1 Kon. XVI: 30 en volgg.

drie jaren en zes maanden op Israel drukken moest: uw hemel, die boven uw hoofd is, zal koper zijn, en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn <sup>1)</sup>).

Deze straf is gedragen en houdt nog aan, maar zij heeft noch den koning van den dienst van Baäl afgetrokken noch zijn volk tot den dienst van Jehova bekeerd. Wel zijn er hier en daar, en meer dan een Elia weet, stillen in den lande, die nimmer een knie voor den afgod gebogen hebben <sup>2)</sup>); maar van de groote menigte des volks kan naar waarheid gezegd worden dat zij het verbond Gods verlaten en zich over zijn verbroken altaren niet dan al te wel bij die van Baäl vertroost heeft <sup>3)</sup>). Toch hadden misschien slechts weinigen Jehova openlijk afgezworen en zijn dienst vaarwel gezegd, maar bracht verre de meerderheid haar leven door in de noodlottige poging om den dienst van den afgod, die aantrekkelijk was voor het vleesch, met dien van den waren God, die voor de conscientie onontbeërlijk was, te vereenigen. Zoodanig schijnt althans de algemeene toestand geweest te zijn, in dat ontzaglijk oogenblik, waarin de profet des Heeren, koning en volk en ook de Baälsprofeten samengeroepen heeft op den berg Karmel, en hij, zijne stem verheffende tot de kinderen dier vaders, die eenmaal te Sichem zoo nadrukkelijk verklaard hadden: Het zij verre van ons dat wij den Heere verlaten zouden om andere goden te dienen <sup>4)</sup>), dat fiere woord uitsprak, in latere tijden zoo menigmaal herhaald: „Hoe lang hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt hem na; en zoo het Baäl is, volgt hem na.” En dit woord werd

1) Deut. XXVIII : 23.

2) Zie 1 Kon. XIX : 18.

3) Zie 1 Kon. XIX : 10.

4) Joz. XXIV : 16.

door Israel niet dan met het stilzwijgen der verslagenheid beantwoord.

Hoe lang hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt hem na, en zoo het Baäl is, volgt hem na. Zoo menigmaal dit woord van den profeet der Oude Bedeeling tot grondslag eener Christelijke overdenking gelegd wordt, wie is er, die niet beseft waar en hoe het zijne toepassing vinden kan? De God, in wiens naam wij gedoopt zijn, de God, wiens naam wij belijden, de God en Vader van onzen Heer Jezus, dien wij kennen in de openbaring van deze zijnen Zoon, dien wij kennen door dat heilig Evangelie, hetwelk voor ons de eenige bron van alle ware wijsheid en onwankelbare vertroosting is — ziedaar den God, dien wij allen geroepen zijn na te volgen; d. i. naar wiens wil en welbehagen wij geheel onzen handel en wandel behooren te schikken en in te richten en dien wij moeten naar de oogen zien. Dit betwist ons geen Baäl der Sidoniërs, maar wel die groote afgod, dien wij de wereld noemen, en die overal gediend wordt, waar zinnelijk genot, vergankelijk goed, ijdele eer het lokaas der zielen zijn. Wij behoeven niet te onderzoeken of deze afgod in onze dagen meer tempels, meer priesters, meer volgelingen, een grooter invloed en een in 't oog loopender eerdienst heeft dan in vorigetijden; maar zeker weten wij, dat zoo er ook in onze tijden gewisselijk vele duizenden zijn (en meer dan eenig profeet vermoedt!) die de knie voor dezen afgod niet buigen, er zeker niet één eenig sterfeling gevonden wordt, die aan zijne verleiding niet zou blootstaan, en dat het getal alleraanmerkeliĳkst is dergenen, wier leven niet anders heeten mag dan een aanhoudend pogen om, gelijk het Israel van Achabs dagen, den dienst

van den waren God met dien van den afgod te vereenigen. Over dezen en voor dezen wil ik dan ditmaal schrijven. De hinkenden op twee gedachten in het midden der christelijke maatschappij, ziedaar het onderwerp van mijn tegenwoordig vertoog, en achtereenvolgens handel ik over de oorzaak van hun groot getal; over de onredelijkheid en het, voor henzelfen zoowel als voor den God, met wien zij te doen hebben, onbevredigende van hun dubbelzinnig bestaan en de daaruit voortvloeiende noodzakelijkheid eener beslissende keuze; en over de waarschijnlijkheid eener goede keuze, zooras deze noodzakelijkheid duidelijk ingezien en ernstig bedacht wordt.

Hoe lang hinkt gij op twee gedachten? O buiten allen twijfel groot, beschreienwaardig groot is het getal dergenen, op wie in het midden onzer gedoopte, onzer christelijke maatschappij dit hartdoordringend, dit ontzettend woord toepasselijk is. En geen wonder. Den waren God waarlijk te volgen, zegt zooveel. Het is daartoe niet genoeg dat hij ons de ware God zij, maar het is daartoe noodig dat hij onze God, en alzoo onze God zij, dat wij ons de zijnen gevoelen en de zijnen willen zijn. Dit is hij ons niet vanzelf; dit wordt hij niet ongemerkt; dit wordt, dit is hij ons niet dan door een opzettelijke, welgekende, welgegronde, welgevestigde keus des harten; door eene vrije daad van onzen door zijne liefde gewonnenen wil.

Tot deze keuze, tot deze daad komt het niet licht. Zij ondersteelt zelfkennis, en daar is verblindheid; zelfveroordeeling, en daar is hoogmoed; zelfverloochening, en daar is zelfdienst. Zij sluit in verfoeiing, verbreking, verwerping van veel, dat tot hiertoe de lust en het leven des harten was; en valsche schaamte, langdurige gewoonte en al de

neigingen der zondige natuur komen er tegen op. Het zal de keuze, het zal de daad zijn van een door de liefde Gods gewonnen hart; maar de liefde tot de wereld en hetgeen in de wereld is betwisten dat hart aan een God, voor wiens heiligheid het alle reden heeft van te vreezen.

Neen, aan de wereld behoort het menschelijk hart, haar dient, haar volgt het, zoolang het niet opzettelijk, zoolang het niet volstrekt gekozen en besloten heeft God te volgen en het zijne te zijn. Maar hoe volgt het de wereld? Uit kracht van eene tegenovergestelde keuze en een tegenovergesteld besluit? Ook dat kan plaatshebben in onze christelijke maatschappij, en het heeft plaats. Toch houd ik mij overtuigd dat de gevallen zeldzaam zijn, waarin het duidelijk en openlijk zou moeten heeten: *Mij aangaande, ik en mijn huis, wij zullen de wereld dienen!* Neen; men dient de wereld, maar men kiest haar niet; men volgt de wereld, maar men heeft er nooit toe besloten. Ook tot zulk een keuze en tot dit besluit behoort zooveel! Het onderstelt volslagene goddeloosheid, en daar is een God; een toppunt van valsche gerustheid, en daar is een geweten... Het sluit eene volstrekte verwerping van het Woord van God, van het Evangelie van Christus in, en daar zijn indrukken, daar zijn herinneringen, daar zijn voorbeelden, daar is een christelijke maatschappij, die het beletten... Zoo hinkt men, zoo hinken velen, ach! zoo hinken wel de meesten onzer tijdgenooten op twee gedachten. Niet roekeloos genoeg om tot de keuze te komen de wereld te dienen, en niet godvruchtig en moedig genoeg om te besluiten tot het volgen van God, volgen zij de wereld, maar niet zonder een inwendig, een gestadig besef dat zij God behoorden te dienen, en komen niet verder dan tot het ontveinzen van den werelddienst, tot



zijne wijziging, tot zijne matiging. En dit gaat bij velen zoo ver, duurt zoolang, en wordt door zooveler woord en voorbeeld zoozeer aangemoedigd, dat zij er zelfs de bewustheid van schijnen te verliezen, dat hun dubbelzinnig gedrag onredelijk is, dat er een keuze moet gedaan worden.

Hoe lange hinkt gij op twee gedachten? Ach, dat men allen, die hier hun beeld geteekend zien, allen, bij wie het tusschen God en de wereld tot keuze noch besluit gekomen is de onredelijkheid van hun gedrag kon doen gevoelen, hen van de ongerijmdheden van hun bestaan overtuigen kon. Onverschilligheid, lijdelijkheid, besluiteloosheid in zaken van eenig aanbelang is altijd bewijs van onverstand, en hier geldt het de beschikking over hart en leven. Tegelijkertijd twee heeren te willen dienen, twee elkander uitsluitende oogmerken te willen bereiken, twee tegenovergestelde wegen te willen bewandelen, is op ieder gebied de ongerijmdheid zelve; doch waar zijn de tegenstellingen grooter dan waar het geldt God en — de wereld, zingenot en — vrede des gemoeds, den breeden weg en — den smallen? Indien; dit mag men hun toeroepen; indien de Heere, indien de God des Ouden en des Nieuwen Verbonds, indien de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, indien de God uws doops, uwer aanbidding en uwer belijdenis God is, d. i. indien hij uw Schepper is, uw Heiland wezen wil en uw Rechter wezen zal, en uw verstand en geweten dit erkennen, volgt hem na! d. i. Volgt uw geweten! Volgt uw verstand! Geeft dezen Schepper, dezen Heiland, dezen Rechter het zijne! Geeft hem uw hart, wijdt hem uw leven; weest de zijnen uit dankbaarheid, toont u de zijnen door gehoorzaamheid. Gij erkent zijn recht: onthoudt het hem niet; gij erkent zijne liefde: bewijst

hem dit door de uwe! — En zoo de wereld God is; zoo gij voor haar geschapen zijt, zoo zij u gelukkig en lang genoeg gelukkig maken kan, zoo uw hart u zegt dat al wat er voor een sterfelijk mensch te hopen is bij haar gezocht moet worden, en dat er voor een zondig mensch niets te vreezen is dan haar ongunst alleen: volgt haar na!... Ontveinst het u niet, schaamt het u niet, verbittert u het genot van den dienst der wereld niet door gewetensbezwaren, die slechts vooroordeelen zijn.... Gij siddert, en dit moet ons verheugen; maar onze blijdschap kan niet volkomen zijn, tenzij gij het verstand en den moed hebt om te verwerpen wat gij niet durft kiezen, en te kiezen wat gij niet durft verwerpen.

Hoe lange hinkt gij op twee gedachten? Hinken is vermoeiend; het is pijnlijk; de hinkende komt achteraan en te laat. Gij hebt nu reeds zoolang den dienst van God met den dienst der wereld willen vereenigen, gij zijt nu reeds zoolang gewijzigde christenen en gematigde wereldlingen geweest, en nog nimmer hebt gij van godsdienst of werelddienst het volle genot onvermengd genoten. Gij volgt de wereld, maar omdat gij ook God wildet volgen, met een kloppend hart, schroomvallig, beschaamd met verklaarde wereldlingen op hetzelfde pad te zijn; gij deedt het, maar niet zonder behoefte aan allerlei verschooning, voorwendsel, verbloeming; niet zonder de hoop dat gij nog eenmaal de kracht zoudt vinden en nog altijd den tijd zoudt hebben om met de wereld af te breken; niet zonder de vrees, de vruchteloos weggecijferde vrees, in het midden van dit nu nog maar al te wereldsch leven oproepen te worden door uwen God... Gij volgt de wereld tot nog toe; maar in strijd met uzelf, in strijd met velen uwer vrienden, die besloten hebben God te volgen; in

strijd met de nagedachtenis van onvergetelijke ouders, die ook u daarin hadden opgevoed; ach, in strijd misschien met de schoone ongehoorzaamheid van kinderen, die de goede keuze eer dan gij hebben gedaan; in strijd met dien bijbel, dat kerkgaan, en dat avondmaalhouden, waarvan gij u niet zoudt willen losmaken; in strijd met die ernstige prediking, die u altijd pijnigde en u altijd weder aantrok... Ach, welk eene vermoeienis, en kwelling des geestes! En waartoe? De genietingen der wereld kwamen en gingen, rezen en daalden, smaakten en verloren hun smaak; maar deze kwelling des geestes keerde altijd weder, deze vermoeienis werd gedurig grooter, en zij is vruchteloos, zij baat u niets; tenzij dan dat zij u eindelijk bringe tot het besluit, tot de keuze God te volgen, God geheel, God onverdeeld, God zooals zijn Woord het u voorhoudt en uw geweten zegt: zoo moet het zijn!

Want gij moet laten varen de ijdele hoop dat God niet geheel verworpen en de wereld niet geheel gekozen te hebben, de misdaad verzoenen zal: de wereld niet te hebben verworpen en God niet te hebben gekozen. Gij moet u niet vleien dat de inwendige goedkeuring, het stil verlangen, het hoopvol voornemen eener toekomstige goede keuze, in den dag des oordeels, door eene barmhartigheid, die tegen het oordeel roemt, voor de goede keuze zelve zal gehouden en aangenomen worden. Dit is de barmhartigheid Gods, dat hij zich aan u, die hem, door de verleiding der zonde, niet zoudt gekend hebben, heeft bekend gemaakt door zijn woord; dat hij u, die, door de schuld uwer zonde, geen hope op hem hebben kondet, heeft vertroost door het Evangelie zijns Zoons; dat hij u, die door de macht der zonde hem niet kunt dienen, inwendig vernieuwen en versterken wil door de werking van zijnen

Heiligen Geest. Dit is de barmhartigheid Gods, dat hij aan den zondigen sterveling, die hem kiest (hem alleen, hem geheel), zich geheel geven wil, met al de ontfermingen, met al de zegeningen, met al de betuigingen, al de beloften, al de ondervindingen, en de eeuwige gemeenschap zijner liefde. Dit is de barmhartigheid Gods, dat die hem kiest het leven kiest, het leven zijner ziel, het eeuwige leven. Dit is de onvergeeflijke zonde: deze keuze niet te doen; dit het onherstelbaar verzuim: deze keuze niet gedaan te hebben, toen er tijd, gelegenheid, aandrang tot die keuze was, toen God en zijne dienstknechten, toen apostelen en profeten, toen de stem des gewetens en de stem van zoo menige levenservaring uitriep: Hoe lang hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt hem na; en zoo het de wereld is, volgt haar na.

Waar dit woord tot het geweten doordringt, waar de redelijkheid van dit voorstel gevoeld wordt, waar de noodzakelijkheid eener beslissing duidelijk en ernstig wordt ingezien, daar is de waarschijnlijkheid eener goede keuze.

Elia waagde niets op den berg Karmel met zijn: Zoo Baäl God is, volgt hem na! Baäl is geen God. Israel zou er zich opnieuw van overtuigen, als het offer voor Baäl geslacht en bereid werd, maar hem de macht ontbrak om het op de uitdaging van Jehova's profeet en het smeekgebed zijner eigene priesteren te ontsteken en te aanvaarden; als er op het „O Baäl, antwoord ons!“ van hen, die in vertwijfeling tegen den altaar sprongen en hun bloed over zich uitstortten, zoomin een stem en een antwoord was, als opmerking van den bitteren spot des Thisbieters, die het zwijgen van Baäl aan afgetrokkenheid,

bezigheid, tijdelijke afwezigheid of diepen slaap toeschreef<sup>1)</sup>). Maar ook zonder dat die proeve genomen werd, zonder dit nieuwe bewijs van onmacht, Israel wist het wel: Baäl was geen God. En toch dit moest hij wezen, zou hij gevolgd, zou hij gediend, zou hij aangebeden worden, zou hij het waardig zijn dat men dien Jehova voor hem vaarwel zeide, dien men niet dienen kon indien men Baäl volgde. Daarom stond het volk voor zijnen profeet met het stilzwijgen van een overtuigd, van een beschaamd gemoed, als het van zijne lippen, in plaats van scherpe bestraffing of harde boetrede, niet anders vernomen had dan dit éene, fiere, groothartige, verstandige woord: Hoe lange hinkt gij op twee gedachten; zoo de Heere God is, volgt hem na, en zoo het Baäl is, volgt hem na. Neen! het volk antwoordde hem niet éen woord. Zoo het niets wilde zeggen om zichzelf te veroordeelen, het vermocht niets te zeggen om zich te rechtvaardigen. Zijn stilzwijgen sprak zijn vonnis uit. Daar binnen heette het nadrukkelijk: Niemand is God dan de Heer. Den Heere uwen God zult gij aanbidden en hem alleen dienen.

En ook wij wagen niets, indien wij den op twee gedachten hinkenden christen, den wereldchristen in deze christenwereld, toeroepen: Zoo de wereld God is, volg haar na. Hij weet het al te goed: de wereld is geen God. Hij heeft proeven genoeg van offers, haar vol hoop gebracht, maar die niet werden aangenomen, van verzuchtingen tot haar opgeheven, waarop geen antwoord kwam, dan dat hij nieuwe bewijzen zou behoeven. Hij weet het: de wereld gaat voorbij met hare begeerlijkheden; en ook,

1) Zie I Kon. XVIII : 22 en v.v.

met al wat zij tijdelijk heeft en geeft, is het boven hare macht het hart te bevredigen, dat zij vervult, of het leven, waarvan zij de beste krachten eischt, voor zoolang het duurt, met een degelijk geluk te vervullen. En dit moest zij toch vermogen, indien men, gedrongen om te kiezen, haar kiezen kon boven dien God, die het vermag. Want ook hiervan is men overtuigd, ofschoon men zich, door het jammerlijk hinken op twee gedachten, nog niet vergund heeft het in zijn ganschen omvang te ondervinden. Welk menschelijk hart is nog menschelijk en heeft deze overtuiging niet? Daarom is het mogelijk, is het, helaas, maar al te mogelijk, dat het nog lang, dat het altijd bij een hinken op twee gedachten blijve; maar zoo het tot een keuze komt, het is niet waarschijnlijk, het is bijna onmogelijk dat de wereld gekozen worde. Daarom achten wij tot behoudenis van onsterfelijke zielen niets van zoo groot gewicht als dit éene: dat de noodzakelijkheid eener keuze gevoeld worde; en niets zoo noodlottig als een opvoeding, een prediking, een leiding, een invloed, een levenskring, daartoe strekkende om deze noodzakelijkheid niet te doen uitkomen, niet te brengen tot het geweten.

Het hinken op twee gedachten zou zoo algemeen niet zijn en in vele gevallen zoo lang niet duren, indien de twee gedachten, in plaats van blindelings vereenigd en beurtelings gevolgd te worden, elk op zichzelf met ernst onder de oogen gezien en in hare gansche beteekenis en wettige gevolgtrekkingen dóorgedacht werden. Dit is het, waartoe wij door dit opstel den hinkenden op twee gedachten (indien er zijn, die ons lezen) aanleiding wenschten te geven; dit is het, waarvan wij aan christelijke ouders, opvoeders en leidlieden het hooge gewicht wilden doen gevoelen. God predikt duidelijk genoeg dat hij God

is, de wereld verraadt jammerlijk genoeg dat zij het niet is; het komt er slechts op aan met klare oogen in te zien dat de vriendschap der wereld vijandschap is tegen God, om menigeen te doen ontwaken tot de heilzame overtuiging dat hij, daar hij zich niet goddeloos genoeg acht om verloren te gaan, nochtans niet godsdienstig genoeg is om behouden te worden, en dat geen derde bestaat. Dan komt het onder den zegen Gods, dan komt het naar den drang des ontwaakten gewetens (dat zedelijk verstand) tot het gezegend besluit: Het zij verre van ons dat wij den Heer onzen God verlaten zouden om de wereld te dienen! Dan daalt vuur van den hemel, dan daalt de Heilige Geest neder en steekt het offer des harten aan, dat door deze keuze op den altaar gebracht wordt; en op gansch nieuwe wijze en in onvergelijkelijke mate wordt het gevoeld en ondervonden, dat de Heere God en welk een God de Heer is.

## XXXVI.

## RIJK IN GOD.

Rijk te zijn in God, is geheel iets anders dan rijk te zijn in zijne gaven, dan rijk te zijn door hem. Rijk te zijn in God, het is veel meer dan rijk te zijn door de zegeningen van veld en akker; door het bescheiden deel, waarbij hij geene smarten voegt; door het dagelijksch brood geschonken op het dagelijksch gebed; door eene deugdelijke huisvrouw, wier waarde is boven de robijnen; door kinderen, die een erfdeel des Heeren zijn: het is rijk te zijn door het bezit van den gever zelven; zoodat hij onze God, ons deel, ons eigendom is, en wij de zijnen zijn; zoodat waar vleesch en hart bezwijken, waar alles en allen

ontzinken, de ziel nog roemt in een blijvenden schat, in een eeuwig heil, waarvan zij zich bewust en wel verzekerd is, in hem. Rijk te zijn in God, het is rijk te zijn in zijne genade, in zijne liefde, in zijne gemeenschap en, door deze, in de gansche volheid dier eeuwige zegeningen, waarvan hij is het middelpunt, de bron, de eenige gever en de eenige bewaarder. Hoe wordt men aldus rijk in God?

Is hij rijk geworden in God, die zich rijk gevoelt tegenover God? Die daar zegt: „Ik dank u, o God, dat ik niet ben gelijk de andere menschen, roovers, onrechtvaardigen, overspelers, rijke gierigaards; noch ook gelijk die arme zondaars, die zich zoo laaghartig aanstellen alsof er niets goeds in den mensch ware?” Is hij rijk geworden in God, die in zijne eigen oogen rijk is in allerlei verdiensten, deugden, gaven, beminnelijkheden, lof? Die zich voor God beroemt op de achting zijner medemenschen, en niet verontrust over de doemwaardigheid zijner zonden? — Helaas, de zoodanige meent wel dat hij „rijk is en verrijkt geworden en geens dings gebrek heeft,” maar hij is „arm en jammerlijk en blind en naakt;” het is hem geraden, dat hij koope wat hem rijk kan maken in God. Dit is hij, die arm is in zichzelf; die het zich gevoeld, en beleden heeft voor hem; die tot God komt met de betuiging: „Heilige God! ik heb u niets aan te bieden, niets aan te wijzen, dat goed en geldig is in uwe oogen. Maak gij mij rijk door de vergeving mijner zonden, door de vernieuwing van mijn hart, door de gemeenschap met u in Christus Jezus uwen Zoon, door de zekerheid dat mij, die u liefheb, alle dingen dienen moeten, alle dingen medewerken tot het eeuwig goed!”



## XXXVII.

## ONMISBARE LIEFDE.

Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking. MARAN ATHA. 1 Cor. XVI : 22.

De Brief aan „de gemeente Gods, die te Corinthe is” is voltooid. Al wat de apostel, die bijna achttien maanden in hun midden verkeerd heeft, den broederen in Achaia van uit Klein-Azië te zeggen heeft, is gezegd. De laatste vermaningen zijn gegeven, de verzochte groetenissen zijn gedaan. Niets ontbreekt dan „de groetenissen van Paulus” zelve met zijne eigene hand, „hetwelk een teeken is in iederen brief <sup>1)</sup>. Opdat dit merk van echtheid ook op dezen brief gedrukt worde, gaat de pen uit de hand van „Sosthenes den broeder,” die den brief geschreven heeft <sup>2)</sup>, over in de hand van den steller. Het is een plechtig oogenblik, het penseel eens gewijden kunstenaars wel waardig, en waarvan al het gewicht moet worden gevoeld door een iegelijk, die iets gevoelen kan van den heiligen ernst, welke het hart eens apostels vervullen moest bij het drukken van het zegel der voltooiing op een arbeid van deze beteekenis. Nog éene pennestreek, nog een enkel woord, en de brief, die zoovele vragen beantwoorden, in zoo velerlei behoeften voorzien, zoo menige verkeerdheid stuiten, zoo menige dwaling terecht brengen, en in het midden der talrijke, maar helaas, oneenige gemeente Gods te Corinthe een krachtig middel tot bevordering van geloof en hoop en liefde wezen moet, wordt opgerold, wordt in de hand van Stéfanos gesteld, en reist

1) Zie 2 Thess. III : 17.

2) Dit is niet onwaarschijnlijk. Zie 1 Cor. I : 1.

over zee en land, om te doen (God geve het) waartoe hij biddende geschreven is en biddende gezonden wordt. Nog is hij niet gezonden; nog is hij niet opgerold; nog ligt hij open voor des apostels aangezicht; nog is er tijd, nog is er plaats, voor zijn handteekening niet slechts, voor zijn liefdegroet niet alleen, maar ook voor een laatst, een allerlaatst woord van — wat zal het zijn? vermaning of vertroosting?..... Mij dunkt, ik zie den apostel stilstaan, zich beraden, het oog ten hemel heffen. Daar grijpt hij de pen. En met een hart brandende van den heiligsten ijver voor zijnen Heer, en tegelijk vervuld van de teederste bekommring voor de zielen, aan welke hij dien Heer gepredikt heeft, schrijft hij zijnen naam en daar achter dit ontzaglijk woord: Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking. Maran atha. Een oogenblik, dunkt mij, vertoeft hij als om uit te rusten van de gemoedsbeweging, waarin een woord als dit geschreven is moeten worden bij een hart als het zijne. De schaduw van heiligen ernst, die zijne wenkbrauwen nedergedrukt, zijn voorhoofd gerimpeld, zijne lippen saamgeklemd heeft, gaat over in iets zachters. Er komt een glimlach, er komt een onbeschrijfelijke uitdrukking van liefde en vriendelijkheid en verteedering. Wederom wordt de pen opgevat, en nu met vochtige oogen toegevoegd: De genade des Heeren Jezus Christus zij met ulieden! Mijne liefde is metu allen in Christus Jezus, Amen.

Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking. Maran atha. Hoe plechtig wedergalmt, na achttienhonderd jaren, het woord van den heiligen apostel nog steeds in de zielen, tot welke het gebracht wordt. Hoe plechtig, hoe vreeselijk!

Als een donderslag! Ja, als een donderslag; want ook donderslagen verkondigen liefde. Ook is het niet anders dan liefde, wat ons beweegt met den heiligsten ernst anderen te bepalen bij hetgeen ons, voor onszelfen, met den heiligsten ernst vervullen moet. Gelukkig dat hart, waarin bij het herhalen van een woord als dit, die liefde leeft, welke de vreeze buitensluit; de ziel, die in eenvoudigheid betuigen kan: „Heere! gij weet alle dingen; gij weet dat ik u liefheb.” Doch ook voor deze kan het zijne vrucht hebben met heilige siddering stil te staan bij het ontzettend oordeel, waarmede het apostolisch woord hier dreigt bij de vreeselijkheid der misdaad, waarvan het gewaagt, en bij den vollen eisch der liefde, welke niet te bezitten zoo misdadig maakt en in zulk een oordeel vallen doet.

Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene VERVLOEKINGE. Zoo schrijft de apostel; en hij gebruikt hier dezelfde uitdrukking, die wij ook in den Brief aan de Galatiërs lezen, als hij aan dezen schrijft: Al ware het ook, dat wij, of een engel uit den hemel u een evangelie verkondigden, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij VERVLOEKT <sup>1)</sup>. De uitdrukking geeft te kennen dat hij, op wien ze met het hoogst en heiligst gezag wordt toegepast, van de gemeenschap van Christus wordt uitgesloten; hier op aarde, zolang hij in de zonde blijft, welke hem dezen ban heeft op den hals gehaald; hiernamaals, voor eeuwig, indien hij dien ban niet nog hier op aarde door ootmoed en berouw van zijn schuldig hoofd heeft weten af te wenden. Ach, hoe wenschelijk,

---

1) Gal. I : 8.

hoe dringend noodzakelijk is het, dat waar het geschieden moet, dit geen oogenblik worde uitgesteld!....

Maranatha laat de apostel volgen; en het welbekend en plechtig klinkend Syrisch woord heeft geen andere beteekenis dan deze: De Heere komt. Zijn komen ten oordeel wordt bedoeld. Door dit komen wordt aller lot beslist. En voor de ongelukkigen, die Jezus Christus gekend hebben, maar hem niet hebben liefgehad, zal een oneindige rampzaligheid den zin toelichten maar nimmer uitputten van dat woord: VERVLOEKINGE, van dat leed: Uitsluiting van de gemeenschap van Christus.

Wij zullen ons in de voorstelling van dit oneindige leed niet verdiepen. De schildering eener ontzettende straf verbetert niet maar verbittert, zoolang verstand en geweten van hare rechtvaardigheid niet overtuigd zijn. Doch deze overtuiging wordt geboren, wanneer het ontzettende der misdaad, waarvan deze straf de vergelding is, met onpartijdigheid overwogen en ootmoedig erkend wordt. Zien wij dan af van de onvruchtbare poging de vlammen der hel met doodverw te evenaren, of de akeligheden der buitenste duisternis te peilen met den maatstaf van aardsche jammeren. Het is genoeg indien eene heilzame huivering ons door de ziele vaart op het hooren van dat éene woord: Vervloekinge. Sterken wij ons slechts in de overtuiging dat, wat dit woord ook inhebbe, het zekerlijk niets inheeft, dat te hard of onrechtvaardig is voor dien strafwaardige, die Jezus Christus kent en hem niet bemint. Dit zullen wij inzien, indien wij met weemoedigen ernst bedenken wie die Jezus Christus is, aan wien die ongelukkige zijne liefde weigert, wie hij zelf wezen moet, die zich aldus bezondigt, en hoe het slechts geschieden kan dat hij bij zulke misdaad volhardt.

Aan wien weigert hij zijne liefde, die Jezus kent maar niet bemint? Immers aan een, die om zijne wijsheid, zijne heiligheid, zijne goedheid aller liefde waardig is en wien het niet moeielijk valt te beminnen. Aller wijsheid is niet even aantrekkelijk; de gestrengte deugd van sommigen laat ons koel; er is eene wijze van goed zijn, die ons hart niet aandoet; maar hoe beminnelijk is dit alles in dien Jezus, in wien dit alles volmaakt is. Hoe beminnelijk is hij in zijne nederigheid, waarvan de oprechtheid boven alle bedenking is verheven; hoe beminnelijk in dat geduld, hetwelk in het zwaarste lijden proef houdt; hoe beminnelijk in alle de uitingen van den aard, de kracht en den rijkdom zijner liefde. Indien wij dan niet zonder zonde onze liefde onthouden kunnen aan den wijzen, den heiligen, den goeden, den nederigen, den lijdzamen, den liefderijken onder menschen, die dit alles niet dan gebrekkig zijn, en wier met hunne deugden gepaard gaande gebreken ons een voorwendsel aan de hand doen om hen niet of niet genoeg te beminnen: hoe onverschoonlijk moet de misdaad zijn, onze liefde te weigeren aan hem, die geheel volmaakt en beminnelijk is.

Aan wien weigert hij zijne liefde, die Jezus Christus kennde hem niet bemint? Aan eenen volmaakt beminnelijken, volmaakt heiligen mensch, die vóór achttien eeuwen op aarde geleefd heeft, goed doende het land zijner geboorte doorwandeld, en in de twaalf uren van zijnen levensdag velen uit den rijken schat zijner ontfermende, weldadige, barmhartige liefde verkwikt heeft; maar die hem, die nu geroepen wordt hem te beminnen, nimmer gekend heeft, voor hem niets heeft gedaan, voor hem tot de geschiedenis behoort, voor hem ook niet wezen kan dan een liefelijk beeld des verledenen?....

Neen, maar aan een, die ook voor hem in de wereld is gekomen; die wat hij op aarde geleefd heeft, ook voor hem heeft geleefd, wat hij gesproken heeft, ook voor hem heeft gesproken, wat hij geleden heeft, ook voor hem heeft geleden. Die ook aan hem in liefde heeft gedacht, als hij op aarde kwam, niet om gediend te worden, maar om te dienen, als hij op het kruis zijne ziel stelde tot een rantsoen voor velen; die ook hem (want nog leeft hij, ofschoon hij gestorven is!) met de hand zijner liefde heeft aangeraakt, die ook hem in de armen zijner liefde heeft opgenomen, toen hij zijn voorhoofd heeft laten teekenen met het water zijns doops, toen hij hem heeft laten opgroeien in den schoot eener gemeente, in welker midden hij leeft en werkt door zijn Woord en Geest; ja, die hem van dag tot dag met de voorstellingen, de toezeggingen, de weldaden, de zegeningen zijner liefde omringt, dat hij ze kennen, tasten, voor zich begeeren, en nog, o nog! zich toeëigenen moge; die hem, ofschoon hij nu nog niet door hem kan worden bemind, echter in zijne lankmoedigheid verdraagt, en door zijne barmhartigheid den tijd geeft om te leeren hem te beminnen!

En deze weldoener, wiens heilig en beminnelijk beeld door de gewijde geschiedpen voor zijne oogen geschilderd is, die hem door zijne, ook voor hem bewaarde, woorden bekendmaakt met hetgeen hij ook voor hem gedaan heeft, ook voor hem wezen, ook aan hem schenken wil; deze weldoener, die ook voor hem den dood gesmaakt heeft, opdat hij ook voor hem vergeving van zonden, een zalige opstanding en het eeuwig leven verwerven zoude; deze weldoener, die hem reeds heden een gevoel van hemelvreugd in het hart zou geven, indien dat hart hem nog heden kon liefhebben, is niemand minder dan de Zoon,

de Eengeboren Zoon van God, het afschijnsel zijner heerlijkheid, het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, die in zijne liefde Gods liefde, die in zijne bereidvaardigheid om ook hem met de hoogste weldaad te zegenen, de uiterste barmhartigheid der goddelijke genade openbaart. Indien dan niemand de geringste weldaad versmaden of een menschelijken weldoener met koelheid bejegenen kan zonder zijne liefde te verbeuren, is de bedreiging te hard, welke hem dreigt met den goddelijken vloek, die van de hand van een goddelijken weldoener liever de grootste van alle weldaden weigèren dan hem dankbaar beminnen wil?

Wee dan; niet den blinden heiden in zijne beklagenswaardige onkunde! niet den hedendaagschen Jood in het haten van Jezus Christus groot gebracht, wien God vergeve, daar hij niet weet wat hij doet! maar den christenzoon, die Jezus Christus kent en kan liefhebben, maar niet liefheeft; die hem ziet in zijne kribbe, maar niet liefheeft; die hem aanschouwt op zijn kruis, maar niet bemint; die hem weet op den hemeltroon, vanwaar hij zijne gemeente als een kudde leidt, maar zijn hart niet voor hem voelt kloppen; die gedoopt is in zijnen naam, tot vergeving der zonden, maar hem niet liefheeft; die hem beleden heeft als den Heiland der wereld en zijnen Heiland, maar hem niet beminnen kan; die mede deelt in de weldaden, met welke Jezus Christus de nieuwere tijden vervuld heeft, maar hem niet dankt! Wee den arme, die het brood der christelijke armbedeeling eet, maar hem niet liefheeft, in wiens naam zij geschiedt! Wee den zoon der christelijke beschaving, die aan haren disch met de edelste teugen gelaafd wordt, maar hem niet liefheeft, die ook hier het water tot wijn gemaakt heeft! Wee den wijze, die bij het licht der nieuwere tijden ziet, maar hem niet bemint, die het heeft

ontstoken! Wee den man, die zich beroemt van de christelijke openbaring voor zichzelf het beste te hebben uitgezift en van de christelijke zedeleer het noodzakelijkste te betrachten, maar er niet aan denkt Jezus Christus lief te hebben, wien niet lief te hebben alle inbeelding van christelijke kennis en christelijke deugd te schande maakt, alle genot van christelijke voorrechten voor wederrechtelijk, alle gebruik van den christelijken naam voor roof verklaart en op verzwaring van oordeel zal doen uitloopen! *Ma ran a tha!* de Heer komt. Het vonnis der verdoemenis zal rechtvaardig zijn.

Maar is het mogelijk, is het inderdaad mogelijk, Jezus Christus te kennen en hem niet lief te hebben, en in dit niet liefhebben te volharden? De beantwoording van deze vraag zal nog op eene andere wijze de rechtvaardigheid van het vonnis doen in het oog vallen.

Neen! dit zou niet mogelijk zijn, indien ook niet het vreeselijkste mogelijk werd voor het hart, dat hardnekkig de zonde liefheeft, voor den God tergenden hoogmoed, waardoor de zondige mensch zichzelf op eene wijze bemint, die hem voor een beter en heiliger liefde onvatbaar maakt.

Het hart van den mensch is gemaakt om Jezus te beminnen; om zich te ontsluiten voor zijne heilige beminnelijkheid; om te ontgloeien voor zijne beminnelijke heiligheid; om zich te laten verteederen door zijne groote, groote liefde. Indien het dan van dit alles kennis nemen, maar deze aandoeningen van zich weren of in zich overwinnen kan, het kan niet geschieden dan doordien de uiterste lichtzinnigheid de oogen voor deze beminnelijkheid doet sluiten, de hardnekkigste liefde tot de zonde, door deze beminnelijke heiligheid beschaamd en getergd, zich



inwendig tegen haar vergrimt, en de onzinnigste hoogmoed zich door de aangeboden weldaad dezer groote liefde vernederd en beleedigd acht. Welnu, indien een mensche-lijk hart van zichzelf verkrijgen kan, om, ter liefde van zijne snoodste neigingen, zijne edelste aandoeningen te bestrijden en te overwinnen, is het oordeel onrechtvaardig, hetwelk (niet zonder eene barmhartigheid, die den tijd tot bekering nog rekt, en niet ophoudt te waarschuwen) hier op aarde den lichtzinnige, den verdorvene, den hoogmoedige, meer en meer aan de genoegens der lichtzinnigheid, der verdorvenheid, des hoogmoeds overlaat, en een hemel voor hem sluit, die geene andere vreugde toelaat dan die der heiligheid, dan die der heiligste liefde? Waarin bestaat het geluk des hemels? Wat is in het hemelsch geluk het hoogste en zaligste? Ontbonden en met Christus te zijn, dat is zeer verre het beste. Het genot van deze onuitsprekelijke vreugde overtreft en sluit alle andere vreugden in. Maar waarin; zoo het bestaanbaar ware; waarin zou het geluk kunnen bestaan van te zijn met eenen Christus, dien men niet heeft leeren liefhebben ondanks zijne beminnelijkheid, dien men niet heeft willen liefhebben om zijne heiligheid, niet heeft willen danken voor zijne liefde? Die levenslang hem niet heeft liefgehad, die zonder zijn vriend te zijn het donker dal der schaduwen des doods is ingegaan, zal dien de duizelende doorgang door dat donker dal tot zijnen vriend verheffen; zal die als hem beminnende zijne oogen opslaan in de eeuwigheid?... En zoo hij hem ook dan nog niet bemint... Neen! daar behoeft geen vonnis der rechtvaardigheid; want deze onheilige, deze voor heilige liefde onvatbare ziel, zal niet rusten vóór zij zich in de buitenste duisternis voor den aanblik van den beminnelijken, den heiligen Christus verborgen heeft...

Wie heeft Jezus Christus lief? wie heeft hem waarlijk lief? wie bemint hem gelijk hij verdient bemind te worden? Hij, wiens hart zich ontsluit voor zijne heilige beminnelijkheid, ontgloeit voor zijne beminnelijke heiligheid, zich verteederen laat door zijne groote, groote liefde? Dit zijn slechts de eerste aandoeningen. Maar ware liefde is meer dan aandoeningen, meer zelfs dan een diepe en blijvende gewaarwording van het innigst welgevallen; zij is eene neiging, welke het hart zoo geheel vervult, dat zij geen enkele zijde van des menschen in- en uitwendig bestaan buiten haren invloed laat; zoozeer, dat zij niet slechts het denken en begeeren, maar ook het willen regelt, bestuurt, aan zich onderwerpt. Meer en meer wordt het een kracht, wat zich in den aanvang had aangemeld als een gevoel.

Hoe ware liefde zich openbaart, wat zij in hart en leven teweegbrengt, waar zij toe dringt, wat zij voor het beminde voorwerp wezen, doen, en lijden kan, weet een iegelijk, die ooit een sterfelijk mensch met eene liefde bemind heeft, of heeft zien beminnen, welke meer was dan zinnelijke hartstocht of een voorbijgaand welgevallen.

Altijd zoekt het oog, altijd zoekt het hart den beminde, klopt onrustig in zijn afzijn, en is niet gelukkig dan in zijne tegenwoordigheid. Men kleeft aan zijne schreden, men bedenkt zich geen oogenblik hem te volgen, waar hij ook henengaat; men past op zijne wenken, ziet naar zijne oogen, raadt zijne begeerten, schikt eigen wil naar zijnen wil, en daar men in alles zijn welgevallen zoekt, stemt men het eigen hart op den toon van het zijne. Wat de beminde haat, haat men, maar al wat hij liefheeft, heeft men lief. In niets verheugt men zich zoo hartelijk als in zijne blijdschap en in zijne eere. Kwaad kan men van hem

niet hooren, en wat hem bedroeft is onverdragelijk. Gewillig verloochent men het anders ook geliefde voor den geliefdsten; met wellust getroost men zich om zjinentwil inspanningen, opofferingen, smaad en smart. Ja, indien het wezen moet, men acht bloed en leven niet te dierbaar voor hem, die nu eenmaal een deel van het leven geworden is.

Welnu, indien het aldus zijn kan en aldus wezen moet, waar een zwak en zondig mensch het voorwerp eener oprechte genegenheid is, moet het niet veel meer zoo zijn waar de volmaakte Jezus bemind wordt met eene liefde als hij verdient en door zijne liefde vermag in te boezemen?

Neen! wij hebben Jezus nog niet waarlijk lief, indien wij hem niet altijd in ons hart dragen, indien wij hem dikwijls vergeten. Wij hebben hem nog niet lief genoeg indien wij buiten zijne gemeenschap gelukkig kunnen zijn, en in plaats van slechts en liefst te gaan waar hij ons brengt, ons nog gaarne begeven op wegen, waar hij ons niet vergezellen kan. Onze liefde voor hem is de rechte liefde niet, indien wij ons niet schikken naar zijnen wil, niet doen wat hij van ons verlangt, en ook niet, indien wij het in dezen niet verder brengen dan tot eene volgzzaamheid, die lijdelijk, eene gehoorzaamheid, die koel is, waaraan het hart geen deel neemt en waarbij zijn welgevallen weg te dragen ons het hoogste niet is. Wij beminnen hem nog niet geheel, indien het niet de behoefte, het onwillekeurig streven onzer ziele geworden is of wordt ons geheel naar hem te vormen, van zijn geest te doordringen, éene ziele met hem te worden; indien ons hart de zonde nog kan aankleven, de ijdelheid nog dienen, de wereld nog ontzien, en om harentwil nog maar al te dikwijls zijn naam, zijn woord, zijn kruis, en zijne beste vrienden verloochenen kan. Veel te weinig hebben wij hem

lief, indien wij voor hem onszelven niet kunnen verzaken, voor zijn dienst en eer niet veel en alles overhebben, en niet ten allen tijde bereid zijn hem het kruis droevig, maar altijd blijde na te dragen. En geenszins beminnen wij hem nog gelijk hij verdient bemind te worden, indien wij lafhartig terugdeinzen voor eenigen smaad, eenige smart, eenige schade, die ons zouden kunnen overkomen om den wil van hem, wiens liefde bloed en leven voor ons ten beste heeft gehad.

Als wij dit ernstig bedenken, wordt het moeielijk over onszelven tevreden te zijn. Wat, indien het ons tot het besef moest brengen, dat wij nimmer met waren ernst bij het ware wezen en den vollen eisch der liefde tot Jezus hebben stilgestaan? dat wij telkens wederkeerende, maar ook telkens weder voorbijgaande aandoeningen, dat wij een bestendig maar onvruchtbaar welgevallen, of wel, dat wij eene koude gehoorzaamheid aan zijn woord, zonder innige gehechtheid aan zijn persoon, voor eene genoegzame liefde hebben aangezien? Wat, indien wij ons doorgaande flauw-hartigheid te verwijten, groote bewijzen van ontrouw voor den geest te brengen, ons te beschuldigen hadden van eene onverbeterlijke ongestadigheid in de betooning onzer liefde? indien eene stem in ons uitriep: „Ik heb mijne eerste liefde verlaten!” of ons hart tot de getuigenis gedrongen werd: „Ik liep wel, maar ik liet mij verhinderen?” — De genade onzes Heeren Jezus Christus zij met ons! Zij versterke ons geloof in zijne liefde, opdat onze liefde tot hem gesterkt worde. Zij door-dringe ons van dien ootmoed, die veel doet liefhebben hem, wien veel vergeven is. Ootmoed leidt tot genade, en genade werkt dankbaarheid. Laat ons de vrijmoedigheid des geloofs bewaren en haar aankweken door

het gebed, door dagelijksch verkeer met het woord der belofte, door een dankbaar gebruik aller genademiddelen. Hoe meer van zijne liefde verzekerd, hoe gewisser van zijne weldaden, des te vuriger zal ons hart voor hem kloppen, des te getrouwer zullen wij hem zijn. Schep niet, zondig mensch! schep niet schroomvallig en bedeesd nu en dan eene enkele teuge, schep niet vele teugen uit de milde bron der ontfermende, behoudende en reinigende liefde van Christus; maar heb den ootmoed, en gij zult den moed hebben, u te werpen in den stroom, u te baden in den vloed! Dan zult gij ervaren wat het zegt: De liefde van Christus dringt mij."

### XXXVIII.

#### LIJDEN OM JEZUS NAAM.

Zij dan gingen heen voor het aangezicht des raads, verblijd zijnde dat zij waren waardig geacht geweest, om zijns naams wil smaadheid te lijden. Hand V : 41.

Er is te allen tijde, maar vooral in de vroegste tijden (en hij was het wel waardig) veel voor Christus geleden. Hier hebben wij een oogenblik uit de lijdensgeschiedenis der apostelen. Reeds vroeger waren zij bedreigd en in de gevangenis geworpen; aan de dreiging hadden zij zich niet gestoord en uit de gevangenis had een engel Gods hen verlost. Nu was het tot geeseling gekomen; tot de veertig min één riemslagen der kerkelijke tuchtiging; vernederende en pijnlijke straf, bestemd om de apostelen des Nazareners op gevoelige wijze te leeren wat hun te wachten stond, indien zij voortgingen van Jezus en in zijnen naam te spreken tot het volk.

Met geduld hebben zij de vernedering aangenomen en

de smart verdragen; deze vurige Petrus; deze fijngevoelige Johannes; deze Jakobus, bestemd van het twaalfstal de eerste bloedgetuige te zijn. Het is genoeg. Zij mogen gaan. Met verbleekte aangezichten, zonder twijfel, en het hart niet weinig geschokt door de ondergane mishandeling? O ja. Maar met opgeheven hoofd en zonder zielesmart. Wat zeg ik: zonder zielesmart? Op den bodem huns gemoeds ligt een stille vreugd, een heilig geluk, dat weldra alle andere gewaarwordingen verdringt. De pijnlijke wenkbrauw ontspant zich; het bleeke voorhoofd heldert op: Zij gaan heen van het aangezicht des raads, verblijd zijnde dat zij zijn waardig geacht geweest om zijns naams wille smaadheid te lijden.

Om Jezus naam te mogen lijden werd door gegeeselde apostelen als een oorzaak van blijdschap beschouwd. En terecht, want het is het; en niet alleen voor apostelen, maar voor alle belijders des Heeren. Laat ons nagaan waarom; maar eerst de vraag beantwoorden: Wat is, wat mag waarlijk heeten: lijden om Jezus naam.

Lijden om Jezus naam zegt zeker iets meer dan lijden omdat men naar zijn naam genoemd wordt. Het is lijden omdat men naar zijn naam genoemd wil wezen. Het is lijden omdat men dien naam liefheeft, zoozeer liefheeft, dat men hem niet verloochenen kan. Het is lijden, omdat men aan dien naam gehoorzaamt. Dit was het geval met de apostelen, zij leden smaadheid, zij werden gegeeseld, niet maar omdat zij apostelen, omdat zij discipelen van Jezus den Nazarener genoemd werden, maar omdat zij ganschelijk niet wilden nalaten te spreken en te leeren in den naam van Jezus <sup>1)</sup>, waartoe hun

1) Zie vs. 18.

hart hen drong en gelijk hun door hem bevolen was. Indien de apostelen gegeeseld waren geworden, omdat zij zich dingen veroorloofd hadden, die Jezus niet geboden had en niet zou hebben goedgekeurd; of omdat zij een toon gevoerd hadden, die hun zelfs als apostelen van Jezus niet toekwam, dewijl zij hun als discipelen van Jezus niet voegde; indien zij deze smaadheid te verduren hadden gehad, omdat zij in eenig opzicht getoond hadden niet te weten van welken geest zij waren: wat mishandeling geweest was zou altijd mishandeling blijven, de straf zou van de zijde der menschen altijd nog onrechtvaardig, zou boosaardig kunnen worden geacht; maar het doorgestane leed zou geenszins den naam mogen dragen van lijden om Jezus naam, en de apostelen zouden ongelijk gehad hebben er zich in te verblijden. Dit dient herinnerd te worden tegen het schadelijk zelfbedrog van die belijders, die zich vleien waardig geacht te zijn om Jezus naam smaadheid te lijden, terwijl zij niet anders ondervinden dan de welverdiende, ofschoon misschien wat harde straf van hunnen eigenen hoogmoed, van hunne liefdeloosheid, dweepzucht, onverstand. Waar in den grond der zaak meer in eigenen, meer in den naam van andere feilbare menschen dan in dien van Jezus gesproken, geleerd, gehandeld en geijverd wordt, daar kunnen de geeselslagen, die men belooft, wel een zeker streelend gevoel van martelaarschap opwekken, maar al is het dat eene aan Jezus vijandige wereld ze met kennelijke boosaardigheid uitdeelt, wij misleiden onszelven indien wij ons daarin verblijden als vielen ze ons om zijns naams wil tebeurt.

Lijden om Jezus naam heeft niet eerst daar plaats,

waar men om zijnentwil in het lichaam lijdt. Wel is het de hoogste proef ten bloede toe tegen te staan. Wel vallen bij ondervinding de banden toch zwaarder en doen de geeselslagen meer pijn dan iemand zich in een vrij land, na twee eeuwen godsdienstvrede, kan voorstellen; maar ook dáar kan voor hem geleden worden, waar lijten en leven veilig zijn. Ook hij deelt in het voorrecht van om Jezus naam te lijden, die om zijne belijdenis van Jezus, zijne liefde voor Jezus, zijne gehoorzaamheid aan Jezus, zooals hij die naar geweten verstaat, den spot der wereld verduren, de tegenspraak der openbare meening verdragen, de grievendste miskeningen ook van de dierbaarste zijden ondervinden moet. Ach! welke zwaarden gaan er door de ziel van dien discipel, die zijne oprechtheid gewantrouwd, zijne liefde misduid ziet, wiens bekeering zijne beste vrienden in de bitterste vijanden verkeerd heeft. Sommigen hebben om hunne liefde voor Jezus den vloek eens vaders en de eindelooze verwijten eener zielsgeliefde moeder moeten trotseeren; anderen zich het hart van een dierbaren echtgenoot vervreemd. Anderen... maar genoeg! Het groot martelaarsboek heeft vele deelen, en sommige daarvan zijn den Heer alleen bekend.

Het is een voorrecht er in te staan. Lijden om Jezus naam, hoe smartelijk ook op zichzelf, is een oorzaak van blijdschap. Waarom? Het is eene uitstekende eere er toe geroepen te worden. Het is eene proef, waaraan, indien ze wel wordt doorgestaan, groote belooningen verbonden zijn. Het is eene taak, die haar onmiddellijk loon in zichzelf heeft.

Het is eene uitstekende eere er toe geroepen te worden. De twaalfen gevoelden dit. De schouders tintelende van de harde geeselslagen, gingen zij henen van het aan-



gezicht des raads, verblijd zijnde dat zij waren WAARDIG GEACHT GEWEEST om Jezus naam smaadheid te lijden. En de apostel Paulus, die zelf veertig slagen min één tot vijf maal toe van de Joden ontvangen heeft <sup>1)</sup>, schrijft aan de gemeente te Filippi: U is uit genade gegeven in de zaak van Christus niet alleen te gelooven, maar ook voor hem te lijden <sup>2)</sup>. Jezus zelf had gezegd: Zalig zijt gij als u de menschen smaden en vervolgen en liegende alle kwaad tegen u spreken om mijnentwille; verblijdt en verheugt u, want alzoo hebben zij vervolgd de profeten, die voor u geweest zijn <sup>3)</sup>. En zekerlijk, indien het reeds geen geringe eer moet worden geacht plaats te nemen in de rij, te deelen in het lot der uitnemendste godsgetuigen van alle eeuwen, geen onderscheiding kan grooter zijn dan den meerderen dan allen, dan den goddelijken lijder het kruis na te dragen, en juist eenigermate dat kruis, waarin hij zelf zijne heerlijkheid gesteld heeft: het kruis om de waarheid, het kruis om de liefde; een kruis, hetwelk ons, gelijk den apostel Paulus, de litteekenen des Heeren Jezus in het lichaam drukt <sup>4)</sup>. Men verhaalt dat de apostel Petrus, tot den marteldood geroepen, verlangd heeft niet op de voeten, maar op het hoofd gekruisigd te worden om in zijn dood niet met zijnen Heer gelijk maar beneden hem te worden gesteld. Het is een verdichtsel, waardoor de geest des christendoms, die in het lijden niets willekeurigs toelaat, miskend wordt; maar een verdichtsel, dat zijn grond heeft in een diep en juist gevoel van de

1) 2 Cor. XI : 24.

3) Matth. V : 11, 12.

2) Filipp. I : 29.

4) Gal. VI : 17.

voor een zondig sterveling bijna te groote eere om met Christus en, in zijne mate, als Christus te lijden.

Om Jezus naam te lijden is een proef, waar, indien ze wel wordt doorgestaan, groote belooningen aan verbonden zijn. Die gezegd heeft: Zalig zijt gij als u de menschen smaden en vervolgen en liegende alle kwaad tegen u spreken om mijnentwil; verblijdt en verheugt u, want alzoo hebben zij vervolgd de profeten, die voor u geweest zijn! die heeft er bijgevoegd: Uw loon is groot in de hemelen. Met lange witte kleederen, zag Johannes ze bekleed, die uit de groote verdrukking kwamen, en van hen werd uitgeroepen voor zijne ooren: Daarom zijn zij voor den troon Gods en dienen hem dag en nacht in zijnen tempel, en die op den troon zit zal hen overschaduwē.

Wat belofde het niet aan Stefanus, als hij staande voor den raad der ongeloovigen en temidden van hun tandgeknars, de hemelen geopend, de heerlijkheid Gods zag, en zijnen Heiland, om wiens naam hij gesmaad werd, staande ter rechterhand Gods? Geen wonder zoo hij de steenen, die op hem geworpen werden, beantwoordde met gebeden, en zijn bloedige dood, geen pijnlijk scheiden maar een hoopvol ontslapen was. O voorzeker! ook hij verblijdde zich, en hij verblijdt zich nog dat hij waardig is geacht om Jezus naam smaadheid te lijden.

Maar zoo van stonden aan zijn aangezicht als dat eens engels geblonken had, het was dat voor hem, gelijk voor allen, die er toe geroepen zijn, het lijden om Jezus naam, zijn zalig loon in zichzelfē had en medebracht.

Wat roept de apostel Petrus den vreemdelingen, ver-

strooid in Pontus, Galatië, Cappadocië, Azië en Bithynië toe? Indien gij gesmadigd wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig: want de Geest der heerlijkheid en de Geest Gods rust op u; wat hem aangaat, hij wordt wel gelasterd; maar wat u aangaat, hij wordt verheerlijkt <sup>1)</sup>.

Wat betuigt Paulus voor de gemeente te Corinthe? Wij worden in alles verdrukt, doch niet benauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven; altijd de dooding des Heeren Jezus in onze lichamen omdragende, opdat ook het leven van Jezus in onze lichamen zoude geopenbaard worden, want wij, die leven, worden altijd in den dood overgegeven om Jezus wil, opdat ook het leven van Jezus in ons sterfelijk lichaam zoude worden geopenbaard <sup>2)</sup>.

Zietdaar evenzoovele belooningen voor den om Jezus naam lijdenden discipel. Hij gevoelt den Heiligen Geest op zich rusten; hij weet dat hij in een weg van godsverheerlijking is; hij ondervindt van oogenblik tot oogenblik dat hij door een getrouwen Heiland geschraagd, gesteund, bemoedigd en gedragen wordt; hij voorziet de vrucht van dit lijden, van dit duizendmaal sterven, duizendvoudig aan het leven der ziel. Weet hij ook niet dat het tarwegraan door te sterven vele vruchten voortbrengt <sup>3)</sup>, dat het bloed der martelaren het zaad der kerk, de lijdzaamheid der heiligen, de krachtigste evangelieprediking is; en ook zonder dit alles, smaakt niet de liefde hare

1) 1 Petr. IV : 14.

2) 2 Cor. IV : 8, vv.

3) Joh. XII : 24.

hoogste vreugd, wanneer zij wordt in staat gesteld eene getrouwheid te bewijzen, die iets, die veel, die het kostelijkste kost?

Voorwaar, hier is eene eer, waarvan wij geen denkbeeld hebben, zoolang wereldsche eer ons alleen eer of de hoogste eer is, en wij (mits deze slechts niet verbeurd worde) de schande niet gevoelen, waaronder men zich voor God begraaft door zich, in zijn spreken en leeren van Jezus Christus, te schikken naar den geest der eeuw, naar den toon eener lichtzinnige openbare meening, naar de dreiging der machthebbenden op het eeregestoelte in staat, of kerk, of school van wetenschap. Hier zijn belooningen, waarnaar wij niet durven opzien, genietingen, die wij ons ten eenenmale weigeren, zoolang wij, uit liefde voor onze uitwendige rust, voordeel of genoegens, ons kunnen tevreden stellen met een belijden, een verheerlijken, een gehoorzamen van den naam van Jezus, waardoor de wereld noch veroordeeld noch geërgerd wordt, en waarin zij niets of weinig kan bespeuren, dat haar haat of toorn of zelfs haar spotternij zoude waardig zijn... Hier is een geluk, waarvan zij, die de liefde en den moed hebben gehad het tot zijn duren prijs te koopen, onder de vreeselijkste, de folterendste, de doodelijkste omstandigheden menigmaal hebben verklaard, dat het alle andere genietingen des christelijken levens zeer verre overtrof en een voorsmaak des hemels in zich had. Psalmen gezongen in den kerkernacht, liederen aangeheven op den brandstapel getuigden er van.

Met welk doel laat ik aan mijne pen ontvloeien deze verheffing van de eere des martelaarschaps? Om diegenen onder mijne lezers, die in meerdere of mindere mate gewaardigd mochten zijn om Jezus wil eenige smaadheid te lijden, hoovaardig te maken of van zichzelf te doen

gevoelen dat zij wat groots zijn? Neen, maar veel eer om hen te bidden dat zij zoo groote onderscheiding op den rechten prijs stellen, en over hun hart waken dat zij haar niet door gedachten van hoogmoed verbeuren. Hoovaardij bederft alles. De hoogmoedige martelaar is geen martelaar meer. Ook de martelaarskroon moet, met alle andere kronen, neergeworpen worden voor den troon des Lams.

Waartoe deze aanprijzing van het geluk des lijdens om Jezus wil? Om een hart, blakende van zijn eerste liefde, een geloof, dat zijn ijver neemt voor zijn kracht, naar de martelaarskroon te doen jagen? Om iemand te verleiden, de smaadheid voor den naam van Jezus vrijwillig op te zoeken, moedwillig te verzwaren en voor zich te vermenigvuldigen? Neen! maar om allen te verzoenen met de onverbiddelijke waarheid: Allen, die godzaliglijk willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden <sup>1)</sup>; om allen te bemoedigen de smaadheid, die komt, die niet kan, die niet mag ontweken worden, aan te nemen met een blijmoedig hart. Hij is niet martelaar, die wil, die het zichzelf waardig acht, maar die er toe geroepen, die het waardig geacht wordt door den Heer. Slechts deze kan niet alleen lijden, maar hij kan lijden als een christen. Slechts deze krijgt kracht naar kruis. Gelijk er een „onwettelijk strijden” is, zoo is er ook een „onwettelijk lijden” dat niet gekroond wordt en de ware blijdschap niet kan hebben. Ook volhardt de ongeroepen martelaar zelden tot den einde toe. Zeventien eeuwen geleden, in de dagen van keizer Marcus Aurelius, had er in datzelfde Oosten, waarin ook in deze onze dagen het christenbloed niet gespaard wordt,

1) 2 Tim. III : 12.

eene woedende vervolging plaats. Toen gold het vooral Smyrna; de gemeente aan welke eenmaal van des Heeren wege geschreven was: Vrees geen der dingen, die gij lijden zult; zijt getrouw tot in den dood, en ik zal u geven de kroon des levens. Geen dreiging, geen foltering, geen wreede wijze van ter dood brengen werd gespaard. Velen werden ten brandstapel geleid, velen voor de wilde dieren geworpen. Toen zag men de lijdzaamheid der heiligen; maar ook de kleine kracht der willekeurige martelaarszucht werd gezien. Ongeroepen verscheen zekere Quintus uit Frygië, met een gevolg van slachtoffers zijner dweepzieke welsprekendheid, voor den rechterstoel des landvoogds en maakte zich als belijder van Jezus Christus bekend. Maar toen de landvoogd hem de verscheurende dieren toonde, zwoer hij bij den beschermgeest des keizers, en offerde het offer der heidenen! Geheel anders handelde de opziener, de „engel” der gemeente van Smyrna, de negentigjarige Polycarpus! Hij hoorde het geschreeuw van het volk, dat zijn dood begeerde, maar bleef daar hij was, afwachende wat de Heer over hem beschikken zou. Als de gemeente hem echter smeekte, naar een landhuis in de nabijheid der stad den wijk te nemen, liet hij zich daartoe bewegen. Had ook niet de Heiland gezegd: Zoo zij u in de eene stad vervolgen, vlied in de andere? Hij vertoefde er met weinige vrienden, en week niet van zijne gewoonte dag en nacht te bidden voor alle de gemeenten der geheele wereld. Ook hier verraden en nagespoord, begaf hij zich nog tijdig naar eene andere landhoeve. Eerst als ook deze aan zijne vijanden aangewezen was, versmaadde hij de gelegenheid om van het dak dezer woning in eene andere over te gaan, en zeide: De wil des Heeren

geschiede! Hij gaf zich over en verzocht slechts één enkel uur om te bidden. Hij bad twee uren; maar de getroffen heidenen lieten hem begaan. Polycarpus werd naar de stad gevoerd; hij verscheen voor den landvoogd. „Vloek Christus,” sprak deze, „en ik spreek u vrij!” Maar het antwoord was: „Zesentachtig jaren heb ik hem gediend, en hij heeft mij niet dan goed gedaan; hoe zou ik hem, mijn Heer en Heiland, kunnen vloeken!” Woedend schreeuwde de heidensche menigte: „Deze is de leeraar der goddeloosheid, de vader der christenen, de vijand onzer goden, die zoovelen geleerd heeft de goden noch te aanbidden noch hun te offeren;” en geen deernis met zijne grijze haren kon Polycarpus voor den brandstapel behoeden. Hij beklom dien moedig en vrij, en als hij zou worden aangestoken, sprak hij aldus: „Heere, almachtige God! Vader uws geliefden Zoons Jezus Christus! door wien wij uwe kennis ontvangen hebben; God der engelen, en der gansche schepping, des geheelen menschelijken geslachts, der rechtvaardigen, die voor uw aangezicht leven! Ik loof u, dat gij mij dezen dag en deze ure hebt waardig geacht, om opgenomen te worden onder het getal uwer getuigen en deel te nemen aan den kelk van uwen Gezalfde!” Het vuur ging aan, de vlammen stegen op, zij deden haar vreeselijk werk. Polycarpus ging heen van het aangezicht zijner beulen, verblijd zijnde; hij ging naar dien Heer, die hem zesentachtig jaren niets dan goed gedaan had, en eeuwig goed zou doen. Deze liefde, deze dankbaarheid, deze getrouwheid tot in den dood, deze nederigheid en deze zachtmoedigheid, dit geloof en deze blijdschap onder 't lijden om Jezus wil, zegge en leere elk onzer wat hij tot zijne verootmoediging, wat hij tot zijne bemoediging behoeft.

## XXXIX.

## JEZUS DE GOEDE HERDER.

(Joh. X.)

Ik ben de goede Herder, spreekt de Heer. Dat heeft hij naar waarheid gezegd. Jezus is de goede Herder, omdat hij alvermogend en in staat is alle de behoeften zijner schapen te vervullen.

De dief, zegt hij, de dief komt niet dan opdat hij stele en slachte, MAAR IK BEN GEKOMEN OPDAT ZIJ HET LEVEN HEBBEN EN OVERVLOED HEBBEN (vs. 10).

Het leven. Waar zonde en ijdelheid herders zijn, daar worden de schapen, hetzij langs den kortsten weg hetzij langs liefelijke omwegen, een zeker verderf, een onvermijdbaren dood tegemoet gevoerd; daar geraken zij op doolwegen, waar de wolf hen verscheurt. Het leven van den mensch, die niet weet wat het zegt voor zijnen God te leven, is het ware leven niet. Het is een verbloemd sterven; het is een inwendig dood zijn; een wegwijzen zonder ware levensvreugd; een zelfmoord door de werking van een bedwelmend gif, van het treurigst zelfbedrog; een wandelen op de paden, die afhellen naar den eeuwigen dood. En wie weet er wat het zegt voor zijnen God te leven; wie wil, wie kan, wie doet het, dan die door Jezus zijnen God heeft leren kennen, die door hem met zijnen God verzoend, door hem tot zijnen God gebracht is, wedergebracht als een verloren schaap, als een verloren zoon. Dit is het leven dat wij God kennen, dien wij niet kennen dan door Jezus Christus, dien hij gezonden heeft <sup>1)</sup>, die gekomen is opdat hij ons dit,

1) Zie Joh. XVII : 3.



opdat hij ons het ware leven der ziel, het zalige, het eeuwige mocht mededeelen. Ja, het eeuwige, want het ware leven is eeuwig, en slechts het eeuwige leven is het ware. Ik geve, zegt de goede Herder uitdrukkelijk: Ik geve hun het eeuwige leven (vs. 28). Welgelukzalig dan die een schaap zijner kudde geworden is. Zonde en duivel mogen zijn dood reeds beraamd, ja hem reeds half verworgd hebben, de goede Herder heeft hem, om eeuwig te leven, uit deze sterke, deze bloeddorstige klauwen verlost. Zijn goddelijke kracht geeft den zijnen het leven en hetgeen de heilige apostel noemt: „alles wat tot het leven behoort” 1): overvloed.

Ach de verraders onzer ziel, aan wie ons vleesch van nature genegen is ons over te geven, brengen ons niet dan op dorre weiden, waar geen of waar voor ons het rechte voedsel niet wast. Zij geven ons „af te weiden” wat door onze voorgangers op deze doolpaden „met voeten vertreden is,” en te „drinken” wat door onze medegenooten „met voeten vermodderd is.” Maar zooras wij den goeden Herder volgen, dien de Heere God over de zijnen verwekt heeft, en hij ons weidt en tot een Herder is; of wij schoon altijd tevoren hem verdacht hadden, dat hij slechts eene schrale weide had aan te bieden, wij zien ons dadelijk omringd van een schoonen, uitlokkenden, en nooit verminderenden overvloed. Uit zijne volheid, zegt zijn apostel, hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade 2).

En zoo is het; de eene weldaad van Jezus Christus voert tot de andere op. Van hem komt vrede, ruste, vertroosting, blijdschap, kennis, gewisse zekerheid. Van hem komt

1) 2 Petr. 1 : 3.

2) Joh. 1 : 16.

moed, kracht, geduld, overwinning der wereld, voorsmaak van gelukzaligheid, uitzicht op heerlijkheid, genot der gemeenschap Gods. De bekommelingen en verontrusting over vele dingen neemt onder zijn herdersstaf een einde; de ijdele vermoeiing des geestes houdt op; geen wezenlijke teleurstellingen meer. Voor ijdelheden heeft Christus schatten in plaats gesteld. O ja, hij heeft verloocheningen geëischt, maar van niets anders dan van hetgeen geen waarde had, geen duurzaamheid hebben kon, schadelijk was voor de ziele. Wat is een hand vol vermoeiende wereldvreugd bij den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat? Wat zijn alle goederen der aarde, bij den onontroofbaren schat des harten? Wat bij de liefde Gods, van welke niets ons scheiden zal? Verschoon, verschoon hem van uw medelijden, arme wereldling, die den christen beklagt! Hij is gelukkig, maar gij zijt arm; hij leeft, maar gij zijt dood... Uwe ziel verhongert en verkwijnt temidden van spijzen, die voor haar geen voedsel zijn... Maar hij heeft leven en overvloed. Geve God het u nog eenmaal te gevoelen op uwen hoogen berg, als uit het diepe dal het loflied oprijst: De Heer is mijn herder; mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden. Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren. Hij verkwikt mijne ziel; hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid om zijns naams wil <sup>1)</sup>.

Jezus is de goede Herder, omdat dezen Herder voor zijne schapen niets te kostelijk, niets te moeielijk is, geen offer te zwaar valt. De goede Herder stelt zijn

1) Ps. XXIII.

leven voor de schapen: dit heeft Jezus gezegd; dit heeft Jezus gedaan; dit gaat hij voort te doen.

Hij heeft zijn leven voor de schapen gesteld; in een gansch bijzonderen, in den nadrukkelijksten zin.

Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijnen weg; doch de Heer heeft ons aller ongerechtigheid op hem doen aanloopen. Als dezelve geëischt werd, toen werd hij verdrukt; doch hij deed zijnen mond niet open; als een lam werd hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzoo deed hij zijnen mond niet open <sup>1)</sup>).

Hij gaat nog voort zijn leven voor de schapen te stellen. De barmhartige Hoogepriester, die, na de volbrenging van de offerande zijns zelfs, met het bloed des eeuwigen Testaments tot het binnenste heiligdom is doorgegaan: ziedaar de „groote Herder der schapen” <sup>2)</sup>), die hun ook nog uit de hemelen toeroept: Ik ben de goede Herder; de goede Herder stelt zijn leven voor de schapen. Ja, nog leeft hij voor hen; nog staat hij hen vóór tot elken prijs, nog stelt hij zijn leven te pande voor het hunne. De christen, die door een oprecht geloove des gewis en zeker is dat zijn Heiland voor hem, verwerpelijk zondaar, toen hij nog een vijand was, aan het kruis der verzoening is gestorven, kan even gewis en zeker zijn dat die Heiland, nu, daar hij hem een vriend geworden is, zich met onverkoelde liefde geheel aan hem blijft toewijden en in al zijne nooden voor hem tusschentreedt. Indien wij vijanden zijnde met God verzoend zijn

1) Jesaja LIII.

2) Hebr. XIII : 20.

door den dood zijns Zoons; veel meer zullen wij verzoend zijnde behouden worden door zijn leven <sup>1)</sup>. Die Christus, die voor ons gestorven is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die is 't ook, die voor ons bidt <sup>2)</sup>; die ook volkomen kan zalig maken allen, die door hem tot God gaan, alzoo hij altijd leeft om voor hen te bidden <sup>3)</sup>. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? Al is het ook, gelijk geschreven is: Om u wentwil worden wij den ganschen dag gedood; wij zijn geacht als schapen der slachtinge: in deze allen zijn wij meer dan overwinnaars, door hem, die ons heeft liefgehad <sup>4)</sup>.

Jezus is de goede Herder, omdat deze herder op zijne schapen de innigste betrekking gevoelt. De schapen, die hij weidt, zijn hem eigen.

Van een huurling, een bezoldigd schapenhoeder, wien de schapen niet eigen zijn, is te verwachten dat hij, den wolf ziende komen, de schapen verlaat, op de vlucht slaat en den boozen vijand zijnen bloeddorstigen rol laat uitspelen. De huurling vliedt, vermits hij een huurling is, en heeft geen zorg voor de schapen (vs. 13). Maar de herder, wien zijn kudde dierbaar is als zijn kostbaar eigendom, hoe zou hij niet voor haar zorgen en waken. Hoort herder David! Ik weidde de kudde mijns vaders, en daar kwam een leeuw, en een beer, en nam een schaap van de kudde

1) Rom. V.    2) Rom. VIII.    3) Hebr. VII : 25.    4) Rom. VIII.

weg; en ik ging uit hem na, en ik sloeg hem, en redde het uit zijnen mond; toen hij tegen mij opstond, zoo vatte ik hem bij zijnen baard, en sloeg, en doodde hem. Ik heb zoo den leeuw als den beer geslagen <sup>1)</sup>).

Indien herder David alzo waakte voor de kudde zijns vaders, wat moet Herder Christus, Davids Zoon en Heer, niet doen voor zijne eigene kudde, die ook de kudde diens Vaders is, met wien hij één is? Met welk een oog, met welk een hart moet hij niet wacht houden over schaaap voor schaaap, lam voor lam tot zoo dieren prijs gekocht! Hoe kostelijk moet in zijne oogen hun bloed niet wezen! Gewis, hij zal ze verdedigen tegen den wolf, die komt om ze te grijpen en te verstrooien, tegen den leeuw, die brullende omgaat zoekende wien te verslinden; niet, o neen! omdat deze schapen en deze lammeren in zichzelf zoo groote waarde hebben, maar omdat zij stuk voor stuk zijne schapen en zijne lammeren zijn. Hoort zijne woorden: Mijne schapen hooren mijne stem, en zij volgen mij; en ik geef hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal ze uit mijne hand rukken (vs. 27, 28).

O groote troost, die al de rust, al de kracht, al den moed, al de onwankelbare verzekerdheid des geloovigen christens uitmaakt! Hij is den Heere eigen. Hij is zijn duur gekocht eigendom. „Wat is uw eenige troost beiden in 't leven en in 't sterven? Dat ik met lijf en ziele, beiden in 't leven en in 't sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met

1) 1 Sam XVII.

zijn dierbaar bloed voor alle mijne zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft, en alzoo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelschen Vaders geen haar van mijnen hoofde vallen kan, ja ook dat mij alle ding tot mijne zaligheid dienen moet."

Geloovige christenen wapenen zich met deze overtuiging tegen de aanvallen van den booze, die uit hunne gedurige struikelingen aanleiding neemt om hen tot moedeloosheid te doen vervallen en hen met vrees en verschrikking te vervullen. Zij weten dat zij schapen zijn, nog altijd dwaalzieke schapen, die nog elken dag evenzeer noodig hebben de stem des Herders te vernemen, en die hem nog altijd niet volgen met dat volmaakt vertrouwen, die volmaakte liefde, die volkomene gehoorzaamheid, die zij hem schuldig zijn. Maar ook dit weten zij, dat hunne veiligheid en hun behoud niet daarin gelegen is, dat zij de beste schapen zijn, maar daarin dat hij, wien zij toebehooren, de goede Herder is, die bij hen blijft, die hun bijblijft, die hen omringt, die hen nimmer verlaten zal; wiens stem zij altijd opnieuw zullen hooren, wiens staf zij telkens opnieuw zullen zien. Daarom vreezen zij niet, al hebben zij gedurige afdelingen en blijvende zwakheid te betreuren; daarom sidderen zij niet, al kennen zij de kracht der verzoeking, waarmede de wereld hen omringt; zij zijn den goeden Herder eigen; die hem eigen is, heeft de belofte van door hem bewaard en beschermd te worden; niets kan hem deren. Al ging ik ook door een dal der schaduw des doods, ik zoude geen kwaad vreezen; want gij zijt met mij; uw stok en uw staf, die vertroosten mij <sup>1)</sup>.

1) Ps. XXIII.

Jezus is de Goede Herder, want zijne alwetendheid kent de bijzondere behoefte van elk zijner schapen. O hoeveel heeft het in, als hij zegt: Ik ken de mijnen (vs. 14)! Bij name heeft hij ze geroepen en uitgeleid. Éen voor één heeft hij ze lief. Gelijk zij hem als zijn eigen schapen allen even dierbaar zijn, gelijk hij ze allen met eene zelfde getrouwheid bewaakt en beschermt, zoo onderscheidt hij weder elks bijzonder gestel en krachten, en richt den gang zijns werks daarnaar in. Hij zal het zogende ooi niet éenen dag afdrijven; het pas geworpen lam niet nopen; het geschorene niet aan den scherpen wind blootstellen. Gelijk de profeet zegt: Hij zal de lammerkens in zijne armen vergaderen, de zogenden zal hij zachtkens leiden <sup>1)</sup>.

Troostrijke gedachte voor elken en een iegelijken gelovige: „Mijn Heiland kent mij; hij onderscheidt mij niet alleen van die wereld, van welke hij mij heeft afgezonderd, maar ook onderkent hij mij nog in het midden zijner gemeente. Alle mijne zwakheden kent hij; al mijne omstandigheden, al mijne behoeften, geheel mijn hart. Wat mij noodig, wat mij nuttig is weet hij: welke versterkingen, welke verkwikkingen, welke beproevingen ik, juist ik, behoef, en wat ik dragen kan. Boven hetgeen ik vermag zal hij mij voorzeker niet verzoeken.” Zoo is het: alle de schapen hebben maar éenen zelfden Herder; maar die Herder vermenigvuldigt zich voor de schapen. Zoovele schapen als er zijn, zooveel maal is hij de goede Herder. Met een zelfde liefde omvat hij de geheele kudde, maar de leidingen dezer liefde wijzigt hij, en de gaven dezer

1) Jez. XL : 11.

liefde deelt hij uit „naar dat elk van noode heeft." Dezen schenkt hij kracht tegen de verleidingen der jonkheid en der weelde; genen moed onder de beproevingen des ouderdoms en van een moeielijk lot; dezen troost hij bij den doorn, dien hij omdraagt in zijn vleesch; genen bemoedigt hij bij den zwaren strijd, dien hij te strijden heeft inwendig.

Heeft niet een iegelijk volgeling van den Heer zijn eigen strijd, zijn eigen leed, zijne eigene zwakheid, zijn eigen doorn? Mijn weg is niet als die van mijnen broeder. Zijn kruis is niet als het mijne. Maar ook mijn weg moet de zijne niet zijn, zijn kruis het mijne niet wezen. Die elk onzer kent, heeft elk onzer zijn weg bereid, zijn kruis afgewogen, en hij geeft kracht naar kruis. Er is geen twijfel aan of het is goed zooals hij het maakt. In den hemel zullen wij het inzien. Daar zal aan het Lam, dat geslacht is, een gemeenschappelijke lofzang worden toegezongen, die als een eenparige stemme veler wateren ruischen zal; maar den goeden Herder zal elk zijn bijzonder loflied hebben toe te zingen, vermeldende de wegen, waarop hij door hem is geleid, het kruis, dat hem door hem is opgelegd, de tranen, die hij hem heeft doen weenen, en de verkwikkingen, die hij hem niet onthouden heeft. En wij weten, wij weten elk op onzen weg, dat wij niet anders doen dan voor dat lied de stof verzamelen, zoowel in valleien der doodsschaduw en als aan stille wateren der rust. Dit sterke ons hart, ook op de moeielijkste wegen, ook bij vooruitzichten, die donker zijn! Dit beware ons voor murmureeren en tegenspreken! Dit dringe ons om met elke beschikking zijner hand winst te doen voor onze ziele! Zoolang wij onszelven niet geheel kennen, niet kennen gelijk wij gekend zijn, weten wij niet wat ons heilzaamst is; maar hoe meer wij onszelven leeren kennen op



de wegen, waarin hij ons leidt, hoe meer wij ook den goeden Herder zullen leeren kennen, hoe meer wij met aanbidding des harten zullen uitroepen: Gij slechts kunt de Goede Herder zijn; want gij zijt de Alwetende, de Wijze!

---

 XL.

## HET WOORD VLEESCH GEWORDEN.

(Luk. II : 1—7. Joh. I : 1—14.)

Tusschen den schijn en het wezen eener gebeurtenis was wel nooit het verschil of aanmerkelijker of merkwaardiger dan bij die, welke wij vinden opgeteekend in den aanvang van het tweede hoofdstuk van het Evangelie naar de beschrijving van Lukas. In de eerste zeven verzen schijnt niemand grooter dan die keizer Augustus, die een bevel kon uitvaardigen „dat de geheele wereld beschreven zoude worden,” niemand geringer dan het kind, in de herberg afgewezen, in een stal ter wereld gebracht, nedergelegd in de kribbe. Lees twee regels verder: de hemelen ontsluiten, Gods engelen dalen, en dat kind wordt met namen genoemd, die aan aarde en hemel het teeken geven tot verblijding, tot lofgevang, tot aanbidding... Waar is thans de troon van Augustus? Waar is thans die wereld aan welke hij bevelen gaf? Die troon is verzonken; die wereld is uiteengespat. Maar een wereld oneindig grooter dan deze schaart zich om een troon oneindig heerlijker dan den zijnen, en op dezen zit in eeuwigheid, op dezen zit „altijd vermeerderaar des rijks” — het kindeken onder zijne heerschappij geboren en nooit door hem gekend, het „kindeken in doeken gewonden en nedergelegd in de kribbe.”

Tot op de geboorte van dit kindeken is de geschiedenis der menschheid de geschiedenis geweest van een hier be-

schaafder daar barbaarscher heidendom, omtastende naar eenen God, die zich in zijne schepping overal kond gaf, maar van wien het zich, op wegen van zonde, altijd verder verwijderde; de waarheid veranderende in leugen; de waarheid in ongerechtigheid ten onder houdende; overgegeven in een verkeerden zin<sup>1)</sup>. En midden door deze slingert zich, dun maar onverbreekelijk, de gouden draad der geschiedenis van een geslacht, van een volk, door den God des hemels op bijzondere wijze onderricht en verlicht, en daarin boven allen bevoorrecht dat hij het zijne openbaringen heeft toebetrouwd<sup>2)</sup>; de geschiedenis van het volk der aanneming tot kinderen, der godsverschijningen en der verbonden, de geschiedenis van het volk der wetgeving, van den tabernakeldienst, en der beloftenissen<sup>3)</sup>. Uit dit volk is het kindeken, in doeken gewonden en liggende in de kribbe. Maar de geschiedenis van dit kindeken wendt de geschiedenis van dit zijn volk, wendt de geschiedenis aller volken, maakt van de geschiedenis der menschheid een nieuw geheel. Wat dit kindeken hun zijn zal, of zij het zullen aannemen of verwerpen, gehoorzaam of ongehoorzaam zijn, daarvan hangt sinds dit oogenblik het lot aller volkeren af. Ontwikkeling, beschaving, verlichting, geluk en, in het ongeluk, een onuitputtelijke bron van vertroosting, het is voortaan voor hen allen, maar het is niet dan door hem. Dit kind is een nieuw beginsel in aller geschiedenis; het verandert aller zeden, aller gelaat. Van zijne geboorte begint de menschheid, de oude eeuwen vergeten, de jaren en tijden van een nieuw, een beter leven te tellen. Hare geschiedenis is voortaan geene andere dan

---

1) Zie Rom. I.

2) Rom. III : 1. 2.

3) Rom IX : 4.

die der uitbreiding zijner geestelijke heerschappij, waaraan alles dienstbaar is, en hare schoonste verwachting — want nu heeft zij schoone verwachtingen — is de voltooiing van zijn geestelijk rijk.

Maar wie is dan toch dit kindeken in doeken gevonden, welks komst in de wereld de grootste aller omwendingen en een reeks van omwendingen teweegbrengt; omwending in de ongewijde wereld van Augustus, omwending in de gewijde wereld van Israel, omwending op omwending in de groote wereld der volkeren tot op dezen dag?... Een engel des hemels noemt hem straks een Heiland, een Gezalfde! Maar wie is die Heiland, die gezalfde uit den huize Davids, die, meer dan David, meer dan Salomo, zulke dingen zal vermogen in de geheele wereld, op de gansche menschelijke maatschappij? Wie is die mensch, die het bovenmenschelijke doet? Die door de macht van het hem overlevend woord en van zijnen voortlevenden geest de tijden verandert, de menschen en de dingen herschept; een nieuwen gedachtenkring, een nieuwen werkkring, een nieuwen levenskring voor de volkeren opent, ja de wereld als van een zuiverder luchtkring omgeeft? Dit vermocht geen Salomo, dit vermocht geen David; geen Mozes vermocht het, in welke mate ook van den geest des Heeren vervuld. Maar eene mate van gods-kracht, als tot zulk een werk, op zulk eene schaal, vereischt wordt, kan zij wel bevat worden in den boezem van een sterveling, kan zij wel uitgaan van zijn voorbijgaanden geest? De gedaante der wereld voor een tijd te veranderen is aan Alexanders, is aan Cesars zwaard gelukt. Spreken nadat zij gestorven zijn is de vrijdom van groote geesten. Niet slechts David, niet slechts Salomo, niet slechts Mozes vermochten het; ook Homerus, ook Plato, ook Confucius

doen het in hunne mate tot op dezen dag. Mohammed, het geweld des zwaards aan de macht des woords parende, heeft bij vele volkeren voor lange tijden de zeden niet, maar den godsdienst veranderd. Maar èn den godsdienst èn de zeden èn de harten te veranderen, zonder geweld, door de macht des woords alleen; maar met zijn woord zijn geest te laten dóordringen tot de geesten van allerlei taal en tong, te laten voortwerken door alle tijden, en zonder dat een enkel gebied, waarin de geesten zich bewegen, onaangeroerd of onveranderd blijft; maar acht t i e n eeuwen nadat hij gestorven is, door zijn Woord en Geest, in elke duisternis licht, in elke verwarring orde, in elke verwoesting herstelling te brengen, uit elke slavernij tot vrijheid te roepen, en uit elken dood tot een leven, dat niet meer sterft, maar zich uitbreidt, maar zich mededeelt, maar zich verdubbelt: ziedaar werkingen, die niet menschelijk, die goddelijk zijn, en die hem, van wien zij uitgaan, indien hij niet de godheid zelve is, als den afgod van het menschelijk geslacht moeten doen aanbidden!

Van deze onmetelijke dingen, die ook door het ongehoof niet geloochend kunnen worden, heeft het christelijk schriftgeloof den sleutel. Naast het geschiedverhaal van Lukas, door zijn eenvoud zoo aandoenlijk, legt het de eerste bladzijde van een ander evangelie, en herhaalt bij de kribbe van het kindeken in doeken gewonden het getuigenis van Johannes. Dat getuigenis voert ons op in hooger kring dan de „geheele wereld,” dan den tijdkring van Octavianus Augustus. In de stilte der eeuwigheid, eer de bergen geboren waren, eer hij de aarde en de wereld had voortgebracht, voert het ons in de tegenwoordigheid Gods. De taal van dezen godsgetuige blijft menschelijk en niet in staat goddelijke verborgenhe-

den met woorden te evenaren ; maar, door den Geest Gods gesterkt, verstout hij zich en toont ons den eenigen God, in zijne eenheid niet eenzaam, en ook vóór de schepping niet zonder voorwerp van eeuwige liefde en welgevallen. Hij toont ons den eeuwigen Geest, den inhoud zijns eeuwigen Wezens als voor zichzelf uitende en herhalende in een eeuwig Woord, hetwelk ook naar buiten de zelfstandige Openbaarder zijns eeuwigen Wezens wordt. Hij getuigt van dat eeuwig Woord als niet slechts bij God, maar God. Hij toont ons de wereld, als door dit eeuwig Woord geschapen ; de menschheid, als door dit eeuwig Woord verlicht en bezielde ; hij toont ons dit eeuwig Woord, als den gemeenen oorsprong van alle gedeeltelijke godsopenbaringen in den loop aller tijden ; hij verkondigt ons de voltooiing aller godsopenbaringen in de menschwording van dit eeuwig Woord... Ongeloovige wereld ! wij raaskallen niet ; wij reiken u toe den ons van God gegeven sleutel van de wondermacht van het kindeken in Augustus tijd geboren, geweigerd in de herberg, gebaard in den stal, in doeken gewonden en nedergelegd in de kribbe ! Het heeft de tijden veranderd ; het heeft het menschdom herschapen ; schoon onwillig, zijt gij zelf eensdeels onder zijnen invloed en macht... Geef, geef gij ons, zoo gij kunt, eene oplossing van dit wereldraadsel, waarvan de werking vast voortgaat, terwijl wij gelooven en gij tegenspreekt ! Wat ons betreft, wij hebben deze :

In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God ;

Dit was in den beginne bij God.

Alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt, en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is.

In hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen.

En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen.

Hij was in de wereld, en de wereld is door hem gemaakt, en de wereld heeft hem niet gekend.

Hij is gekomen tot het zijne, en de zijnen hebben hem niet aangenomen. Maar zoovelen hem aangenomen hebben, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk, die in zijn naam gelooven, welke niet uit den vleesche, noch uit den wille des vleesches, noch uit den wille des mans, maar uit God geboren zijn.

En het WOORD IS VLEESCH GEWORDEN, en heeft onder ons gewoond, vol van genade en waarheid, en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eeniggeborenen des Vaders 1).

Gewis de wetenschap dat het kindeken in doeken gewonden en liggende in de kribbe niet minder is dan het VLEESCHGEWORDEN WOORD, dan de Eeniggeboren Zoon des Vaders, verklaart alleen, maar genoegzaam, het oneindige van den zedelijken en geestelijken invloed, die in alle richtingen en tot op dezen dag door dit kindeken op de wereld geoefend is. Maar wat verklaart, op zijne beurt, deze vleeschwording van het eeuwig Woord, deze menschwording van den eengeboren Zoon des Vaders? Indien de godsopenbaringen voor het volk der openbaringen tot een hooger, ja tot het hoogste

1) Joh. I : 1 en verv.

standpunt van vastheid en helderheid moesten worden opgevoerd; indien de wereld van Augustus moest getrokken worden in den lichtkring van Israel; indien in de gansche heiden-, de gansche menschenwereld, haar tot heil, zulke omwendingen moesten plaatshebben als die wij gepoogd hebben in eenige trekken te schetsen: wat nood was het daartoe nog dat het WOORD VLEESCH WERD, dat de eengeboren Zoon des Vaders de menschelijke natuur aannam? Kon hij, door wien de wereld geschapen was, in wien het leven was, en dat leven, hetwelk is het licht der menschen, deze groote werkingen en bewegingen niet even goed bestuurd hebben van uit de hoogte der hemelen, van uit de heerlijkheid, die hij bij den Vader had, eer de wereld was? Om aan Israel bij te brengen het geestelijk verstand der goddelijke wet; om weg te nemen den laatsten sluier van elke hem reeds geopenbaarde waarheid; om te vestigen de aanbidding in geest en in waarheid van hem, die een geest is; om alle deze weldaden uit te breiden tot alle creaturen; om zijn woord te doen uitgaan tot alle de einden der aarde; om zich eene gemeente te vergaderen uit alle geslachten, talen, volken en natiën; om den zuurdeesem zijner groote beginselen elke mate meels en het geheele deeg te laten doortrekken; om het mosterdzaad zijns rijks te doen opwassen tot het meeste van de moeskruiden, tot een boom, in welks takken de vogelen des hemels komen en nestelen — was het immers voldoende, dat hij, zonder op aarde te dalen, zonder mensch te worden, zijne goddelijke orakelen legde op de lippen, dat hij zijnen goddelijken geest liet uitgaan tot de geesten van twaalf apostelen, zeventig discipelen, honderdtwintig

personen, drieduizend zielen, in altijd zich uitbreidenden kring, totdat de aarde vervuld zou zijn van zijne kennis, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken? Ziedaar eene vraag, welke nauwelijks in ernst kan gedaan worden, waar het doel en de beteekenis van de vleeschwording des Woords met het harte verstaan is, maar waarvan de beantwoording al de troost en blijdschap zijner gemeente uitmaakt. Immers deze weet het: niet daarom slechts is het Woord VLEESCH geworden, opdat de menschen van een zeker volk en van een bepaalden tijd goddelijke waarheden met goddelijk gezag zouden hooren voortbrengen door een menschelijken mond; niet maar om hetgeen op deze wijze aan twaalf vertrouwden in de ooren gezegd werd, daarna te doen prediken op de daken; niet maar om klaarder begrippen, zuiverder voorstellingen, nieuwe denkbeelden omtrent God en goddelijke dingen bij Israel te doen postvatten en in de wereld te verbreiden; niet maar om een verbasterd Jodendom en een dwalend Heidendom in te prenten en te doen inprenten de rechte kennis van God, de ware wijze om hem te dienen, de beste wijze om van hem en tot hem te spreken! Waarlijk, het is niet door eene school te stichten dat de menschgeworden Zoon van God zich eene kerk gesticht heeft op aarde. Op de daad zelve zijner menschwording is zijne kerk gegrond; aan deze hecht zich hare gansche belijdenis, en uit deze ontspringen, als uit goddelijke bron, alle de krachten van kennis en geloof en liefde en hope en heiligheid, die in haar, die door haar de herscheppende krachten der menschheid zijn. Het Woord is vleesch geworden. Op dit goddelijk wonder rusten alle de wonderen, die het christendom op zijn tocht door de wereld voorgeaan en volgen. Maar zij rusten er op, omdat het is



een wonder van liefde, en van alle liefdedonderen het grootste.

De liefde, waaraan een dwalend mensdom beide in Israel en bij de volkeren behoefte had, was niet maar eene zoodanige, die een helder licht zou willen ontsteken in de duisternis zijner onkunde.

Voorwaar het is iets anders en ergers dan een misverstand of een reeks van misverstanden, waardoor de mensch van zijnen God verwijderd, tot ware deugd onbekwaam, en voor wezenlijk geluk onvatbaar is. Het is een reeks van ondankbaarheden, een reeks van overtredingen, eene aaneenschakeling van misdrijven uit eene gemeene oorzaak: zijne zedelijke verdorvenheid. Het is eene onberekenbare zondenschuld, die hem verwerpelijk maakt in de oogen van zijnen Schepper. Het is eene overmachtige zondemacht, die hem dringt de schuld nog dagelijks grooter te maken. Het is het bedenken zijns vleesches, dat vijandschap is tegen zijnen God <sup>1)</sup>; het is de vrees des doods, waarmede hij door al zijn leven der dienstbaarheid onderworpen is <sup>2)</sup>. En wat hij in dezen zijnen toestand noodig heeft, is eene liefde, die deze ontzettende klove dempen, die deze groote ellende wegnemen wil; eene liefde, die de schuld zijner zonde verzoent; eene liefde, die de macht der zonde verbreekt, en hem alzoo teruggeeft aan zijnen God, teruggeeft aan zichzelf, en even daardoor aan zijn geluk. Welnu, deze liefde is gevonden, deze liefde is op aarde gedaald; „alzo lief heeft God de wereld gehad.” Deze liefde is de grond, en hare erkenning de sleutel van dat goddelijk raadsel: DE VLEESCHWORDING VAN HET EEUWIG WOORD, DE MENSCH-

1) Rom. VIII : 7.

2) Hebr. II : 15.

WORDING VAN DEN EENGEBOREN ZOON. Ja, het WOORD is VLEESCH, de Zone Gods is mensch geworden; de eeuwige godsnaatuur heeft zich met de menschelijke natuur vereenigd onder het hart eener vrouw; want noodig was het dat deze Zone Gods, als een waar mensch uit de menschen, met de menschen het leven der menschheid leven, voor de menschen den dood, die de bezolding der zonde is, zonder zonde smaken en, uit de dooden opstaande, zijn goddelijk leven uitstorten zou in harten, welke nu geen vrees des doods meer gesloten houdt, en in welke de kracht der zonde is gebroken door de kracht der dankbaarheid voor eene liefde, voor welke niets van dit alles te veel was. Dat is de beteekenis van dien naam Zaligmaker, Behouder, door den Zone Gods in het vleesch gedragen en waar gemaakt. Om deze oorzaak roepen de engelen, bij zijn intrede in de menschheid, het welbehagen Gods in menschen over de aarde uit. Ja, opdat de hemelen op aarde zouden kunnen dalen met zulk eene zangstof; opdat de aarde den hemel zoude kunnen bevolken en doen weergalmen van een lied als dit: Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit alle geslachten, volken, talen en natiën; opdat, op eene bezoedelde aarde, het woord zou kunnen gaan van mond tot mond: God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende, hunne zonden hun niet toerekenende; opdat deze Christus door zijnen dood teniet zoude doen dengen, die het geweld des doods had, dat is den duivel, en verlossen zoude allen, die met vreeze des doods door al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren; daarom is de Zone Gods ons vleesch en bloed deelachtig, daarom het

Woord VLEESCH geworden; daarom lag te Bethlehem in de kribbe dat aanbiddelijk kind, dat der wereld zooveel zoude leeren, zoo groote dingen toonen en, door alles voor haar te lijden, alles voor haar zoude doen.

---

## XLI.

### DE VERZOENING MET GOD.

God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende,  
hunne zonden hun niet toerekenende. 2 Cor. V : 19<sup>a</sup>.

De verzoening der wereld met God! Onder alle de werken Gods is er geen grooter, geen liefderijker, geen voor den zondigen sterveling belangrijker dan dit. Wat is de schepping bij de verzoening?

God heeft door Christus tot de wereld gesproken. Gelijk voortijds, veelmalen, en op velerlei wijze door de profeten, zoo in de laatste dagen, in de volheid der tijden, door dezen zijn Zoon <sup>1)</sup>. Niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft hem verklaard. <sup>2)</sup> Dit zegt veel; maar hoeveel meer zegt het nog: God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende!

De mededeeling van wat de Christus Gods geleerd, de herinnering van al wat hij op aarde gedaan heeft, is een zegen voor de menschheid; de voorstelling van den Eengeborenen des Vaders, zooals hij, vol van genade en waarheid, onder ons gewoond en in den aard-schen tabernakel zijne goddelijke heerlijkheid heeft geopenbaard <sup>3)</sup>, ontgloeit het koudst gemoed; maar slechts

---

1) Hebr. I : 1.

2) Joh. I : 18.

3) Zie Joh. I : 14.

het woord der verzoening is het evangelie, is de kracht Gods tot behoudenis, de kracht Gods tot herstelling.

Het is het woord der verzoening, hetwelk onder de Nieuwe Bedeeling door God zelven, als den grooten inhoud hunner prediking, in den mond zijner gezanten gelegd is <sup>1)</sup>. Dit woord maakt de Nieuwe Bedeeling. De apostolische bediening is de bediening der verzoening <sup>2)</sup>. Die de verzoening niet belijdt, belijdt het christendom niet. Die de verzoening niet gelooft is geen christen. Wij mogen er bijvoegen: die voor de wereld, die voor zichzelf de behoefte aan verzoening, aan verzoening met God niet erkent, kent de wereld, kent zichzelf niet, denkt niet na als een wijze, gevoelt niet als een mensch.

De verzoening met God is iets anders dan de verzoening der zonde. Deze heeft Christus teweeggebracht en is tot de verzoening met God het middel <sup>3)</sup>. De verzoening met God is eene andere voorstelling dan de verzoening van God. Deze laatste uitdrukking wordt in de Heilige Schrift niet gevonden, en niet dan oneigenlijk wordt zij gebezigd van hetgeen er tusschen den heiligen God en eene zondige wereld tot dezer behoudenis, door Jezus Christus, heeft plaats gehad. De verzoening van God, den beledigden God te verzoenen: ziedaar wat de schuldige mensch door allerlei middelen, met vrees en hoop, ten allen tijde, vergeefs gezocht heeft en zal zoe-

1) Zie het slot van het tekstvers boven dit opstel uitgeschreven.

2) Zie het voorgaande vers.

3) Verzoening, in den zin van schuldbedekking, zoals bijv. 1 Joh. II : 2 en verzoening, in den zin van bevrediging, zoals in de plaats, die wij hier behandelen, zijn twee verschillende denkbeelden, welke in de oorspronkelijke taal des Nieuwen Testaments door woorden van zeer verschillende klank en afleiding worden uitgedruk

ken; de verzoening met God, ziedaar wat hij niet zoekt, maar vindt, als zijne oogen opengaan voor de genade Gods in Christus, voor Gods grootst en liefderijkst werk door hem.

Een wereld, „die in het booze ligt,” een zondig mensch heeft, zonder het woord der verzoening, in den grond van het verdorven gemoed geen vrede met God. Hij moge er steeds in berusten en er zich dikwijls mede troosten dat God is, hij kan er zich geenszins in verblijden dat hij is zooals hij is, zooals hij zich aan zijn geweten, zooals hij zich in zijn woord openbaart. De zondige mensch heeft geen vrede met Gods eigenschappen. Zijne vlekkelooze heiligheid, zijne alwetendheid, zijne rechtvaardigheid, verwekken zijne zondige natuur tot vrees. Hij heeft geen vrede met zijne geboden. Zij zijn met alle zijne vleeschelijke neigingen in strijd; zij tergen zijne begeerlijkheden, krenken zijnen hoogmoed, bederven zijne genoegens; wrevelig, afkeerig, vijandig staat zijne zondige natuur tegen hen over. Hij heeft geen vrede met zijne wegen. Hij doorgrondt ze niet: dit vernedert hem; zij vallen hem moeielijk: dit verbittert hem; hij mort, hij klaagt, hij wantrouwt, hij twijfelt, hij beschuldigt, hij komt in verzet... Hoe zou hij vrede hebben met God, daar hij geen vrede hebben kan met zijn lot? Toch zoude hij willen dat God vrede had met hem, toch heeft hij behoefte tegen hope dit te hopen, blindelings het zich in te beelden. Toch zijn er oogenblikken, dat hij er alles voor zoude overhebben God te bevredigen. Maar welke werken, welke woorden, welke tranen, welke offers en welk boetgebaar kunnen den Allerhoogsten vrede doen hebben met gemoederen, die geen vrede hebben met hem?

Dit alles verandert als het woord der verzoening gehoord,

als het woord der verzoening verstaan, geloovig en dankbaar aangenomen is

Dit is het woord der verzoening: God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende; hunne zonden hun niet toerekenende.

Dit is het woord der verzoening: Laat u met God verzoenen! Want dien, die geen zonde gekend heeft, heeft God zonde voor u gemaakt, opdat gij zoudt worden rechtvaardigheid Gods in hem <sup>1)</sup>.

Dit is het woord der verzoening: Gij hebt allen gezondigd en derft de heerlijkheid Gods, en wordt om niet gerechtvaardigd uit zijne genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is; welken God voorgesteld heeft tot eene verzoening <sup>2)</sup>, door het geloof in zijn bloed, opdat hij rechtvaardig zijn rechtvaardigende dengenen, die uit het geloof van Jezus is <sup>3)</sup>.

Dit is het woord der verzoening: Christus, als gij nog krachteloos waart, is te zijner tijd voor de goddeloozen gestorven. Nauwelijks zal iemand voor eenen rechtvaardige sterven; voor den goeden zal mogelijk iemand nog bestaan te sterven! Maar God bevestigt zijne liefde jegens u, dat Christus voor u gestorven is, als gij nog zondaars waart; hoeveel te meer zult gij, gerechtvaardigd zijnde door zijn bloed, door hem behouden worden van den toorn <sup>4)</sup>.

Kan het anders, of dit woord, waar het niet als een

1) 2 Cor. V : 20, 21.    2) Hier in den zin van schuldbedekking.

3) Rom. III : 23 en v.v.    4) Rom. V : 6 en v.v.

menschenwoord verworpen, in den wind geslagen, bestreden, in twijfel getrokken, maar, gelijk het waarlijk is, als Gods woord, ontvangen en vertrouwd wordt; kan het anders of dit woord der verzoening verzoent met God? Met Gods eigenschappen; want het lost de bange vrees voor zijne alwetendheid, voor zijne rechtvaardigheid, voor zijne vlekkelooze heiligheid in de aanbidding zijner genade op. Met zijne geboden: want het vervult de ziel met eene vreugde in God en met eene liefde voor God, voor welke geene geboden zwaar zijn. Met zijne wegen; want de weg des behouds is gevonden, de weg eener eeuwige gelukzaligheid is geopend, en bij het licht, dat van deze wegen straalt, wordt alles licht, zijn er geen duisternissen meer. Zoo iemand in Christus, d. i., zoo iemand waarlijk een christen is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan; ziet, het is al nieuw geworden. En alle deze dingen zijn uit Gode, die hem met zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus. Want God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende, hunne zonden hun niet toerekenende.

Aldus hebben wij gepoogd in een helder licht te stellen en zooveel mogelijk gevoelbaar te maken, wat wij verstaan door deze heilige, deze onschatbare zaak: de verzoening der wereld met God. Het is de bevrediging met God, van den voor God bevreesden, van God afkeerigen, onder God lijdenden mensch. Het is de overwinning van die schuwheid, dien opstand en dat beklag, welke, krachtens zijne zondige natuur, natuurlijk zijn aan zijn gemoed. Het is de opwekking van dat onbepaald vertrouwen, hetwelk tot ware liefde, vrijwillige gehoorzaam-

heid en blijmoedige lijdzaamheid onontbeerlijk is, en zonder hetwelk het onmogelijk is Gode te behagen <sup>1)</sup>. God, de door zijn schepsel zoozeer miskende God, God zelf is de bewerker van deze verzoening. Hij bewerkt ze door, temidden van miskenning en wantrouwen, al de miskende en mistrouwde bewijzen zijner liefde te overtreffen door een liefdebewijs, dat, waar het gezien wordt, minder dan eenig ander miskend of gewantrouwd worden kan. Hij geeft zijnen Zoon tot een verzoening voor de zonde der geheele wereld <sup>2)</sup>. Hij kondigt vergeving, uitdelging, vergetelheid aller schulden af om zijns bloeds wil. Hij wil en hij weet het: dit zal den bevreesden eenen moed doen grijpen, den wederspannigen vermurwen, den klager doen verstommen... dit eene liefde opwekken, die de vreeze buitensluit, de kracht der zonde breekt, en den wil des beweldadigden met den wil zijns weldoeners vereenigt.

Maar opdat de enkele mensch met God verzoend worde, is het niet genoeg dat God in Christus was de wereld met zichzelf verzoenende en dat die mensch dit wete. Het is noodig dat dit weten ook zijn geheele wezen doordringe en zijn wettigen invloed hebbe beiden op zijn gevoel en zijn wil. En zijn zondig hart verleidt hem, dit geheel of gedeeltelijk, voor altijd of zoolang mogelijk te verhinderen. De liefde Gods dringt, maar dwingt hem niet. Dit zou evenzeer met haren heiligen aard als met haar heilig oogmerk strijden. Kan ook een gedwongene verzoening een ware verzoening zijn? Om met God verzoend te wezen, moet de mensch zich met God laten verzoenen. Dit is het, wat Gods liefde hem door hare gezanten

1) Hebr. XI : 6<sup>a</sup>.

2) Zie I Joh. II : 2.



laat bidden <sup>1)</sup>, maar zich dikwijls ziet weigeren. Hij weigert het, die geloof weigert aan het evangelie der genade; wiens hoogmoed zich ergert aan een onmisbaren Christus en aan diens onvermijdelijk kruis, wiens zelfbedrog zich vleit van God niets te vreezen te hebben, of door eigene middelen zijnen toorn (indien hij toornen kan!) te kunnen ontwapenen. Hij weigert het, die, ofschoon het woord der verzoening niet bestrijdende, het nochtans geen ingang verleent in het heiligdom des harten, verontreinigd heiligdom (dit erkent hij), maar welks rust hij nog niet wil verstoord zien!

Dat hij, die weigert zich met God te laten verzoenen, bedenke wat hij doet, en tot wat prijs hij daarin volhardt. Hij wordt bevonden tegen God te strijden, in eene mate, waarin hij hem door niets anders bestreden heeft; hij zondigt, zooals niemand zondigen kan, tot wien het woord der verzoening niet gekomen is. Op het veld door het licht der hoogste liefde beschenen richt hij tropee op tropee voor zijne lichtzinnigheid, voor zijnen hoogmoed op. Maar hij zoude er de zondige kracht niet toe hebben, indien hij, om God in het Evangelie zijner genade te bestrijden, niet tegelijkertijd zichzelf bestreed; zichzelf, in de stem van zijn geweten, hetwelk wraak roept over zijn verharding; zichzelf, in de noodkreet dier zielsbehoefte, welke zich hare bevrediging door God voorgehouden, maar door hemzelve onthouden ziet; zichzelf, in dat innigst zelf, dat in spijt van alle zondige neigingen hetzelfde wil als God: de verzoening met hem. Slechts was Gode daarvoor niet te dierbaar het offer zijns Zoons; maar die mensch... hij heeft er zelfs het verachtelijke niet

---

1) 2 Cor. V : 20.

voor over. Nog eenmaal bedenke hij wat hij doet; bedenke wat hij, in dit doen volhardende, te verwachten heeft. Wij zullen niet pogen hem te ontroeren door het te schetsen. Wij dreigen niet... Wij bidden, alsof God door ons bade: Laat u met God verzoenen!

Doch dat ook de belijder van het woord der verzoening, de oprechte belijder, zich afvraage of hij zich duidelijk genoeg een verzoende met God betoont. De schuwe, slaafsche vrees is geweken; maar heeft het kinderlijk vertrouwen alzoo bij hem postgevat, doordringt het hem zoo geheel en al, dat hij er de gansche gerustheid, de gansche blijmoedigheid, de volle vrijmoedigheid van vertoont en geniet? In plaats van met zijn heilige eischen te twisten, heeft hij een vermaken in de wet Gods naar den inwendigen mensch, betuigt hij dat zijne geboden niet zwaar zijn; maar is nu ook de heiligmaking zijn onafgebroken werk? zijne volmaking eene taak, die hij nimmer uit het oog verliest? Laat hij zijn licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij zijne goede werken zien en zijnen Vader, die in de hemelen is, om zijnentwil verheerlijken? Hij heeft zijne algemeene en bijzondere grieven tegen Gods voorzienigheid opgegeven; maar openbaart hij zijnen vrede met God in dien bestendigen vrede met zijn lot, waardoor hij, ook in de duisterste wegen en onder de langdurigste beproevingen, zichzelf gelijk blijft en zijnen lippen het morren, het klagen, het vragen verbiedt? O, bij de ontfermingen diens Gods, die in Christus was de wereld met zichzelf verzoenende; bij de liefde van dien Christus, die geen zonde gekend heeft, maar ook voor hem tot zonde is gemaakt, opdat hij zoude worden rechtvaardigheid Gods in hem, moet hij

gebeden zijn dat hij zich in alle deze dingen oefene, opdat daarin zijn toenemen openbaar zij. Neen, hij houde zich niet tevreden met een oprecht beginsel, een kleinen aanvang, maar ontplooië meer en meer al de heiligheid, al de beminnelijkheid, al de kracht en al den vrede van het karakter eens verzoenden met God.

De verzoende met God is een vriend van God. Een vriend van God kan geen vriend der wereld zijn. Zoo wie een vriend der wereld zijn wil, die wordt een vijand van God gesteld. Hare aanlokselen moeten worden afgewezen; hare strikken ontweken; hare aanvallen op de wapenrusting Gods gekeerd; onder geen voorwendsel en tot geen prijs, vrede of bestand van haar aangenomen.

Een vriend van God moet een strijder zijn voor zijne eer. Voor de eer zijner heiligheid, de eer zijner liefde; voor de eer zijner heilige en liefderijke Wet; voor de eer van zijn liefderijk en heilig Evangelie; voor de eer van dien Christus, in wien God was de wereld met zichzelf verzoenende; voor de eer van het woord der verzoening, dat eerst in zijn hart, daarna ook in zijn mond gelegd is. Een vriend van God moet zich voor de eere zijns Gods den smaad eener lichtzinnige maatschappij gaarne getroosten, en zich des niet beroemen.

Een vriend van God moet een navolger Gods zijn. Navolger van dien God, die zijne zonden gehaat, maar zich over zijne ellende erbarmd heeft, moet ook hij de zonde haten maar de menschen liefhebben, zich over het leed, ja ook over het meest verdiende leed ontfermen, en het kwaad overwinnen door het goed. Door liefde moet hij elks vertrouwen wekken, elks miskennis beschaamen, en zelfs zijne vijanden tot vrienden maken. Aan zijn liefderijk hart moet niemand kunnen twifelen; ook zij niet,

die aan zijn heilig leven aanstoet nemen. En zoo het woord der verzoening in zijnen mond gelegd is, men moet, waar het van zijne lippen vloeit, dat liefderijk hart hooren kloppen....

Ach, indien aan dit alles bij de belijders van dat dierbare woord niet al te veel ontbrak, de invloed hunner goede belijdenis zou oneindig grooter zijn, de kracht des ongeloofs zou meer gebroken, de lichtzinnigheid meer tot nadenken gebracht, en de akker der wereld beter bereid worden voor de ontvangst van het goddelijk zaad. Elke met God verzoende bidde er om, sta er naar! Hij, die in Christus was de wereld met zichzelf verzoenende zal, ook hierdoor, zijn werk tot zijn vrucht brengen.

---

## XLII.

### WIST GIJ NIET DAT IK MOET ZIJN IN DE DINGEN MIJNS VADERS?

En zijne ouders reisden alle jaren naar Jeruzalem op het feest van pascha.

En toen hij twaalf jaren [oud] geworden was, en zij naar Jeruzalem opgegaan waren, naar de gewoonte des feestdags, en de dagen [aldaar] voleindigd hadden, bleef, toen zij wederkeerden, het kind Jezus te Jeruzalem: en Jozef en zijne moeder wisten het niet; maar, meenende dat hij in 't gezelschap op den weg was, gingen zij eene dagreize, en zochten hem onder de magen en onder de bekenden.

En als zij hem niet vonden keerden zij wederom naar Jeruzalem, hem zoekende.

En het geschiedde na drie dagen, dat zij hem vonden in den tempel, zittende in het midden der leeraren, hen hoorende en hen ondervragende.

En allen, die hem hoorden, ontzettekeden zich over zijn verstand en antwoorden.

En zij, hem ziende, werden verslagen; en zijne moeder

zeide tot hem: Kind! waarom hebt gij ons zoo gedaan? zie, uw vader en ik hebben u met angst gezocht.

En hij zeide tot hen: Wat [is het], dat gij mij gezocht hebt? wist gij niet, dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?

En zij verstonden het niet, dat hij tot hen sprak.

En hij ging met hen af, en kwam te Nazaret, en was hun onderdanig. En zijne moeder bewaarde alle deze dingen in haar harte.

Luk. II : 41—51.

Ten hoogste dierbaar was den godsdienstigen Israeliet het feest van Pascha. Die naam herinnerde hem het verschoonend voorbijgaan van Israels eerstgeborenen in den nacht, waarin de doodsengel alle eerstgeborenen in Egypte sloeg. En die nacht, die ontzaglijke nacht stond hem daarbij voor den geest in zijne oneindige beteekenis voor Israels redding, vrijheid, volksbestaan, toekomst. Toen had de sterke hand des Heeren zich getoond en zijn arm zich uitgestrekt. Hier was de aanvang van alle de uitkomsten, alle de verlossingen, alle de leidingen Gods. Het paaschlam, in dien nacht door en voor Israel geslacht, het paaschlam, waarvan het bloed aan de posten der deuren gestreken was geweest, het paaschlam, het eerste zoen- en dank- en spijsoffer, door een begenadigd volk geloovig gebracht en in de blijdste verwachting genoten, had van de genade Gods reeds alles gezegd en zijne trouw voor altijd verzegeld.

In de dagen, waarin ons de Evangeliën verplaatsen, werd het feest van Pascha met de grootste opgetogenheid en de algemeenste deelneming door de Joden gevierd. Als in het begin der maand Nisan, den schoonsten tijd des jaars, de aangename lentedagen, overal boden rondgingen om het aan te kondigen, geraakte geheel het land in beweging. In alle steden, alle dorpen, alle vlekken van Judéa, Galiléa en het Overjordaansche verzamelden zich de „gezel-

schappen" der feestgangers. Weldra kon men op elken grooten weg, die naar Jeruzalem geleidde, eene talrijke, bij elke plaats, die zij aandeed, met nieuwe menigten vermeerderde schaar ontmoeten, met het aangezicht naar de heilige stad. Van de mannen bleef niemand achter dan wien ouderdom, zwakte, lichaamsgebrek of tijdelijke onreinheid hiertoe noodzaakte. Maar ook der vrouwen was een groot getal, en menige knaap, die zijn twaalfde levensjaar nog niet bereikt had, en den langen feesttrein, die ook zijn vader in zich opnam, voorbij de ouderlijke woning trekken zag, stond te weenen omdat hij niet werd „medegenomen naar Jeruzalem!" Derwaarts, derwaarts haastten zich met klimmend feestgevoel de ten laatsten bijna onafzienbare optochten, waarin de vriend zijnen vriend, de broeder zijnen broeder zocht en vond; vrouwen bij vrouwen, grijsaards bij grijsaards, jongelingen bij huns gelijken zich aansloten, en de afzonderlijke gezelschappen zich tot de schoonste reien vereenigden of in de liefelijkste groepen uiteengingen. Derwaarts ging het over berg en dal, bij morgenrood en avondschemering. Alle zorg was achtergelaten, elke smart vergeten, geen vermoeienis werd geteld. De schoonste herinneringen werden opgehaald, de blijdste verwachtingen medegedeeld, de hartverheffendste psalmen gezongen; tot dat, bijna op hetzelfde oogenblik, het van alle kanten saamgevloeide volk van de bergen, die haar omringden, nederzag op de heilige stad, en in aller hart een zelfde jubel opkwam: „Onze voeten zijn staande in uwe poorten, o Jeruzalem!"

Wie zal ons een denkbeeld geven van hetgeen er moet zijn omgegaan in het hart van het heilig kind Jezus, toen hij „twaalf jaren oud geworden was," en voor de eerste maal zijne ouders op de jaarlijksche feestreize vergezelde;

toen hij in het midden van magen en bekenden en de geheele manlijke bevolking van Nazaret voor het eerst „Jeruzalem genaakte en de stad zag,” met den talrijken optocht der Galileërs, om haar straks van de schoone noorderzijde <sup>1)</sup> door de poort van Efraim in te treden? Dit weten wij, dat hij moeite gehad heeft om van haar te scheiden. Want reeds was de feestweek ten einde en de vreugde voorbij; reeds had zich de optocht der Galileërs herzameld, in orde gesteld, op weg begeven; reeds was men een dagreis van de heilige stad verwijderd en sloeg het avondleger op, en nog bleef het kind Jezus te Jeruzalem zonder Jozef, zonder Maria, alleen — neen! niet alleen, want, hij begon het nu te beseffen, de Vader was met hem.

De Vader was met hem. Al wederom, wie zal ons een denkbeeld geven van de menschelijke ontwikkeling van den Zoon van God, van dat gesterkt worden in den geest, van dat toenemen in wijsheid van hem, die vóór twaalf jaren in de kribbe lag, een onwetend menschenkind gelijk, en die over achttien jaren de heerlijkheid van den Eengeborenen des Vaders openbaren zal? Maar als wij met Maria en Jozef den twaalfjarigen in den tempel aantreffen, waar wij hem vinden nederzittende in het midden der leeraren, hen hoorende en ondervragende en alle aanwezigen door zijn verstand en antwoorden verbazende, en wij van zijne lippen dat woord vernemen, waarmede hij op zijne beurt de verbazing zijner heilige onschuld over de bezorgdheid en het overbodig zoeken zijner ouders uitdrukt: Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders? is het

1) Zie Psalm XLVIII : 3.

ons dan niet alsof de Eengeborene des Vaders in het kind Jezus ontwaakt? alsof het kind Jezus op dit oogenblik zijner ontwikkeling, op dit zijn twaalfde jaar, in deze heilige stad, in dezen heiligen tempel, tegelijk zijn Vader en zichzelf gevonden heeft?

Zonder eenigen kommer of bezorgdheid over hun verstandig, hun voorbeeldig kind, hebben zich Jozef en Maria op den bepaalden dag reisvaardig gemaakt, zich laten vinden op de verzamelplaats der Galileërs, en zich met de onafzienbare menigte in beweging gesteld en op reis begeben. Wel zagen zij op het oogenblik van den aftocht, wel den ganschen eersten dag der reize den twaalfjarigen niet aan hunne zijde, maar wat nood? hij was zonder twijfel in het groot gezelschap, waar met hem zoovele magen en bekenden toe behoorden, aan wie (de heenreis had het hun gewisselijk doen zien) de beminnelijke jongeling niet weinig welkom was. Toen zij hem echter ook des avonds niet vonden en een nacht doorbrachten zonder te weten waar hij was, maakte deze onbezorgdheid voor toenemende ongerustheid plaats. En hoe hoog deze ongerustheid geklommen was, hooren wij uit den mond der lieve moeder, als zij met haren Jozef tot Jeruzalem wedergekeerd, zich door geen voorhof der vrouwen laat ophouden, maar met hem tot het heiligdom doordringt, waar, terwijl Jozef eerbiedig van verre blijft, door haar in het midden van leeraars en toehoorders, die haar kind met bewondering omringen, op verwijtenden toon wordt uitgeroepen: Kind! waarom hebt gij ons dus gedaan? Uw vader en ik hebben u met angst gezocht. Maar de twaalfjarige heeft middelerwijl geen angst gekend; hij gevoelt geene schuld, neen ook de minste niet; hij heeft zijn hart gevolgd; hij was goed daar hij was; hij verwondert zich over hunne ver-



wondering. „Met angst gezocht? mijn vader en gij? Wat is 't dat gij mij gezocht hebt? Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?”

Wist gij niet dat ik zijn moet in de dingen mijns Vaders? Wat het kind Jezus zeide werd op dat oogenblik door geen Jozef, door geen Maria verstaan. Dit begrepen zij, dat de tempel Gods hem lief was geworden, dat hij er zich tehuis achtte, dat ook hij doordrongen was van het gevoel: „Een dag in uwe voorhoven is beter dan duizend elders!” dat van God en goddelijke dingen te spreken en te hooren het ware leven van zijn hart en de bestemming zijns levens was. En zonder moeite konden zij dit begrijpen, want bevreedden mocht het hun niet. Maar de vaste toon, waarop het twaalfjarig kind nu voor het eerst de dingen Gods de dingen zijns Vaders noemde; de volkomene onbekommerdheid, waarmede hij zijn zijn in deze dingen, als zijn taak en plicht, tegen hun angstig zoeken overstelde; en, bij kinderlijken eenvoud, de meer dan kinderlijke waardigheid, waarmede hij zich tegenover eene (naar allen schijn niet ten onrechte) ontevredene moeder verantwoordde als een, die eigenlijk niet noodig had dit te doen: dit alles doet deze fijngevoelende zielen vermoeden dat er meer is in dit woord dan zij verstaan of vooralsnog kunnen verstaan; dies leggen zij den vinger op den mond, maar bewaren het in het hart.

Maria heeft genoeg geleefd om dit woord te leeren verstaan, en ook wij, die de vruchten plukken van een leven, geheel gewijd aan de eer, geheel bestuurd door den wil, geheel doorgebracht in de innigste gemeenschap van dien Vader, met wien hij in den heiligsten en goddelijksten zin één was, wij kunnen eenigszins doordringen tot den zin en de kracht van dat in kinderlijken eenvoud en tegelijkertijd

in het gevoel der vrijheid en overgegevenheid van den Zoon gesprokene: Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders? Voor onze ooren wordt reeds hier het geheim zijner onvergelykelijke betrekking tot God, en de heilige taak zijns menschenlevens uitgesproken. Hier is zijn godsbewustzijn, zijne gehoorzaamheid, zijne zelfverloochening. Van het woord des mans: *Mijne spijze is dat ik doe den wil desgenen, die mij gezond heeft en zijn werk volbrengt*, ligt in dit woord van den twaalfjarigen de kiem. Hij heeft geene andere spijze gekend; hij heeft zijn werk volbracht; in dezen tempel, waarin hij dagelijks geleerd, op die straten van Jeruzalem, waar hij de wonderen zijner liefde vervuld en het loon zijner liefde in het vonnis des doods ontvangen heeft. Ziedaar Golgotha, ziedaar het kruis. Ziedaar nog eenmaal Maria, die hem gezocht — en ook gevonden heeft! Ach, nu gaat meer dan angst, nu gaat het zwaard der vertwijfeling door hare ziele! Nu verliest voor een oogenblik haar klein geloove den Zoon van God in haar gepijnigd, in haar verbloedend kind! Maar ook hier heet het: *Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?* en, als alles volbracht is: *Vader! in uwe handen beveel ik mijnen geest.*

Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders? Dit woord, door het kind Jezus in de klare bewustheid van zijn zoonschap Gods gesproken, kan en zal hem ook, op eerbiedigen afstand, door elken oprechten christen worden nagesproken.

Het kan dit. Dit is, o mensch, die in Jezus Christus gelooft; die hem als uw Middelaar aanneemt; die door het geloof in hem voor God rechtvaardig zijt, dit is uw groot

voorrecht; gij moogt God uwen Vader noemen, want hij is het; gij zijt een kind Gods. Gij zijt het in een anderen zin voorzeker, dan in dien, waarin de eengeboren Zoon zijn eengeboren Zoon genoemd wordt, maar gij zijt het zoozeer als een schepsel, als de mensch, naar zijn beeld geschapen en herschapen, het wezen kan! Zoovelen den Zoon hebben aangenomen, zoovelen in hem gelooven, die heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden. Wat? In uw hart is uitgestort de Geest der aanneming tot kind, door welken gij tot uwen God het Abba Vader roept?

Het is een verrukkelijk oogenblik, een heerlijk tijdsgezicht des levens, waarin dit begint plaats te hebben; waarin de Geest van God met des menschen geest begint te getuigen dat hij een kind Gods is; waarin zijn hart de wijsheid, de overgegevenheid, de liefde der kinderen Gods begint te gevoelen. Het zich bewust worden van deze zalige betrekking tot God is tegelijkertijd het ontwaken tot het vol besef eener heilige roeping voor God. De gansche omvang, de rechte aard, de dringende verplichting, het alles tebovengaand geluk van den waren godsdienst staan daarbij op eenmaal voor den geest. Hij, die van de dingen Gods als van de dingen zijns Vaders spreken kan, kan niet anders dan gevoelen, dat hij in deze dingen zijn moet; en zijn mond niet slechts, maar zijn gansche leven zal het vader en moeder, vriend en vreemde, zal het allen, die zich verwonderen, allen, die zich verontrusten, allen, die zich ergeren, toeroepen: Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?

Wat zijn voor den christen de dingen Gods? Is het het heiligdom, dat God hem opent te zijner aanbedding? Is het het heilig onderwijs, dat hij hem uit den mond van gods-

dienstleeraren hooren doet? Zijn het die hooge feesten, waartoe hij hem oproept, die avondmaalstafels, aan welke hij hem noodigt? Voorzeker. Maar ook, in en boven dit alles, al wat hij door de uitspraken van zijn woord, door de inspraken van zijn Geest, door de leidingen van zijne hand van hem eischt, opdat zijn naam geheiligd, zijn koninkrijk bevorderd worde, en zijn welbehagen geschiede!

Wat zegt het voor den christen in de dingen Gods te zijn? In iets te zijn, zegt natuurlijk veel meer dan met iets in aanraking te wezen, meer dan in meerdere of mindere mate ergens deel in te nemen. Hiertoe bepaalt zich, met opzicht tot de dingen Gods, de mensch van godsdienstig gevoel, van godsdienstige behoefte zonder meer, hiertoe de christen naar de wereld, die op twee gedachten hinkt. Hij neemt deel aan de openlijke godsvereering, deel aan de evangelieprediking, deel aan de avondmaalsviering, niet zonder aandoening, niet zonder ernst, niet zonder goede voornemens; maar hij kan niet gezegd worden in deze dingen te zijn. Dit eischt den geheelen mensch, met geheel zijn verstand, geheel zijn hart, alle krachten; en deze mensch is nog grootendeels in de wereld der begeerlijkheden, in de droomen van eene eer en een geluk buiten God.

Zoo reisde wel menig Israeliet alle jaren naar Jeruzalem op het feest van Pascha; zoo zat wel menig een met hem in den tempel in het midden der leeraren; maar voor het kind Jezus was het zoo geheel iets anders! Die als hij gevoelt, is in de dingen Gods. Hij leeft er in. God te eeren, God te hooren, God te volgen, dat is zijn leven geworden. En niet slechts de vertroosting, maar ook de geboden, ook de leidingen Gods zijn zijns levens spijze. Vlei u niet een christen te zijn, gij, die van

de dingen Gods veel weet, en veel weet te spreken; gij, die er veel aan hebt, en veel er voor overhebt, zoolang uw hart u niet zegt dat gij er in zijt en nergens liever wezen wilt.

Maar hoe is de christen in de dingen Gods? Antwoord: als in de dingen zijns Vaders; met een kinderlijken eerbied, een kinderlijk vertrouwen, een kinderlijke gehoorzaamheid, een kinderlijk geluk, een kinderlijke eenvoudigheid.

Met een kinderlijken eerbied. Hij neemt de verborgenheden Gods aan, zonder ze te willen doorzien; hij slaat zijne wegen gade, zonder ze te berispen; hij gehoorzaamt zijne geboden, en spreekt niet tegen; hij ondergaat zijne kastijdingen, en kust de roede: weet hij niet dat de verborgenheden, de wegen, de geboden, de kastijdingen Gods zijns Vaders verborgenheden, zijns Vaders wegen, zijns Vaders geboden, zijns Vaders kastijdingen zijn?

Met een kinderlijk vertrouwen. „Het kind vertrouwt zich aan zijn vader; dat is een vader waard.” God is den christen niet alleen God, maar goed; niet slechts ondoorgrondelijke wijsheid, maar beproefde liefde. Hij weet waarom hij spreekt en zwijgt, gebiedt en ontzegt, geeft en neemt, bedroeft en verblijdt, naar den tempel voert of het kruis op de schouderen legt, ter feest geleidt of ter dood. Het is alles liefde, liefde voor hem. Deze liefde, dit weet hij, heeft een zegen verbonden aan ieder woord, dat „uit zijnen mond uitgaat,” aan elke gave, elke leiding, elke kastijding van zijne hand, aan ieder werk tot zijne eer, aan alle lijden naar zijn welbehagen... Weet hij niet dat de dingen Gods de dingen zijns Vaders zijn?

Met eene kinderlijke gehoorzaamheid. Hoe kan men vertrouwen, dien men niet liefheeft? hoe kan men liefhebben, dien men niet vertrouwt? Ziedaar den sleutel van

alle ongelooft en van alle ongehoorzaamheid. Hoe kan men wantrouwen, hoe kan men niet liefhebben een Vader, die zich vader betoont? Ziedaar het geheim van de geheele overgave des harten. Zijn de dingen Gods de dingen zijns Vaders, dan moet de christen in deze dingen zijn. Het is het heilig moeten der liefde; het is het Gode welgevallige willen; het is de eenige ware gehoorzaamheid.

Met een kinderlijk geluk. O dat onze oogen hadden mogen aanschouwen den glans van genoegten op het be-minlijk aangezicht van Gods heilig Kind Jezus verspreid; den glans van genoegten, met welchen hij, in de klare bewustheid van de Zone Gods en in zijns Vaders weg te zijn, dat woord tot zijne moeder sprak: Wat is het dat gij mij gezocht hebt? Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders? Dat wij getuigen hadden mogen wezen van dat verheven geluk, hetwelk de oogen van den Voleinder glinsteren deed, als hij aan den ingang van Gethsemané, aan den voet zijns kruises, die oogen „ophief naar den hemel” en zijnen Vader toeriep: Ik heb u verheerlijkt op aarde; ik heb voleindigd het werk, dat gij mij gegeven hebt om te doen! IJdele wenschen! Maar indien wij waarlijk christenen zijn en kinderen Gods, ook ons hart kan iets van dat geluk gevoelen, ook onze oogen kunnen het uitstralen, en dat zoowel op den weg der smarten als in den tempel Gods! Glinstert van dit geluk het ongerimpeld voorhoofd der jeugd: nog over het verbleekend gelaat des stervenden zal het zijn hemelschen glans verspreiden.

Waar kinderlijke liefde, waar kinderlijk geluk het hart vervult, daar is ook kinderlijke eenvoudigheid. Geen gedachte van zich den kinderlijken eerbied, het kinderlijk vertrouwen, de kinderlijke gehoorzaamheid voor iemand te

schamen; geen denkbeeld van zich daar iets op te laten voorstaan! Op de daad betrappt blijft het, tegenover bevreemding en bewondering, misplaatste bezorgdheid en ontijdige bestraffing: Wist gij niet dat ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?

---

### XLIII.

#### BLIJF GIJ IN HETGEEN GIJ GELEERD HEBT.

Blijf gij in hetgeen geleerd hebt, en waarvan u verzekering gedaan is, wetende van wien gij het geleerd hebt, en dat gij van kinds af de Heilige Schriften geweten hebt.

2 Tim. III : 14, 15<sup>a</sup>.

Daar is niets op aarde, hetwelk zoo weinig kan rusten als de menschelijke geest. Niet slechts eene berispelijke ongedurigheid, maar zijne ontwikkeling zelve kan hem bijna niet toestaan in iets te blijven. Het kind spreekt als een kind, is gezind als een kind, overlegt als een kind; maar de man doet teniet hetgeen eens kinds was. Elke tijd des levens heeft zijne bijzondere neigingen, zijne eigene beschouwingen en begrippen. Het volksgeloof spreekt van volslagene veranderingen om de zeven jaar. Bij sommige menschen volgen zij zich nog schielijker op.

En gelijk het is met den enkelen mensch, zoo is het ook met die menschheid, die uit enkel menschen bestaat. Ook zij volgt de wet der ontwikkeling; ook zij wordt geprikkeld door hetgeen elken mensch prikkelt. Ieder tijdperk in hare geschiedenis heeft zijn eigenaardige kleur; elke eeuw zijn geest. Die van de onze is rusteloos.

Ook de zelfstandigste mensch staat niet op zichzelf. Hij is willens of onwillens een kind van zijnen tijd, en hij

kan zich zoomin voor diens invloeden beveiligen als hij de lucht kan afsluiten, welke hij behoeft om te ademen. Wie kan, bij een geheelen ommekeer der algemeene zienswijs, denkwijs, levenswijs, geheel dezelfde blijven? „De tijden veranderen en de menschen met hen <sup>1)</sup>.”

Doch niet alle verandering is verbetering; want niet alle verandering is een gevolg van ontwikkeling of van ontwikkeling in een goeden zin. De man, die het kinderrichtige teniet doet, doet wel; maar de man, die daarbij het kinderlijke behoudt, doet beter. Het is dwaasheid zich vast te klemmen aan de dwalingen, de verkeerdheden, de vooroordeelen van een vroegeren tijd en de maatschappij, waarvan men een lid is, niet te willen volgen in hare wezenlijke vorderingen in wijsheid, kennis, beschaving, goeden smaak; maar het is plicht den geest der eeuw niet toe te laten ons te schokken in overtuigingen, welke uit haren aard boven alle invloeden van tijden verheven zijn.

De beoefening van dezen plicht wordt met nadruk gevorderd op het gebied van den godsdienst, dat heilig, dat hoogstaangelegen gebied, hetwelk even daarom de menschheid altijd bezighoudt en door geen tijd ongemoeid wordt gelaten. Niet dat elke godsdienstovertuiging, welke iemand heeft of meent te hebben, met hardnekkige verblindings tegen beter licht behoort gehandhaafd te worden; de edelste, de ernstigste gemoederen zijn altijd voor betere overtuiging open en vatbaar geweest. Zoo het anders ware, de wereld had nooit een Paulus gezien; nu kent zij er een, die van Saulus Paulus geworden is. Maar indien zij dezen Paulus zijn beminden zoon Timotheus hoort toeroepen: „Maar blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt,” het

1) Cicero.



moet haar indachtig maken dat er, naar het gevoelen van dezen in godsdienstovertuigingen zoozeer veranderden Paulus, ook godsdienstovertuigingen zijn, waaromtrent men niet veranderen moet.

Blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt, schrijft Paulus aan Timotheus, zijn geliefden zoon in het geloove; wien hij ook (v. 10) het getuigenis gegeven heeft: gij hebt achtervolgd mijne leere. Straks laat hij volgen: wetende van wien gij het geleerd hebt. Stoutmoedig woord, waardoor zich deze Paulus gansch niet afkeerig schijnt te betoonen van het denkbeeld van gelooven op gezag, en wel op zijn gezag. Blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt, wetende van wien gij het geleerd hebt. Hij zelf heeft in zijn jeugd en jongelingschap niemand minder tot leermeester gehad dan den grooten Gamaliël, die door de Joden genaamd werd de heerlijkheid der wet; maar het gezag van dien grooten naam is hem geen oogenblik een drangreden geweest om in hetgeen hij van hem geleerd had ook te blijven. Zoo kent hij dan zichzelf een veel grooter gezag toe? Ja, en met vrijmoedigheid. Want hij weet zich een apostel, geroepen niet van menschen noch door een mensch, maar door Jezus Christus en God den Vader, die hem uit de dooden opgewekt heeft <sup>1)</sup>; hij heeft dien Heer gezien <sup>2)</sup>. Van dien goddelijken leermeester heeft hij ontvangen hetgeen hij ook Timotheus overgegeven heeft <sup>3)</sup>; hij wordt verlicht door zijn Geest, door welken hij ook geleid wordt, in welks kracht hij ook teekenen doet, die zijn

1) Gal. I - 1.

2) 1 Cor. IX : 1.

3) Zie deze uitdrukking door Paulus gebezigd, 1 Cor. XI : 23. XV : 3.

woord bevestigen. Hij heeft barmhartigheid van den Heer verkregen om getrouw te zijn <sup>1)</sup>.

Blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt; aan de eerste drangreden, om niet te veranderen of af te wijken, voegt de apostel nog eene andere toe: en dat gij van kinds af de Heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is. Dit is geheel in zijn geest en overeenkomstig zijn gewoonte. Dit is naar het voorbeeld van den Heiland zelve, die nederig genoeg was te verlangen dat men zijn getuigenis aan het getuigenis der Schriften toetsen zou <sup>2)</sup>. Wat Timotheus geleerd heeft dat heeft hij van Paulus, d. i. van een niet twijfelachtig apostel van Jezus Christus geleerd; dit weet hij; en ook dit: dat hetgeen hij van dezen geleerd heeft sluit met die Heilige Schriften, die hij van kinds af gekend heeft, maar van welke hij nu weet dat zij hem wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is. De ontwijfelbaarheid van het apostolisch getuigenis strekt hem tot pand, de vastheid van het profetisch woord is hem een tegenpand van de deugdelijkheid zijner overtuigingen en van den heiligen plicht om daarin te volharden.

Welnu; indien ook onze godsdienstovertuigingen uit dezelfde bron vloeien; indien wij hetgeen wij geleerd hebben van de heilige apostelen en profeten, en met name ook van dezen Paulus hebben geleerd, hebben wij dan niet hetzelfde recht en denzelfden plicht als Timotheus om te blijven in hetgeen wij geleerd hebben? Doen wij dan wèl of kwalijk den nieuwen tijd met de oude belijdenis te blijven

1) 1 Cor. VII : 25.

2) Joh. V : 39.

trotseeren, en er ons weinig aan te storen dat hij onze vasthoudendheid aan het geleerde voor achterlijkheid en hardleerschheid uitkrijte?

Wij belijden dat er een eenig God is, dien wij aanbidden als Vader en Zoon en Heiligen Geest. Wij gelooven in God den Vader, den almachtigen Schepper van hemel en aarde; en in Jezus Christus, zijnen eengeborenen Zoon, onzen Heere, die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria; die geleden heeft onder Pontius Pilatus; is gekruist, gestorven en begraven, nedergedaald in het doodenrijk; ten derden dage opgestaan uit den doode; opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders, vanwaar hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden. Wij gelooven in den Heiligen Geest.

Is dit niet de God, welken ons de Heilige Schriften doen kennen? Dit de Christus niet, dien ons de apostelen verkondigen? Zijn dit niet de gebeurtenissen, die zij ons betuigen te hebben plaatsgehad of te zullen plaatshebben, en waarvan zij ons de voorzeggingen in het profetisch woord hebben leeren erkennen?

Wij belijden de geheele verdorvenheid van het menschelijk hart en geslacht; zijne strafwaardigheid voor een heilig God: zijne redbaarheid door een goddelijken Middelaar; en de mogelijkheid zijner wedergeboorte uit den Heiligen Geest.

Wij gelooven dat de Eengeboren Zoon van God daarom is mensch geworden, daarom geleden heeft, en daarom is gekruisigd, opdat hij de Middelaar van een strafwaardig en zonder zijne tusschenkomst verlorengaand menschdom wezen zoude; dat hij door zijn lijden en sterven vergeving van zonden, verzoening met God, en eeuwige

gelukzaligheid heeft aangebracht, welke zonder hem geen zondig mensch grond heeft te verwachten. Wij gelooven dat zijne opstanding uit de dooden een ontwijfelbaar onderpand is van eene opstanding ten leven, beide naar het lichaam en naar de ziel, dergenen, die behouden zijn door zijnen dood. Wij zijn overtuigd dat al deze beschikkingen en weldaden, dat deze geheele Middelaar, met al wat hij voor zondige stervelingen is, gedaan heeft en doet, niet anders tot hen komen dan uit de bron der eeuwige liefde en genade Gods, en dat niemand daaraan deel kan hebben, dan wiens hart door ootmoed en godsbetrouwen voor de zegeningen dezer liefde en genade openstaat en op haar rekenen durft; dat geene, immers altijd gebrekkige, deugd, geen verschuldigde boetvaardigheid, geen geloof, hetwelk niet zonder misdaad kan geweigerd worden, op deze heilgoederen eenige aanspraak geeft, maar dat ze den geloovigen uit genade tebeurt vallen. En ook hiervan zijn wij overtuigd, dat wij niet gelooven moeten in een geloof, hetwelk niet met het oprechtste berouw over de zonden en met den oprechtsten ijver tot allen goede gepaard gaat. Het is niet noodig de Heilige Schrift op te slaan en door aanhaling op aanhaling te bewijzen dat wij alle deze overtuigingen aan haar te danken hebben; dat wij deze geheele belijdenis van Vader en Zoon en Heiligen Geest, deze gansche leer van ellende, verlossing en dankbaarheid, welker hoofdtrekken wij herinnerden, van Paulus, van de heilige apostelen geleerd hebben.

Om derhalve met vrijmoedigheid hetgeen wij geleerd hebben te verlaten, zonder wroeging deze belijdenis prijs te geven, zonder blozen ons te laten afbrengen van deze overtuigingen, moeten wij dit vergeten, of wel, wij moeten het van geringe beteekenis achten. Wij moeten er toe

kunnen komen om hen, die wij tot hertoe de heilige apostelen genoemd hebben, indien niet voor bedriegers, dan toch voor bedrogenen te houden of voor dwepers. Wij moeten ons kunnen voorstellen, dat een Mattheüs, een Petrus, een Johannes den Heiland zelden hebben begrepen en ons, in tegenspraak met hunne uitdrukkelijke verklaringen, zeer veel verkondigd hebben, dat hunne oogen niet hebben gezien, hunne ooren niet hebben gehoord, dat zij niet aanschouwd, en dat hunne handen niet getast hebben. Wij moeten het waarschijnlijk achten dat een Paulus zich vergist, geenszins den Heer gezien, zeker niet van hem ontvangen heeft hetgeen hij der gemeente heeft overgegeven, op tamelijk losse gronden van een discipel van Gamaliël een verkondiger van Jezus Christus geworden is, en dat hij de vrijmoedigheid, waarmede hij Timotheus vermaant: Blijf gij in hetgeen gij geleerd hebt, wetende van wien gij het geleerd hebt, op niets anders grondt dan op een hooghartig zelfvertrouwen. Wij moeten, op gezag van de elkander en zichzelf tegen sprekende toongevers der eeuw, zelfs leeren twifelen aan het onbepaald gezag van hem, die vóór achttien eeuwen een toon heeft aangegeven, welke de menschheid tot een nieuw leven heeft doen ontwaken en tot op den huidigen dag vertroostend en heiligend door haar gansche wezen trilt. Wij moeten die Heilige Schriften mistrouwen, die wij van kinds af geweten hebben, en niet gelooven dat zij ons wijs kunnen maken tot zaligheid, tenzij wij ze met ons onheilig verstand schiften, ziften, wederleggen, verbeteren, in plaats van God te bidden dat wij ze eerst mogen verstaan. Dit, voorzeker! zou in het oog van sommigen het schoonste bewijs van vooruitgang en van eene ontwikkeling zijn, onze grootsche eeuw waardig.

Maar zoolang wij ons tot niets van dit alles in staat gevoelen, kunnen wij met de hand op onzen bijbel slechts blijven bij hetgeen wij geleerd hebben en ons des niet schamen, wetende van wien wij het geleerd hebben. En wel mogen wij ons hierom gelukkig prijzen! Want hetgeen wij van apostelen en profeten geleerd hebben, hetgeen wij op grond van het goddelijk gezag der Heilige Schriften gelooven en belijden, behelst in zijn schoon geheel zulk een bondigen troost beide voor het leven en het sterven, als welke het al te hard zoude zijn ook maar eenigszins te moeten in de waagschaal stellen voor hetgeen eene veranderlijke menschenlijke wijsheid altijd in arbeid is daarvoor in plaats te stellen, maar nog niet gesteld heeft.

De genietingen, de gemakken, de goederen van dit voorbijgaande leven te vermenigvuldigen, het veld der menschenlijke kennis uit te breiden, op te helderen en steeds toegankelijker te maken, het peinzend verstand telkens nieuwe stof voor te leggen, en het gevoel voor schoonheid en waarheid immer op nieuw genot te onthalen: dat zonder twijfel vermag op den weg harer snelle en schoone vorderingen, de eeuw, die wij beleven; maar in de bange oogenblikken, als vleesch en hart onder het leed des levens bezwijken, het hoofd des stervelings op te beuren, den zondaar, die zijne zwakheid gevoelt, in den strijd des levens te bemoedigen, en de behoefte van dat menschenlijk hart te vervullen, dat naar vrijspraak, naar vrijheid, naar volmaaktheid, naar geluk, en in dit alles naar zijnen God smacht — dat vermag slechts die oude belijdenis van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest, die wij aan de Heilige Schrift ontleenen. En terwijl wij ons Gods eer en ons geluk, temidden van al het nieuwe van

onzen in nieuwigheden zoo vruchtbaren tijd, aan dit oude houden, moeten wij ook niet aarzelen ons te verheffen boven een gevoel van schaamte, alsof wij toch eenigszins die achterblijvers, die ontijdig geborenen, die wanklanken in de schoone eenstemmigheid onzer voorwaarts strevende eeuw waren, waarvan zij ons den smaadnaam wenscht te geven! Want deze schaamte zou niets dan eene valsche, eene ongegronde schaamte zijn. Immers deze oude leer is, naar onze overtuiging, het Eeuwig Evangelie en zij zal de leer zijn van den jongsten tijd. Als al, wat nu nieuw is en in de volgende eeuwen der wereld nieuw wezen zal, lang zal zijn vergeten en versleten, dan zal deze leer nog worden geloofd en beleden, en de dag der dagen zal haar in het licht stellen als eene leer niet uit menschen, maar uit God. Te blijven in hetgeen men geleerd heeft, is hier hetzelfde als te blijven in het blijvende.

---

#### XLIV.

##### ABRAM GEROEPEN.

De Heere nu had tot Abram gezegd: Ga uit uw land, en uit uwe maagschap, en uit uws vaders huis, naar het land, dat ik u wijzen zal.

En ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen, en uwen naam groot maken; en wees een zegen.

En ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vloekt; en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.

En Abram toog heen, gelijk de Heere tot hem gesproken had, en Lot toog met hem; en Abram was vijfenzeventig jaren oud, toen hij uit Haran ging.

En Abram nam Saraï zijne huisvrouw, en Lot zijns broeders zoon, en al hunne have, die zij verkregen hadden, en de zielen, die zij verkregen hadden in Haran; en zij togen uit, om te gaan naar het land Kanaän, en zij kwamen in het land Kanaän.

En Abram is doorgetogen in dat land, tot aan de plaats

Sichem, tot aan het eikenbosch More; en de Kanaänieten waren toen ter tijd in dat land.

Zoo verscheen de Heer aan Abram; en zeide: Aan uw zaad zal ik dit land geven.

Toen bouwde hij aldaar een altaar den Heere, die hem verschenen was. En hij brak op van daar naar het gebergte, tegen het oosten van Beth-El, en hij sloeg zijne tent op, zijnde Beth-El tegen het westen, en Af tegen het oosten; en bouwde daar den Heer eenen altaar, en riep den naam des Heeren aan.

Gen. XII : 1—8.

De weg des geloofs is een weg van beproeving; de baan der eere bij God is een baan, van den aanvang af, en vooral bij den aanvang met distelen bezet. Wiens weg, wiens leven stelt dit in klaarder licht dan de weg en het leven van dien Abram, in wien de geloovigen hun vader erkennen en wien God zijn vriend heeft genoemd? Maar ook, in wien is het duidelijker dan in dezen Abram openbaar geworden, dat het geloof de overwinning der wereld is en dat Gods uitverkorenen, aan de sterren des nachts gelijk, het heerlijkst in 't duister blinken? De christen is geroepen te wandelen in de voetstappen van Abrams geloof <sup>1)</sup>. Hij moet zich niet vreemd houden, maar het voor groote vreugde achten, wanneer hij, gelijk Abram, in velerlei verzoeken valt <sup>2)</sup>. Heilzaam zal het hem dan zijn dikwijls op dit voorbeeld te staren, menigmaal door dit voorbeeld tegelijkertijd te worden aangemoedigd en beschaamd.

De proef, waarop in de eerste plaats Abrams geloof gesteld werd, was niet willekeurig. Dit woord staat in Gods

Rom. IV : 12.

2) Jak. I : 2.



woordenboek niet. Alle zijne daden zijn wijsheid en liefde. Wat hij hier van Abram vergde stond in verband met de bestemming, die hij hem had toegedacht, met de plaats, die hij moest innemen in zijne plannen met de menschheid. En dit niet alleen; geenszins werd Abrams bijzonder belang aan dit algemeen belang opgeofferd. Kostelijk is in de oogen des Heeren de ziel zijner gunstgenooten. Wat hij hier van Abram vergde, was ook voor Abram nuttig, het was voor zijne eigene zaligheid noodzakelijk; en zulks niet maar als heilzame beproeving zijns geloofs, maar ook tot beveiliging zijner getrouwheid. Het was een zware proef met dat al. Ook in Gods oogen moet zij dit geweest zijn; want hij heeft noodig geacht ze hem door de heerlijkste beloften te verlichten. Het kwam er op aan uit liefde voor God, de natuurlijkste banden te verbreken, het liefste te verloochenen, en gekende genoegens op te offeren aan het geluk eener blinde gehoorzaamheid. Dit was de proef. De Heer had tot Abram gezegd: Ga gij uit uw land en uit uwe maagschap en uit uws vaders huis, naar het land, dat ik u wijzen zal.

Ga gij uit uw land. Het land, waar wij geboren en getogen zijn, schijnt ons toe het onze te wezen. Wij gevoelen er een zeker recht op, en wij gevoelen dat het rechten heeft op ons. Dit gevoel is een natuurlijk gevoel van gehechtheid en liefde. De liefde tot zijn land is ieder aangeboren<sup>1)</sup>. Diens ziel is levenloos, diens hart is koud, waarin deze liefde niet leeft. Deze liefde staat met allerlei liefde in het nauwste verband, en wortelt in dankbaarheid, ook aan God. Abrams vaderland was Ur der Chaldecën, aan gene zijde van den Eufraat. Wij behoeven

1) Vondel.

niet te vragen of hij het beminde (een man met zulk een hart) of hij zijn land, zijn eigen dierbaar land achtte, het land, waar zijn God hem het leven en den adem gegeven, waar hij de genoegens eener zorgelooze jeugd gesmaakt had, tot jongeling opgegroeid, tot man gerijpt was; waar hij de huisvrouw zijner jeugd had gevonden; in welks schoot een broeders gebeente rustte, en aan welks bodem zich de herinnering van alle tot hiertoe ondervonden lief en leed verbond. „Mesopotamië; de stad van Nabor, het land, waaruit de Heer, de God des hemels, hem genomen had <sup>1)</sup>,” het heeft altijd een plaats in zijn hart behouden. Dit mocht wezen; maar in dit land blijven, maar er in sterven mocht hij niet. „Ga uit!” zegt de godstem: „Ga gij uit uw land. Het zij het uwe niet meer!”

En nog zegt het niet zooveel het vaderland te moeten verlaten, wanneer de mogelijkheid overblijft dit vaderland ook in andere oorden te doen herleven. Ook het vreemde land kan een tweede vaderland worden, indien men veel van wat het vaderland dierbaar maakt daarin kan overbrengen en, van den bijna voltalligen kring zijner naaste betrekkingen omgeven, ook onder vreemden hemel, als ware het in een eigen luchtkring leven blijft. Doch waar, bij het verscheuren van dien eenen, tevens alle banden breken moeten; waar men voor altijd moet scheiden van zijn bloed, heenreizen om geen andere aangezichten te zien dan die men niet kent, geen andere taal te hooren dan die men niet verstaat, en van geen andere zeden te worden omringd dan waarin men niet is opgevoed: daar wordt al de bitterheid van dat scheiden, dat heenreizen met den

---

1) Gen. XXIV : 4, 7, 10.

volsten nadruk gesmaakt; daar voegt zich de volledige ellende der vreemdelingschap bij het volkomen gemis van het vaderland. En dit was het wat van Abram gevergd werd. Hij moest niet slechts in een vreemd land, hij moest als vreemdeling verkeeren in een vreemd land. Het was niet genoeg Ur der Chaldeën voor Haran verlaten te hebben; was niet Ur der Chaldeën overal waar vader Terah was, waar Abram een lid bleef van het groote, geliefde gezin? Ga, dus luidde tot hem het goddelijk bevel: Ga gij uit uw land, en uit uwe maagschap, en uit uws vaders huis, naar het land, dat ik u wijzen zal!

Dat ik u wijzen zal! Dit moet Abram genoeg zijn. Langs onbekende wegen moet hij optrekken naar een ongenoemd doel. Wat hij verlaat weet hij; waar hij komen zal weet hij niet. In de volslagen onzekerheid, waarin hij gelaten wordt, heeft zijne verbeelding vrijheid zich het onaangenaamste voor te stellen, en zelden maakt deze in dergelijke gevallen gebruik van de gelijke vrijheid om het tegenovergestelde te doen; doch wat zij zich ook moge voorstellen, welken onherbergzamen oord aan het einde van den moeielijken weg: het mag Abram niet doen aarzelen, ja, ook geen oogenblik, om den wandelstaf op te nemen en al het zichtbare te verlaten om den onzichtbaren God in het donker te volgen.

Voorzeker deze proef was zwaar. Doch wij weten dat het in beginsel dezelfde proef is, waarop eenmaal en meer-malen allen gesteld worden, die op het uitnemend voorrecht prijsstellen, vrienden van God te worden genaamd; ja, alle geroepene heiligen, uitverkorenen en beminden. Willen wij christenen zijn, in de daad en in waarheid; lief mag ons dat vaderland zijn, „hetwelk voor

den brave al wat dierbaar is in zich besluit <sup>1)</sup>;" lief mag ons dat bloed zijn, waaruit wij zijn gesproten en dat vaderlijk huis, hetwelk van liefde voor ons heeft overgevloed, maar onze God en Heiland moeten ons liever zijn, ja, boven allen en alles lief, en de oogenblikken worden ons niet altijd gespaard, waarin het blijken moet of het alzoo is. Daarenboven, het koninkrijk Gods is ons geboorteland niet; de wereld is ons geboorteland; de wereld met hare begeerlijkheden voor oog en vleesch en hoovaardig hart; de wereld vol van afgoden en kwade gezelschappen, die goede zeden bederven. Zoo wij dan nochtans voor het koninkrijk Gods geboren zijn en dit weten, wij hooren ook de godsstem, die ons beveelt het land onzer geboorte voor het land onzer bestemming vaarwel te zeggen, en alle banden te verbreken, die ons daaraan, tot schade onzer ziel, vasthechten. Aan allen, die onder het geklank des Evangelies het levenslicht aanschouwd hebben, is en wordt gestadig gevraagd of zij vreemdelingen willen zijn op aarde, bereid om ook langs de donkerste wegen het onbekende land der belofte tegemoet te reizen aan de onzichtbare hand van God. En telkens opnieuw verheffen zich stemmen, die hun toeroepen: Ga uit, ga uit, ga uit! Behoud u om uws levens wil, en sta niet stil op deze gansche vlakte! Vergeet uw volk en uws vaders huis! Die vader of moeder liefheeft boven mij is mijns niet waardig; die zoon of dochter liefheeft boven mij is mijns niet waardig. Die de hand aan den ploeg slaat en ziet achter zich om, is niet bekwaam tot het koninkrijk Gods.

1) Van der Palm.

Gewis, de proef is groot, waarop God zijne uitverkorenen stelt, als hij hun beveelt uit liefde voor hem, de natuurlijkste banden te verbreken, het liefste te verloochenen, de gekende genoegens op te offeren aan het geluk eener blinde gehoorzaamheid. Niets dan het onbepaaldst vertrouwen op zijne liefde kan in deze proef bestaan. Maar ook zien wij in Abrams voorbeeld, hoe des Heeren liefde dit vertrouwen door de heerlijkste beloften sterkt, en alzoo de zware proef, die zij oplegt, ook wederom verlicht. Die tot hem gezegd heeft: Ga gij uit uw land en uit uwe maagschap en uit uws vaders huis, naar het land, dat ik u wijzen zal! laat ook volgen: En ik zal u tot een groot volk maken, en wees een zegen. En ik zal zegenen die u zegenen en vervloeken die u vloekt. En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Voorwaar! hier is een opvolging en opklimming van toezeggingen, wel in staat om het hart, dat ze geloovig aanneemt, tot de schoonste proeven van geloofsmoed te sterken.

Ik zal u tot een groot volk maken. Die alleen uit Ur der Chaldeën is opgetogen, alleen uit Paddan-Aram gaat, met de teederbeminde maar onvruchtbare huisvrouw aan zijne zijde <sup>1)</sup>, zal in het vreemde land niet alleen blijven, zal vadervreugde smaken, zal kindskinderen zien, zal uitbreken in eene menigte, zal het hoofd zijn eener natie, welke groot zal zijn, door getalssterkte niet zoozeer als door hare beteekenis in het midden van de volkeren der wereld. En ik zal u zegenen... Dien de Heer bijna alles ontroof, dien zal hij alles vergoeden, door meer dan

1). Zie Jes. I.I : 2.

eens aardschen vaders, door zijnen goddelijken zegen; door de verheffing zijns aangezichts over hem, door zichtbare blijken, aan alle plaatsen, van zijn gunst en welgevallen; door het gevoel van zijne gemeenschap; door het genot van zijn verborgen omgang. Wat is, bij de ondervinding van dezen zegen, het verlies van land en maagschap en vaderlijk huis? Wat bij de gewisheid van dezen zegen, de onbekendheid van het land, dat God hem wijzen zal? En ik zal u een grooten naam maken. De nietige eerzucht der torenbouwers in de vlakte van Sinear heeft God verijdeld, maar hij neemt op zich, voor Abrams roem en vermaardheid te zorgen. In hemel en op aarde, overal waar men Jehova kent of leert kennen, zal Abrams naam als de naam van Jehova's vriend met eerbied genoemd worden. Eere bij de menschen zal in hem eenzelve zijn met eere bij God. En wees een zegen. Een gezegende Gods te zijn is veel, maar wat zegt het niet zelf een zegen te wezen? Abram zou het zijn; wij weten het in welk eene mate en voor hoevelen! Allen, die zich sterken aan het voorbeeld van zijn geloof, ondervinden dat hij het voor hen wezen mag. En ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vloekt. Geen sterker betuiging van vriendschap van den God des hemels voor een sterfelijk mensch is mogelijk. Abrams zaak is Jehova's zaak; Abrams eer Jehova's eer. Vrienden en vijanden zijn hun gemeen. Geen Abram mag zich wreken; maar ook maakt de Heer Abrams vijanden voor hem onschadelijk; en voor zijn vrienden opent Abram zelf de trezoren van de goedertierenheid Gods. En... Want daar is nog een En, het meest belovende van allen: En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Niet dan het geslacht, hetwelk de vervulling zou beleven, kon weten

wat deze laatste toezegging inhad; maar ook voor Abram was zij de kroon aller godsbeloften, daar wèl door hem verstaan werd dat hij, hij naar den genaderaad zijns Gods, de drager was van een heil, weggelegd voor de geheele menschheid.

Is het bij gebrek aan zoo heerlijke, zoo bemoedigende beloften, als aan Abram tebeurt vielen, dat de proeven, waarop het geloof gesteld wordt van christenen, gezegend met den zegen uit Abram beloofd, hun zoo zwaar, dat zij hun dikwijls al te zwaar voorkomen?... Immers neen? De God van Abram heeft nooit tot iemand gezegd: Dien mij tevergeefs! Ook zij hebben de belofte: Ik zal u zegenen! ook zij de toezegging: Weest een zegen; ook zij het godswoord: Ik zal zegenen die u zegenen en vervloeken die u vloekt. En zij hebben het gehoord: Zoo wie zal verlaten hebben huizen of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven! Zij weten het, dat hun Heer het goddelijk opneemt tegen degenen, die zijne kleinsten onder hen ergeren, vervolgen, verachteloozen; dat hij, wat aan zijne geringsten onder hen gedaan is aanschrijft als aan hem gedaan, en ook den beker koud water niet onvergouden zal laten, die hun in liefde is toegereikt. Is het woord niet tot hen doorgedrongen: Zoo iemand mij dient, de Vader zal hem eeren? Begeerlijk is de kinderzegen, doch hij wordt sommigen hunner onthouden; maar een kind Gods genaamd te worden zegt eindeloos meer dan gemaakt te worden tot een groot volk. Niet verwerpelijk is een groote naam, maar zijn naam opgeschreven te weten in de hemelen.

is roems genoeg. Dit alles is hun beloofd. Het is waar, tot niemand hunner is gezegd: In u zullen alle geslachten der aarde gezegend worden; maar zij kennen hem in wien alle geslachten gezegend zijn. In Dien zijn zij gezegend met alle geestelijke zegeningen uit den hemel; en het land der belofte, waar zij, alles verlatende, heenreizen, is voor hen wel het ongeziene maar geenszins het ongenoemde land. Indien zij dan gelijk Abram de godsbefofte gelooven, wel mogen zij gelijk Abram toonen dat hun de geboden Gods niet zwaar zijn.

Hoe toonde Abram het bij deze eerste geloofsbeproeving? Met eene volkomene zelfverloochening gehoorzaamde hij het goddelijk bevel, terstond, zonder murmureeren of tegenspreken, zonder twijfelen of vragen. De Heer had gesproken. Dit was noodig geweest, maar het was genoeg. Het was noodig geweest. Ook de hoogmoed, ook de geestvervoering, ook de bedriegelijke inblazingen eener eigenwillige godsdienstigheid kunnen stappen, daden, verloocheningen uitlokken, waartoe een moed vereischt wordt, die een schijn heeft van geloofsmoed; doch het hart van Abram was voor dergelijke ingevingen niet vatbaar; hij behoeft een bevel. Doch waar dit is vernomen, waar de Heer ondubbelzinnig heeft gesproken en zijn wil duidelijk verstaan is, daar is het ook uit met alle overleggingen; hij hoort niets dan den Heer. Abram, lezen wij: Abram toog heen gelijk de Heer tot hem gesproken had. Ja, hij gaat uit zijn land, hij verlaat zijn maagschap en zijns vaders huis; niets zal hem terughouden! Zelf vijfenzeventig jaren oud omhelst hij voor het laatst een honderdvijfveertigjarigen vader... Dit is smartelijk; maar het geschiedt. Nog eenmaal!... Het is genoeg. Nu den wandelstaf opgenomen!



Daar gaat hij... Waarheen? Hij weet het niet. Hij kan het u niet zeggen, zuster Milka; hij kan het u niet zeggen, broeder Nahor! Vader Terah, hij kan het u niet zeggen!... Neen, schudt niet nogmaals dat grijze hoofd! Verwonder u niet! Beklaag hem niet! Hij gaat naar het land, dat DE HEER hem wijzen zal... De wereld ligt voor hem. Hij kent geen weg, maar hij heeft een geleider; dien kent hij; hij is wijs, hij is machtig, hij is liefderijk; hem heeft hij zijne liefde getoond... Vaart wel... Door het geloof is Abram, geroepen zijnde, gehoorzaam geweest, om uit te gaan naar de plaats, die hij tot een erfdeel ontvangen zoude; en hij is uitgegaan niet wetende waar hij komen zoude<sup>1)</sup>.

Lot is met hem. De verweesde zoon eens geliefden broeders behoort tot zijn huis. Van hem hoeft hij niet, van hem is het hem niet geoorloofd te scheiden. Lot zal een deelgenoot van Abrams beproevingen, hij moge een deelgenoot des beloofden zegens zijn!

Aan zijne zijde is Saraï, de huisvrouw zijner jeugd. „Ook zij vergeet haar volk en haars vaders huis,” om haren man, om met hem haren God te volgen. Gelukkige Abram, op den weg des geloofs door de godvreezende gade gesterkt! Hoe zwaar zou hem de weg gevallen zijn, indien haar hart aan de afgoden gehangen had, die hij in Haran achterliet. Maar aan den anderen kant: wat is er niet voor hem uit te staan om den wil eener zwakke vrouw op den langen, vermoeienden tocht, langs wegen ongebaand, door wildernissen bar en woest? wat niet te wachten om den wil eener schoone vrouw, onder volken, die hij niet kent...! Om het even! De Heer heeft gesproken

---

1) Hebr. XI : 8.

en Abram neemt Saraï zijne huisvrouw en Lot zijns broeders zoon, en alle hunne have, die zij verworven hadden, en de zielen, die zij verworven hadden in Haran; en zij trekken uit. De Heer wijst naar het Westen. De Eufraat wordt overgetrokken; de vlakke velden van Moab worden doorwandeld, de Jordaan doorwaad. . . Men is in een heerlijk land; bewassen bergen, vruchtbare dalen, grasrijke vlakten! . . . Dit is Kanaän, het schoonste land der aarde; dit het land, dat de Heer Abram wijst, waarin hij hem doet doortrekken tot Sichem, bekoorlijk middenpunt, waar hij hem in de vriendelijke schaduw van More's eikenbosch den wandelstaf doet nederzetten.

En zal hij nu waarlijk rusten, uitrusten van den moeizamen en gevaarlijken tocht? rusten in dit goede land, dat voortaan het zijne zal zijn? Vooralsnog zijn de Kanaänieten in dat land, goddelooze stammen, die de maat der ongerechtigheid vervullen, waarvan het geroep tot den Heer gekomen is. . . Zal de Heer ze voor hem uit de bezitting verdrijven, en dit land hem geven, die land, maagschap en ouders huis om zijnentwil verlaten heeft? . . . Neen! hij zal het hem niet geven, ook geen erfdeel daarin, ook niet éenen voetstap, maar hij belooft het zijnen zade na hem — schoon hij nog geen kind heeft <sup>1)</sup>. Ook dit is genoeg; Abram gelooft en aanbidt. En Abram is doorgetogen in dat land, tot aan de plaats Sichem, tot aan het eikenbosch More; en de Kanaänieten waren toen ter tijd in dat land. Zoo verscheen de Heer aan Abram en zeide: Aan uw zaad zal ik dit land geven.

1) Hand. VII : 5.

Toen bouwde hij aldaar een altaar dien Heere, die hem verschenen was.

De vereischten van het herdersleven vergunnen geen lang verblijf aan eene zelfde plaats, allerminst in een land van inwoners vol, die den vreemdeling, den man van gene zijde <sup>1)</sup> der rivier, met leede oogen aanzien, en slechts het voor henzelfen onbruikbare overlaten. Zoo verlaat dan Abram weder het schoone Sichem en breekt op vandaar naar het gebergte tegen het oosten van Beth-El, en slaat zijne tent op, zijnde Beth-El tegen het westen en Ai (de Kanaänitische koningstad) tegen het oosten. Doch waar Abram eene tente heeft, daar moet ook den Heere een altaar oprijzen, daar moet het eerste werk zijn des Heeren naam aan te roepen, aanbiddend en dankend hem te verheerlijken. En hij bouwde den Heere een altaar en riep den naam des Heeren aan.

Om te besluiten. De gehoorzaamheid, die wij in Abrams voorbeeld bewonderden is zoomin eene gebrekkige als eene trage gehoorzaamheid geweest. Zij is niet ter halverwege blijven staan, zij is op den langen weg niet bezwaken; zij heeft haar ganschen plicht volbracht. Het was geene eerzuchtige gehoorzaamheid, die meest zichzelf behaagde; geen baatzuchtige, die zich, wie weet door welke droombeelden, bittere teleurstellingen bereidde en een zondig berouw; en evenmin was het eene stugge gehoorzaamheid, welke deed wat zij moest, doch zonder vreugde of vrede, maar eene zulke, welke God de eere gaf, welke God in alles dankte. Aan deze trekken erkent men de gehoorzaamheid des geloofs. De dankaltaren te Sichem en te Beth-El bezegelen het afscheid van Haran.

1) Dit ligt in den naam Hebreër.

Van dezen stempel behoort de gehoorzaamheid te wezen van alle reizigers naar de eeuwigheid, vreemdelingen op aarde, geroepene heiligen! Van dezen stempel de gehoorzaamheid, waarmede ook zij, God het eischende, verlaten hetgeen verlaten, verloochenen hetgeen verloochend, verduren hetgeen verduurd moet worden. Zij behooren in staat te zijn Haran niet maar vaarwel te zeggen, maar opeens vaarwel te zeggen; de reis door de woestijn niet slechts op te nemen, maar ook door te zetten; vreemdelingen te worden, en vreemdelingen te blijven. Gelijk Abram moeten zij een hart hebben om den weg hunner vreemdelingschappen met altaren der dankbaarheid te bezaaien. Dit, eerst dit is wandelen in de voetstappen van den vader der geloovigen; dit de gehoorzaamheid eens geloofs, dat tot gerechtigheid gerekend wordt. Laat nu voor dat geloof de eene proef op de andere volgen! het verloochent geenszins zijnen aard; het groeit in de verdrukking, en bekroont het afscheid van Haran met de offerande op Moria.

Die God, wien het welgevallig is, beproeft het niet dan om het te oefenen en te sterken... Zalig die het bezit! Die Heer, aan wien hij zich toevertrouwt, aan wien hij zich overgeeft met liefde en dank, wordt hem steeds bekender, steeds eigener, steeds zichtbaarder als het ware. Hij herhaalt, hij bevestigt, hij verduidelijkt hem alle zijne beloften. Hij maakt zijn gansche leven tot eene doorgaande vervulling van dit eene woord: „Ik zal u zegenen!” en van dat andere: „WEES een zegen!”

## XLV.

DE VERBORGEN DINGEN ZIJN VOOR DEN HEERE ONZEN  
GOD, MAAR DE GEOPENBAARDE ZIJN VOOR ONS EN ONZE  
KINDEREN, TOT IN EEUWIGHEID, OM TE DOEN ALLE  
DE WOORDEN DEZER WET.

(Deut. XXIX : 29.)

Dit wijs en zinrijk woord, vóór meer dan dertig eeuwen, aan gene zijde der Jordaan, door een achtbaren grijsaard gesproken, is een woord voor alle tijden, en bij uitnemendheid ook voor onzen tijd. Klaar en krachtig duidt het de verhouding aan van den godvruchtige tot de dingen Gods.

Ziehier de gelegenheid, bij welke dit woord gesproken is. Het volk Gods is gelegerd in de vlakke velden Moabs, tegenover dat Kanaän, waarop sinds veertig jaren de oogen en de harten gericht zijn. Op een plechtigen dag is het door zijnen leidsman van Jehova's wege tezamengeropen tot herinnering en vernieuwing van het verbond vóór veertig jaren op Sinaï gesloten. De wonderbare verlossing uit Egypteland, de beproevende maar zorgzame omleiding door de woestijn, de voorspoed der Israëlitische wapenen, waardoor nu onlangs de verovering van het Overjordaansche tot een onderpand der verovering van Kanaän geworden is, ziedaar de voor altijd onvergetelijke dingen, waarbij de man Mozes nog eenmaal de kinderen bepaalt, wier vaders hij uit Egypte geleid heeft, maar die hij in Kanaän niet leiden zal. Op grond dezer onvergelykelijke weldaden houdt hij hun voor het laatst en op de plechtigste wijze, voor het aangezicht des Heeren, hunnes Gods, hunne dure verplichting voor tot gehoorzaamheid aan al wat het met hem gesloten verbond inheeft; op dat, zegt de godsman (vs. 13), opdat hij u heden zich-

zelve tot een volk bevestige en hij u tot een God zij, gelijk als hij tot u gesproken heeft, en gelijk als hij uwen vaderen Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft.

Hoogernstig is de waarschuwing, die hij volgen laat tegen het dienen van vreemde en valsche goden, en tegen eene strafbare lichtzinnigheid, welke met den bedreigden vloek spotten en zeggen doet: Ik zal vrede hebben, wanneer ik schoon naar mijns hartengoeddenken zal wandelen, om de dronkenen te doen tot de dorstigen (vs. 19). Neen! voor zulk eene lichtzinnigheid is geen vergeving (vs. 20). Schrikkelijk zal zij doen ontbranden des Heeren toorn en ijvervuur. Alle zijne vloeken, alle zijne plagen zal zij brengen over het hoofd, het huis, het volk, het land, waarvan zij de oogen verblindt (vs. 20—23). Over een afvallig Israel zal het strafgericht zijns Gods zoo uitstekend, zoo ontzettend zijn, dat de geheele wereld er van zal gewagen. Maar een gevoel van rechtvaardigheid zal het billijken. Alle volken zullen zeggen: Waarom heeft de Heer aan dit land alzo gedaan? Wat is de ontsteking van dezen grooten toorn? Dan zal men antwoorden: Omdat zij het verbond des Heeren, des Gods hunner vaderen, hebben verlaten, dat hij met hen gemaakt had, als hij hen uit Egypteland uitvoerde; en zij heengegaan zijn, en andere goden gediend en zich voor die gebogen hebben; goden, die hen niet gekend hadden, en geen van welke hun iets medegedeeld had. Daarom is de toorn des Heeren ontstoken tegen dit land, om daarover te brengen al dezen vloek, die in dit boek geschreven is; en de

Heere heeft hen uit hun land uitgetrokken, in toorn en in grimmigheid, en in groote verbolgenheid, en hij heeft hen verworpen in een ander land, gelijk het is te dezen dage (vs. 24—28). Zoo sprak, zoo dreigde, zoo profeteerde de godsmann. Gevoelde hij dat hij profeteerde? Wij gelooven ja. En ook dit vermoeden wij: dat bij den maar al te helderen blik, die hem hier vergund wordt in eene sombere toekomst, het hart van dezen trouwen vriend zijns volks vol wordt; vol weemoedige gedachten, vol onwederstaanbare vragen... die hij nog tijdig stuit en terugdringt met het eerbiedig en verstandig: De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid, om te doen alle de woorden dezer wet.

De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid, om te doen alle de woorden dezer wet. Zoo sprak, vóór drieduizend jaren, de man Mozes, de leidsman van Israel, de vriend en vertrouweling van Jehova. Hij stond aan het hoofd van een volk, waarvan dit wel het eerste voorrecht was, dat hun de woorden Gods waren toebetrouwd <sup>1)</sup>. Hij zelf, hij was van die woorden te allen tijde de overbrenger geweest, hij de uitverkorene, die den Heere kende van aangezicht tot aangezicht <sup>2)</sup>. Veel was aan Israel geopenbaard, wat voor de Heidenen verborgen was. Alzoo had de Heer geen volk gedaan en zijne rechten, die kenden zij niet <sup>3)</sup>. Veel mag aan Mozes geopenbaard zijn geweest, waarin

1) Rom. III : 2.    2) Deut. XXXIV : 10.    3) Ps. CXLVII : 20.

zelfs aan Israel geen inzicht verleend werd. Maar nog on-eindig meer was, beiden voor Mozes en Israel, verborgen. Van de heerlijkheid Gods had ook Mozes slechts een weerschijn gezien <sup>1)</sup>, en zoo van het ontzaglijk gordijn, dat de toekomst verbergt, nu en dan voor hem een slip was opgelicht, ook zijne oogen waren niet gemaakt om meer dan dit te verdragen. Hij wist, hij erkende het; met be-rusting en aanbidding boog hij ootmoedig het hoofd. Was het niet genoeg, was het niet onuitsprekelijk veel dat de Heer al zijne goedigheid voorbij zijn aangezicht had laten gaan en zijnen naam voor hem had uitgeroepen <sup>2)</sup>? Was het niet genoeg, was het niet onuitsprekelijk veel, dat hij den God van Abraham, Izak en Jakob, als den God des hemels en der aarde, als den eenigen God, als hun God, als den getrouwen, onveranderlijken Jehova (IK ZAL ZIJN DIE IK ZIJN ZAL) aan zijn volk had mogen doen kennen? dat hij en zijn volk hem hadden leeren kennen als den Almachtigen, die alleen wonderen doet <sup>3)</sup>, als den barmhartigen, den genadigen, den lankmoedigen God, groot van weldadigheid en waarheid, die de welda-digheid bewaart aan vele duizenden, die de ongerechtigheid en overtreding en zondever-geeft, maar den schuldigen geenszins onschul-dig houdt <sup>4)</sup>?

Gelukkige Mozes, indien hij, den verborgen raad des Heeren hebbende uitgediend en aan zijnen geopenbaarden wil gehoorzaam zijnde geweest, te zijner tijd als een ge-trouw dienstknecht naar den mond des Heeren mag ont-

1) Ex. XXXIII : 18—23.

3) Ps. LXXII : 18.

2) Ex. XXXIII : 19. XXXIV : 5—7.

4) Ex. XXXIV : 6, 7.



slapen! Al te gelukkig Israel, indien het, wetende wat de Heer zijn God van hem eischt, hem vreest, in al zijne wegen wandelt, hem liefheeft, hem met zijn gansche hart en zijne gansche ziel dient, en de gehoorzaamheid aan des Heeren geboden en inzettingen, hem ten goede gegeven <sup>1)</sup>, op zijn late nakroost overbrengt! De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid, om te doen naar alle de woorden dezer wet.

Het is thans drieduizend jaren later op den langen werelddag, en de zon der godsopenbaring heeft niet stilgestaan; maar naarmate zij hooger boven de kim is uitgerezen, is en haar licht helderder geworden en hebben hare stralen zich verder verspreid. Hoezeer overtreft niet het licht der nieuwe bedeeing dat der oude in klaarheid en kracht! Maar ook hoeveel, hoe oncindig veel blijft nog altijd met hetzelfde duister omhuld! Is het niet alsof de toegenomene kennis, in de eerste plaats, de overblijvende onwetendheid in een helder licht stelt? Blijft niet de vriend, het volk, de gemeente Gods, door den vollen middagglans van het Evangelie beschenen, de behoefte gevoelen zich het standpunt, het gedrag en de wijsheid te herinneren, welke hun betamen beide tegenover de verborgene en tegenover de geopenbaarde dingen Gods? Het woord van Mozes is daartoe bij uitnemendheid geschikt.

Tegenover de geopenbaarde dingen herinnert het ons de schuldige plichten der dankbaarheid, der ware be-

<sup>1)</sup> Deut. X : 12, 13.

langstelling, des ootmoedigen geloofs en, om alles te bekronen, der volkomene gehoorzaamheid. Het is niet dan door de behartiging dezer plichten dat wij toonen te beseffen wat het zegt dat de geopenbaarde dingen voor ons en onze kinderen zijn, dat wij ze ook waarlijk tot de onze maken.

Tegenover de verborgene dingen maakt het woord des godsmans ons indachtig aan die bescheidenheid en die berusting, welke ons voegen ten opzichte van den Allerhoogsten, en die van ware wijsheid een blijk en aan ons geluk bevorderlijk zijn.

Laat ons zien.

De verborgen dingen zijn voor den Heer, onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden dezer wet. Dit woord, waarin een dankbaar gevoel onmiskenbaar is, wekt tot dankbaarheid. Groot moge nog altijd het aantal der verborgene dingen zijn, die wij laten moeten voor den Heer onzen God, niet gering is de som der geopenbaarde. De wijsste man dezer eeuw moge weinig weten van hetgeen hij zou begeeren te weten; de eenvoudigste in ons midden kan alles weten, wat hij noodig heeft te weten om in leven en sterven getroost en gelukkig te zijn. Wat de allerhoogste God voor ons, nietige stervelingen, is en wezen wil; wat wij, zondige menschen, wezen moeten voor hem, worden kunnen door hem, wij weten het. Dat God liefde, dat hij onze liefderijk zorgende, gaarne vergevende Vader in den hemel is, ons is het geopenbaard. Waarlijk, meer dan aan Mozes, daar hij stond in de steenrotspleet, is in het evangelie der genade en der verzoening al zijne goedigheid voor ons aangezicht voorbijgegaan... De vol-

maaktheden Gods, en het verderf van ons hart; de geboden Gods, en onze verplichting daaraan te gehoorzamen; ons gevaar als zondaren, en onze verantwoordelijkheid als geroepenen; de weg der behoudenis, de bron der vertroosting, de toepassing van het beginsel der vreeze Gods op alle paden, onder alle omstandigheden, en in elken strijd des levens: het is ons allen opzettelijk, duidelijk en met den hoogsten ernst aangewezen en voor oogen gesteld. Den eindigen sterveling, met het Evangelie van Christus begiftigd, ontbreekt geene kennis tot zijne bekeering, tot zijne heiliging, tot zijne eeuwige gelukzaligheid. Den Almachtige, hem kunnen wij niet uitvinden; hij is hoog van vermogen, oneindig van recht en gerechtigheid; [ondervragen wij hem], hij zal niet antwoorden <sup>1)</sup>; maar ongevraagd heeft hij ons laten verzekeren dat hij zich tot een zondige wereld zoo diep heeft nedergebogen, dat hij haar zijnen eengeborenen Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe <sup>2)</sup>. Wij zijn van gisteren, en van wat de dag van morgen baren zal weten wij niets; maar dit weten wij, dat zonder den wil onzes hemelschen Vaders geen haar van ons hoofd vallen zal. Het is niet geopenbaard wat wij zijn zullen, maar dit weten wij, dat wij, in Christus kinderen Gods zijnde, als hij geopenbaard zal zijn, hem zullen gelijk wezen en hem zullen zien gelijk hij is <sup>3)</sup>. Zoo rijk is de schat der geopenbaarde dingen, die voor ons zijn; zoo rijk is deze erfenis onzer kinderen. En wij zouden niet tevreden,

1) Job XXXVII : 23. 2) Joh. III : 16. 3) 1 Joh. III : 2.

wij zouden ondankbaar wezen bij deze meer dan genoegzame mate onzer kennis, omdat zij nochtans is eene bepaalde mate?

Maar het is niet genoeg, het is slechts in schijn bezielde te zijn van het dankbaar gevoel, dat ons zoovele en zoo heerlijke dingen van Gods wege geopenbaard zijn, indien dit dankbaar gevoel niet met een betoon van belangstelling gepaard gaat. Heeft de Heer onze God in zijne onberispelijke wijsheid nog veel voor ons verborgen gehouden: wat hij ons geopenbaard heeft, heeft hij ons uit liefde geopenbaard; en zoo ijdel en vermetel het is tot zijne verborgene dingen te willen doordringen, zoo plichtmatig zal het zijn van de geopenbaarde dat werk te maken, waardoor het doel dezer liefde kan bereikt worden. De godsopenbaring wil niet slechts geprezen, zij heeft recht om gekend, naar de mate der vatbaarheid en der gelegenheden, zoo goed en volledig mogelijk gekend te worden; de woorden Gods willen niet slechts te zamen bewaard, zij willen overlegd worden in het hart. Het is niet voldoende de Heilige Schriften in eere te houden; zij moeten onderzocht, zij moeten zooveel mogelijk doorgrond worden, en geen van God geschonkene gelegenheid om in het recht verstand van haar zin en kracht te vorderen, mag moedwillig worden verzuimd. Slechts waar dit begrepen wordt, kan van ware, het gewicht der zaak waardige belangstelling spraak zijn. Ach, welke grieven moet de Heer onze God niet hebben tegen eenen tijd, waarin zooveel voor zich en hunne kinderen bijna elke kennis gewichtiger schijnen te achten dan de kennis, welke wijs kan maken tot zaligheid, voor welke, ook bij de erkenning dat zij dit kan, temidden der veelvoudigste oefening, bijna geen tijd of aandacht overschiet. Welke

grieven tegen eene wijsheid, welke de geopenbaarde dingen zoo vaak hooghartig terzijdestelt om zich vruchteloos af te matten op de verborgene! tegen een gemeente, welke door toenemende oppervlakkigheid in de kennis van hetgeen zij belijdt, het nieuwste ongeloof niet minder dan het oudste bijgeloof in de hand werkt! tegen een geslacht, dat door eigene vervreemding van het woord van God, bij zijn ongelukkig nageslacht de verwerping van het godswoord voorbereidt.

De verborgen dingen zijn voor den Heere, onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen; doch wat zijn zij voor ons, indien het oogmerk, waarom zij ons geopenbaard zijn, niet bereikt wordt? Dat oogmerk is onze bekeering, is onze heiliging, door onze onderrichting, beschaming, waarschuwing, vertroosting. De Wet is gegeven om gedaan, het Evangelie om geloofd en betracht te worden. Hiertoe is de volledigste kennis ongenoegzaam; hiertoe komt het aan op een ootmoedig, op een gehoorzaam hart. De onderwijzingen Gods moeten als zijne onderwijzingen aangenomen worden, en alle eigene wijsheid voor haar zich buigen en stille zijn; de beloften Gods moeten het volkomen vertrouwen vinden, dat zij als beloften Gods verdienen, de geboden Gods de volmaakte betrachtting, die zij als Gods geboden recht hebben te vorderen. Zoo en zoo alleen zullen de geopenbaarde dingen, die voor ons en voor onze kinderen zijn, dat voor ons zijn, wat zij voor ons wezen kunnen en willen; dan en dan alleen zullen wij geene reden hebben om te vreezen dat zij voor onze kinderen nog minder zijn zullen dan voor ons. Wat zou het zijn, indien, door ongeloof en ongehoorzaamheid, voor ons en onze kinderen het voor-

recht der godsopenbaring, dat ons boven duizenden tebeurt viel, het voorrecht der evangeliëprediking, waarvan zelfs een Mozes geen denkbeeld had, verkeeren moest in een vloek, die een oordeel over ons bracht, waarvan de eeuwigheid gewagen zou?... Wat is het reeds, indien een geloof, dat ons menigmaal ontzinkt en zich telkens laat schokken, indien eene gehoorzaamheid, die veel te gebrek-kig, veel te lauw en maar al te zeer tot insluimeren geneigd is, ons niet toelaten van Gods Evangelie al den troost te smaken, dien het inheeft, of daaraan voor aller oog, en in de eerste plaats voor het scherpziend oog onzer kinde-ren, al die eere te geven en dien luister bij te zetten, welke wij het verschuldigd zijn!

De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen in eeuwigheid, om te doen al de woorden dezer wet. Het tweeledig woord des wijzen is één. Den eersten volzin niet van harte te kunnen nazeggen is oorzaak dat men den tweeden niet met genoegzame dankbaarheid op de lippen nemen kan. Het ongeloof in de godsbeloften, de ongehoorzaamheid aan de godsgeboden hebben vele oorzaken, vele voorwendsels; een gereede oorzaak, een verblindend voorwendsel wordt gevonden in die laakbare onbescheidenheid, welke zich verstout in Gods verborgene dingen in te dringen, in dien verfoeilijken hoogmoed, welke er niet in berusten kan, dat er verborgene dingen zijn.

Wie kent haar niet, die wonderbare begeerte des men-schen om het onbereikbare te bereiken, het onbegrijpelijke te vatten, het ondoorgrondelijke te doorzien, waarvan de afmattende pogingen altijd weder op vooraf berekenbare

beschamingen uitloopen? Op zichzelf moge zij een blijk zijn van den edelen aanleg en de grootsche bestemming der menschelijke natuur: nooit kan het den mensch tot eere verstrekken, haar in te willigen ten koste van eene bereikbare kennis en van een heiligen plicht. En hoevelen hebben, door in Gods verborgene dingen te willen indringen, zijne geopenbaarde verwaarloosd, leeren minachten, leeren wantrouwen, en moedeloos van niets te kunnen weten van hetgeen zij wilden weten, geëindigd met alles te verwerpen wat zij weten konden? Door den onredelijken eisch zich ook het verborgene geopenbaard te zien, blijft velen wijzen en verstandigen naar de wereld, tot hunne eeuwige schade, ook datgene verborgen, hetwelk den kinderkens geopenbaard is. En de heillooze zucht om de kennis van het geopenbaarde buiten de grenzen van het geopenbaarde uit te breiden, heeft telkens opnieuw de gemeente Gods in een zee van jammer gestort. Of had zij niet te allen tijde de schromelijke dwalingen, welke hare zuiverheid bevleekten, de jammerlijke verdeeldheden, welke haren vrede verstoorden, voor het grootste gedeelte te danken aan die strafbare onbescheidenheid, welke de verborgene dingen niet laten kan voor den Heere, haren God? Is deze, zijn het niet de telkens beproefde, telkens mislukte pogingen geweest om door menschelijke redeneering aan te vullen wat, naar 't verkeerd begrip van sommigen, aan de openbaring ontbrak, welke duizenden van christenen van hunne vastigheid afgerukt, van hun plicht hebben afgetrokken, en hen menigmaal aan den haat hunner vijanden of den spot der wereld overgeleverd?

Gods gedachten zijn zelden onze gedachten, zijne wegen onze wegen niet. Donker is dikwijls de godsregeering, en van verbijsterende raadselen vol. Wie heeft nimmer de

verzoeking in zich voelen opkomen, wie heeft haar altijd bedwongen, God rekenschap te vorderen van zijne daden, of althans vragen op te werpen.... waarop geen antwoord komen kon? Maar wie heeft ook niet gevoeld, hoe vermoeiend, hoe pijnigend, hoe verstorend voor den vrede des gemoeds dit vruchteloos vragen was; hoe het nasporen van Gods verborgen raad den boezem sloot voor zijn geopenbaarden troost en het hart afkeerig maakte van zijn uitgedrukten wil?... Dat wij dan de bescheidenheid hebben om met Mozes het hoofd te buigen en te zeggen: De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God, en er ootmoedig in berusten dat er verborgene dingen zijn. Deze bescheidenheid voegt ons. Zij komt met onze menschenlijke beperktheid, zij komt met den eerbied, dien wij den Allerhoogsten schuldig zijn, overeen. Zij kan ons niet vernederen, want zij is een blijk van ware wijsheid; zij kan ons niet berouwen, want zij strekt tot bevordering van ons geluk, en tot onze volmaking.

Geen geluk zonder zielsrust, geen volmaking zonder ootmoed. Hij heeft noch ootmoed noch vrede der ziele, die niet zwijgen en aanbidden, die niet buigen en berusten kan. Maar die zich hierin oefent tegenover Gods verborgen raad, dien zal hij de gansche volheid doen smaken van zijn geopenbaarden troost; dien zal hij de kracht vermeerderen tot het doen van zijn uitgedrukten wil; en dit zal wederkeerig het zwijgen en aanbidden, het buigen en berusten gemakkelijker doen afgaan.

Waar is die godsmannu, die ons voorgegaan is in dat eerbiedig en dankbaar: De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God, maar de geopenbaarde voor ons en onze kinderen in eeuwigheid, om te doen alle de woorden dezer wet?...



Hij is dáar, waar veel, dat op aarde verborgen was, op de verrassendste, op de heerlijkste wijze wordt geopenbaard.... Hij is dáar, waar het geen zelfverloochening kost de oogen neder te slaan voor het ontogankelijk licht, waarin zich de Alwetende verbergt. Derwaarts is des christens reize; en om daar behouden aan te komen, heeft hij, ook op den bezwaarlijksten weg, licht genoeg. God geve oogen om te zien, voeten om te vorderen.

---

 XLVI.

## DE APOSTOLISCHE ZEGEN.

De genade van onzen Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen. 2 Cor. XIII : 13.

De genade van onzen Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen.

Met deze zegenbede besluit de apostel zijn tweede schrijven aan de gemeente te Corinthe. Waarschijnlijk stelde hij ze, naar gewoonte, met zijne eigene hand, onder den door een ander, op zijn vóorzeggen, geschreven brief. De gemeente te Corinthe was hem zeer dierbaar, en hij had haar dit niet slechts door zijn lang verblijf en eerste schrijven, maar nu ook door dit tweede schrijven bewezen. Zilver of goud had hij niet; maar wat hij had, dat had hij haar ook nu weder overvloedig geschonken: het woord der vertroosting, het woord der vermaning; woorden der hartelijkste liefde en van den hoogsten ernst, in den naam des Heeren. Voorts broeders! dit was zijne laatste vermaning, vermaning met eene belofte, geweest: Voorts broeders! zijt blijde, wordt volmaakt, zijt eens-

gezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn. Ook het: Groet elkan- deren met eenen heiligen kus; u groeten alle de heiligen, bleef ditmaal niet achterwege. En hierop was de schrijfstift uit de hand van den schrijver in die van den steller overgegaan en, ten teeken van echtheid, dit liefdezegel afgedrukt op den voltooiden brief: De genade van onzen Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen! En wel mag men zich verzekerd houden dat in dit allen ook zij van harte werden inge- sloten, die zich in de Corinthische gemeente des apostels vrienden niet betoond, en maar al te zeer aan de inbla- zingen zijner vijanden (want ook Paulus had zijne vijanden) gehoor gegeven hadden.

De genade van onzen Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. Amen. Men noemt deze heilbede den apostolischen zegen. Rijker zegenbede is er niet. Zij omvat:

al wat den mensch, al wat den zondaar tot zijne vol- komene redding, tot zijn waarachtig geluk, tot de bereiking zijner schoone bestemming noodig is;

al wat de christen tot zijn duurzamen vrede, bestendige blijdschap, toenemende volmaking van dag tot dag blijft behoeven;

en niets dan hetgeen die God, in wiens naam wij ge- doopt zijn, te allen tijde bereid is ons te schenken en immer weder te schenken.

Geen behoefte is algemeener en dringender dan de be- hoefte aan geluk. Zij is inderdaad de drijfveer van al het woelen en werken der menschen. Maar er is voor den

mensch geen geluk dan in de liefde van zijn God. Op deze moet hij gerust zijn, of hij heeft geen rust; door deze moet hij rijk zijn, of hij is niet rijk; deze, deze zelve moet hij genieten, of hij geniet geen van hare gaven. De miskenning dezer diepe waarheid is de oorzaak van zooveler blijvend ongeluk. Doch ook hare erkentenis zou voor den zondaar geenszins de sleutel der gelukspoort, maar veeleer die van de poorte der wanhoop zijn, indien hem tot de liefde Gods geen weg geopend en gebaad was door de genade van Jezus Christus. Want om gelukkig te kunnen zijn, moet hij gered worden, gered worden van zijn ongeluk: de zonde. Om op de liefde Gods te durven hopen, om haar te kunnen genieten, moet hij verlost worden van de schuld, die hem een voorwerp maakt van den goddelijken toorn en met vrees voor God vervullen blijft. Dit doet de genade van Jezus Christus, in welke de liefde Gods zich tot den zondaar nederbuigt, om voor hem geheel liefde en enkel liefde te kunnen zijn, om hem tot haar gerust en volkomen genot op te heffen.

Grootsch is de bestemming des menschen, waarvan een onversmoorbare stem in zijn binnenste getuigt, tot welker bereiking hem de inwendigste drang zijns harten aanspoort. Zij is niet voor deze aarde, zij is niet voor de eindigheid, zij is niet slechts van verstandelijken, maar zij is bovenal van zedelijken aard. Zij wordt niet bereikt door het komen tot het beheerschen der stof, door het zegevieren op de natuur buiten hem, maar door het overwinnen der natuur binnen in hem. De gevallen menschelijke, dat is de zondige natuur moet hij tebovenkomen, en de goddelijke natuur, den mensch oorspronkelijk eigen, wederom deelachtig worden. Indien hij zonder deze overwinning al voor een oogenblik door de genade van Jezus

Christus, die de schuld zijner zonden wegneemt, komen kon tot het geluk der liefde Gods, hij zou in dat geluk niet kunnen blijven. Want slechts een hart inwendig gereinigd, slechts een hart naar God herschapen en dat aan deze liefde kan beantwoorden, kan het geluk dezer liefde genieten. Maar wat zou, hetzij tot zijne volkomene redding, hetzij tot zijn waarachtig geluk, hetzij tot de bereiking zijner hooge bestemming door een gereinigd hart en in de kracht Gods, dien mensch, dien zondaar ontbreken, aan wien de zegenbede wordt vervuld: De genade onzes Heeren Jezus Christus, de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u?

Deze zegenbede bevat alles wat de christen tot zijnen duurzamen vrede, zijne bestendige blijdschap, toenemende volmaking van dag tot dag blijft behoeven.

De christen; die christen namelijk, die het is inderdaad en in waarheid; is de geredde zondaar, de mensch gekomen tot het geluk, de geroepene heilige, hersteld naar het evenbeeld desgenen, die hem geschapen heeft. De genade van zijnen Heer Jezus Christus heeft hem behouden van den toorn; dit is zijn vrede. De liefde Gods vervult als teedere, trouwe vaderliefde zijn hart; dit is zijne blijdschap. Wedergeboren uit den Heiligen Geest, heeft hij in diens gemeenschap de kiem en de kracht tot het nieuw, het heilig leven; dit is de waarborg zijner volmaking. Met dit al blijven zijne dagelijksche behoeften groot. Overblijvende zwakheid kleeft hem nog altijd aan. Dagelijks behoeft hij opnieuw vergiffenis, verzoening, rechtvaardiging. Ach waar bleef zijn vrede, indien hij bij de nieuwe beschuldigingen van zijn geweten niet telkens opnieuw op dit alles rekenen mocht? Velerlei is het lijden dezes tegenwoor-

digen tijds. De smarten des levens, de menigerlei verdrukkingen zijn voor den christen niet weggenomen, maar worden voor hem dikwijls verdubbeld. Menigmaal bezwijkt vleesch en bloed. Dan heeft hij noodig met nieuwe kracht te gevoelen dat God de rotssteen is van zijn hart, dat hij zijn deel is in eeuwigheid; dat niets hem scheiden zal van de liefde Gods, welke is in Jezus Christus, zijnen Heer. Ach, ondanks al zijn geluk, blijft, opdat de blijdschap blijve, zijn dagelijksche behoefte groot aan een dagelijksch manna van vertroosting, verkwikking, bemoediging, als slechts uit Gods hemel vallen kan. De weg der volmaking is een weg van strijd; strijd tegen zonde, wereld en booze, heeten, afmattenden strijd. Om niet te bezwijken, maar te volharden, zijn wijsheid, moed en kracht noodig, die niet eens voor altijd worden opgedaan, maar dagelijks moeten toevloeien. Hij heeft het geweten, hij heeft het ondervonden, hij heeft het ootmoediger dan iemand beleden, die apostel, die zijnen broederen te Corinthe toeriep: Voorts broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede... Maar ook heeft hij geweten en ondervonden en getoond: dat de genade onzes Heeren Jezus Christus, ende liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes, die hij allen toewenscht, tot dit alles genoeg is en bij voortduring genoeg blijft.

De genade van onzen Heere Jezus Christus, die zich tot den zondaar wendt, buigt, bukt, hem zoekt, hem behoudt, hem reinigt, rechtvaardigt, met zijnen God verzoent, Gode toebrengt, duurzame vrijmoedigheid geeft voor God; de liefde Gods, welke den toegebrachten aanneemt, opneemt, omhelst, zegent, beschermt, rijk maakt, met Christus alles geeft, alle dingen hem doet medewerken

ten goede, nooit van hem scheidt; de gemeenschap des Heiligen Geestes, die den geliefden heiligt, sterkt, voleindigt, van licht tot licht, van kracht tot kracht, van heerlijkheid tot heerlijkheid, der volmaaktheid tegemoet voert: is dit niet onuitsprekelijk veel?... En nochtans is het niet meer dan hetgeen die God, in wiens naam wij gedoopt zijn, te allen tijde bereid is ons te schenken, en immer weder te schenken.

Van de goederen der aarde, de genietingen des levens dunkt het hem niet goed allen een even overvloedig deel te beschermen; rijkdom en eere heeft hij velen ontzegd; aan velen gezondheid en lichaamskracht geweigerd; en wel menigmaal heeft menigeen, in de nooden des levens, tot hem gebeden om reddingen en uitkomsten, die het hem niet goeddacht te schenken. Maar de bron der genade van Christus is voor allen geopend, en vloeit voor allen over. Niemand wordt afgewezen, die bij haar de reiniging, de genezing, de redding, de verrijking met onverliesbare heilgoederen zoekt. Elke andere liefde heeft haar keus en haar maat, maar de liefde Gods, welke hem den Zoon voor allen heeft doen overgeven, opent hare armen voor allen, is oneindig en onuitputtelijk. Wat eenmaal bij den mensch verbeurd is, is dikwijls voor goed verloren, maar de telkens weder verbeurde liefde Gods laat nimmer tevergeefs tot haar wederkeeren. Het is de wil van God niet geweest dat wij allen dezelfde aantrekkelijkheid zouden hebben in het oog onzer medemenschen door uitwendig schoon of bevalligheden; dat wij allen evenzeer zouden uitmunten door gaven van geest, verstand, of vernuft, door veelheid van kundigheden of wetenschap; maar wat wenscht hij, in wiens oog dit alles bedrog en ijdelheid is, indien het niet is aangeraakt met een kool van zijnen altaar, wat

wenscht hij meer en liever dan dat allen zullen komen tot de inwendige schoonheid en uitnemendheid, welke die is van het reine hart, den geheiligden geest des gemoeds, vrucht der wedergeboorte uit den Heiligen Geest, en die in de gemeenschap des Geestes bewaard wordt en rijpt?... O gewisselijk, die God, die zich aan ons als Vader en Zoon en Heilige Geest geopenbaard heeft, die ons door de roepstem van zijn gepredikt evangelie tot de genade van onzen Heer Jezus Christus, tot de liefde Gods, en tot de gemeenschap des Heiligen Geestes lokt en dringt, wil onze redding, wil ons geluk, wil dat wij onze bestemming bereiken; hij wil onze rechtvaardiging, onze bewaring, onze vernieuwing naar zijn beeld, onze verheerlijking voor zijn aangezicht. En waar is het hoofd in zijn drievuldigen naam gedoopt, dat reden heeft, wat hem betreft, hieraan te twifelen?

Doch om voor zichzelf op de vervulling der apostolische zegenbede te mogen hopen, zal wel in de eerste plaats oprechte behoefte des harten aan hetgeen hier wordt toegewenscht worden vereischt. Deze is inderdaad van de uiterste noodzakelijkheid. Wel wil God zijne hoogste weldaden aan onwaardigen schenken, maar hij werpt ze niet weg aan onverschilligen. Die in den hoogmoed zijns harten geen behoefte gevoelt aan de genade van onzen Heer Jezus Christus; die zijn geluk nog zoekt en meent te vinden buiten de verzekering van de liefde Gods; wien aan de vriendschap der wereld nog altijd meer gelegen ligt dan aan de gemeenschap des Heiligen Geestes, hij moge bij de openbare godsdienst-oefeningen der christenen honderden van malen, en niet zonder devotie, de apostolische zegenbede over zijn hoofd

hooren wedergalmen, hij blijft vreemd aan hare kracht. Maar het ootmoedig hart, dat den prijs der goddelijke genade kent, omdat het ook weet wat menselijke, wat eigene ellende inheeft; het hart, dat onrustig is in het binnenste, omdat het niet rusten kan tenzij het ruste in de liefde Gods; de ziele, die gebogen gaat, niet alleen onder de schuld, maar ook onder de macht der zonde, en naar reinheid en heiligheid smacht, zal niet tevergeefs begeeren hetgeen een mild en liefderijk God altijd wenscht uit te storten. Ootmoedig schuldgevoel, oprechte heilbegeerte, vurig verlangen naar inwendige vernieuwing: ziedaar wat vatbaar maakt voor de genade van onzen Heere Jezus Christus, de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes.

Maar die zich van deze bewust is, al is het met eene gebrekkingheid wel geschikt om zijnen ootmoed nog te vermeerderen en zijne behoefte te verdubbelen, were het genot der hoogste godsgaven niet van zijne ziel door ongeloof of twijfelmoedigheid. „Die twijfelt is eene bare der zee gelijk, die van den wind gedreven en op en neder geworpen wordt. Die mensch meene niet dat hij iets ontvangen zal van den Heer.” Geloof is een tweede vereischte, aan het eerste gelijk. Het ga dan met het gevoel van behoefte gepaard. Het evenare het gevoel van behoefte. De God onzes doops wil door ons vertrouwd wezen. Wantrouwen beleedigt zijne genade, zijne liefde; het sluit de deur des harten voor zijne gemeenschap toe. Het geloof zij en blijve ootmoedig; maar de ootmoed zij en blijve geloovig. Dat is de ware ootmoed, die niet ongeloovig durft zijn. Dat is het ware geloof, dat, van de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes reeds gewis, nog van oogenblik tot oogenblik behoefte gevoelt



aan de genade van onzen Heere Jezus Christus.

Een derde vereischte is heilige ernst en diep gevoel van verantwoordelijkheid. De stroom der genade van onzen Heere Jezus Christus, de bron der liefde Gods vloeien altijd en voor allen. Doch zij vloeien niet om het hart slechts te laven, maar om het te reinigen. Zoo zij dan voor ons vloeien, wij moeten aan den oever staan met een ernstig gelaat; en wij moeten ons niet nederbukken om van deze wateren te scheppen dan met een biddend gemoed. Het moet ons gansche voornemen zijn, dien genadigen Heiland, dien liefderijken God door liefde en heiligheid te verheerlijken, en alzoo voor zijn onwaardbare gaven te danken. Het is geene kleine zake te begeeren, te gelooven dat de Heilige Geest ons tot zijne tempelen maken wil. Hoe vast moet daarbij het besluit zijn, elken afgod buiten te werpen, waaraan ons hart nog kleeft, elke gemeenschap af te snijden, die met zijne gemeenschap onbestaanbaar is; hoe groot de vrees om dien Heiligen Geest te bedroeven. Maar waar dan ook zulke ernst de oprechtheid onzer behoefte en de echtheid van ons geloof bezegelt, daar zal dit geloof niet beschaamd, die behoefte niet onvervuld gelaten worden. En dit moge het geval zijn met alle de lezers van het met dezen wensch besluitende zevende deel der STICHTELIJKE UREN.

---









---

Stoomdrukkerij van Roeloffzen & Hübner.

*n 8086*